

**Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo**

Tamara Antešević

Izkušnja otrok po priselitvi v Slovenijo

Diplomsko delo

Litija, 2021

**Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo**

Tamara Antešević

Izkušnja otrok po priselitvi v Slovenijo

Diplomsko delo

Mentorica: doc. dr. Nina Mešl

Litija, 2021

Predgovor

Odkar obstajajo ljudje, obstajajo tudi migracije. Za človeško vrsto so migracije nekaj običajnega, saj se ljudje že od nekdaj preseljujemo. Razlogi za migracije so se skozi zgodovino spreminjali, eden od razlogov pa je iskanje boljšega življenja, ki je aktualen tudi danes. Prek migracij prihaja do mešanja različnih kultur, nacij, prepričanj in verovanj. Če na preseljevanje gledamo kot na pomembno izhodišče za spoznavanje drugih okolij in kulturnih ozadij, vidimo, da migracije omogočajo pomembno širjenje obzorij, saj se tako učimo sprejemanja, prilagajanja in življenja v multikulturnem kontekstu, ki nas bogati in nam omogoča dodaten razvoj.

V sklopu diplomske naloge se osredotočam na otroke, ki se v času osnovnošolskega izobraževanja priselijo v Slovenijo. Zanima me njihova izkušnja selitve: kako so jo doživljali, kakšni so bili njihovi občutki ob tem in kako je potekal proces vključevanja v novo, neznano okolje. Pri tem se mi zdi pomembno, da otroka ne označujem z besedo *priseljensec*, saj ga ta lahko prehitro omeji in nam da občutek, da otrok ni več kot zgolj to, ob tem pa hitro spregledamo vse njegove ostale življenjske izkušnje in lastnosti.

V teoretičnem uvodu najprej opredelim migracije na območju Slovenije v preteklosti in danes, za tem pa se osredotočim na najpomembnejše sfere otrokovega življenja, ki so pomembno povezane z izkušnjo migracije, in sicer družina, vrstniki, prijatelji in šola. V nadaljevanju nekaj pozornosti namenim maternemu in drugemu jeziku, ki se ga otroci naučijo v državi sprejemnici. Zanima me predvsem, na kakšen način otroci v svojem življenju uporabljajo oba jezika in v katerih kontekstih. Pozornost posvetim tudi temi pomoči in podpore v času selitve. Osredotočim se na oblike pomoči, ki so pomembne za otroke z izkušnjo selitve in jim pomagajo v procesu vključevanja. Pri tem posebno pozornost namenim šolski svetovalni službi, ki ima dostop do otrok in igra pomembno vlogo pri prilagajanju. Za konec pogledam še značilne stereotipe, ki prevladujejo v Sloveniji in zaradi katerih se otroci z izkušnjo selitve srečujejo z različnimi oblikami nestrpnosti in diskriminacije.

Zahvala

Iskreno se zahvaljujem svoji mentorici, doc. dr. Nini Mešl, za vse njene ideje, komentarje in vodenje, predvsem pa za potrpežljivost in podporo, ki mi jo je nudila skozi celoten proces pisanja diplomskega dela. Zahvala gre tudi vsem mojim sogovornikom – otrokom, ki so bili pripravljeni z menoj deliti svojo zgodbo in dragocene izkušnje, ki so pomembno prispevale k nastanku mojega zaključnega dela.

Nenazadnje bi se rada zahvalila tudi svoji družini, partnerju in prijateljicam. Zaradi vas mi je uspelo.

Obstaja anekdota o otroku, ki odraslemu pripoveduje o svojih 'koreninah'. Zase pravi, da je pol Bosanec, pol Srb in pol Slovenec. Poslušalec mu odgovori: »Pa saj potem si ti človek in pol!« Mladostnik po daljšem razmisleku pritrdi: »Da, res sem človek in pol!«

Razpotnik, 2002b, str. 264

Podatki o diplomski nalogi

Ime in priimek: Tamara Antešević

Naslov naloge: Izkušnja otrok po priselitvi v Slovenijo

Kraj: Litija

Leto: 2021

Št. strani: 73

Št. prilog: 3

Mentorica: doc. dr. Nina Mešl

Ključne besede: priseljevanje, otroci z izkušnjo selitve, družina, vrstniki, šola, šolska svetovalna služba, slovenski jezik, nestrpnost, diskriminacija

Povzetek: Namen diplomske naloge je prikazati izkušnje otrok, ki se v času osnovnošolskega šolanja priselijo v Slovenijo, in povezanost selitve z najpomembnejšimi sferami otrokovega življenja, kot so družina, vrstniki in šola. V teoretičnem uvodu so predstavljene migracije na območju Slovenije v preteklosti in danes ter njihove značilnosti. Pišem tudi o pomenu družine, vrstnikov in šolskega okolja v življenju otroka z izkušnjo selitve. Opredelim materni in drugi jezik, ki se ga otroci naučijo v državi sprejemnici, ter predstavim ključne stereotipe, ki prevladujejo v družbi in zaradi katerih se otroci srečujejo z nestrpnostjo in diskriminacijo. V empiričnem delu naloge so predstavljene izkušnje desetih otrok, ki imajo izkušnjo selitve v času osnovnošolskega izobraževanja. Osebe, vključene v vzorec, so se v Slovenijo priselile pred največ štirimi leti in pred najmanj enim letom. Razlogi za selitev so bili različni, od iskanja boljše prihodnosti za celotno družino in združevanja družine do nasilja v družini. V času selitve so bili otrokom v pomoč predvsem njihovi sorodniki in prijatelji, pomembno vlogo pa so odigrali tudi učitelji in svetovalne delavke v šolski svetovalni službi.

Title: The Experiences of Children after Moving to Slovenia

Keywords: immigration, children with a migration experience, family, peers, school, school counselling, Slovenian language, intolerance, discrimination

Abstract: The aim of the thesis is to present the experiences of children who move to Slovenia during their primary school years and to examine how the move affects the main areas of a child's life, such as family, peers and school. The theoretical introduction provides an overview of past and present migrations in Slovenia and outlines their characteristics. The importance of the family, peers and school environment in the life of a child with a migration background is discussed; the mother tongue and the second language children learn in their host country are defined; and the prevailing stereotypes that lead to intolerance and discrimination in society are identified. The empirical part of the paper presents the experiences of ten children who moved to Slovenia during their primary school years. The sample included individuals who came to Slovenia no more than four years ago and no less than one year ago. The reasons for the move ranged from seeking a better future for the whole family, to family reunification, to domestic violence. During the time of the move, the main support came from the children's relatives and friends, while an important role was also played by teachers and school counsellors.

Kazalo

1	TEORETIČNI UVOD	1
1.1	Terminologija.....	1
1.2	Zgodovina priseljevanja v Slovenijo	3
1.3	Priseljevanje v Slovenijo danes	5
1.4	Integracija v novo okolje	7
1.4.1	Kulturni šok	9
1.5	Izkušnja selitve pri otrocih.....	10
1.5.1	Oblikovanje otrokove identitete	11
1.5.2	Otrokova družina	12
1.5.3	Otrokovo šolsko okolje.....	14
1.5.3.1	Vključevanje v nov izobraževalni sistem.....	17
1.5.3.2	Učne težave otroka v šoli	19
1.5.4	Otrok ter njegovi vrstniki in prijatelji.....	21
1.5.5	Učenje drugega jezika, slovenskega jezika	22
1.6	Nestrpnost in diskriminacija do oseb z izkušnjo selitve in njihovih otrok	25
1.7	Pomoč in podpora otrokom v šolski svetovalni službi	27
1.7.1	Prispevek socialnega dela.....	28
2	PROBLEM	31
3	METODOLOGIJA	33
3.1	Vrsta raziskave.....	33
3.2	Merski instrument in viri podatkov	33
3.3	Populacija in vzorčenje	33
3.4	Zbiranje podatkov	35
3.5	Obdelava in analiza podatkov	35
4	REZULTATI	37
4.1	Spomini na selitev.....	37
4.2	Razlog selitve.....	38
4.3	Družinsko okolje.....	38
4.4	Šolsko okolje.....	40
4.5	Vrstniški in prijateljski krog	42
4.6	Jezik	44
4.7	Pomoč in podpora	46
4.8	Odzivi okolja.....	48
4.9	Povezave med temami	51
5	RAZPRAVA.....	54
6	SKLEPI.....	62
7	PREDLOGI	64
8	VIRI IN LITERATURA.....	66
9	PRILOGE	74
	Priloga A: Smernice za intervju.....	74
	Priloga B: Odprto kodiranje	76
	Priloga C: Osno kodiranje	151

Kazalo tabel

Tabela 1: Predstavitev značilnosti vzorca	34
Tabela 2: Primer odprtega kodiranja	36

Kazalo slik

Slika 1: Povezava med družinskim in šolskim okoljem	51
Slika 2: Povezava občutkov in učenja slovenščine	52
Slika 3: Povezava med državo prihoda in nestrpnostjo	53
Slika 4: Povezava med družinskim in vrstniškim krogom	53

1 TEORETIČNI UVOD

1.1 Terminologija

V uvodnem poglavju teoretičnega uvoda bom najprej zapisala, kako različni avtorji in zakonodaja poimenujejo in definirajo osebe, ki so se priselile v državo in izvirajo iz drugih okolij in kultur. Pri tem bom tudi sama opredelila, kakšno terminologijo bom uporabljala v nalogi. V nadaljevanju pa bom definirala dodatne relevantne pojme, ki se pojavljajo v besedilu in so bistvenega pomena za razumevanje tematike migracij in selitev.

Priseljenci predstavljajo raznoliko skupino, ob opazovanju katere dobimo jasnejši vpogled v zapletenost globalnih preseljevalnih tokov. S pojmom *priseljenci* lahko poimenujemo priseljence glede na njihov status, lokacijo in zaposlitev. V to skupino tako sodijo priseljske skupnosti, začasni priseljenci, delavci, trgovci in prebivalci obmejnih krajev, begunci, prosilci za azil ter osebe, ki nimajo dokumentov. Izobrazbena struktura priseljencev je zelo raznolika – med njimi najdemo tako visoko izobražene strokovnjake kot delavce brez izobrazbe. Pojem *priseljenec* je zelo kompleksen; pri njegovi opredelitvi se ne moremo osredotočiti na en sam kriterij, npr. državljanstvo, državo rojstva, prvo prebivališče ali čas bivanja v državi, kamor se je oseba priselila, saj ti kriteriji pokrijejo le del priseljske populacije (Medvešek, 2007, str. 30). Za osebe, ki nimajo državljanstva v Republiki Sloveniji, se v zakonodaji sicer uporablja termin *tujci* (*Zakon o tujcih*, 2018). Resolucija o imigracijski politiki Republike Slovenije (1999) med priseljence šteje tiste osebe, ki imajo v Sloveniji prijavljeno vsaj začasno prebivališče, in to najmanj eno leto.

Menim, da je vse različne oblike priseljevanja zares težko zajeti v eno togo in striktno definicijo, saj si priseljevanje predstavljam kot fluiden proces, ki se neprestano spreminja. Prav zato se mi zdi razumljivo, da se pojavljajo tudi različne opredelitve. Obstaja veliko različnih razlogov, zakaj se ljudje odločijo za selitev, zato si vsak po svoje predstavlja, kaj zanj pomeni migracija in kdo je po njegovem priseljenec, tujec ali migrant. Seveda je pomembna zakonska ureditev, ki ljudem priznava določene statuse, saj so jim prek njih tudi dodeljene pravice.

Sama sem se v raziskavi osredotočila na skupino otrok, ki so se iz druge države priselili v Slovenijo in so najmanj eno šolsko leto vključeni v izobraževalni sistem v Republiki Sloveniji, kar posledično pomeni, da imajo v državi prijavljeno vsaj začasno prebivališče, lahko pa tudi stalno prebivališče. Zgornja omejitev vključitve v izobraževalni sistem je, da otroci šole v Sloveniji ne obiskujejo več kot štiri šolska leta, saj me poleg same izkušnje zanimajo tudi

njihovi občutki v času selitve in takoj po njej; želela sem, da izkušnja ni preveč oddaljena in se je otroci posledično še dobro spominjajo.

Skozi celotno nalogo se namensko izogibam uporabi pojma *priseljenec*, še bolj pa pojmu *otrok priseljenec*, saj pri tovrstnem opredeljevanju obstaja velika verjetnost, da skozi izkušnjo selitve, ki je le ena od mnogih izkušenj, osebo preveč tega opredelimo. S tega vidika raje uporabljam opisno poimenovanje in pišem o *osebah z izkušnjo selitve*, *osebah, ki so se priselile*, ali *osebah, ki izvirajo iz drugih okolij*, otroke, ki jih literatura ali zakonodaja naslavlja kot *otroke priseljence*, pa imenujem *otroci z izkušnjo selitve* ali pa zgolj *otroci*, saj se celotno besedilo in raziskava nanašata prav na njih.

V nadaljevanju na kratko opredelim terminologijo, ki je ključnega pomena za razumevanje izkušnje priselitve pri otrocih v času osnovnošolskega izobraževanja.

Begunec je oseba, ki zaradi vojne zbeži iz domačega kraja, se naseli v varen prostor in se bori za svoje preživetje (Jovanović, 2017, str. 303). Poleg tega termin *begunec* pomeni tudi status osebe, ki ga oseba pridobi na podlagi Zakona o mednarodni zaščiti (*Zakon o mednarodni zaščiti*, 2017).

Migrant je oseba, ki se izseli v drugo državo na podlagi ekonomske dimenzije in želje po boljšem življenju (Jovanović, 2017, str. 303).

Migracijska politika naslavlja vprašanja, kot so zaposlovanje in bivanje oseb z izkušnjo selitve, njihove pravice in medetnični odnosi (Resolucija o imigracijski politiki Republike Slovenije, 1999).

Integracija je proces vključevanja ljudi v novo družbeno okolje in posledice, ki jih ta proces prinaša (Medved, 2010, str. 21, 22). Začne se takoj, ko se oseba priseli v novo okolje, njegovo trajanje pa je zelo težko opredeliti, saj lahko traja tudi več let, desetletij, celo generacij (Bešter, 2007, str. 112).

Adaptacija je začetna faza procesa integracije in je temelj, na katerem se ustvarjajo kompleksnejše in močnejše vezi z večinsko družbo (Bešter, 2007, str. 112).

Interkulturalnost je načelo, ki predvideva skrb države za osebe z izkušnjo selitve in sistemsko urejenost njihovih pravic (Grobelshek, 2010, str. 153, 172).

Multikulturalna vzgoja sledi multikulturalnim načelom in zajema sistemsko podporo pri vključevanju otrok, učitelje z razvijajočo se medkulturno zmožnostjo, razvoj zavedanja o

večkulturni družbi pri vseh učnih predmetih, razvoj medkulturnega dialoga, sodelovanje šole s starši in sodelovanje šole z lokalno skupnostjo. Poleg uspešne vključenosti otrok je glavni cilj tovrstnega modela tudi razvoj medkulturnega dialoga na šoli (Vižintin, 2014a, str. 74).

Interkulturno svetovanje vključuje kompetence razumevanja življenja in razvoja v okolju, drugačnem od tistega, v katerem je bil otrok socializiran. Pomeni tudi, da otroku pomagamo sprejeti vrednote, ki veljajo v državi gostiteljici, in jih povezati z njegovimi osebnimi vrednotami (Resman, 2006, str. 203, 204). V duhu interkulturnega svetovanja nastopamo v vlogi koordinatorja za vključevanje otroka, podpornika učiteljev in učencev v času prilagajanja ter evalvatorja procesa inkluzivnega šolanja (Kociper, Torkar in Ermenc, 2018, str. 29, 30).

Kulturno kompetentno socialno delo predvideva etnično/kulturno občutljivost in uresničevanje antirasističnih načel. Glavna naloga socialnega delavca je, da sodeluje pri krepitvi moči oseb z izkušnjo selitve in zagotavljanju večje pravičnosti (Humljan Urh, 2013, str. 44).

Dvojezičnost pomeni rabo dveh jezikov v vsakdanjem življenju, in sicer maternega oziroma prvega jezika in drugega jezika (Knaflič, 2010, str. 281).

Inkluzivna šola svojim učencem omogoča prisotnost v razredu skupaj z njihovimi vrstniki, prispeva k boljšim dosežkom skupine in uspešnosti posameznika ter išče možnosti, ki bodo učencem omogočale uspešno vključevanje (Kavkler, 2008, str. 13).

V uvodnem poglavju sem se hotela podrobneje posvetiti opredelitvi pomembnih pojmov, ki so najbolj relevantni za tematiko priseljevanja in izkušenj oseb, ki se selijo. Pri tem sem se osredotočila tudi na pojme, ki so pomembni v šolskem prostoru, saj me bodo v celotni raziskavi zanimale predvsem izkušnje šoloobveznih otrok z izkušnjo selitve.

1.2 Zgodovina priseljevanja v Slovenijo

Za začetek bom na kratko opisala zgodovino priseljevanja v slovenski prostor, saj je ta izrazito povezana tudi z današnjim priseljevanjem in trendi, ki jih lahko opazimo. Na tem mestu bom o priseljevanju za začetek pisala bolj široko, saj so splošne migracije povezane tudi s preseljevanjem otrok, na katere pa se bom bolj osredotočila v nadaljevanju.

Migracije so opredeljene kot ena od sestavin mehanskega gibanja prebivalstva, pri kateri pride do izraza preplet priselitev in odselitev. Migracija označuje predvsem selitveni upad ali prirastek. Zgoraj omenjeno mehansko gibanje prebivalstva je povezano s spolno in starostno

sestavo in družbeno-ekonomskimi značilnostmi prebivalstva ter hkrati z določenimi kulturnimi značilnostmi, kot so etnična, verska, jezikovna struktura (Josipovič, 2006, str. 131).

Glede na uradne statistike v Sloveniji so bila 50. leta emigracijska, kar pomeni, da se je v tem obdobju več oseb izselilo, kot se jih je priselilo (Josipovič, 2006, str. 132). Razlog za večjo stopnjo odseljevanja po 2. svetovni vojni je bil politični. Odseljevali so se predvsem pripadniki poražene vojske, ki je sodelovala z okupatorjem in njihove družine ter tudi določen del civilnega prebivalstva. Nekatere je pregnala neposredna življenjska ogroženost, druge pa strah pred novo oblastjo, ki se je začela formirati po vojni. Od leta 1945 do 60. let je imela Jugoslavija zaprte meje, kar pomeni, da so bili nelegalni prehodi opredeljeni kot politično kaznivo dejanje. V začetku 60. let so se meje odprle, čemur je sledilo tudi večje priseljevanje na območje Slovenije. Še večjo stopnjo priseljevanja sredi 70. let pa pripisujemo združevanju družin, saj se je v tem času izničil model »začasnega dela v tujini«, ki je bil značilen do tedaj (Lukšič Hacin, 2018, str. 61–65).

Prvi val, v katerem je bilo mogoče zaznati večjo stopnjo priseljevanja, se je zgodil sredi 60. let, a je bil zelo kratkotrajen. Večji presežek priseljevanja je bilo mogoče občutiti med letoma 1975 in 1980, ko se je na leto priselilo tudi do 8000 več ljudi, kot se jih je v istem letu izselilo. Tudi v 80. letih je stopnja priseljevanja ostala višja kot stopnja izseljevanja. Velike spremembe pa so se zgodile v 90. letih, predvsem zaradi razpada Socialistične federativne republike Jugoslavije. V letih od 1991 do 2000 je bil presežek ljudi, ki so se priselili, enak tudi 13.000 ljudem v enem letu. V nadaljnjih letih, nekje do leta 2004, je bilo opaziti stabilen selitveni prirast, s katerim je bila zagotovljena tudi minimalna rast skupnega števila prebivalcev Republike Slovenije (Josipovič, 2006, str. 132).

Ob propadu Jugoslavije in osamosvojitvi Slovenije ter zaradi vojne na območju Bosne in Hercegovine je Slovenija sprejela predvsem veliko ljudi, ki so bežali pred vojno in vsesplošnimi strahovitimi dejanji, ki so se odvijala na celotnem ozemlju bivše Jugoslavije. Po letu 2004, ko je Slovenija postala članica Evropske unije, se je pozornost namenjala predvsem nedovoljenim prehodom meje (Lukšič Hacin, 2018, str. 65, 66).

V uvodu tega poglavja smo videli, da so migracije tesno povezane s priseljevanjem in odseljevanjem ljudi. Za slovenski prostor in prebivalstvo so pomembne predvsem zaradi prirasta, ki je posledica priseljevanja. Od 60. let naprej je za Slovenijo značilno izrazito priseljevanje, ki je povezano s sestavo prebivalstva in kulturnimi značilnostmi.

1.3 Priseljivanje v Slovenijo danes

V zgornjem poglavju sem očrtala trende migracij v preteklosti, v tem poglavju pa si bomo poglobljeje ogledali, kakšni so trendi na območju Slovenije danes in v katero smer se naša država razvija z vidika priseljivanja.

Že od leta 2000 se Slovenija v največji meri ukvarja s popisom nedokumentiranih prehodov, ki jih označujemo kot »ilegalne prehode«, s čimer ljudi na nek način kriminaliziramo. Je pa od leta 2008 naprej mogoče zaslediti večjo mero odseljivanje, in sicer večinoma v Nemčijo in Avstrijo (Lukšič Hacin, 2018, str. 66, 67).

Leta 2015, ko je čez Slovenijo potekal »begunski koridor«, se je država morala spoprijeti z vrhuncem svoje etnične raznovrstnosti. Je pa Slovenija za večino ljudi, ki meje ne prestopajo po zakonodajnih predpisih, zgolj tranzitna država, saj se ti kmalu po prestopu meje usmerjajo proti severnim in zahodnim državam Evrope. Posledično je tudi število mladostnikov, ki potujejo brez spremstva staršev, pri nas nizko. V povprečju imamo na leto zgolj 38 mladostnikov, ki brez spremstva staršev, v naši državi zaprosijo za azil. Večina teh mladostnikov je moškega spola in prihajajo iz kriznih območij, predvsem iz Afganistana in Somalije. Le tisti, ki dobijo status mednarodne zaščite, v Sloveniji tudi ostanejo (Sedmak in Medarić, 2017, str. 63).

Fenomen »begunske krize« nastopa kot posledica zunanjih političnih dejavnikov in je neločljiv del sodobnih sistemov kontrole in upravljanja. Fenomen je prisoten že od nekdaj, nikoli pa v takšni razsežnosti, kot smo ji bili priča leta 2015. Takratni begunski val ni bil samo posledica krvavih vojn, temveč tudi nasilnih in manj nasilnih režimov. Pri tem je pomembno, da ločujemo termina *begunci* in *migranti*. Pri terminu *begunci* je v ospredju vojna, kar pomeni, da se izraz nanaša na ljudi, ki se borijo za svoje preživetje, med tem ko izraz *migrant* v ospredje postavlja ekonomsko dimenzijo in željo po boljšem življenju (Jovanović, 2017, str. 303).

V naši družbi, ki velja za pluralistično, je danes mogoče zaznati že več generacij skupin, ki so se priselile. Vse te skupine povezujemo z vprašanji pripadnosti, državljanstva, občutka za dom in oblikovanja osebne identitete, ki presegajo državne meje (Spencer, 2006, str. 191).

Migracijsko politiko povezujemo z nekaterimi pomembnimi vprašanji, kot so zaposlovanje in bivanje oseb z izkušnjo selitve, njihove pravice in medetnični odnosi. Pogost pojav je odklonilen odnos domačega prebivalstva do priseljivanja, saj se to povezuje z višanjem brezposelnosti. Pojavlja se tudi mnenje, da bi osebe, ki so se v državo priselile, lahko postale

ekonomsko breme in tako ogrozile stabilnost države. Zelo je zato pomembna integracija ljudi z izkušnjo selitve v novo okolje ter jasna opredelitev njihovih pravic in ukrepov, ki bodo te pravice ščitili (Resolucija o imigracijski politiki Republike Slovenije, 1999).

Držav, v katerih migracijski tokovi predstavljajo kar 60 % prirasta prebivalstva, je veliko, med njimi je tudi Slovenija. Brez migracijskih procesov kot narod ne bi preživel, zato so v tem smislu demografska nujnost. Težava pri tem pa je, da Slovenija nima razvite lastne migracijske politike. Na splošno sta za celotno Evropo demografska in migracijska politika šibki točki. V evropskih državah prevladuje strah pred osebami, ki so se priselile, migranti in tujci, zato se države v skladu s tem prepričanjem obdajajo z zidovi (Razpotnik, 2002a, str. 21).

Avtorji raziskave Implementacija pravic mladoletnih migrantov brez spremstva (2015) so prišli do zaključka, da v Sloveniji nimamo celovitega in sistematičnega pristopa k zaščiti mladoletnikov, ki v našo državo pridejo brez spremstva staršev ali skrbnikov. Kljub temu da uradni dokumenti in zakonodaja prepoznavajo nujnost zaščite te ranljive skupine, je odraz tega v praksi popolnoma drugačen. Potrebna je implementacija zakonov v konkretnih situacijah. Mladostniki so ob prihodu v Slovenijo izražali občutke strahu in osamljenosti, tretirani so bili kot kriminalci, počutili so se nerazumljeno, negotovo, brez prihodnosti. Redke pozitivne izkušnje, ki so jih izpostavili mladostniki, so bile povezane le s tem, da so prišli v stik s pristojno osebo, ki je resnično izkazala željo, da jim pomaga. Glavni sklep avtorjev raziskave je, da bi sistemi pomoči morali zagotavljati srednje dolgo ali dolgoročno in jasno zaščito vsakega mladostnika (Žakelj, Lenarčič, Medarić in Sedmak, 2015, str. 93–97).

Priseljevanje je za Slovenijo in njene prebivalce tudi danes aktualna tema, saj se predvsem na račun oseb, ki k nam prihajajo po azil, trend priseljevanja še vedno viša. Slovenija bi glede na to morala uvesti svojo migracijsko politiko, ki bo ustrezno prepoznala potrebe ljudi, ki prihajajo v našo državo, s čimer se bo uredilo področje dodeljevanja pravic, ki bi jim jih država lahko ponudila. Enotna migracijska politika, ki jo je uvedla Evropska unija, je dobra podlaga, sedaj pa je treba to politiko še bolj specifično urediti glede na razmere na našem ozemlju. Poleg mednarodne potrebujemo tudi nacionalno ureditev tega področja, v nadaljevanju morda tudi lokalno. Na tak način bomo ljudem, ki se priseljujejo v našo državo, bolj dostopni, saj bodo vedeli, kaj lahko od nas pričakujejo in česa ne.

1.4 Integracija v novo okolje

V tem poglavju želim predstaviti, zakaj je proces integracije ključnega pomena za osebe, ki so se priselile in njihove otroke, ki prihajajo v državo gostiteljico, ter na kakšen način integracija ljudem olajša proces vključevanja v novo, neznano okolje.

Besedo *integracija* lahko razumemo v različnih kontekstih, nas pa na tem mestu zanima predvsem migracijski kontekst. V tem duhu integracija predstavlja proces vključevanja ljudi v novo družbeno okolje in posledice, ki jih ta proces prinaša. Poznamo različne dimenzije integracije, in sicer ločimo med pravno, politično in kulturno integracijo. Pod kulturno štejemo določeno znanje jezika in poznavanje delovanja družbe v državi sprejemnici ter spoštovanje prevladujočih pravil in norm, ki so značilne za to državo. S pravno integracijo osebe pridobijo pravice in dovoljenja za prebivanje in delo ter se vključijo na trg delovne sile in v različne sisteme, kot so zdravstveni, izobraževalni, sistem socialnega varstva. Enako pomembna je politična integracija, ki predvideva vključenost v procese političnega odločanja in z državljanstvom pridobljeno volilno pravico, ki predstavlja zadnjo stopnjo v procesu uspešne integracije. Eden najpomembnejših kriterijev integracije je torej participacija v javni sferi. Po drugi strani pa je to lahko tudi pomemben dejavnik pri neuspešni integraciji, saj večinska družba lahko osebe, ki so se priselile, ovira pri enakopravnem sodelovanju. Možen pojav je tudi segregacija, ki pomeni, da osebe z izkušnjo selitve ne sprejmejo pravil integracije ter iščejo druge rešitve vključevanja v novo in neznano okolje (Medved, 2010, str. 21, 22).

Julija 2008 je Slovenija sprejela določena pravila, ki se nanašajo na integracijo. Eno od glavnih pravil je, da so osebe, ki imajo dovoljenje za prebivanje v državi, upravičene do učenja prvega jezika, torej slovenščine, ter seznanjanja s slovensko zgodovino, kulturo in ustavo. Udeležba v tovrstnih integracijskih programih je v Sloveniji izbirna oziroma prostovoljna, kar pomeni, da mora oseba, ki se je priselila v Slovenijo, sama podati zahtevo, da se programa želi udeležiti (Bešter, 2009, str. 48, 53).

Poleg integracije kot procesa vključevanja v novo okolje, je pomembna tudi integracija kot politika. Ta se v največji meri nanaša na urejanje položaja ljudi, ki so se priselili in njihovih potomcev. Te skupine opredeljuje kot nove manjšine. Različne države imajo različen odnos do integracijske politike in jo tudi različno izvajajo. Nekatere so pri tem bolj liberalne, druge bolj restriktivne. V obeh primerih pa se integracijska politika v največji meri nanaša na pridobitev državljanstva. Pridobitev državljanstva je temeljna pravna vez med državo sprejemnico in osebami, ki so se vanjo priselile (Komac, Medvešek in Roter, 2007, str. 95). Državljanstvo

Republike Slovenije se pridobi po rodu, z rojstvom na območju Republike Slovenije, z naturalizacijo, to je sprejemom državljanov na podlagi prošnje, in po mednarodni pogodbi (*Zakon o državljanstvu Republike Slovenije*, 2007).

Za udejanjanje migracijske politike, ki je izrazito povezana z integracijo v praksi, so ključnega pomena javni uslužbenci in njihova miselnost, ki je odvisna od njihovih vzgojnih in socializacijskih procesov ter pravne in politične kulture. Javna uprava integracijsko politiko izvaja prek svojih uslužbencev, a jo poleg tega tudi sooblikuje s svojimi odločitvami, mnenji, predlogi in odnosom do oseb, ki so se priselile. Pomembno vlogo v tem procesu integracije pa bi morala imeti tudi civilna družba in prek te nevladne organizacije, ki vzpostavljajo razne programe in projekte za ljudi z izkušnjo selitve. Prav zato moramo stremeti k temu, da bosta javna uprava in civilna družba čim bolj enakopravni in bosta na ta način lahko prispevali svoj delež v največji meri (Jazbec, 2010, str. 218, 219).

Integracija v smislu procesa se začne takoj, ko se oseba priseli v novo okolje, njeno trajanje pa je zelo težko opredeliti, saj lahko traja tudi več let, desetletij, celo generacij. Ko je integracijski proces v začetni fazi, je bistvenega pomena, da si osebe, ki so se priselile, najdejo delo in stanovanje ter se začnejo učiti jezik države sprejemnice in temeljnih principov delovanja družbe. Začetno fazo lahko imenujemo tudi faza adaptacije. V večini primerov je to temelj, na katerem se ustvarjajo kompleksnejše in močnejše vezi z večinsko družbo. Kot končno fazo integracije opredeljujemo stanje, ko ljudje, ki so se priselili, postanejo polni in enakopravni člani družbe na vseh področjih življenja. Vmes, torej med začetno in končno fazo, so številne faze, ki lahko spodbujajo ali zavirajo proces integracije (Bešter, 2007, str. 112).

Martin (1999) v raziskavi pokaže, da lahko zaznamo razlike na ekonomskem področju integracije. Te so povezane s tem, v kolikšni meri posamezna država regulira trg dela, pomembna pa je tudi stopnja izvajanja socialnega varstva. V državah, kjer integracijo uravnavajo sile trga, je značilno, da se osebe, ki so se priselile, lažje zaposlijo, a so v večini primerov te zaposlitve slabše plačane, kar poveča možnost za nastanek revščine. Na drugi strani imamo države, kjer je trg dela bolj nadzorovan. Za te je značilna višja stopnja brezposelnosti med osebami z izkušnjo selitve in hkrati bolj razvit sistem socialnega varstva, ki jih ohranja nad pragom revščine (Martin, 1999).

Integracija v novo okolje je kompleksno področje; težko je opredeliti in predpisati postopek, kako naj bi ta potekala, saj se proces od človeka do človeka razlikuje, odvisen pa je tudi od različnih dejavnikov, kot so finančna preskrbljenost, poznavanje jezika, zaposlitev, družina in

drugo. Menim, da bi se država morala truditi, da osebam po priselitvi v Slovenijo zagotovi najboljši možen izhodni položaj. K temu pa lahko pomembno prispevamo tudi kot posamezniki. Vsak izmed nas kdaj pride v stik z ljudmi, ki niso rojeni v naši državi, in sicer v domačem mestu, trgovini, pri zdravniku, v službi. Pomembno je, da jim kot večinski narod dajemo občutek sprejetosti in varnosti med nami, saj jim bo to olajšalo proces vključevanja v našo družbo.

1.4.1 Kulturni šok

Za konec tega poglavja se bom osredotočila še na kulturni šok, ki ga oseba doživi ob prihodu v novo državo. Kulturni šok doživimo že na potovanju v tujo državo oziroma takoj, ko se srečamo z drugo kulturo, ki nam je neznana. Ta pojav je zato v veliki meri prisoten tudi pri ljudeh, ki prihajajo v našo državo in ne poznajo kulture, vere ali jezika.

Kulturni šok bi lahko definirali kot izkušnjo, ob kateri na zelo hiter in zmeden način spoznamo, da si z večinsko družbo, v katero smo prišli, ne delimo enakih perspektiv, vedenj in pričakovanj. Kulturni šok je tudi proces, prisoten pri vseh ljudeh, ki se prilagajajo kulturi, ki jim ni znana in v kateri niso bili socializirani. Ko se enkrat odpravimo v tuji svet, katerega zakonitosti nam niso znane in kjer izgubimo moč enostavne komunikacije, ki smo je bili vajeni, lahko podvomimo v našo identiteto, pogled na svet in pravzaprav tudi sistem delovanja, občutenja in razmišljanja. Obstaja pa tudi zelo dolg seznam pokazateljev, ki se pojavijo ob kulturnem šoku na različnih področjih, kot so kognitivno, emocionalno, psihološko in druga (Furnham, 2012, str. 11, 12).

Kulturni šok je pri otrocih še bolj izrazit, saj se ti zavedajo, da v primeru oteženega procesa prilagajanja na novo okolje ne bodo mogli enostavno spakirati in se vrniti v okolje, ki jim je znano in domače. Če povzamem, od vsega, kar smo prebrali v tem poglavju, je zelo pomembno, da se kot večinski narod v Sloveniji zavedamo, kaj otroci z izkušnjo selitve doživljajo, ko pridejo v našo državo, in za kaj so prikrasani. Videli smo lahko, da se soočajo s številnimi izzivi, ki otežujejo proces integracije.

1.5 Izkušnja selitve pri otrocih

Ker se v nalogi osredotočam na izkušnjo selitve otrok, se mi zdi pomembno, da s tem povezane tematike teoretsko opredelim. Družina, šola, vrstniki, jezik, pomoč in podpora ter diskriminacija in nestrpnost so teme, pomembno povezane z izkušnjo selitve.

Pomembna prelomnica v življenju otrok in staršev je selitev. Pogosto se ti spominjajo točnega datuma, ko so prvič prišli v Slovenijo. Tudi danes, v 21. stoletju, večina ljudi, ki se priseli, prihaja iz držav bivše Jugoslavije, najpogosteje iz Bosne in Hercegovine, Kosova in Makedonije (Vižintin, 2014b, str. 104, 107).

Ločimo med različnimi oblikami selitve, ki vključujejo otroke. Prva oblika je selitev otrok skupaj z družino, ki je tudi najpogostejša. To je lahko začasna ali stalna selitev. Druga pozicija je odločitev staršev (ali zgolj enega od staršev), da se odselita sama in otroke pustita pri sorodnikih ali drugemu od staršev, ki je ostal doma. Za to obliko se starši odločajo predvsem z mislijo, da se bo družina znova združila, ko bodo to omogočali različni dejavniki (zaposlitev, stanovanje). Naslednja oblika je povratništvo. V kontekst migracij štejemo tudi otroke žensk, ki se v tujini zaposlijo kot dojlje, varuške ali skrbnice. Še ena od pogostih oblik je, da se otroci odselijo sami ali jih na delo v tujino pošljejo njihovi starši (Milharčič Hladnik, 2010, str. 22).

»Za svet, v katerem živimo, nič ne velja bolj kot nenehno spreminjanje in gibanje. Sem sodi tudi gibanje ljudi. Iz dežele v deželo. Iz kraja v kraj. Iz prvih v druge domovine« (Kobolt, 2002). Selitve dojemam kot fluiden proces, v katerem je osrednjega pomena gibanje, prehajanje meja in iskanje novega prostora za življenje tako za družine kot za otroke znotraj njih. Kot vse ostale procese in dogodke tudi selitev otroci doživljajo in dojemajo na svoj način. Pomembno se mi zdi, da jih pri tem slišimo in razumemo ter jim ponudimo tisto, česar jim v procesu selitve in vključevanja v novo okolje še manjka. Za udejanjanje tega procesa je pomembna družina, šola, vrstniki, jezik, pomoč, ki jo prejmejo, in stopnja nestrpnosti, ki jo zaznajo. Za začetek pa se bom osredotočila na oblikovanje otrokove identitete, saj je ta povezana z vsemi ostalimi pomembnimi temami, ki se nanašajo na sam proces selitve.

1.5.1 Oblikovanje otrokove identitete

Z oblikovanjem otrokove identitete je povezanih več dejavnikov. V nadaljevanju si bomo poglobljevali, kateri so ti dejavniki, na kakšen način se oblikuje identiteta otroka, ki ima izkušnjo selitve, ter kako je identiteta otroka povezana z njegovimi vrednotami in ideali.

Identitete danes ne dojemamo več kot fiksno kategorijo, ki se ne spreminja, tudi je ne enačimo več z nečim, kar smo podedovali in se skozi življenje ne more spremeniti. V resnici je ravno nasprotno; za sodobne identitete pravimo, da so prehodne in dialoške ter odpirajo novo razumevanje kulture, saj se opredelijo šele znotraj določenega konteksta. Ta opis dobro ponazori termin *sestavljena identiteta*, ki priznava kulturno mešanost in jo na nek način tudi razlaga. Posameznik s sestavljeno identiteto ima lahko več identitet hkrati in se tudi lahko svobodno opredeli kot pripadnik več kultur, ver ali skupnosti. Prednost sestavljene identitete je v tem, da osebi ni treba več opredeljevati, katera od mnogih identitet je večvredna, temveč vse postanejo enakovredne, druga ob drugi. To pomeni, da se ljudem ni več treba odločati, da smo pol to in pol ono, saj to ni več bistvenega pomena; bistveno postane sprejemanje naše raznolikosti (Vižintin, 2017, str. 150–152).

Pri otrocih obstaja velika možnost za razvoj obrambnih mehanizmov, ki so v resnici odgovor na pripisani status države gostiteljice. Temu lahko rečemo tudi specifično ponotranjanje stigme. Pri tem se moramo zavedati, da ima stigma zelo drugačen pomen za identiteto otroka, ki se še oblikuje, kot za že izoblikovano identiteto odraslega človeka. Stigmatizacija lahko pri otroku pusti posledice, ki se v kasnejšem življenju kažejo kot zavračanje določenega dela lastne identitete. V večini primerov to pomeni, da ljudje, ki so se priselili, začnejo zavračati svojo etnično identiteto. Seveda pa se to ne zgodi vsem otrokom. Določeni razvijejo takšne obrambne mehanizme, ki ublažijo učinke stigmatizacije, in v nekem smislu stigmo tudi presežejo (Lukšič Hacin, 1994, str. 138).

Individualna in kolektivna identiteta se razvijata v odnosu do drugega, ki ga obravnavamo kot drugačnega. Skozi zgodovino se je ustalilo prepričanje, da moramo drugačnost na vsak način udomačiti oziroma kultivirati. V preteklosti je veljala predpostavka, da se je nemogoče resnično srečati z drugim oziroma drugačnim. Kasneje se je začela razvijati zavest o tem, da moramo drugačnost sprejemati, zato je to predstavljalo nekaj, kar je človek moral odkriti v jedru svoje lastne identitete. Danes je odnos do drugačnosti glavni usmerjevalnik razvoja konteksta strpnosti in inkluzivne kulturnosti (Kroflič, 2006, str. 28).

Dialoško doajemanje in sprejemanje otrokove identitete lahko pomembno prispeva k boljšemu počutju ob njegovem vstopu v novo okolje, saj to pomeni, da se otrokom ni treba odločati, ali so pripadniki države od koder so prišli, ali države, kamor so prišli. V življenju velikokrat lahko zasledimo vprašanje »Kaj pa si ti?« v smislu »Komu izkazuješ svojo pripadnost?«, a je to vprašanje že v osnovi napačno zastavljeno, pri otroku pa lahko povzroči številna neprijetna čustva.

1.5.2 Otrokova družina

V času selitve in v prvem obdobju prilagajanja je otroku zelo pomembna družina, saj so to takrat edini odnosi, ki jih je že vzpostavil in mu jih ni treba ustvarjati na novo. S tega vidika lahko družina in njeni člani predstavljajo pomemben vidik opore za otroka, saj poleg vseh nalog, ki jih sicer opravlja, družina predstavlja tudi pomemben vidik varnosti v neznanem okolju, v katerem mora otrok na novo vzpostavljati vse ostale odnose, to so odnosi s prijatelji in vrstniki, sošolci, učitelji in širšo družbo.

Družina je sistem z notranjim dogajanjem in je neprestano v obojestranskem razmerju s svojim okoljem, saj je odvisna od socialnih in ekonomskih zakonitosti družbe, hkrati pa se v družini ustvarjajo tudi notranji odnosi. Za družino bi lahko rekli, da je do določene mere svoja družba, saj ima svojo sestavo, socialna pravila, razmerje moči, jezik, obrede in zgodovino. Člani družine neprestano usklajujejo svoj notranji in zunanji svet ter na tak način razvijajo svoje značilnosti in oblikujejo svojo podobo (Tomori, 1994, str. 10). Je pa za družinsko skupnost značilno, da se vse, kar se dogaja z enim članom družine, na določen način zrcali na njenih ostalih članih. Podobno tudi vsaka sprememba, ki jo doživi družina kot celota, zaznamuje vsakega od članov (op. cit., str. 18).

Kontekst družine otroku nudi vire za izobraževanje in dostop do medijev ter kulturno, versko in jezikovno okolje, v katerem odrasča. Pri tem je pomembna tudi izobrazba staršev, delo, ki ga opravljajo, prihodki, ki jih imajo, odnosi, ki jih ustvarjajo v domačem okolju, in odnosi z izobraževalnim sistemom. Za otroka so pomembne tudi dejavnosti, ki se jih lahko udeležuje izven šole. Prav domača skupnost je za otroka prva skupnost, kjer pridobiva pomembne izkušnje za nadaljnje življenje (Klemenčič, Štremfel in Rožman, 2011, str. 203).

Izsledki raziskave avtorice Červek (2008) o družinskih odnosih so pokazali, da otroci do svoje družine gojijo ljubezen, spoštovanje in navezanost. Družino dojemajo kot čustveno in podporno

skupnost, predstavlja jim kraj varnosti in pomoči. Pokazala se je tudi povezanost med družinskim življenjem in zadovoljstvom otrok. Današnje družine se soočajo z neprestanim spreminjanjem, zato se spreminja in prilagaja tudi družina sama. Ne sme pa zaradi mnogih prehodov prenehati biti kraj sprostitev, zasebnosti in čustvenosti ter postati zaprta skupina, ki ni vključena v širšo družbeno stvarnost. V tem primeru lahko obstaja nevarnost, da se oži osebni razvoj posameznika, zato se ne morejo razviti vsi njegovi potenciali. Družina ni pomembna skupnost samo za posameznika kot člana družine, temveč za celotno družbo, saj se prek družine oblikujejo tudi nastavki za družbene odnose. Pomembno je, da se družina povezuje z zunanjim svetom ter da se posameznik v njej oblikuje v zdravo osebnost in je kot tak sposoben vzpostavljati ustvarjalne in smiselne odnose do drugih in posledično do celotne družbe. Zaradi tega moramo biti neprestano pozorni na vsebino družinskega življenja in kakovost družinskih odnosov, saj od tega ni odvisna zgolj naša sedanost, temveč tudi prihodnost (Červek, 2008, str. 124, 125).

V Splošni deklaraciji človekovih pravic je zapisano, da je družina temeljna celica družbe in ima zato pravico do varstva. To pomeni, da je pravica do ohranjanja družine in njene enotnosti temeljna človekova pravica (Markov, Polak Petrič in Nastovska, 2018). Za zagotavljanje te pravice so nujni ukrepi, ki zagotavljajo združitev družine, kar je pomembno predvsem za osebe, ki v države Evropske unije prihajajo iz tretjih držav. Ob tem je pomembno omeniti, da so v vseh državah kot člani družine upoštevani zakonci in neporočeni partnerji ter vzdrževani in mladoletni otroci (Pirc, 2009, str. 25, 26). V Sloveniji mora član družine, ki ima pravico do bivanja v Sloveniji, za združitev družine izpolnjevati le pogoj, da ima zadostna finančna sredstva za preživljanje družine. V nekaterih drugih državah, kot so Finska, Nemčija in Nizozemska, so pogoji tudi ostrejši. V teh državah postopek združitve traja občutno dlje kot v Sloveniji, kjer je postopek lahko v celoti zaključen že v dveh mesecih (op. cit., str. 33–35).

Kot smo lahko prebrali, je družina zelo pomembna, saj vrednote, ki se v njej razvijejo, na nas vplivajo skozi celotno življenje in jih upoštevamo v vseh svojih nadaljnjih interakcijah. Družina je prvi prostor socializacije, ki omogoča povezanost z ostalimi družinskimi člani, v tem kontekstu pa tudi občutek varnosti in pripadnosti. Pomembno je, da se v družini dobro počutimo, da se lahko ustrezno izrazimo ter da smo slišani in upoštevani. Starši morajo svojim otrokom zagotavljati temeljne pravice, kot so pravica do izobraževanja, spoštovanja in primernih pogojev za odraščanje. Kot smo lahko videli, odnosi v družini pomembno vplivajo tudi na otrokovo splošno zadovoljstvo. K temu pomembno prispeva tudi možnost družine z izkušnjo selitve, da vsi njeni družinski člani zaživijo skupaj. Zelo pomembna se mi zdi pravica

do združevanja, ki je v Sloveniji dobro urejena in se tudi udejanja v praksi. Družine, ki prihajajo iz držav, ki niso članice Evropske unije, pa morajo izvesti proceduralno veliko zahtevnejši postopek kot v primeru, če se selijo državljani članic Evropske unije, za katere velja prost prehod ljudi.

1.5.3 Otrokovo šolsko okolje

Poleg družine je z uspešnim procesom otrokovega vključevanja pomembno povezano tudi šolsko okolje. To je prostor, kjer se otroci prvič srečajo z novimi vrstniki in novimi pravili, ki veljajo v sistemu izobraževanja in do neke mere odražajo tudi splošna pravila družbe, na katera se morajo navaditi. Šolsko okolje je tisto, ki otrokom lahko omogoči pozitivno izkušnjo integracije ter jim ob tem zagotovi potrebno pomoč in podporo.

Migracije v sodobni družbi so povezane z multikulturnostjo, ki jo zaznavamo na raznih področjih; eno od njih je tudi šola. Pojem multikulturnosti je sorazmerno relativen pojem, saj je predvsem kulturno in zgodovinsko pogojen, zato se z različnih zornih kotov lahko zelo različno izraža. Naša država in z njo tudi šolstvo imata dobra izhodišča za interkulturnost, ki se v praksi ne uresničuje v celoti oz. v vseh svojih razsežnostih. V naši državi skrb za ljudi, ki so se k nam priselili, ni sistemsko urejena. Še vedno se predvsem postavlja vprašanje učenja maternega in slovenskega jezika (Grobelšek, 2010, str. 153, 172), o čemer bomo več izvedeli v nadaljevanju, ko se bom podrobneje posvetila jeziku kot pomembnemu dejavniku vključevanja v novo okolje.

Med različnimi avtorji in teoretiki ni soglasja, kaj je oziroma kaj bi morala biti medkulturna vzgoja. Večinoma se v opredelitvah in raznih definicijah uporablja predpostavka, da naj bi medkulturna vzgoja temeljila na raznih neformalnih in formalnih programih. Njen glavni cilj je spoštovanje in vzajemno razumevanje med člani drugih kultur (Klemenčič, Štremfel in Rožman, 2011, str. 188).

Eden izmed glavnih razlogov priseljevanja je upanje na boljše življenje, ki ga bo nudilo novo okolje. S tem upanjem prihajajo tudi otroci. Pri tem ima pomembno vlogo šola, saj lahko učencem nudi pomoč; poleg izobraževanja je to lahko tudi psihosocialna in psihološka pomoč ter motivacija. Zelo pomembno je tudi individualizirano in celostno sodelovanje z otrokom, kar pomeni predvsem krepitev odpornosti in zmogljivosti za premagovanje različnih težav, s katerimi se bo soočal (Kožar Rosulnik, 2018, str. 13).

Raziskava, s katero so želeli ugotoviti, kaj otroci najbolj cenijo v šolskem okolju, je pokazala, da je to v prvi vrsti socialno-emocionalna in poučevalna interakcija ter na splošno vsa ostala učiteljeva dejanja, ki jim odpirajo nove možnosti. Pri tem jim je enako pomembna kakovost izobraževalnega procesa in dostopnost do ključne infrastrukture, kot so telovadnice, računalniške učilnice, igrišča in knjižnice. Večina otrok izpostavlja tudi pomen organiziranosti prehrane v šoli (Rutar, 2018, str. 121).

Elementi prakse vključevanja otrok v šolski sistem so: 1. močno vodstvo: ravnatelj uvaja strategije vključevanja, ki se aplicirajo na celotno šolo; 2. učinkovito poučevanje in učenje: učne ure so zastavljene tako, da vključujejo čim več podpore za otroke, ki ne razumejo jezika, v katerem načeloma poteka pouk; 3. visoka pričakovanja: otroci so spodbujani, da dosežejo svoj najvišji potencial; 4. etos spoštovanja z jasnim pristopom do rasizma: gre za obojestransko spoštovanje, pri čemer je pomembno predvsem to, da se glas otrok slišan – obstaja zelo jasno mnenje in stališče do rasizma in nadlegovanja na etnični ravni, to je ničelna toleranca; 5. vključenost staršev: starši in širša skupnost so spodbujeni, da se aktivno vključujejo v življenje in delovanje šole (Tikly, Caballero, Haynes in Hill, 2004, str. 67).

Model medkulturnega izobraževanja vključuje več dejavnikov, zato se za učinkovito in uspešno vključevanje otrok ne smemo osredotočiti samo na določen dejavnik, na primer ocenjevanje, temveč moramo uporabiti celosten pristop. To pomeni, da moramo v proces vzgoje in izobraževanja z vidika medkulturnosti aktivno vključiti vse, ki so za ta proces pomembni. To so učenci in njihovi starši, pedagoški delavci, organizacije, ki se ukvarjajo s priseljenci, lokalna skupnost in državne organizacije (Vižintin, 2017, str. 183).

Pomemben prostor za udejanjanje človekovih pravic predstavlja šolsko okolje, ki skozi vzgojno-izobraževalni proces lahko otrokom omogoči, da pridobijo občutek odgovornosti in strpnosti. Tako lahko šola predstavlja »most medkulturnosti« in hkrati tudi most med posameznikom, njegovo družino in družbo na splošno, saj igra pomembno vlogo pri vključevanju učenca v širše družbeno okolje. To je eden izmed glavnih razlogov, zakaj prizadevanja za medkulturni dialog ne morejo obstati, dokler se v njih ne vključi tudi sistem šolstva. Načelo enakopravnosti je eno izmed temeljnih načel medkulturne vzgoje, govori pa o spoštovanju kulturnih razlik med posamezniki (Šinkovec, 2009, str. 104, 105).

Medkulturna in interkulturna vzgoja in izobraževanje pojasnjujeta, kako pomembna je vključitev v šolsko okolje, saj lahko ta veliko doprinese k strpnosti vseh udeležениh. Poleg omenjenega so za uspešno vključevanje otrok pomembne tudi zakonodaja in smernice, ki jih

uvede in predstavi država. V nadaljevanju se bom zato osredotočila na ključne akte, predloge in smernice, ki jih je za delo z učenci v šolskem sistemu izdalo pristojno ministrstvo, to je Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, ter država kot celota.

Eno izmed temeljnih načel v šolskem sistemu, ki jih izpostavlja Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji, je načelo pravičnosti. To načelo zagovarja predvsem enakost izobraževalnih možnosti in posledično enake možnosti za uspeh, kar je temelj liberalne in demokratične družbe, v kateri živimo. Enakost možnosti je močno povezana prav z možnostmi izobraževanja, zato je pomembno, da jih posameznikom država zagotavlja z različnimi ukrepi. Sem sodi tudi enaka obravnava, ki mora biti nepristranska in enaka do vseh učencev (Krek, Globokar, Kalin, Kodelja, Pribac in Šimenc, 2011, str. 14, 15).

Ne glede na to, kakšen status oziroma položaj ima otrok ob vpisu v vzgojno-izobraževalni sistem v Republiki Sloveniji, njegov pravni status postane enak statusu vseh ostalih otrok, ki so prav tako vključeni v izobraževalni sistem. Temeljni cilji pri šolanju otrok z izkušnjo selitve so (Novak idr., 2012, str. 2, 3):

- zagotavljanje optimalnega razvoja posameznika ne glede na spol, socialno in kulturno poreklo, veroizpoved, narodno pripadnost ter telesno in duševno konstitucijo,
- vzgajanje za medsebojno strpnost,
- razvijanje zavesti o enakopravnosti spolov,
- spoštovanje drugačnosti in sodelovanje z drugimi,
- spoštovanje otrokovih in človekovih pravic ter temeljnih svoboščin.

V Predlogu programa dela z otroki z izkušnjo selitve je zelo jasno izdelana struktura, kako naj bi potekalo sodelovanje z učencem po posameznih letih, ko traja proces vključevanja v novo okolje. V vsakem letu se na novo opredeli individualni načrt aktivnosti, ki temelji na otrokovih potrebah. V prvem letu je zelo pomembno učenje slovenskega jezika. Predpostavlja se tudi grajenje podporne mreže za otroke in starše, ki poteka v sklopu interesnih dejavnosti šole in drugih ustanov ter aktivnosti lokalnega okolja. Pri tem je zelo pomembno ohranjanje maternega jezika in kulture (Rutar idr., 2018, str. 28).

Eno izmed pomembnih določil, ki otrokom vsekakor olajša vstop v slovenski izobraževalni sistem in tudi kasnejše napredovanje, je to, da so ob koncu šolskega leta, v katerem so bili prvič vključeni v šolo v Sloveniji, lahko pri določenih predmetih neocenjeni in kljub temu napredujejo v naslednji razred (*Zakon o osnovni šoli*, 2006). Država je opredelila tudi, da se iz državnega proračuna zagotavljajo sredstva za učenje slovenščine za otroke, ki so se priselili

(*Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja*, 2007). Za učence, katerih materni jezik ni slovenski, se v prvem letu šolanja v Republiki Sloveniji organizirajo dodatne ure slovenščine. Število ur je odvisno od tega, koliko je takšnih učencev na določeni šoli; za do štiri učence se izvede 120 ur, če je v skupini od pet do osem učencev, se izvede 160 ur, če pa jih je več kot devet, 180 ur. V primeru, da je učencev v enem šolskem letu več kot 17, lahko šola sistematizira delovno mesto za novega strokovnega delavca (Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole, 2019).

Kot lahko vidimo, je zakonsko področje otrok z izkušnjo selitve v našem izobraževalnem sistemu dokaj urejeno, saj lahko najdemo veliko smernic, predlogov, strategij in zakonov, ki so nam pri delu z učenci v pomoč in podporo. Seveda je to izjemnega pomena, saj je država dolžna poskrbeti za vse svoje prebivalce ne glede na njihovo državljanstvo. Dosledno upoštevanje in izvajanje sprejete zakonodaje je ključnega pomena za uspešen proces integracije otrok, ki se prvič soočajo s šolskim sistemom Republike Slovenije. Odločitev, da bomo otrokom omogočali enake možnosti, je strokovna in osebna odločitev, ki jo zapovedujejo mnogi pomembni akti in uredbe.

1.5.3.1 Vključevanje v nov izobraževalni sistem

Ogledali smo si, kako pomemben prostor vključitve za otroke je šola, saj medkulturno izobraževanje odpira priložnosti za povezovanje, usmeritve države pa omogočajo, da so otroci tudi zakonodajno podprti. V tem poglavju si bomo ogledali, zakaj je vključevanje v izobraževalni sistem za otroka ključnega pomena, kaj s tem pridobi in kdo lahko k temu pomembno prispeva.

Za udejanjanje medkulturnega pristopa v sistemu vzgoje in izobraževanja je pomembno, da sledimo trem glavnim dimenzijam tega pristopa. Na prvem mestu je učence in otroke treba učiti o kulturni raznolikosti, saj tako razvijajo vrednote spoštovanja in strpnosti do drugih učencev. Sestavni del tega vidika je tudi boj proti rasizmu in ksenofobiji. Naslednja dimenzija je mednarodne razsežnosti in vključuje seznanjenost z ekonomskimi in socialnimi težavami ter mednarodnimi odnosi, ki jih vzpostavljamo s posameznimi državami. Prav tako je pomembno, da se učenci učijo o zgodovini priseljevanja in vzrokih za to, s čimer bodo lažje razumeli zgodovinski in družbeni kontekst razumevanja selitev. Zadnja pomembna dimenzija pa je evropska in predvideva seznanjenje z zakonodajo Evropske unije, ki ureja področje migracij in

priseljavanja, saj bo to otrokom dalo občutek evropske identitete (Directorate-General for Education and Culture, 2004, str. 57).

Prisotnost v razredu skupaj z vrstniki, prispevanje k boljšim dosežkom skupine in uspešnost posameznika so glavne značilnosti inkluzivne šole. Pri tem moramo iskati možnosti, ki bodo učencem omogočale uspešno vključevanje, in se ne osredotočati zgolj na primanjkljaje; z drugimi besedami, potrebna je sprememba stališča do procesa vključevanja in same inkluzivne šole. Če prilagodimo učni načrt in pripomočke, bomo posamezniku lahko ponudili nalogo, ki jo bo dejansko tudi zmozel opraviti. Bistveno se je zavedati, da z vidika inkluzivne šole ne morejo vsi učenci reševati enakih nalog, vsaj ne na enak način in v enakem časovnem obdobju, saj vsak posamezen učenec potrebuje določene prilagoditve – nič drugače ni z učenci z izkušnjo selitve (Kavkler, 2008, str. 13).

Model medkulturne vzgoje in izobraževanja, ki se ga poslužujemo v slovenskem izobraževalnem sistemu, je sestavljen iz sedmih glavnih področij delovanja. Pri tem je treba v enaki meri delovati na vseh področjih, saj le takšen proces zagotavlja celostno integracijo otroka. Glavna področja tega modela so: medkulturnost kot pedagoško-didaktično načelo, sistemska podpora pri vključevanju otrok, učitelji z razvijajočo se medkulturno zmožnostjo, razvoj zavedanja o večkulturni družbi pri vseh učnih predmetih, razvoj medkulturnega dialoga, sodelovanje šole s starši in sodelovanje šole z lokalno skupnostjo. Poleg uspešne vključenosti otrok je glavni cilj tovrstnega modela tudi razvoj medkulturnega dialoga na šoli (Vižintin, 2014a, str. 74).

Otroci z izkušnjo selitve v povprečju dosegajo vidno slabše rezultate na šolskem področju, torej imajo na splošno slabše ocene in uspeh. Po zaključenem osnovnošolskem izobraževanju, ki je obvezno, se ti otroci zelo pogosto vpisujejo na srednje tehnične šole, ki dijake pripravljajo za neposreden prehod na trg delovne sile. Prav tako je več takih otrok, ki šole sploh ne dokončajo in se tudi ne odločijo za visokošolsko izobraževanje. S tem razlogom je treba razviti načine povezovanja med družinami, ki so se priselile, in skupnostjo, v razredih pa je treba pozornost posvečati kulturni raznovrstnosti in jo tudi ustrezno nagovoriti (Komisija evropskih skupnosti, 2008, str. 6, 7).

Eden od predlogov, ki bi učencem dodatno olajšal proces vključevanja v novo okolje, je vzpostavitev sistema lokalnih interdisciplinarnih podpornih centrov. Tovrstni centri bi nudili sprejemne programe, ki bi zagotavljali podporne storitve ob selitvi, programe izobraževanja za otroke, učence, dijake, starše in strokovne delavce ter programe za pomoč pri iskanju zaposlitve

in zagotavljanju zdravstva in socialnega varstva. Centri bi bili namenjeni krepitvi socialne mreže, organizirali pa bi tudi različne kulturne programe. Tovrsten način podpore bi lahko omogočil uspešnejšo vključitev otrok v novo okolje (Baloh, Štirn in Jelen Madruša, 2015, str. 20, 21).

Učitelj je z vidika otroka zelo pomembna oseba in je lahko ključnega pomena za proces vključitve otrok v novo šolsko okolje. Ima namreč možnost, da izboljša razredno socialno klimo, s tem ko svoje učence spodbuja k solidarnosti in medsebojni pomoči. Veliko je torej odvisno prav od njegove volje po uvajanju določenih sprememb v prakso. Pri tem je pomembno, da svojo vlogo odigra tudi vodstvo šole in vse svoje zaposlene nagovarja k usmeritvi v medkulturno izobraževanje. Vsi udeleženi v procesu integracije učenca pa se morajo s tega vidika zavedati svoje odgovornosti in jo tudi prevzeti (Rot Vrhovec, 2020 str. 145).

Pomoč učencem, ki izvirajo iz različnega kulturnega in socialno-ekonomskega okolja, je naloga tudi šolskega svetovalnega delavca. Ta učenca podpira tako, da mu pomaga razvijati različne kompetence za življenje in razvoj v okolju, drugačnem od tistega, v katerem je otrok bil socializiran. Naloga šolskega svetovalnega delavca je nuditi interkulturno svetovanje, kar pomeni, da mora otrokom zagotavljati podporo pri uresničevanju šolskih in življenjskih ciljev. Svetovalni delavec je otroku v oporo tudi pri tem, da se seznani in sprejme vrednote, ki veljajo v državi gostiteljici, ter jih skladno poveže tudi s svojimi osebnimi vrednotami, cilji in prepričanji (Resman, 2006, str. 203, 204).

Medkulturnost je cilj našega vzgojno-izobraževalnega sistema in omogoča lažje prilagajanje ter hkrati širi obzorja vsem ostalim učencem in sodelujočim v procesu. Pomembno vlogo pri tem imajo strokovni delavci, ki so zaposleni na šoli, in sicer učitelji in šolski svetovalni delavci, ki imajo vsakokrat priložnost, da načela medkulturnega izobraževanja tudi udejanjajo.

1.5.3.2 Učne težave otroka v šoli

V nadaljevanju se bom posvetila učnim težavam v šoli, s katerimi se lahko soočajo otroci. Zaradi nepoznavanja jezika, drugačnega sistema vzgoje in izobraževanja ter še nerazvitih odnosov s sošolci in učitelji se lahko pojavijo učne težave, zato je pomembno, da se tega zavedamo in temu tudi namenimo dovolj pozornosti, saj učne težave učencem lahko predstavljajo velik izziv.

Učne težave v šoli so povezane z oteženim usvajanjem določenih šolskih veščin ter prilagajanjem na šolsko in širše družbeno okolje. Otroci se v času šolanja že tako soočajo s stiskami, učne težave pa te še bolj poglobljajo in povzročajo dodatne obremenitve na socialnem in čustvenem področju. Čeprav se zdi, da so učne težave in šolski neuspeh le nedolžne nevšečnosti, s katerimi se otroci soočajo v času osnovnošolskega izobraževanja, imajo te lahko tudi dolgoročne posledice, predvsem pri kasnejšem poklicnem in življenjskem prilagajanju (Magajna, 2008, str. 32).

Ker starši in učenci učne težave definirajo le na en način in jih opredeljujejo kot samoumevne, učenci, ki se spoprijemajo z učnimi težavami, nimajo druge možnosti, kot da jih sprejmejo in za vse okrivijo sebe. Pri tem je največja težava v tem, da je otrok prepričan, da je za težave krivo njegovo nerazumevanje snovi in gradiva, zato izgubi pomembno izkušnjo, da bi na svoj način lahko odkril način učenja, ki bi mu prinesel uspeh. Kot odgovorni odrasli moramo otroku dati jasno vedeti, da je nerazumevanje sestavni del učnega procesa. Naša naloga je, da skupaj z otrokom raziskujemo, kaj zanj pomenijo učne težave, in šele nato poiščemo skupno pot, ki bo ustrezala vsem in za katero bomo vsi odgovorni v enaki meri. Seveda pa za takšno raziskovanje in iskanje potrebujemo čas, ki ga pogosto nimamo na razpolago, zato je pomembno, da si ta čas soustvarjanja z učencem izborimo (Čačinovič Vogrinčič, 2008, str. 42).

V izvirnem delovnem projektu pomoči, ki ga ustvarjamo skupaj z učencem, skupaj iščemo možne rešitve, pri tem pa je pomembno, da si za to zagotovimo čas in prostor. Pri tem se opremo na pozitivne pretekle izkušnje učencev in izjeme. Izvirni delovni projekt pomoči seveda obsega več članov, zato je pomembno tudi, da v instrumentalni definiciji problema vsak izpostavi svojo definicijo in svoj možen prispevek. Za vsak posamezen korak se dogovorimo skupaj, v sodelovanju, pri tem pa vedno puščamo nekaj odprtega prostora za dialog in nove dogovore. To je naše varovalo, da učencu ne vsiljujemo rešitev, ki jih nismo soustvarili v odnosu z njim. Pri tem ima veliko vrednost to, da neuresničeni dogovori ne pomenijo neuspeha, temveč nam dajo le še eno možnost, da skupaj raziščemo, kaj bo učencu pomagalo na poti do njegovega uspeha (Mešl, 2011, str. 112).

Kot vidimo, so učne težave nekaj, s čimer se srečuje veliko učencev v času osnovnošolskega izobraževanja. S podobnimi stiskami se lahko soočajo tudi otroci z izkušnjo selitve, sploh v prvih letih šolanja v novem okolju, saj imajo takrat največ težav z jezikom države sprejemnice. Pomembno je, da tudi njim omogočimo uvajanje izvirnega delovnega projekta pomoči in s tem uspeh na šolskem področju.

1.5.4 Otrok ter njegovi vrstniki in prijatelji

V nadaljevanju si bomo ogledali, kakšen pomen za otroke imajo njegovi vrstniki in prijatelji. Tako kot vsem otrokom so tudi otrokom z izkušnjo selitve prijatelji zelo pomembni, saj se jim lahko zaupajo, z njimi delijo pomembne življenjske izkušnje in doživljajo podobne stvari. Za vse otroke je velikega pomena, da do neke mere občutijo sprejetost v vrstniški skupini, saj tako dobijo tudi potrditev. Predvsem je to pomembno v času najstništva in adolescence, ko prijatelji postajajo vse bolj pomemben člen otrokovega življenja. Kot za vse otroke je tudi za otroke z izkušnjo selitve pomembno, da v državi sprejemnici najdejo nove prijatelje, ki se jim lahko zaupajo, z njimi delijo pomembne življenjske izkušnje, doživljajo podobne stvari in se skupaj soočajo z izzivi, ki jih čakajo.

Otrokovi vrstniki so tesno povezani z vrednotami, ki jih bo otrok usvojil in si jih bo postavil kot ideal. Nanj imajo zelo močan vpliv njegovi vrstniki, saj je otroku pomembno predvsem to, da ga skupina vrstnikov ceni in da se v skupini uveljavi. Posledično so otroci pripravljeni določene vrednote in vzorce obnašanja sprejemati tudi nekritično oz. jih sprejmejo, četudi so v nasprotju z njihovimi osebnimi prepričanji (Žagar, 2009, str. 29). Otroci se predvsem na prehodu v adolescenco, ki se začne pri desetih letih, soočajo s številnimi razvojnimi nalogami, kot sta oblikovanje lastne identitete in odnosov s pomembnimi osebami v življenju ter prilagajanje zahtevam družbe, pri čemer so jim v pomoč predvsem vrstniki in prijatelji, saj se na njih obračajo v primerih dilem (op. cit., str. 41).

O pomenu vrstnikov za otroke piše tudi avtorica Košir (2013). Otroke skrbi, kaj si drugi mislijo o njih, in večinoma se izogibajo situacijam, v katerih bi jih drugi otroci zasmehovali. V tem življenjskem obdobju je zelo pomembna priljubljenost, ki ji otroci posvečajo veliko pozornosti. Želji po socialni sprejetosti prilagajajo vsa svoja dejanja in ravnanja (Košir, 2013, str. 30).

Prijateljstvo je recipročen odnos, ki temelji na spoštovanju in naklonjenosti, ne predvideva nobenih obveznosti ter temelji na svobodni odločitvi. Prijateljstvo je za otroke, predvsem mladostnike, najmočnejša čustvena komponenta. Vezano je zlasti na vrstnike, ki živijo v istem okolju. Ob spremembi okolja otrok najpogosteje pozabi na prejšnje prijateljske vezi in začne ustvarjati nove, saj je v tem obdobju prijateljstvo vezano predvsem na deljenje podobnih življenjskih izkušenj (Bajzek, 2008, str. 279, 284).

Ne glede na to, kako pomembni so vrstniki v času odraščanja in mladostništva, je to tudi čas, v katerem se veliko otrok sreča z medvrstniškim nasiljem. V nadaljevanju si bomo ogledali,

katere so oblike medvrstniškega nasilja in kakšna je povezava tovrstnega nasilja z otroki, ki imajo izkušnjo selitve.

Medvrstniško nasilje v grobem delimo na neposredno in posredno medvrstniško nasilje. Neposredno nasilje zajema fizično in verbalno nasilje, kamor vključujemo brce, jemanje denarja in druge lastnine, zmerjanje ter grožnje. Pri posrednem medvrstniškem nasilju gre za odnosno nasilje, primer katerega je manipulacija. Namen tovrstnega vedenja je škodovati drugemu, kar lahko dosežemo s socialnim izključevanjem ali širjenjem laži in govoric o posamezniku (Salmivalli in Peets, 2009, str. 324).

Nasilje v povezavi z osebami, ki so se priselile, lahko povežemo z dvema vidikoma. Prvi vidik je nasilje domačih prebivalcev. To pomeni, da jih prebivalci države gostiteljice zavračajo, nad njimi vzpostavljajo institucionalno nasilje in ohranjajo diskriminacijo ter udeležujejo nacionalizem ali rasizem, prek tega pa posledično prispevajo tudi k ohranjanju drugorazrednega družbenega položaja, v katerem se pogosto znajdejo osebe z izkušnjo selitve. Pri drugem vidiku gre za nasilje oseb, ki so se priselile, in predstavlja odgovor na nesprejetost v novi družbi, v katero so prišle. Gre predvsem za to, da te osebe želijo ustvariti opozicijo večinskemu prebivalstvu in postati samozadostne. Rezultat obeh vidikov je začaran krog nasilja v povezavi s priseljevanjem (Razpotnik in Dekleva, 2015, str. 222, 223).

Na začetku poglavja o vrstnikih smo lahko videli, kako pomembni so vrstniki v času odraščanja in mladostništva. Prek vrstniške skupine otrok opravlja razvojne naloge, ki so pomembne za njegovo nadaljnje življenje. Pri vrstnikih dobi občutek potrditve ter ustvarja svoje vrednote in ideale. Tako kot ostali dejavniki pa lahko vrstniki poleg podpore in spodbude za otroka predstavljajo tudi velik izziv in izkušnjo zavračanja. Veliko otrok se namreč sooča z medvrstniškim nasiljem, zato tudi otroci z izkušnjo selitve pri tem niso izjeme. Kljub temu je za njih pomembno, da se čim prej uspešno vključijo v novo vrstniško skupino, ki jim bo lahko stala ob strani v času negotovosti in iskanja samega sebe.

1.5.5 Učenje drugega jezika, slovenskega jezika

Ko osebe pridejo v državo gostiteljico, v državo, kjer si želijo ustvariti novo življenje, je prva ovira jezik. Nikogar ne razumejo in nihče ne razume njih. S pomočjo jezika komuniciramo z drugimi ter konstruiramo in izražamo svoje mnenje. Nepoznavanje jezika lahko prispeva k oteženemu vključevanju v novo okolje, kar pomeni, da je otežen tudi proces integracije.

Otroci prihajajo iz različnih držav ter se vključujejo v slovenske osnovne in srednje šole. Njihov materni jezik ni slovenščina, temveč se z njo srečajo ob vstopu v sistem vzgoje in izobraževanja. Večina otrok ima tako opravka z dvojezičnostjo, ki pomeni rabo dveh jezikov v vsakdanjem življenju, to sta materni oziroma prvi jezik in drugi jezik. Navadno je tako, da se otrok najprej nauči materni jezik, nekoliko kasneje v življenju pa se začne učiti še drugi jezik. Izkušnje potrjujejo, da je obvladanje maternega jezika in njegovo ohranjanje zelo koristno pri učenju drugega jezika. Otrok prek jezika in govora začne spoznavati svet. Poimenovanje sveta okoli nas je povezano z ustvarjanjem otrokovega notranjega sveta, ki ima pomembno vlogo pri različnih procesih, kot so mišljenje, čustvovanje, domišljija in pomnjenje. To je tudi podlaga za močno navezanost na materni jezik. Lahko bi rekli, da otrok s spoznavanjem drugega jezika ustvarja nove podobe o sebi in o svetu okoli sebe (Knaflič, 2010, str. 281, 284-287).

Osebe, ki so se priselile v Slovenijo, in njihovi otroci so bili dolgo časa obravnavani kot sovražniki, ki ogrožajo homogenost. Danes, ko nam Evropska unija nalaga upoštevanje principov multikulturalnosti ter promovira toleranco in človekove pravice, o teh osebah več ne moremo govoriti kot o »drugih«. Cilj je, da se čim prej integrirajo v novo okolje in postanejo del večine. Navadno govorimo o tem, kaj morajo te osebe narediti za čim prejšnjo vključitev v družbo, zelo malo pa je govora o prilagajanju institucij. V šolah je značilno, da otroke vsaj za pouk slovenščine osamijo od ostalih učencev z namenom, da bi jih tako čim lažje in hitreje naučili slovenskega jezika. V resnici pa je to še en način odtujitve, saj je nepogrešljiv dejavnik uspešne integracije prav druženje z vrstniki v šoli. Otroke bi najprej morali asimilirati v razred, nato pa se osredotočati na njihovo učenje jezika (Vezovnik, 2013, str. 313).

O slovenščini kot drugem jeziku se je v preteklosti govorilo le na narodnostno mešanih območjih, šele pred kratkim se je o tem konceptu začelo razmišljati tudi v okviru vseh osnovnih in srednjih šol. Otroci z izkušnjo selitve imajo pri učenju slovenščine drugačne potrebe kot otroci, katerih materni jezik je slovenski jezik, a se kljub temu vsi učijo po enakem učnem načrtu. Trenutno še nimamo razvitih posebnih učbenikov za učenje slovenščine kot drugega jezika, ki bi bili v pomoč otrokom priseljencem. V prikazani raziskavi avtorice Knez (2009) o jezikovnem vključevanju in izključevanju otrok so določeno število otrok in njihovih staršev vključili v poseben tečaj učenja slovenskega jezika in pokazalo se je, da udeleženci tega niso doživljali kot dodatno breme, temveč jim je to predstavljalo veliko pomoč. Pozitivna stran omenjenih tečajev je bila tudi v tem, da so otroci imeli več motivacije, saj so vsi imeli enako predznanje, zato je bil pritisk nanje manjši (Knez, 2009, str. 197–201).

Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko (2019–2023) v zvezi z jezikom kot enim izmed glavnih področij jezikovne politike navaja splošne cilje uporabe jezika (Žaucer, 2019, str. 15–18):

- uskladitev dejavnosti jezikovnega izobraževanja in drugih vidikov jezikovne politike na vseh ravneh,
- ozaveščenost o pomenu in vlogi javne rabe slovenščine,
- spremljanje jezikovnega stanja za potrebe jezikovnega izobraževanja,
- ozaveščenost o različnosti sporazumevalnih potreb in načinov sporazumevanja,
- večjezičnostna in medkulturna ozaveščenost.

Nesmiselno je primerjati vrednost prvega, maternega, in drugega jezika, saj imata oba v življenju osebe, ki se je priselila, pomembno vlogo. Brez dobrega znanja drugega jezika se osebe ne morejo polno vključiti v novo družbo in v vse njene sfere. Prek prvega jezika lahko ohranjajo svojo identiteto, s pomočjo katere lahko ostanejo povezane s svojo prvotno skupnostjo v domovini. Se pa v praksi pogosto zgodi, da v določenem času po selitvi materni jezik postane šibkejši, saj se otroci intenzivno učijo drugega jezika, ki postane vitalnejši. Dobro poznavanje drugega jezika jim kasneje omogoča uspešno usvajanje učne snovi in splošen občutek uspešnosti v šolskem okolju, ki je za učence zelo pomemben (Knez, 2012, str. 48–50).

Zagotovo obstaja več načinov za izboljšanje razumevanja drugega jezika pri otrocih in s tem tudi njihovega šolanja. V povezavi s pridobivanjem znanja pa zaznavamo dve glavni oviri. Prva je neustrezna usposobljenost učiteljev za poučevanje otrok z izkušnjo selitve, saj se ti ne zavedajo potreb učencev in ne prepoznavajo njihovih primanjkljajev, ki jim otežujejo spoznavanje jezika. Prek stika z otroki se učitelji srečujejo z novimi kulturami, stališči, normami in vrednotami, kar lahko pri nekaterih lahko povzroči kulturni šok. Druga ovira je v tem, da se starši zaradi nepoznavanja jezika ne vključujejo v otrokovo izobraževanje, čeprav so sami pomemben dejavnik pomoči in podpore pri učenju otrok. Pomembno je, da k sodelovanju pritegnemo tudi starše, saj bodo tako učitelji uspešnejši v svojih prizadevanjih, da otrokom posredujejo čim več uporabnega znanja, ki jim bo omogočil hitrejšo in efektivno integracijo (Knaflič, 2015, str. 45, 46).

V slovenskih šolah in na splošno v družbi je potreben premik od miselnosti, da so otroci ob prihodu v našo državo zaradi nerazumevanja jezika manj motivirani ali manj željni znanja. Namesto tega jim moramo ponuditi čim boljšo izkušnjo spoznavanja naše kulture in jim

omogočiti individualizirano učenje slovenskega jezika, saj ima vsak učenec drugačne potrebe. Večjezičnost je lahko pomembno izhodišče za vse otroke, ne samo tiste z izkušnjo selitve.

1.6 Nestrpnost in diskriminacija do oseb z izkušnjo selitve in njihovih otrok

Nestrpnost in diskriminacija sta pojava, ki ju v naši družbi pogosto srečujemo na različnih sferah družbenega in zasebnega življenja. Razširjen pojav v povezavi z osebami, ki so se priselile, in njihovimi otroki je diskriminacija in neenakopravna obravnava – večinsko prebivalstvo na njih gleda kot na dodatno obremenitev za državo in njene resurse. Potreben je premik v miselnosti, in sicer od tega, da nam te osebe jemljemo službe in denar, k temu, da so enakopravni člani družbe, ki s svojo drugačnostjo lahko prispevajo k solidarnosti in večji enakopravnosti našega sistema.

Pojem nestrpnosti lahko opredelimo kot nasprotje pojmu tolerance oziroma strpnosti. Nestrpnost lahko definiramo kot nespoštovanje ali neupoštevanje življenjskih praks in prepričanj drugih ljudi. To pomeni, da so nekateri ljudje zaradi različnih razlogov obravnavani drugače. Še posebej nevarno je, ko gre za nestrpnost, ki temelji na preprečevanju mešanja kultur in zagovarja enotno nacionalno identiteto. Nestrpnost se izraža skozi prepričanja in ideje o podreditvi drugih oseb. Cilj nestrpnih nagnjenj je, da onemogočijo polnopravno udeležbo posameznikov ali skupin v družbi, in to tako, da jih označijo kot nemoralne, kriminalce, lenuhe ali izkoriščevalce, torej kot nevarnost za večinsko prebivalstvo (Leskošek, 2005, str. 9).

Kot diskriminacijo lahko opredelimo vsako prakso, katere posledica je omejeno uživanje pravic in dostop do svoboščin tako za posameznike kot za skupine. V primerjavi z ostalimi člani družbe, ki zaradi določenih lastnosti niso diskriminirani, se diskriminirane osebe postavljajo v slabšalni položaj in na rob družbe, tako v fizičnem kot v simbolnem smislu (Kuhar, 2009, str. 15).

Če se država sprejemnica ne sprijazni s priseljevanjem, ki je značilno za njen prostor, in raznolikostjo etničnih skupin, ki se naseljujejo na njenem ozemlju, je velika možnost, da pride do marginalizacije in izolacije teh etničnih skupin. To lahko prispeva h krepitvi njihove etnične identitete. V tem primeru kultura postane mehanizem odpora, posledično pa se jezikovne in kulturne razlike med prebivalci v državi pojavljajo tudi v prihodnjih generacijah, saj se omenjeni mehanizem odpora vgradi v kulturo in način obnašanja (Razpotnik, 2002a, str. 20, 21).

V Sloveniji se je v 80. letih prejšnjega stoletja začel kazati razkorak med načeli, ki so bila uradno v veljavi, glede oseb, ki so se priselile, in vsakdanjo prakso. Zaradi mnogih političnih procesov, ki so se v tem času dogajali v Jugoslaviji, je prihajalo do vse večjih trenj med narodi. V tem obdobju je rasel delež tistih, ki so menili, da osebe, ki prihajajo v Slovenijo, ogrožajo slovenske prebivalce. Takšen način razmišljanja se je z leti in večanjem števila selitev na območje Slovenije le še krepil (Komac, Medvešek in Roter, 2007, str. 131, 132).

V raziskavi Stališča mlajših odraslih do migracij (2017) sta avtorici Kožar Rosulnik in Kermc ugotovili, da je eden izmed najpogostejših stereotipov o osebah z izkušnjo selitve povezan s prepričanjem, da so te neizobražene in da se ne želijo naučiti slovenskega jezika. Ti stereotipi se v veliki meri nanašajo na osebe, ki prihajajo iz držav nekdanje Jugoslavije. Vzroki za nastanek stereotipov se večinoma pripisujejo strahu zaradi nepoznavanja trenda selitev. Veliko ljudi je tudi mnenja, da osebe, ki se priselijo, ne spoštujejo zakonov države gostiteljice (Kožar Rosulnik in Kermc, 2017, str. 76, 77).

Avtorica Brezigar (2012) je glede doživljanja diskriminacije državljanov tretjih držav v Sloveniji prišla do zaključka, da v sistemu vzgoje in izobraževanja otroci veliko več diskriminacije občutijo v srednješolskem izobraževanju kot v osnovnošolskem. To je povezano predvsem z birokratskimi zapleti in tem, da zaključena srednja šola v Sloveniji ni obvezna, kar pomeni, da vodstvo šole ni dolžno sprejeti otroka, ki prihaja iz tretje države. Velika pomanjkljivost pri tem je, da so tudi srednje šole državne institucije, ki so financirane iz državnega proračuna, zato zavračanje otrok, ki so se priselili, meče slabo luč na celoten sistem vzgoje in izobraževanja ter na državo nasploh (Brezigar, 2012, str. 158).

Kot lahko vidimo, je tudi danes povezava med diskriminacijo in osebami, ki prihajajo v našo državo, velika. Od razpada Jugoslavije in vzpostavitve neodvisne države Slovenije se ta miselnost ni spremenila. Osebe z izkušnjo selitve se še vedno srečujejo z diskriminacijo in nestrpnostjo na različnih področjih svojega življenja, kot so šolstvo, zdravstvo, bivanjske razmere in zaposlovanje, kar pomembno prispeva k temu, da se njihov proces integracije v novo okolje lahko zavleče, pri določenih je morda celo onemogočen. Kljub temu da je ta problematika prisotna že zelo dolgo, je treba začeti delati majhne premike k dojetanju oseb z izkušnjo selitve kot enakopravnih članov družbe, ki lahko veliko doprinesejo k multikulturalnosti in blaginji države.

1.7 Pomoč in podpora otrokom v šolski svetovalni službi

Prvi pomemben prostor, kjer učencem lahko omogočimo uspešno vključevanje v novo okolje in pozitivno izkušnjo sprejetosti, je šolska svetovalna služba.

Šolska svetovalna služba je posebno mesto, saj se prek strokovnih delavk vzpostavlja svetovalni odnos z vsemi udeleženi v šoli. Temeljne funkcije svetovalne službe so svetovanje, posvetovanje in koordinacija. Prek odnosa, ki se vzpostavi z učenci na šoli, se svetovalna služba vključuje tudi v procese dogovarjanja, sodelovanja in povezovanja. Odnos med svetovalno službo in otroki je ključen element v projektih pomoči učencem, saj omogoča, da se dogovarjanje in sodelovanje lahko vedno nadaljujeta. Šolska svetovalna služba je posebno mesto, saj mobilizira različne moči za pomoč in podporo učencem. Pri tem je glavni cilj, da se zagotovijo najboljši možni pogoji za otrokovo napredovanje in učenje. Ključnega pomena je koordinacija vseh udeleženi – učencev, učiteljev, staršev in šole (Čačinovič Vogrinčič idr., 2008, str. 16).

Strokovni delavci v šolski svetovalni službi pri delu z učenci z izkušnjo selitve uporabljajo enaka načela kot pri delu z vsemi ostalimi učenci, potrebujejo pa še določena dodatna znanja, predvsem o interkulturni vzgoji in izobraževanju, da s tem lahko zagotovijo inkluzivno šolsko okolje za vse otroke. Poleg nalog, ki jih strokovni delavec v svetovalni službi opravlja v sklopu svetovalnega odnosa z vsemi učenci, je v primerih sodelovanja z učenci z izkušnjo selitve pomembno tudi to, da strokovni delavec prevzame vlogo koordinatorja vključevanja, podpornika učiteljev in učencev v času prilagajanja na novo okolje ter evalvatorja procesa inkluzivnega šolskega okolja (Kociper, Torkar in Ermenc, 2018, str. 29, 30).

Znotraj šolske svetovalne službe v stik z otroki prihajajo tudi socialni delavci, seveda pa se ti lahko srečujejo tudi v drugih kontekstih in situacijah, denimo prek centrov za socialno delo, mladinskih centrov in številnih nevladnih organizacij. V nadaljevanju se bom osredotočila predvsem na vlogo socialnega dela in prispevek socialnih delavcev pri sodelovanju z otroki, ki se vključujejo v slovensko družbo in okolje.

1.7.1 Prispevek socialnega dela

Za začetek bom naštela načine dela v kontekstu socialnega dela, ki jim sledimo, ko sodelujemo z osebami z izkušnjo selitve: 1. individualno svetovanje, ki pomeni, da je ključno zagotoviti transparentnost postopkov in pravic, ki jih imajo te osebe, ter občutek osebne varnosti; 2. zagovorništvo tako v individualnih primerih kot v skupinah; 3. načrtovanje projektov in storitev, ki bodo prispevali k temu, da si bodo te osebe začeli ustvarjati novo socialno mrežo; 4. izdelava in udejanjanje individualnih načrtov za življenje v državi sprejemnici za osebo in otroka, ki ima izkušnjo selitve, posebej; 5. neposredno financiranje, kar pomeni zagotovitev denarja in prek tega tudi določene stopnje izbire, da lahko te osebe zadovoljijo svoje potrebe. Naša širša družba je naravnana zelo antiimigrantsko, zato je pomembno, da socialni delavci in vsi ostali osebami, ki so se priselile, dajemo občutek, da so pri nas zaželeni in imajo tukaj pravico živeti (Zorn, 2003, str. 308).

Socialni delavec lahko na različne načine prispeva k večji učinkovitosti sodelovanja z osebami, ki so člani tujih kultur. Vse se začne z odnosom spoštovanja, pri čemer je pomembno, da se socialni delavec zaveda tradicije in kulture, iz katere izvirajo sogovorniki, s katerimi sodeluje. Tradicija posameznih kultur se lahko zdi spodbudna in nastopa kot pomemben element združevanja v skupnosti, lahko pa jo doživljamo kot nasilno in poniževalno, predvsem v primerih, ko ta krši človekove pravice. V obeh primerih je pomembno, da priznavamo tradicijo kot sestavni del določene kulture in tako odpiramo prostor za spremembe. Nadalje je pomembno besedno sporazumevanje, kar pomeni, da se moramo zavedati kulturnih razlik v komunikaciji in tudi temu nameniti določen čas za prilagajanje. V procesu sodelovanja in vzpostavljanja odnosa je pomembno delo na uravnovešenju moči. To pomeni, da morajo biti moči v odnosu enakomerno razporejene; zavedati se moramo, da vsak udeleženi ponudi svoj prispevek, je pa socialni delavec v tem kontekstu odgovoren za vodenje odnosa. Nenazadnje je pri sodelovanju z drugimi kulturami pomembno tudi to, da se zavedamo lastnih predsodkov. Ti predsodki so pogosto lahko skriti in se jih ne zavedamo, zato je ključno, da jih skozi proces sodelovanja ozavestimo (Povodnik, 2007, str. 118–120).

Socialni delavec, ki pri svojem delu sodeluje z uporabniki iz drugih kultur, se mora izobraževati tudi v smeri interkulturnih kompetenc. To pomeni, da površno poznavanje tematike priseljevanja in problematike, ki se razvije okoli nje, ni dovolj. Socialni delavec mora poznati zgodovino držav oziroma družb, iz katerih prihajajo osebe, družinske in politične strukture, norme in vrednote, kulturo in specifično socializacijo. Zelo spodbudno je, če zna govoriti v

jeziku sogovornikov. Pri tem je pomembno, da se socialni delavec zaveda tudi, kako v realnosti živijo osebe z izkušnjo selitve v družbi, katere del so tudi socialni delavci sami. Del interkulture kompetence je prav tako to, da se socialni delavec zaveda, kakšne posledice ima migracija na posameznika, kakšno problematiko prinaša, kaj to pomeni za identiteto osebe, ki se je priselila, in kako ta oseba doživlja pojav marginalizacije. Mora pa socialni delavec znati tudi samoreflektirati svoje sodelovanje v interkulturnem kontekstu, kar pomeni, da se mora znati soočiti s tujim v sebi (Fras, 2000, str. 214).

Pri sodelovanju z uporabniki, ki prihajajo iz drugih kultur, je pomembna izvedba kulturno kompetentnega socialnega dela. To pomeni, da moramo razviti etnično/kulturno občutljivost in se hkrati držati antirasističnih načel. Če bi se usmerjali samo na prvo dimenzijo, torej etnično/kulturno občutljivost, bi to lahko pripeljalo do ustvarjanja novih stereotipov, socialni delavci pa se ne bi mogli spoprijemati z neenakostmi in nepravilnostjo. Ključnega pomena je zato druga dimenzija, to so antirasistična načela, skozi katera socialni delavec ustvarja zavedanje o družbeno-ekonomskih okoliščinah ter o pomenu rasizma in drugih oblik marginalizacije. Občutljivost za diskriminacijo je pri tem nujna, sicer obstaja veliko tveganje, da socialni delavci sami pripomorejo k ohranjanju in celo spodbujanju obstoječega stanja. Glavna naloga socialnega delavca je, da sodeluje pri krepitevi moči oseb z izkušnjo selitve in večji pravičnosti. Ob zanemarjanju antirasističnih načel pa se pojavi možnost za nastanek nasprotnega učinka. V tem primeru socialni delavci osebami, ki so se priselile, jemljejo moč, nad njimi izvajajo kontrolo in tako večajo neenakost (Humljan Urh, 2013, str. 44).

Vlada Republike Slovenije v določenih primerih otrokom, ki so se priselili, ne dovoli bivanja v državi, s tem pa jim odreka temeljno pravico do enake obravnave v primerjavi z otroki, ki so državljani Republike Slovenije. Tukaj ima neposredno vlogo socialno delo, katerega namen je, da s svojimi partnerji v delovnem odnosu išče rešitve za situacije, v katerih so se znašli uporabniki. Ker pa se v tem kontekstu srečujemo tudi z osebami, ki jim država ne priznava nobenih pravic, ustaljeni koncepti dela s posameznikom in družino niso dovolj. Na tem mestu je naloga socialnega delavca, da analizira pogoje izključevanja in ustvari pritisk na širši ravni, torej na ravni politike in ukrepov, ki v prvi vrsti ustvarjajo nepravilnost in zatiralske prakse (Zorn, 2008, str. 126, 129).

Vloga socialnega delavca pri sodelovanju z otrokom je pozorno poslušati, kaj želi otrok povedati o svojem življenju. Njegovo predstavo o svetu moramo vzeti resno oziroma kot realnost, saj v opisanem svetu otrok biva in živi. To je izhodišče za delovni odnos. Otroci sami

so najbolj kompetentni, da povedo o svojih občutkih, strahovih, veselju in dejanjih. To pomeni, da so aktivni udeleženci v procesu iskanja rešitev, ko se znajdejo v različnih kontekstih stisk, problemov in težav. V tem je poseben prispevek socialnega dela (Poštrak, 2004, str. 32).

Kot lahko vidimo, je vloga socialnega delavca zelo pomembna za osebe in otroke, ki so se priselili, saj jim lahko ponudi pozitivno izkušnjo sprejetosti v okolju, kjer so se znašli prvič in od katerega ne vedo, kaj lahko pričakujejo. Socialno delo je vsekakor težko in naporno delo, je pa vredno napora in energije, ki jo v procesu sodelovanja vložijo vsi udeleženi, saj ti na koncu resnično lahko prispevajo k dobri praksi soustvarjanja želenih izidov in rešitev. Socialni delavci so lahko most med osebami z izkušnjo selitve in večinsko družbo ter tako pripomorejo k uspešnejšemu in hitrejšemu povezovanju med nami vsemi.

2 PROBLEM

V diplomski nalogi se bom osredotočala na otroke, ki so se med osnovnošolskim izobraževanjem priselili v Republiko Slovenijo. Ideja za raziskovanja te teme se mi je porodila predvsem na osnovi lastnih izkušenj. Moja starša sta se pred tridesetimi leti namreč priselila v Slovenijo z območja Bosne in Hercegovine. Sama sodim v drugo generacijo priseljencev, a sem se v času odraščanja večkrat počutila, kot da ne pripadam nikamor. V času osnovnošolskega šolanja smo velikokrat dobili novega sošolca ali sošolko, ki se je s starši preselil v Slovenijo. S temi sošolci sem veliko sodelovala in že takrat sem se predvsem glede na svojo izkušnjo spraševala, kako se morajo počutiti, ko so zamenjali celotno okolje, prijatelje in vse, kar jim je do tedaj bilo znanega. S tega vidika je to tema, ki me nekako spremlja skozi celotno življenje.

Za otroke, ki se nenadoma znajdejo v popolnoma neznanem okolju, kjer nikogar ne poznajo in nikogar ne razumejo, je ta izkušnja lahko ena izmed težjih v njihovem dotedanjem življenju. K otrokovi izkušnji selitve in vključevanju v novo okolje lahko pomembno prispeva šolsko okolje in v sklopu tega predvsem šolska svetovalna služba. Otroku lahko zagotovi čim boljše inkluzijo in privajanje na nove razmere, da se bo tudi v novem in neznanem okolju počutil sprejetega. Na tem mestu se pojavi priložnost za sodelovanje socialnih delavcev, ki otroku v času prilagajanja lahko pomagajo in ponudijo izkušnjo sprejetosti v novem okolju.

V šolskem okolju je naloga šolskega svetovalnega delavca, da prepozna otrokove potrebe in v prizadevanjih za pomoč otroku opravlja vlogo katalizatorja in koordinatorja. To pomeni, da neposredno pomaga otroku, hkrati pa tudi njegovim staršem in učiteljem (Kociper, Torkar in Ermenc, 2018, str. 27, 28).

Namen raziskave je raziskati, kakšna je izkušnja selitve za otroka in kako se ta odraža v različnih sferah njegovega življenja. Problem, ki sem ga zaznala, je oteženo vključevanje v novo in neznano okolje ob selitvi v Republiko Slovenijo.

V sklopu raziskave postavljam sledeča raziskovalna vprašanja:

1. Kako se izkušnja selitve odraža v družinskem okolju?
2. Kako se izkušnja selitve odraža v šolskem okolju?
3. Kako se izkušnja selitve odraža v prijateljskem, vrstniškem krogu?
4. S katerimi ovirami se otroci srečujejo zaradi nepoznavanja slovenskega jezika?
5. Kakšne pomoči so bili otroci deležni v času selitve in kaj so v tem obdobju najbolj pogrešali?
6. Kakšne so otrokove izkušnje z nestrpnostjo okolja zaradi njegove pripadnosti drugi naciji ali veri? Na kakšen način se ta nestrpnost odraža?

3 METODOLOGIJA

3.1 Vrsta raziskave

Raziskava je kvalitativna (Mesec, 2009, str. 85), saj izkustveno gradivo predstavljajo besedni opisi otrok, ki sem jih zbrala s pomočjo vprašanj odprtega tipa. Pridobljeno gradivo je tudi analizirano na kvalitativen način. Glede na stopnjo v procesu spoznavanja je raziskava eksplorativna oziroma poizvedovalna (Mesec, 2009, str. 80), saj je njen namen odkriti izkušnje selitve otrok, torej, kako so se otroci znašli v državi sprejemnici in s kakšnimi spremembami so se v tem času srečevali. Raziskava pa je tudi empirična (Mesec, 2009, str. 84), saj sem s pomočjo podatkov pridobila izkustveno gradivo otrok z izkušnjo selitve.

3.2 Merski instrument in viri podatkov

Merski instrument, s katerim sem zbirala podatke, relevantne za raziskavo, je vodilo oziroma smernice za intervju, ki vključujejo spisek najvažnejših tem (Mesec, 2009, str. 240), o katerih sem se pogovarjala z otroki. V vodilo so bila vključena le najpomembnejša in okvirna vprašanja, ki so ključna za raziskovanje tematike. Vprašanja so odprtega tipa (Mesec, 2009, str. 243), saj nisem vnaprej predvidela možnih odgovorov. Pri vsakem intervjuvancu sem postavljala tudi dodatna vprašanja na mestih, kjer se mi je to zdelo potrebno.

3.3 Populacija in vzorčenje

Raziskava, ki je bila izvedena v Republiki Sloveniji, zajema populacijo otrok od 4. do 9. razreda osnovnošolskega izobraževanja, ki so se priselili v Republiko Slovenijo in so bili vključeni v slovenski izobraževalni sistem vsaj eno šolsko leto in ne več kot štiri šolska leta v obdobju od 1. 12. 2020 do 28. 2. 2021.

Omejitev glede razreda, ki ga otrok trenutno obiskuje, sem postavila, ker sem želela pridobiti izkušnje otrok, ki so bili tudi v matični državi vključeni v izobraževalni sistem. Na ta način sem lahko izvedla primerjavo med izkušnjo šolanja v državi, od koder so otroci prišli, in izkušnjo šolanja sedaj, v Sloveniji. Obdobje, v katerem so otroci že vključeni v slovenski izobraževalni sistem, pa sem opredelila, ker sem želela pridobiti izkušnje, ki niso preveč oddaljene in se jih

otroci še dobro spominjajo, po drugi strani pa to niso trenutne izkušnje, o katerih bi bilo morda pretežko govoriti.

Za način vzorčenja je bil uporabljen neslučajnostni vzorec (Mesec, 2009, str. 153), za katerega ne velja, da mora imeti vsaka enota populacije enako možnost, da pride v vzorec. Poleg tega je bil uporabljen tudi priložnostni vzorec (Mesec, 2009, str. 153), saj sem intervjuvala otroke, ki so mi bili najbolj dostopni in katerih sodelovanje so odobrili njihovi starši. Intervjuvala sem 10 otrok, ki so del opisane populacije. V spodnji tabeli so zapisane najpomembnejše značilnosti, ki so jih otroci sami delili skozi pogovor.

INTERVJU	SPOL	RAZRED OB PRIHODU	TRENTNI RAZRED	DRŽAVA PRIHODA	RAZLOG SELITVE
A	ženski	6. razred	9. razred	Bosna in Hercegovina	združitev družine
B	ženski	3. razred	5. razred	Srbija	nasilje v družini
C	moški	2. razred	4. razred	Bosna in Hercegovina	boljša prihodnost
Č	moški	7. razred	9. razred	Srbija	združitev družine
D	moški	5. razred	7. razred	Srbija	boljša prihodnost
E	ženski	3. razred	6. razred	Srbija	boljša prihodnost
F	ženski	4. razred	5. razred	Bosna in Hercegovina	združitev družine
G	ženski	2. razred	4. razred	Bosna in Hercegovina	združitev družine
H	moški	3. razred	5. razred	Dominikanska republika	združitev družine
I	moški	5. razred	7. razred	Dominikanska republika	združitev družine

Tabela 1: Predstavitev značilnosti vzorca

3.4 Zbiranje podatkov

Kot metodo zbiranja podatkov sem uporabila spraševanje (Mesec, 2009, str. 205), ki je bilo ustno, individualno in enkratno (Mesec, 2009, str. 214, 215). Uporabila sem tudi delno strukturirano spraševanje (Mesec, 2009, str. 216, 217), kar pomeni, da vprašalnik ni bil vnaprej podrobno sestavljen. S takim načinom zbiranja podatkov sem lahko intervjuvancem sproti prilagajala vprašanja.

Zbiranje je potekalo tako, da sem se povezala s svetovalno službo Osnovne šole Litija. S svetovalnima delavkama smo najprej izdelale seznam učencev, ki so del ciljne populacije; bilo jih je 13. Psihologinja je nato otrokom in njihovim staršem poslala obvestilo o raziskavi, ki sem ga izdelala predhodno. Na ta način smo starše in otroke informirale o namenu raziskave in pridobile soglasja za sodelovanje tako staršev kot tudi otrok. Odzvalo se jih je 10. V nadaljevanju sem se z učenci povezala prek spletne platforme Zoom. Na takšen način sem izvedla osem intervjujev, dva pa sta potekala v živo, in sicer v prostorih šole. Med intervjuji si podatkov nisem zapisovala, temveč sem pogovor snemala, o čemer smo se predhodno dogovorili s starši in otroki. Zagotovila sem anonimnost podatkov vseh otrok.

3.5 Obdelava in analiza podatkov

Po zaključenih intervjujih je sledila obdelava in analiza podatkov. Izvedla sem kvalitativno analizo (Mesec, 2007, str. 27), ki sestoji iz več delov. Prvi korak je bil, da sem posnetke pogovorov pretipkala v digitalno obliko, kar je olajšalo kasnejšo analizo. Pri tem sem uporabila parafraziranje (Mesec, 2007, str. 29), kar pomeni, da sem pogovore zapisala v pravilni slovenščini. Prepisi intervjujev so dostopni v mojem osebni arhivu. V nadaljevanju je sledilo označevanje posameznih izjav v prepisih pogovorov oziroma razčlenitev opisov (Mesec, 2007, str. 29). Tu sem se osredotočila na pomen besed, ki jih je povedal sogovornik, in začela ločevati različne izjave. Sledilo je odprto kodiranje (Mesec, 2007, str. 30). Izjave sem s kombinacijami črke in številke razporedila v tabelo ter jim pripisala pojem, ki opisuje posamezno izjavo, kategorijo in temo, v katero izjava sodi. Spodaj prilagam primer odprtega kodiranja, celotna tabela pa je dostopna v prilogi.

/1. primer: odprto kodiranje/

ŠT. IZJAVE	IZJAVA	POJEM	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA	TEMA
A1	Vse se je spremenilo	velike spremembe		prva misel na selitev	spomini na selitev
A2	V času po selitvi sem postala bolj zaprta vase,	zaprtost vase		občutki ob selitvi	spomini na selitev
A3	Z nikomer se nisem želela družiti	pomanjkanje želje po druženju		prva misel na selitev	spomini na selitev
A4	Takrat se je začela tudi moja depresija	začetki depresije		občutki ob selitvi	spomini na selitev
A5	Mami v Bosni ni imela službe, bila je doma	mama brez službe	čas pred selitvijo	razmere in družinske aktivnosti	družinsko okolje

Tabela 2: Primer odprtega kodiranja

V nadaljevanju je sledilo osno kodiranje (Mesec, 2007, str. 32), v sklopu katerega sem pojme grupirala glede na teme in kategorije. Vsako temo sem razdelila na kategorije in jim pripisala pojme z oznako, ki so del posamezne kategorije. To mi je dalo vpogled v število izjav pri posamezni temi, kar je olajšalo pregled podobnosti in razlik med intervjuvanci. Spodaj s primerom ponazarjam del osnega kodiranja, celoten postopek kodiranja pa je dostopen v prilogi.

/2. primer: osno kodiranje/

➤ **DRUŽINSKO OKOLJE**

- odnosi in počutje v družini
 - čas pred selitvijo
 - podporni odnosi med družinskimi člani (C7, Č10, D3, E7, F3, G1, H4),
 - manj podporen odnos z očetom (A7, B4, I9),
 - podporen odnos s sorojenci (A8, Č12, I10),
 - podporen odnos z mamo (A9, I8),
 - nerazpoloženost mame (B13),
 - manj podporen odnos z mamo (B14),
 - veselje ob prihodu starša domov (Č9).

Zatem sem izvedla še odnosno kodiranje (Mesec, 2007, str. 34), pri čemer so postali razvidni odnosi med temami in kategorijami. Sledil je še zadnji del analize, to je oblikovanje končnih ugotovitev (Mesec, 2007, str. 35).

4 REZULTATI

V tem poglavju pišem o glavnih rezultatih na podlagi opravljene analize pogovorov z otroki. Rezultate sem zapisala glede na glavne ugotovitve pri vsaki posamezni temi, to so tiste ugotovitve, ki so se največkrat pojavile oziroma jih je izpostavilo največ otrok, ali tiste, ki so bile najbolj povedne in so izstopale. Za konec sem izvedla še odnosno kodiranje, pri čemer sem med seboj povezala posamezne teme in tako oblikovala poskusno teorijo o povezanosti določenih tem pri otrocih z izkušnjo selitve, na primer, kako sta povezana otrokovo šolsko in družinsko okolje. Pri tem se mi zdi pomembno poudariti, da opisani rezultati temeljijo na izjavah otrok, s katerimi sem se pogovarjala v sklopu raziskave in niso posplošljivi na celotno populacijo otrok v Sloveniji, ki imajo izkušnjo selitve.

4.1 Spomini na selitev

Ko sem se z otroki pogovarjala o njihovih prvih mislih o selitvi, so večinoma poročali o velikih spremembah, ki so se jim zgodile v tem času (A1: »Vse se je spremenilo«, E5: »Vse je bilo drugače«). Ko sedaj pomislijo za nazaj, ugotavljajo, da jim je v Sloveniji načeloma lepo in da jim je tudi v šoli bolj všeč kot v državah, od koder so prišli (C100: »Jaz sem zelo vesel, da sem prišel v Slovenijo, ker mi je tukaj šola bolj všeč«). Določeni otroci se spominjajo, da v času, ko so se šele priselili, niso imeli želje po druženju z vrstniki, zato je bila izkušnja selitve zanje resnično težka in je pomenila nov začetek v njihovem življenju (C2: »Ker sem moral začeti vse znova«). Poročali so tudi o oteženi komunikaciji zaradi nepoznavanja slovenskega jezika in posledično oteženem vključevanju v novo okolje (Č99: »Z mano se na začetku nihče ni pogovarjal«, E122: »Kar nekaj časa je trajalo, da so me sprejeli«).

Določeni otroci so bili veseli, da so se selili, drugi so občutili globoko žalost (D1: »Ko sem slišal, da gremo v Slovenijo, nisem bil vesel«). Poleg tega so se pri določenih pojavljali občutki osamljenosti in depresije, nekateri so poročali tudi o želji po vrnitvi v državo prihoda. Eden od otrok je omenil, da je na začetku, ko se je šele priselil v Slovenijo, veliko jokal (C3: »Najprej sem jokal«).

4.2 Razlog selitve

Eden izmed pogostejših razlogov za selitev otrok in njihovih družin je združitev družine. V večini primerov je oče opravljal delo v Sloveniji, kasneje pa so se sem preselili še ostali družinski člani. Razlog za selitev je bila predvsem želja po skupnem življenju in žalost zaradi ločenosti družinskih članov (F8: »Zato ker se nismo veliko videvali, zato sem bila vesela, da se selimo, da bomo vsi skupaj«, H10: »Zato, da smo bili vsi skupaj, pač jaz, mami in oči pa brat«, G4: »Z njim se nismo pogosto videvali. To mi ni bilo všeč«).

Razlog za selitev, povezan z zgornjim, je tudi iskanje boljše prihodnosti. Gre predvsem za željo po boljšem življenju, boljšem zaslužku ter boljše organiziranem sistemu vzgoje in izobraževanja (C6: »Boljša prihodnost, več denarja, boljše življenje«, E11: »Pri nas v Srbiji je šola bila zelo umazana, vedno je bilo hladno, ker niso imeli ogrevanja«). Povod za odločitev, ki so jo najpogosteje sprejeli starši sami, so bile nizke plače v državi prihoda (D6: »Mami in oči sta rekla, da gremo, ker bomo tukaj boljše živeli«, E12: »Tudi plače so bile zelo nizke«).

Kot razlog za selitev se je pojavilo tudi nasilje v družini in potreba po iskanju varnega okolja za nadaljnje življenje. Govorimo tako o fizičnem nasilju kot o psihičnem nasilju zlorablajočega starša (B6: »Vedno me je bilo strah, samo v šolo sem lahko šla, nisem se smela zunaj igrati s prijateljicami«).

4.3 Družinsko okolje

Najprej sem se osredotočila na odnose in počutje v družini. Rezultati kažejo, da so bili pri otrocih, s katerimi sem se pogovarjala, odnosi med družinskimi člani v času pred selitvijo večinoma podporni (C7: »Zelo dobro smo se razumeli«, Č10: »Drugače smo se pa dobro razumeli«, D3: »Odlično smo se razumeli, sploh se nismo kregali«). V teh primerih je bilo mogoče zaznati strinjanje med člani družine in medsebojno pomoč. V drugih primerih so bili odnosi z mamo in sorojenci spodbudni, večinoma pa je bil kot manj spodbuden opisan odnos z očetom (A7: »On je bolj zaprt, z njim nikoli nisem imela takega odnosa, da bi se o čem pogovarjala samo midva«, I9: »Z očetom nisem bil toliko povezan, ker se sploh nisva veliko videla, ker je nenehno potoval«).

V času selitve so se v družini začeli pojavljati izredno težki občutki, odnosi pa so po večini postali manj spodbudni, kot so bili v državi prihoda. Otroci so poročali o napetosti med družinskimi člani, žalosti in pritisku, pod katerim so se znašli kot družina, kar je vplivalo na

nerazpoloženost staršev (E15: »Starša sta bila v skrbeh in to se je poznalo, ker nista bila tako vesela«). Nekaj otrok pa je poročalo tudi o spodbudnih odnosih in veselju staršev, a so bili ti primeri v manjšini (H11: »Mami in oči sta bila vesela, ker smo bili spet skupaj«).

Če pogledamo še današnji čas, to je čas po selitvi, so odnosi med družinskimi člani podporni oziroma bolj podporni, kot so bili v državi prihoda (D12: »Še bolje se razumemo, kot smo se v Srbiji«, F12: »Jaz bi rekla, da mogoče malo boljši«, I18: »To je pa velika razlika; odkar smo se preselili v Slovenijo, se zelo dobro razumeva«). Nekateri pa so poročali, da so odnosi še danes drugačni ali spremenjeni in da so se spremenili predvsem odnosi s sorojenci (A16: »S sestro se veliko kregava«, E18: »S sestro pa ne več tako dobro kot prej, se mi zdi, da se je zelo spremenila, ne znam tega ravno opisati, ampak vedno je slabe volje«).

V nadaljevanju sem se osredotočila na razmere in družinske aktivnosti. V času pred selitvijo so otroci poročali o skupnem preživljanju prostega časa in druženju z bližnjimi sorodniki (E8: »Veliko smo hodili v park«, G2: »Vsak vikend smo se skupaj sprehajali, s sestro sva radi vozili rolerje in tako«, C8: »Veliko smo se družili, za vikend smo vedno šli na obisk k sorodnikom in prijateljem«, Č6: »Ja, če je oči bil doma za vikend, smo šli k sorodnikom«, H3: »V redu, vedno smo skupaj praznovali rojstne dneve in so prišli vsi moji sorodniki, babica, dedek, stric, pa bratranec in smo se igrali in zabavali«). Poročali so o vsakdanjem življenju, saj so živeli s starši in sorojenci, starši so bili večinoma zaposleni, v določenih primerih je bila doma le mama, hodili so na družinske izlete, skupaj so nakupovali, otroci pa so pomagali pri gospodinjskih opravilih (F5: »S sestro sva veliko pomagali mami doma«).

Če pogledamo čas selitve, vidimo, da je v večini primerov potekala selitev celotne družine, pojavljali pa so se tudi primeri, v katerih je del družine ostal v državi prihoda, kar je predstavljalo še dodaten izziv v času adaptacije na novo okolje (A13: »Ker je ena sestra ostala v Bosni, smo se morali navaditi, da je več ne videvamo vsak dan«, I4: »Ampak hkrati sem bil pa žalosten, ker sem vedel, da bosta sestri in brat ostali doma«). Sicer pa so otroci poročali o oteženem prilagajanju na novo življenje, opuščanju določenih skupnih dejavnosti, ki so jih predhodno izvajali, in nepoznavanju okolja, pri starših pa so opazili skrb glede zaposlitve in posvečanje časa urejanju dokumentov. Zgolj en otrok je opisal hitro prilagajanje in vzpostavljanje novih prijateljskih vezi, pri drugem pa se je pojavljala želja po vrnitvi v domovino (H13: »Jaz sem si želel, da bi se vrnili nazaj«).

Glede razmer v družini so otroci danes, torej v času po selitvi, poročali o tem, da z družinskimi člani preživijo več časa in se veliko družijo z novimi prijatelji, ter o uspešnem privajanju na

ново okolje. Tisti, katerih družinski člani so ostali v državi prihoda, so poročali o ohranjanju stikov z njimi (H19: »S sestrama, z njima in bratom se slišimo večkrat na teden«, I20: »Ja, s sestrama in bratom se slišim skoraj vsak dan prek različnih aplikacij na telefonu«). Na drugi strani so določeni govorili tudi o tem, da se še vedno niso v celoti navadili na novo življenje, o težkih občutkih, ki jih doživljajo družinski člani, ki si selitve niso želeli, in o spremenjenih skupnih dejavnostih, ki jih po selitvi opravljajo družinski člani (Č16: »Ker mami in sestra nista sploh bili toliko za to, da bi šli v Slovenijo«).

V sklopu pogovora o družini sem se dotaknila tudi razširjene družine. Kar polovica otrok je poročala o rednih, to je tedenskih stikih s starimi starši, v dveh primerih je šlo za vsakodnevne stike, določeni so izpostavljali tudi pomen stikov v živo, ko je to mogoče (B23: »Ja, z babi se slišimo zelo veliko, se mi zdi, da skoraj vsak dan«, F17: »Vsak dan se pogovarjamo«). Sicer pa ohranjanje kontaktov največkrat poteka po telefonu in različnih aplikacijah za video pogovore. Večina otrok je ohranjanje stikov s starimi starši opredelila kot zelo pomembno in izrazila zanimanje za njihovo dobrobit (D19: »Ker me zanima, kako so, kaj počnejo, če so v redu«, F19: »Ker se rada slišim z njimi, da vem, da so v redu«, I24: »Ker so oni moji sorodniki in me zanima, kako so«). Otroci, s katerimi sem se pogovarjala, pa so stike s tetami in strici opredelili kot zelo redke in zase dokaj nepomembne.

Za konec sem se dotaknila še vključenosti družine v širšo skupnost, kjer se je pokazalo, da približno polovica družin, vključenih v raziskavo, vzpostavlja nove stike, ima družinske prijatelje in se dobro razume s sosedi. Na drugi strani so bile družine, ki nimajo družinskih prijateljev in niso vzpostavile stika s sosedi. Pri teh je posledično bolj pomembno druženje s sorodniki, ki prav tako živijo v Sloveniji.

4.4 Šolsko okolje

V sklopu šolskega okolja smo se najprej pogovarjali o počutju v šoli in v razredu v času selitve. Otroci so večinoma izpostavljali osamljenost, ki so jo občutili v tem času, ter neprijetne in čudne občutke, s katerimi so se srečevali, vse se jim je zdelo drugače kot v državi prihoda, izziv pa jim je predstavljalo tudi nepoznavanje šolskih pravil (D23: »Na začetku sem bil vedno sam, to je bilo bedno«, E29: »Bilo mi je neprijetno in čudno«, I29: »Vse je bilo čisto drugače, kot sem bil navajen«). Zaradi vseh omenjenih dejavnikov so občutili strah in žalost (E36: »Vsakič ko sem prišla iz šole, sem bila zelo žalostna«). Prvi vtis o šoli je bil opisan pozitivno in spodbudno zgolj pri enem otroku.

Če pogledamo počutje v šoli in v razredu danes, lahko vidimo, da večina otrok pripoveduje o dobrem in spodbudnem počutju ter o tem, da radi hodijo v šolo; med njimi so tudi tisti otroci, ki so v času selitve občutili neprijetne občutke in žalost. Danes se v šoli počutijo dobro, saj imajo podporne odnose v šolskem okolju in veliko prijateljev, prav tako so se na novo šolo že navadili (I36: »Z vsemi se dobro razumem, imam veliko prijateljev«). Eden od otrok je rekel, da se v novi šoli še danes počuti enako, kot se je v šoli, ki jo je obiskoval v državi prihoda, drug otrok je rekel, da še vedno pogreša svojo prejšnjo šolo in dom (D26: »Dobro se počutim, isto kot v šoli v Srbiji«, H40: »Čeprav sem se tukaj navadil in mi je lepo, vedno pogrešam domovino«).

V nadaljevanju smo se pogovarjali o odnosih, ki jih vzpostavljajo s svojimi sošolci. Večina otrok je pripovedovala o pozitivni izkušnji s sošolci: da so bili ti prijazni, da so jim predstavljali podporo in da so jim bili v pomoč. Kar nekaj jih je izpostavilo, da so se predvsem na začetku v večji meri družili s sošolci, ki imajo prav tako izkušnjo selitve ali poznajo njihov materni jezik, saj so imeli izkušnjo selitve njihovi starši (A29: »Na začetku sem se družila z eno sošolko. Njeni starši so bili iz Bosne, ona pa se je rodila v Sloveniji. Z njo sem se najbolje razumela«). Nekaj otrok je po drugi strani omenjalo tudi ne tako spodbudne odnose, na primer posmehljiv odziv na osebno ime otroka, ki se jim je zdelo nenavadno, pomanjkanje komunikacije in nesprejemanje sošolcev, predvsem na začetku, ko so se ti otroci priselili (E32: »Na začetku me niso sprejemali«).

Če se sedaj osredotočimo še na prvi stik otrok z učitelji, lahko vidimo, da so se učitelji večini otrok že od začetka zdeli prijazni in so bili deležni veliko njihove pomoči. Učitelji so otroke po večini lepo sprejeli, jim dajali več priložnosti pri ocenjevanju ter so jim zaradi nepoznavanja jezika in tudi na sploh namenjali veliko pozornosti (H34: »Lepo so me sprejeli«, G33: »Veliko so se z mano ukvarjali«). Eden od otrok pa je izpostavil, da je bil prvi stik težak, ker se med seboj še niso poznali, določene je zmotilo to, da so se učitelji takoj na začetku osredotočali zgolj na ocene in jih opozarjali, da se bodo morali veliko učiti, kljub temu da takrat še niso vzpostavili pristnega odnosa (D29: »Rekli so mi, da se bom moral učiti in imeti dobre ocene«). En otrok je imel tudi izkušnjo sodelovanja z učiteljico, ki otrok z izkušnjo selitve po njegovem mnenju ni marala (E43: »Imela sem eno učiteljico, ki ni marala priseljencev«).

Ko smo se pogovarjali o odnosu z učitelji danes, je večina ta odnos opisala kot spodbuden, saj se je med njimi razvila dobra komunikacija. To so bili večinoma tisti otroci, ki so kot spodbudnega opisali že prvi stik z učitelji. Otrok, ki je na začetku učitelje dojel kot nepodporne

osebe, ki so jim pomembne zgolj ocene, je tak odnos obdržal vse do danes, zato tudi sam ne izkazuje želje, da bi z učitelji imel poglobljen odnos (D33: »Nisem sploh imel želje, da bi se nekaj pogovarjal z njimi«). Otrok, ki je imel izkušnjo sodelovanja z učiteljico, ki po njegovem mnenju ni marala otrok z izkušnjo selitve, pa je danes mnenja, da imajo učitelji zanje zelo visoka pričakovanja (E49: »Sem ena najboljših učenk v razredu in zdaj to vsakič od mene pričakujejo«).

Za konec smo se pogovarjali še o ocenah. Ugotavljam, da približno polovica otrok v šoli dobiva dobre ocene ter jim je to pomembno in so tudi veseli, ko dobijo višjo oceno. Določeni ugotavljajo tudi, da jih imajo zaradi dobrih ocen učitelji raje (A41: »Tako tudi sošolci in učitelji vidijo, da sem pametna in sposobna«). Otroci, ki pa so z učitelji imeli slabše izkušnje, so mnenja, da je nemogoče imeti samo dobre ocene, in se ne strinjajo s kriteriji, kaj je dobra ocena in kaj slaba (E51: »Ampak ne morem pa imeti samih petk« E51, D42: »Oni pravijo, da je dobra ocena samo pet, zame pa je tudi tri dobra ocena«).

Druga polovica otrok se srečuje z nižjimi ocenami in ima v šoli učne težave. V primeru, da dobijo negativno oceno, to tudi popravijo, sicer pa so zaradi slabših ocen žalostni (H43: »Takrat sem pa žalosten«). Pomoč v primeru učnih težav večinoma iščejo pri učiteljih ali pa se udeležijo dopolnilnega pouka (Č43: »Največkrat grem potem na dopolnilni pouk«). Določeni med njimi se zavedajo, da lahko dobiš slabšo oceno, tudi če veliko znaš, zato se z ocenami ne obremenjujejo (Č42: »Včasih lahko tudi veliko znaš, pa vseeno dobiš slabo oceno«, D37: »Samo jaz se ne obremenjujem s tem«).

Ko smo se pogovarjali o tem, zakaj so ocene pomembne, so izpostavili predvsem boljše znanje, boljše možnosti za nadaljnje izobraževanje, boljšo prihodnost in dobro zaposlitev (A38: »Imela bom boljše možnosti za naprej«). Eden od otrok je omenil, da ocene niso pokazatelj inteligentnosti, drugi pa, da mu ocene predstavljajo sredstvo za vrnitev v državo prihoda – prej ko konča šolanje, prej se bo lahko vrnil v svojo domovino (D43: »Saj ni pameten samo tisti, ki ima same petice v šoli«, H38: »Če bom imel dobre ocene, se bom nekoč lahko vrnil domov«).

4.5 Vrstniški in prijateljski krog

V sklopu naslednje teme smo se najprej pogovarjali o prostem času. Otroci so omenjali risanje, druženje s sorojenci, igranje igrice, sprehajanje in ukvarjanje s prostočasnimi dejavnosti, prav vsi med njimi pa so izpostavili, da se v prostem času radi družijo s svojimi sošolci in prijatelji.

Ko sem jih povprašala, kaj za njih pomeni prijateljstvo, jih je kar polovica najprej omenila zaupanje in razumevanje dveh ali več oseb (A47: »In si tudi zaupajo skrivnosti ali pa če imajo kakšne težave«), sicer pa so izpostavljali tudi medsebojno pomoč in odnos, v katerem ni prisotno nasilje. Določeni so rekli celo, da jim je pravi prijatelj enako pomemben kot družinski član (E58: »Pravi prijatelj je za mene del družine«, D49: »To je v bistvu že brat«).

V nadaljevanju sem se osredotočila predvsem na prijatelje, ki so jih otroci spoznali v Sloveniji, in vzpostavitev novih prijateljstev z njimi. Za začetek smo se pogovarjali o načinu zbliževanja z novimi prijatelji. Ugotovila sem, da je kar nekaj dejavnikov, ki so otroke med seboj povezali; med njimi je vsekakor pomembno šolsko okolje, kjer so se tudi spoznali (A48: »Najbolj prek šole, tam smo se spoznale«, I50: »Zbližali smo se v šoli«). Naslednji pomemben dejavnik je predstavljala družina, kar pomeni, da so otroci prišli v stik z novimi prijatelji prek svojih družinskih članov (D51: »Prek svoje družine sem jih spoznal, nismo pač sošolci«). Med dejavniki, ki so se prav tako večkrat pojavili, je bil šport oziroma določene aktivnosti, ki so otroke med seboj povezale (F53: »Popoldne pa hodimo skupaj na treninge«). Prav tako se je večkrat pojavilo tudi druženje s prijatelji, ki poznajo materni jezik otrok (E59: »Imam to eno prijateljico, ki isto zna srbsko«).

Ko sem jih povprašala o tem, kaj skupaj radi počnejo, je velika večina izpostavila igranje na igrišču in ukvarjanje s športom. Določeni so kot skupno aktivnost omenili tudi risanje in druženje doma. Ugotovila sem, da so skoraj vsem otrokom izjemno pomembni novi prijatelji, saj se zaradi njih ne počutijo osamljeno, z njimi vzpostavljajo podporne odnose, si med seboj pomagajo in prek njih lažje vklaplajo v družbo H52: (»Če jih ne bi imel, bi bil vedno sam«).

Z zavedanjem, da so otroci po vsej verjetnosti tudi v državi, iz katere so se priselili, imeli prijatelje, sem raziskala tudi to temo. Najprej me je zanimalo predvsem, kako pomembni zanje so ti prijatelji danes. Izkazalo se je, da so približno polovici otrok prijatelji, ki so ostali v njihovi domovini, še danes zelo pomembni. Druga polovica pa je omenila, da danes ne občuti potrebe po pogovorih s starimi prijatelji, saj so se odnosi med njimi spremenili (F60: »Oni se pa družijo zdaj brez mene in ni več isto, kot ko sem živela dol«). Ker so bili odgovori dokaj različni, me je zanimalo še, kako so ločenost od starih prijateljev dojemali takoj po selitvi. Takrat so vsi izpostavili težke občutke in žalost, pogrešali so stike in druženje z njimi, eden od otrok je omenil tudi občutke krivde, ko je začel spoznavati nove prijatelje (G59: »Nisem želela, da prijatelji v Bosni mislijo, da sem jih pozabila«).

Za konec me je zanimalo še, na kakšen način ohranjajo stike s starimi prijatelji. Izkazalo se je, da je polovici otrok najpomembneje, da ohranjajo stike v živo, vsakič ko je to mogoče (E67: »Se pa vedno vidimo, ko pridem jaz v Srbijo«). Le približno tretjina jih je izpostavila ohranjanje stikov po telefonu ali Facebooku. Med vsemi otroki je le eden izpostavil, da se s svojimi starimi prijatelji sliši vsakodnevno (A54: »Prek telefona, vsak dan se pogovarjamo«).

4.6 Jezik

Pri temi, povezani z jezikom, sem se najprej osredotočila na materni jezik otrok. Polovica jih je kot materni jezik navedla srbski jezik, trije bosanskega, dva pa španskega. Čisto vsi otroci so izpostavili, da jim uporaba maternega jezika še danes zelo veliko pomeni, omenjali so tudi močno željo po ohranjanju tega jezika (G65: »Zato ga nikoli ne smem pozabiti«).

Ko smo se pogovarjali o uporabi maternega jezika, se je pokazalo, da ga čisto vsi otroci, vključeni v raziskavo, uporabljajo doma, ko komunicirajo s svojimi družinskimi člani, zato je s tega vidika uporaba maternega jezika tudi danes stalna. Določeni otroci so prav tako omenjali, da ga uporabljajo pri druženju s prijatelji oziroma z vsemi, ki omenjeni jezik razumejo in govorijo. Eden od otrok je izpostavil, da v maternem jeziku piše svoj osebni dnevnik (A60: »Ko pišem svoj dnevnik, ga pišem v svojem jeziku«). Ko sem v nadaljevanju otroke povprašala po razlogih, zakaj še vedno uporabljajo materni jezik, jih je kar polovica znova poudarila, da je jezik zelo pomemben za sporazumevanje s sorodniki in prijatelji; omenjali so tudi, da je to jezik, ki ga poznajo in govorijo od majhnega, v katerem poznajo vse besede in v katerem najlažje komunicirajo (Č67: »Ker je to jezik, ki se ga prvega naučiš govoriti«, C76: »Ker mi je lažje govoriti, lažje povem, kaj mislim«). Eden od otrok je izpostavil, da je to jezik, v katerem misli (B102: »V tem jeziku mislim«).

Pogovarjali smo se tudi o uporabi maternega jezika v šoli. Izkazalo se je, da otroci z izkušnjo selitve ali otroci, ki imajo starše s tovrstno izkušnjo, v šoli pogosto uporabljajo svoj materni jezik predvsem v komunikaciji z otroki, ki so se šele priselili (F71: »Ta moja prijateljica, ki je iste narodnosti kot jaz, ona se je z mano vedno pogovarjala po bosansko«). Glede povezave med uporabo maternega jezika in učitelji so štirje otroci izpostavili, da učitelji nikoli niso ničesar rekli ali poskusili razložiti v njihovem maternem jeziku, določeni so poročali, da učitelji sicer jezika niso uporabljali, so se pa trudili razlago približati otrokom tako, da so s pomočjo interneta prevajali določene besede (A66: »Učitelji v šoli nikoli«, E82: »So pa potem prek interneta prevajale kakšne besede, da sem jih lažje razumela in one mene«). Dva izmed otrok

sta omenila, da sta prišla v stik z učitelji, ki so tudi kaj poskusili reči v njihovem maternem jeziku, en otrok pa je izpostavil, da učitelji sicer niso govorili v njegovem jeziku, so pa risali na tablo, da so mu določeno snov lažje razložili (I66: »Ena učiteljica je malo znala špansko in mi je potem tudi po špansko kaj povedala, kolikor je pač znala«, G69: »Ali pa so mi kaj narisali na tablo«).

V nadaljevanju smo se pogovarjali tudi o slovenskem jeziku, ki je za otroke zelo pomemben. Najprej so me zanimali občutki, ki so jih doživljali ob učenju novega jezika. Približno polovica otrok je izpostavila veselje in dobro počutje ob učenju slovenskega jezika (Č71: »Jaz sem komaj čakal, da se naučim, da bom vse razumel«), drugo polovico pa so obhajali težki občutki in strah, predvsem zaradi prepričanja, da se je slovenščino težko naučiti (H70: »Ko sem poslušal sošolce, ki so se pogovarjali po slovensko, sem mislil, da se jaz nikoli ne bom naučil tega jezika, ker nisem razumel niti besede«). Med vsemi otroki pa sta dva izpostavila olajšanje zaradi podobnosti med slovenščino in njihovim maternim jezikom (E38: »Meni se srbščina in slovenščina zdita dokaj podobna jezika«).

Povprašala sem jih tudi, na kakšen način so se naučili slovenskega jezika. Tukaj so se pojavljali zelo različni odgovori, od poslušanja učiteljev in sošolcev v šoli do učenja prek interneta in samostojnega prevajanja določenih besed za boljše razumevanje. Eden od otrok je izpostavil, da se je slovenščino samoiniciativno učil, že preden je prišel v Slovenijo oziroma takoj ko je izvedel, da se bodo preselili (Č72: »Slovensko sem se sam učil prek interneta, že preden smo se preselili v Slovenijo«). Poleg tega me je zanimalo tudi, kakšen pomen je zanje imelo učenje slovenščine. Otroci so izpostavljali predvsem željo po učenju in zavedali so se, da je slovenščina ključnega pomena za komunikacijo z učitelji (B87: »Ja, takoj sem se začela učiti«). Posamezniki pa so omenjali tudi, da bodo s pomočjo slovenščine lažje sodelovali v šoli, se več naučili in dobivali boljše ocene (F38: »Ker jih lahko vprašam, če kaj ne razumem, in potem več znam«).

Ko smo se pogovarjali o tem, kdo jim je pri učenju slovenščine najbolj pomagal, sem ugotovila, da so bili to predvsem sošolci in učitelji v šoli. Med sošolci so bili to večinoma sošolci, ki imajo sami izkušnjo selitve ali pa imajo tovrstno izkušnjo njihovi starši (A73: »Drugače mi je pa pomagala tista sošolka, ki mi je prevajala. Ona mi je večkrat prevedla tudi kakšne nove besede, ki jih takrat še nisem razumela«). Približno tretjina jih je ocenila, da so pri učenju imeli veliko pomoči. Eden od otrok je izpostavil pomoč starih staršev, ki so znali govoriti slovensko, dva

otroka pa sta omenila pomoč enega od staršev, ki je rojen v Sloveniji (H72: »Najbolj mi je pomagal moj oče, ker on je tukaj rojen in zna govoriti slovensko«).

V sklopu pomoči pri učenju smo se pogovarjali tudi o dodatnih urah slovenščine, ki jih je za otroke z izkušnjo selitve dodelila država. Več kot polovica jih je izpostavila, da so se jim te ure zdele zelo koristne, saj so se tam vsi otroci, ki so se priselili v Slovenijo, lahko učili skupaj (E91: »Tam so bili še kakšni drugi otroci, ki so se tako kot jaz preselili, in so tudi oni kaj vprašali, tako smo se potem skupaj učili«). Na dodatnih urah so se jezika učili prek igre in tako širili svojo socialno mrežo. Določeni pa so izpostavili tudi slabe plati omenjenih ur: enemu od otrok te ure niso bile omogočene, drugemu se zaradi mešanih starostnih skupin niso zdele preveč koristne, tretji je izpostavil, da so se tam učili zgolj najnujnejših besed, zato dodatne ure niso veliko doprinesle k njegovemu znanju slovenščine (Č77: »Ampak tam smo se učili res samo osnovno«).

Za konec pogovora o slovenskem jeziku sem jih povprašala še o ovirah, s katerimi so se srečevali v času, ko še niso razumeli in govorili slovensko. Izpostavljali so predvsem nezmožnost sodelovanja pri pouku in izražanja svojega mnenja, oteženo vključevanje v okolje in pogovarjanje z drugimi, poleg tega pa tudi oteženo branje in pisanje. Ker se sami niso mogli pogovarjati in izražati svojega mnenja, so se počutili neprijetno, mnenje pa so lahko izrazili zgolj prek druge osebe, zato so bili v tem smislu od nje odvisni (F85: »Vedno sem bila odvisna od svoje prijateljice, da mi je pomagala«).

Ob zaključku teme o jeziku me je zanimalo še, v katerem jeziku danes lažje izrazijo svoje mnenje. Prav vsi otroci so izpostavili svoj materni jezik, kar je pomenilo, da se še danes počutijo bolj kompetentne ob uporabi jezika, ki ga govorijo že celo življenje. Pri tem je le eden od otrok omenil, da je dokaj samozavesten tudi pri izražanju svojega mnenja v slovenščini (G77: »Čeprav mi gre tudi slovenščina zelo dobro«).

4.7 Pomoč in podpora

V naslednjem sklopu smo se pogovarjali o pomoči in podpori, ki so je bili otroci deležni na vseh področjih, pomembnih v času selitve. Izkazalo se je, da so bili predvsem deležni pomoči učiteljev, staršev in drugih sorodnikov ter sošolcev, večinoma zopet tistih, ki imajo tudi sami izkušnjo selitve ali pa imajo tovrstno izkušnjo njihovi starši (B105: »Največ mi je pomagala sošolka iz Srbije«). Ob tem sta dva otroka povedala, da sta bila deležna veliko pomoči, in to

kadarkoli sta jo potrebovala (H87: »Vedno sem imel nekoga, ki mi je pomagal«). Na drugi strani pa je eden od otrok omenil, da ni bil deležen nobene pomoči, zato se je moral večinoma znajti sam.

Pomoč, ki so je bili otroci deležni, sem razdelila na formalno in neformalno pomoč. Formalno pomoč so nudili predvsem učitelji v šolskem okolju, potekala pa je v obliki dodatnih razlag učne snovi, oprostitev pridobivanja ocen in dodatnega učenja (I89: »So mi posebej včasih dali kakšna navodila, da sem lažje razumel«, D84: »Na začetku nisem rabil dobivati ocen«). Pri tem je kar nekaj otrok kot pomembno obliko pomoči izpostavilo status tujca, ki jim je v času selitve olajšal predvsem adaptacijo v šolskem okolju (B113: »V pomoč mi je bilo to, da sem imela status tujca«). Neformalna pomoč se navezuje na pomoč staršev, sorodnikov, sošolcev, prijateljev in sosedov. Kazala se je v skupnem delanju domačih nalog, tolažbi zaradi domotožja, razkazovanju mesta, predstavitvi prevladujočih družbenih pravil, spodbujanju, učenju pisave, prevajanju besed in posojanju zvezkov.

Ker so za zadovoljevanje potreb otrok in učencev do določene mere prav tako odgovorne svetovalne delavke v sklopu šolske svetovalne službe, sem se z otroki pogovarjala tudi o tej tematiki. Izkazalo se je, da polovica otrok sploh ni vzpostavila stika s svetovalno službo, zgolj tretjina otrok ima pozitivno izkušnjo sodelovanja s strokovnimi delavkami, dva otroka pa sta s svetovalnima delavkama sodelovala tudi v delovnem odnosu prek pogovora. Eden od slednjih je izpostavil, da se mu tovrstni pogovori zdijo izjemnega pomena (A97: »Zame so zelo pomembni, ker nerada govorim o svojih občutkih in me je vedno sram kaj povedati«). Povod za prvo srečanje s svetovalnimi delavkami je navadno bilo slabo počutje, nestrpnost v šoli in sodelovanje v šolskem parlamentu. Na drugi strani pa približno tretjina otrok nima osebne izkušnje sodelovanja s svetovalnimi delavci oziroma so v stik s svetovalno službo prišli le, ko so morali urediti določena organizacijska vprašanja, kot je odločanje glede izbirnih predmetov (Č95: »Tam sem bil samo, ko sem želel zamenjati izbirni predmet«).

Otroke sem nadalje povprašala še o tem, kakšne informacije imajo glede šolske svetovalne službe ter kje in na kakšen način so pridobili te informacije. Približno tretjina jih je odgovorila, da po njihovih podatkih šolske svetovalne delavke učencem pomagajo, ko imajo določene težave, in takrat v sodelovanju z učenci najdejo rešitve (G86: »Mislim, da se na njih lahko obrneš, če imaš kakšne težave v šoli«). Dva otroka sta omenila, da se zavedata, da na šoli deluje šolska svetovalna služba in da strokovne delavke poznata na videz, z njimi pa nikoli nista imela konkretnega stika. Informacije o svetovalni službi, ki deluje v sklopu šole, so večinoma dobili

od sošolcev ali sorojencev, nekaj informacij pa so pridobili tudi pri določenih predmetih v sklopu pouka (F96: »Mislim, da smo se v 4. razredu to učili pri enem predmetu«).

Za konec te teme sem nekaj besed namenila tudi pomanjkljivostim v času selitve, ki so jih otroci občutili zaradi pomanjkanja potrebne pomoči in podpore. Trije med njimi so izrazili, da niso občutili nobenih pomanjkljivosti in da je bilo pomoči dovolj. Ostali otroci so izpostavili različne izzive, od pomanjkanja razumevanja drugih ljudi do pomanjkanja prostočasnih dejavnosti in nezmožnosti vključevanja v družbo zaradi neznanja jezika; pogrešali so tudi razlage v maternem jeziku, zaupno osebo, na katero bi se lahko obrnili, pogovore in druženje (A99: »Da bi me nekdo razumel«, B118: »Rabila bi, da bi se vključila še v kakšen šport, to bi mi pomagalo, ker sem tudi v Srbiji hodila na treninge«, C85: »Da bi mi nekdo razložil v bosanskem jeziku in bi vedel, kaj se dogaja«). Po mnenju otrok bi zaupno osebo lahko predstavljali sošolci, učitelji, svetovalne delavke ali pa osebe, ki dobro poznajo okolico in mesto. Eden od otrok je omenil tudi omejen dostop do interneta zaradi pogostega menjavanja bivališča v prvih letih življenja v Sloveniji.

4.8 Odzivi okolja

V zadnji temi, o kateri sem se pogovarjala z otroki, so me zanimali predvsem odzivi okolja na njih kot otroke z izkušnjo selitve v Sloveniji. Več kot polovica jih je zaznala prijaznost drugih ljudi, s katerimi so lahko vzpostavili podporne odnose. Dva otroka sta svojo izkušnjo z okoljem opisala kot zelo spodbudno, saj se je okolica zanimala za njuno kulturo in dobila sta občutek, da so ljudje v njuni bližini veseli, da sta se preselila ravno v Slovenijo (H96: »Vedno so hoteli, da jim govorim, kako je bilo živeti v domovini, zanimalo jih je, kako je tam v šoli, kako tam ljudje živijo«). Zgolj eden od otrok pa je izpostavil, da ni občutil nobene oblike nestrpnosti.

Pogovor je nato nanesele tudi na nestrpne odzive okolice na otroke z izkušnjo selitve. Med drugim se je pojavljala nestrpnost, ki je bila povezana z jezikom. Otroci so izpostavljali, da je bilo znanje slovenskega jezika pogoj za druženje, ker pa ga v času selitve niso znali, so občutili veliko pomanjkanje komunikacije in so se družili samo z osebami, ki so govorile in razumele njihov materni jezik (A114: »Edino to, da se z menoj niso želeli družiti, dokler se nisem naučila njihovega jezika«, E76: »Nihče se ni hotel pogovarjati«, A106: »V šoli sem se takrat družila samo s tisto eno sošolko, ki je znala govoriti srbsko«). Eden od otrok je omenil tudi posmehovanje, ki ga je bil deležen zaradi nepoznavanja slovenskega jezika, in to, da v času selitve nikogar ni zanimalo, ali razumejo, kaj se okoli njih dogaja in kaj jim poskušajo sporočiti

(B126: »So se potem smejali, ker nisem vedela, kaj so govorili«, D70: »Ko sem jaz prišel v Slovenijo, tudi nobenega ni zanimalo, ali jaz kaj razumem«).

Otroci so občutili tudi nestrpnost, ki je povezana z narodnostjo, in sicer nestrpnost zaradi pripadanja drugi naciji in zaradi tega tudi pomanjkanje komunikacije (Č102: »Ker sem bil iz druge države, druge vere«). Otrokom so nadeli različna poimenovanja, v določenih primerih pa so otroci tudi dejansko občutili, da določeni ljudje ne marajo oseb, ki so se v Slovenijo priselile (C94: »Govorili so mi, da sem 'Bosanc'«, Č105: »Ker eni ne marajo Srbov, eni pač na splošno ne marajo priseljencev«). Eden od otrok je poročal tudi o provokacijah in fizičnem nasilju, ki ga je bil deležen (D108: »Ja pred šolo potem po pouku je bilo, jaz sem mislil, da se bova pač tepla, on pa je iz jakne potegnil nož, in potem sem jaz raje šel domov«).

V nadaljevanju me je zanimalo, s kakšnimi oblikami nestrpnosti so se srečevali otroci. Večina jih je omenila nezainteresiranost drugih in obnašanje, kot da ne obstajajo, ter pomanjkanje komunikacije (Č100: »Sploh me niso opazili«). Dvema otroka so zelo direktno sporočili, da oseb z izkušnjo selitve ne marajo (Č106: »Povedali so mi. Ta eden sošolec mi je čisto direktno rekel, dobesedno tako je rekel, da ne mara Srbov«). Določeni so občutili nestrpnost učiteljev v šoli, predvsem v obliki podeljevanja nižjih ocen, kot so si jo v resnici zaslužili (E111: »To je bila ta ena učiteljica, ko sem jaz prišla na šolo in mi je vedno dala eno oceno nižjo«). Poleg tega so bili deležni tudi posmehovanja, komunikacije v povišanem tonu, žaljenja, odtrganja, različnega izogibanja, omejevanja pri druženju in izključevanja (G95: »Vsakič ko jaz pridem zraven, gre ona stran«).

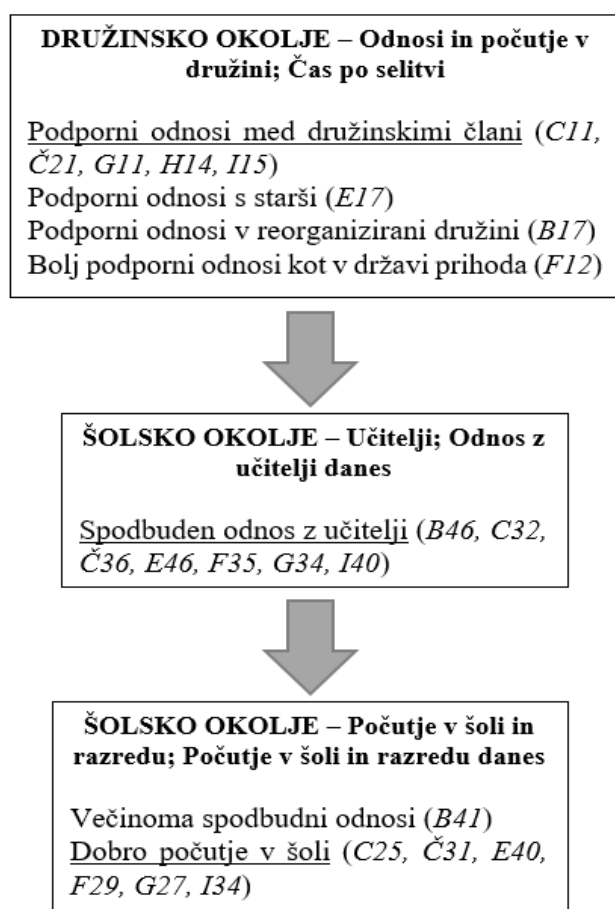
Glede na različne oblike nestrpnosti, o katerih so poročali, me je zanimalo tudi, kako so se otroci zaradi naštetega počutili in kakšne so bile njihove reakcije na doživeto nestrpnost. Pokazalo se je, da se je s tem vsak soočal drugače. Dva otroka sta izpostavila, da tega nikakor nista pričakovala in je to bilo za njiju popolnoma nepredvidljivo (D109: »Meni nič ni bilo jasno«). Druga dva sta poročala o izrazitem občutku nemoči (E116: »Pa nič nisem mogla storiti«). Občutki, ki so se še pojavljali, so bili žalost, zmedenost in sprijaznjenje, eden od otrok je izpostavil, da se je počutil neumno, drugi pa, kot da ne spada v novo okolje (F103: »Samo vedno sem čutila, da nisem njihova«). Določeni otroci so po drugi strani pripovedovali tudi o tem, da se z nestrpnostjo niso preveč obremenjevali, nekateri so se ji celo uprli (D104: »Rekel sem mu, naj neha, naj mi tega ne govori«).

Za konec teme o nestrpnosti me je zanimalo, kakšno je mnenje otrok, ki imajo izkušnjo selitve, in koliko diskriminacije so osebe s tovrstno izkušnjo deležne v Sloveniji. Dva sta izpostavila,

da so osebe z izkušnjo selitve dobro sprejele določene osebe, ne pa vse (C99: »Eni so prijazni in nam pomagajo, eni pa so nesramni«). Druga dva sta bila mnenja, da se osebe, ki se v Slovenijo priselijo, soočajo s številnimi izzivi (E120: »Ima pa verjetno vsak kakšno takšno slabo izkušnjo, kot jo imam jaz s to učiteljico, recimo«). Poleg tega so otroci dejali, da so v družbi deležni čudnih pogledov, da je nestrpnosti na splošno veliko in da je premalo interesa drugih za druženje. Po drugi strani pa so bili določeni otroci mnenja, da so osebe z izkušnjo selitve v Sloveniji dobro sprejete in so drugi do njih prijazni (H101: »Jaz mislim, da nas vsi zelo lepo sprejmejo«).

4.9 Povezave med temami

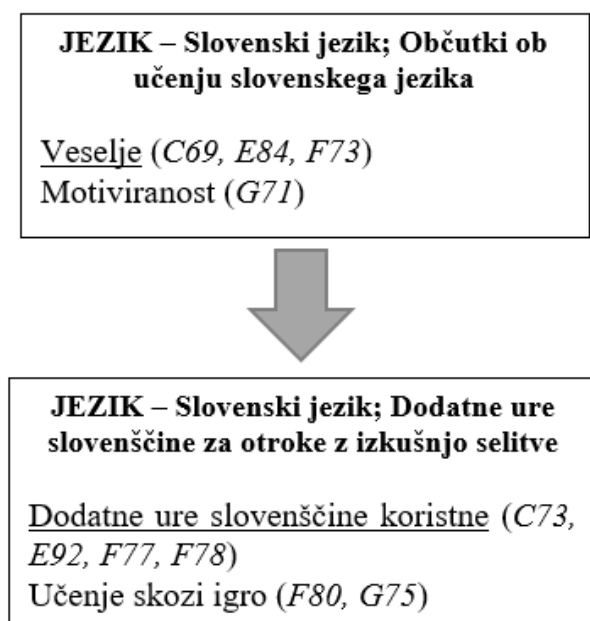
Za zaključek poglavja o rezultatih sem se odločila izpostaviti ključne in najbolj izstopajoče povezave med posameznimi temami, ki sem jih razbrala s pomočjo predhodnega odnosnega kodiranja. Poudarjam, da so to zgolj moja opazanja in povezave, ki so bile meni najbolj opazne. Zavedam se, da bi drugi raziskovalci morda prej opazili in izpostavili druge povezave, ki jih sama na tem mestu nisem prepoznala. Smiselno se mi zdi poudariti, da sem do določene mere tudi sama zelo vpeta v raziskovano tematiko in se zaradi tega morda bolj osredotočam na spodaj omenjene povezave, pri čemer lahko druge ostajajo v ozadju.

Slika 1: Povezava med družinskim in šolskim okoljem

da so otrokovi družinski odnosi pomembno povezani z odnosi, ki jih ta vzpostavlja z učitelji v šoli, splošnim počutjem v šoli in otrokovo naklonjenostjo do učnega uspeha. To pomeni, da imajo otroci, ki odrasčajo v družinah, kjer so odnosi med družinskimi člani podporni, boljša izhodišča za spodbudne odnose z učitelji in dober učni uspeh.

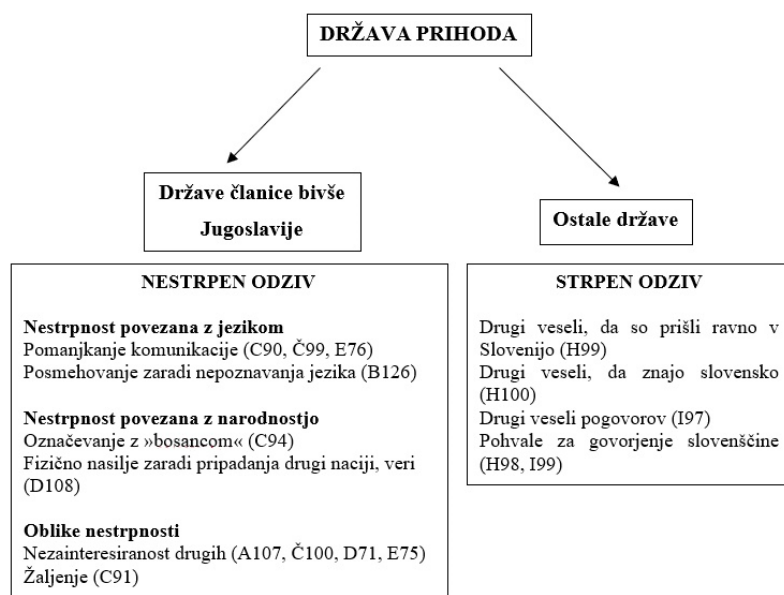
Prva povezava se navezuje na otroke, ki so odnose v družini v času po selitvi označili kot spodbudne. Pokazalo se je, da otroci, ki imajo podporne odnose v družinskem krogu, takšne odnose večinoma ustvarjajo tudi v sodelovanju z učitelji, kar pomeni, da jim je z učitelji uspelo vzpostaviti zaupen odnos (I15: »Super se razumemo«, G35: »Še vedno smo prijazni eden do drugega in se dobro razumemo«). Pokazalo se je tudi, da se posledično ti otroci v šoli zelo dobro počutijo, kar pomeni, da so uspešni, dobivajo dobre ocene in se jim to zdi tudi izrednega pomena (Č31: »Čisto okej, počutim se kot normalen učenec«, I42: »Da, imam dobre ocene«, E50: »Meni je pomembno, da se učim in dobivam dobre ocene«). Na podlagi tega sklepam,

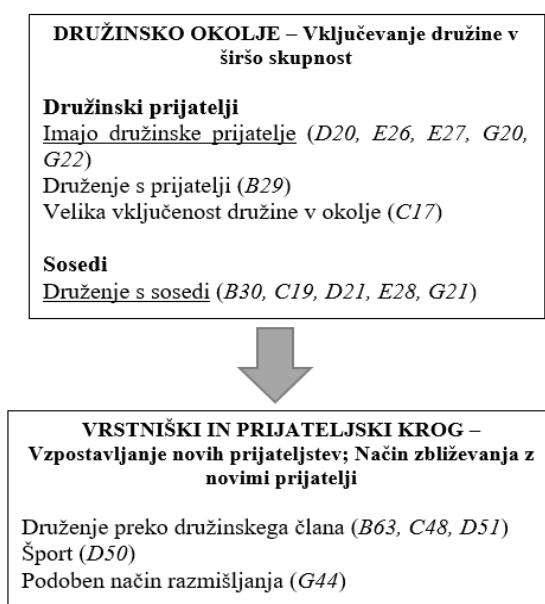
Slika 2: Povezava občutkov in učenja slovenščine

Druga pomembna povezava se je pokazala pri učenju drugega jezika, to je slovenskega jezika. Izkazalo se je, da so se otrokom, ki so izrazili veselje nad učenjem novega jezika in se jim je tudi zdelo pomembno, da se učijo slovenščine, dodatne ure slovenskega jezika, ki jih dodeli država, zdale bolj koristne (F73: »Jaz sem bila vesela, da se bom naučila nov jezik«, F37: »Zelo mi je pomembno«, E92: »Mislim, da bi se brez teh ur težje naučila«). Sklepam, da motiviranost in želja za učenje novega jezika pozitivno vplivata na to, da se otrok z izkušnjo selitve lažje nauči novega jezika in ponujeno možnost za učenje izkoristi v največji možni meri.

Naslednja ključna povezava se nanaša na državo prihoda, iz katere so otroci prišli. Za otroke, ki ne prihajajo iz držav članic bivše Jugoslavije, so se sošolci v šoli bolj zanimali, predvsem za njihovo kulturo in način življenja v državi prihoda (H31: »Spraševali so me, kako se reče kakšna beseda v španščini, to jim je bilo zelo zanimivo, ker noben drug v razredu ni govoril špansko«). Posledično so se ti otroci v Sloveniji počutili bolj dobrodošle, dobili so občutek, da so ljudje veseli, da so se priselili ravno v Slovenijo, in deležni so bili številnih pohval glede govorjenja slovenskega jezika (H102: »So veseli, da smo prišli«, I99: »Me vedno hvalijo, kako dobro govorim slovensko«). Na drugi strani pa so otroci, ki prihajajo iz bivše skupne države Jugoslavije, poročali o tem, da so se v državi prihoda, to je v Sloveniji, soočali z nestrpnostjo, ki je bila povezana z narodnostjo, jezikom in pomanjkanjem interesa drugih (C94: »Govorili so mi, da sem 'Bosanc'«, B126: »So se potem smejali, ker nisem vedela, kaj so govorili«, D71: »Jaz sem bil jezen, ko sem prišel, mene takrat ni nobeden pogledal«). Iz tega lahko razberem, da je država prihoda, iz katere pride otrok z izkušnjo selitve, lahko pomemben dejavnik pri doživljanju nestrpnosti in diskriminacije v državi sprejemnici, to je v Sloveniji, kar je pomembno povezano tudi s tem, kako je otrok sprejet v okolju in družbi.

Slika 3: Povezava med državo prihoda in nestrpnostjo

Slika 4: Povezava med družinskim in vrstniškim krogom

Pomembno povezavo sem odkrila tudi pri vzpostavljanju stikov družine z družinskimi prijatelji in sosedi v novem okolju. Otroci, katerih družine so si v državi sprejemnici uspele najti nove družinske prijatelje in vzpostaviti podporne odnose s sosedi, novih prijateljskih vezi niso sklepali samo v kontekstu šolskega okolja, temveč tudi prek družine, sosedov, različnih aktivnosti, dejavnosti in na splošno podobnega načina razmišljanja (D20: »Je ena družina, imajo isto dva sina in se res veliko obiskujemo. Mi otroci se družimo med sabo, starši pa med sabo«, C19: »Potem smo se začeli družiti z enimi sosedi, ki so Slovenci«, D51: »Prek

svoje družine sem jih spoznal, nismo pač sošolci«, G44: »Nekako podobno razmišljamo«). V splošnem so tudi ti otroci vzpostavili globoka prijateljstva, polna zaupanja (E63: »Ker vem, da sta to pravi prijateljici in jima lahko vse zaupam«). Skleпам, da velika vključenost družine v širše okolje pomembno prispeva k povečanju otrokovih priložnosti za vzpostavljanje podpornih odnosov z novimi prijatelji.

5 RAZPRAVA

V tem poglavju sem pridobljene podatke in rezultate povezala z literaturo, ki sem jo opredelila v teoretičnem uvodu. Usmerila sem se predvsem na pomembne povezave, ki so se pokazale pri analizi intervjujev. Pri tem sem se osredotočila tudi na odgovore na raziskovalna vprašanja, ki sem jih opredelila na začetku raziskave.

Kako se izkušnja selitve odraža v družinskem okolju?

Za družinsko skupnost je značilno, da se vse, kar se dogaja z enim članom družine, na določen način zrcali na ostalih članih. Spremembe, ki se zgodijo v družini kot celoti, zaznamujejo vsakega člana posebej (Tomori, 1994, str. 18). Iz pogovorov z otroki sem razbrala, da se je pri določenih družinskih članih v času selitve ali takoj po selitvi pojavila velika želja po vrnitvi v državo prihoda, kar je pomembno prispevalo k temu, da so težke občutke doživljali tudi tisti člani družine, ki so se s selitvijo sicer strinjali in se je celo veselili. Določeni člani so se v državi sprejemnici prej prilagodili, se navadili na novi način življenja in si našli prijatelje, so pa zaradi tega večkrat imeli slabo vest, ker drugim članom družine to ni uspelo tako hitro.

Avtorica Červek (2008) v raziskavi o družinskih odnosih piše, da obstaja velika povezanost med družinskim življenjem in zadovoljstvom otrok. To se navezuje predvsem na spremembe, ki se dogajajo v družini, saj mora družina ne glede na njih za otroka še vedno ostajati kraj sprostitve, zasebnosti in čustvenosti. Tudi v moji raziskavi se je pokazalo, da je splošno počutje v družini v času po selitvi pomembno povezano z otrokovim počutjem in prilagajanjem na novonastalo situacijo. V družinah, kjer so selitev dojemali kot pozitivno spremembo ali nov začetek za boljšo prihodnost, so otroci izražali zagon za življenje v državi sprejemnici in prilagajanje na novo okolje. Poleg tega je pomembno tudi to, da se družina povezuje z zunanjim svetom, saj se v takšni družini posameznik lahko razvija ter je sposoben vzpostavljati ustvarjalne in smiselne odnose z drugimi in posledično s celotno družbo (Červek, 2008, str. 124, 125). Pokazalo se je, da se v družinah, ki se povezujejo s širšim okolje, otroci počutijo bolje in takšne občutke prenašajo tudi v šolski in prijateljski krog. Podobno piše avtorica Satir (1995, str. 286, 287), ki pravi, da vse, kar se dogaja z ljudmi v družini, določa, kar se dogaja z njihovim okoljem. Iz družine izhaja to, kar ljudje vedo, v kar verjamejo in kako sprejemajo različnost. Uspešnost družine je pomembno povezana z uspešnostjo družbe na sploh. Nenazadnje je družina vezni člen, ki se povezuje s svojim izvorom, in to je ravno družba (Satir, 1995, str. 286, 287).

Splošna deklaracija človekovih pravic družino opredeljuje kot temeljno celico družbe, ki ima kot taka pravico do posebnega varstva. To pomeni, da je pravica do ohranjanja družine in njene enotnosti temeljna človekova pravica (Markov, Polak Petrič in Nastovska, 2018). Za zagotavljanje omenjene pravice so nujni ukrepi, ki omogočajo združitev družine (Pirc, 20019, str. 25, 26). Mnoge družine otrok, s katerimi sem opravljala pogovore, so v Slovenijo prišle prav s pomočjo instituta združevanja družine, kar je bilo po pripovedovanju otrok, vključenih v raziskavo, za celotno družino izjemnega pomena. V večini primerov je bil eden od staršev že predhodno zaposlen v državi sprejemnici, zato je lahko v relativno kratkem času izpolnil pogoje in postal upravičen do združitve družine v Sloveniji. Na podlagi te pravice so bile družine, ki so bile vključene v raziskavo, znova združene.

Kako se izkušnja selitve odraža v šolskem okolju?

Raziskava (Rutar, 2018, str. 121), s katero so želeli ugotoviti, kaj otroci najbolj cenijo v šolskem okolju, je pokazala, da je to v prvi vrsti socialno-emocionalna in poučevalna interakcija ter na splošno vsa druga učiteljeva ravnanja, ki jim odpirajo nove možnosti za uspeh in napredovanje na šolskem in ostalih področjih. Pri tem jim je enako pomembna kakovost izobraževalnega procesa in dostopnost do ključne infrastrukture, kot so telovadnice, računalniške učilnice, igrišča in knjižnice. Večina otrok je izpostavila tudi pomen organiziranosti prehrane v šoli (Rutar, 2018, str. 121). Podobno se je pokazalo tudi v pogovorih, ki sem jih opravila z otroki. Mnogi so poudarili, da so bili presenečeni nad urejenostjo šole, omenjali so tudi ogrevanje in urejeni sistem prehrane, kar je bilo za njih nekaj novega. To jim je veliko pomenilo in je pomembno prispevalo k temu, da so se v šoli počutili sprejete.

Model medkulturnega izobraževanja vključuje več dejavnikov, zato se za učinkovito in uspešno vključevanje otrok ne smemo osredotočiti samo na določen dejavnik, na primer ocenjevanje, temveč moramo uporabiti celosten pristop. To pomeni, da moramo v proces vzgoje in izobraževanja z vidika medkulturnosti aktivno vključiti vse, ki so za ta proces pomembni. To so učenci in njihovi starši, pedagoški delavci, organizacije, ki se ukvarjajo s priseljenci, lokalna skupnost in državne organizacije (Vižintin, 2017, str. 183). Pri otrocih, s katerimi sem se pogovarjala, se je izkazalo, da so zelo negativno doživljali, če so se učitelji osredotočali zgolj na pridobljene ocene, in to je v nekem smislu zaznamovalo njihov nadaljnji odnos do učiteljev, ki se v večini primerov ni razvil v zaupen ali podporen odnos.

Učne težave v šoli so povezane z oteženim usvajanjem določenih šolskih veščin ter prilagajanjem na šolsko in širše družbeno okolje. Otroci se v času šolanja že tako soočajo s stiskami, učne težave pa te še bolj poglobljajo in povzročajo dodatne obremenitve na socialnem in čustvenem področju (Magajna, 2008, str. 32). Otroci so izpostavili, da so se z učnimi težavami srečevali predvsem zaradi slabega poznavanja slovenščine, na začetku celo nepoznavanja slovenskega jezika. Pri določenih otrocih je to bilo pomembno povezano tudi z njihovim počutjem, saj niso vedeli, na kakšen način reševati učne težave, kar je zgolj poglobljalo njihovo stisko in dodatno prispevalo k slabemu počutju. Otroci, ki so bili v šoli uspešni tudi v državi prihoda, so se zavedali, da so učne težave prehodne, in so si samoiniciativno našli pomoč. Ko se otrok sreča z učnimi težavami, je pomembno, da jih rešujemo skupaj in za vsakega otroka posebej pripravimo individualni projekt pomoči in podpore. Z njegovo pomočjo bomo lahko razreševali težave v šoli in otroku zagotovili podporo, ki mu bo v dani situaciji najbolj olajšala izobraževanje in izzive, s katerimi se lahko srečuje zaradi učnih težav v šoli.

Kako se izkušnja selitve odraža v prijateljskem, vrstniškem krogu?

Otroke skrbi, kaj si drugi mislijo o njih, in večinoma se izogibajo situacijam, v katerih bi jih drugi otroci zasmehovali. V tem življenjskem obdobju je zelo pomembna priljubljenost, ki ji posvečajo veliko pozornosti. Želji po socialni sprejetosti zato pogosto prilagajajo večino svojih dejanj in ravnanj (Košir, 2013, str. 30). S splošnim otrokovim počutjem in obnašanjem so povezani tudi njegovi vrstniki. Iz pogovorov lahko razberem, da je bilo večini otrok resnično zelo pomembno, da se čim prej vključijo v novo okolje in spoznajo nove prijatelje, saj so se v času selitve srečevali z globokimi občutki osamljenosti. Otroci, ki so jih sošolci spodbudno sprejeli in jim bili v podporo, so se na splošno boljše počutili in bili bolj samozavestni.

Prijateljstvo je za otroke, predvsem mladostnike, najmočnejša čustvena komponenta. Vezano je zlasti na vrstnike, ki živijo v istem okolju. Ob spremembi okolja otrok najpogosteje pozabi na prejšnje prijateljske vezi in začne ustvarjati nove, saj je v tem obdobju prijateljstvo vezano predvsem na deljenje podobnih življenjskih izkušenj (Bajzek, 2008, str. 279, 284). Tudi pri otrocih, s katerimi sem opravljala pogovore, se je pokazalo, da so zelo hitro vzpostavili odnose z novimi prijatelji, so pa nekateri otroci zaradi tega imeli slab občutek in niso želeli, da bi se njihovi stari prijatelji počutili zapostavljene. Večina jih je izrazila, da se jim ohranjanje stikov s starimi prijatelji zdi pomembno, toda v obliki ohranjanja stikov v živo, kar pomeni, da se z

njimi družijo, ko se otroci z izkušnjo selitve vračajo v države prihoda, kar je večinoma med počitnicami. Nove prijatelje izrazito cenijo in se zavedajo in se zavedajo, da so zelo pomembni za njihovo uspešno vključevanje v neznano okolje, v katerem začenjajo novo življenje.

Nasilje v povezavi z osebami, ki so se priselile, lahko povežemo z dvema vidikoma. Prvi vidik je nasilje domačih prebivalcev. To pomeni, da jih prebivalci države gostiteljice zavračajo, nad njimi vzpostavljajo institucionalno nasilje in ohranjajo diskriminacijo ter udejanjajo nacionalizem ali rasizem. Pri drugem vidiku gre za nasilje oseb, ki so se priselile, in predstavlja odgovor na nesprejetost v novi družbi, v katero so prišli. Gre predvsem za to, da želijo ustvariti opozicijo večinskemu prebivalstvu in postati samozadostni (Razpotnik in Dekleva, 2015, str. 222, 223). Podobne situacije so se kazale tudi v pogovorih z otroki. Veliko jih je poročalo o tem, da so jih sošolci zasmehovali, da se za njih niso zmenili in da so se zaradi tega v razredu počutili osamljene. Pogosto so rešitev našli v sošolcih, ki so tudi sami imeli izkušnjo selitve ali so imeli tovrstno izkušnjo njihovi starši. Veliko otrok je poročalo o tem, da so se na začetku družili predvsem z otroki, ki so se z njihovo izkušnjo selitve lahko poistovetili in jih do neke mere tudi razumeli. V tem smislu so resnično sklepali neke vrste opozicijo, ki bi jo v določenih primerih prav tako označili za nasilje, saj so nekateri otroci poročali o tem, da so postali nezainteresirani za adaptacijo, da se niso ozirali na svoje sošolce in da niso imeli želje po vzpostavljanju odnosa z njimi.

S katerimi ovirami se otroci srečujejo zaradi nepoznavanja slovenskega jezika?

Otroci prihajajo iz različnih držav in se vključujejo v slovenske osnovne in srednje šole. Njihov materni jezik ni slovenščina, temveč se z njo srečajo ob vstopu v sistem vzgoje in izobraževanja. Večina otrok ima tako opravka z dvojezičnostjo (Knaflič, 2010, str. 281, 284–287). Otroci so izrazili, da so bili na začetku prepričani, da se slovenščine nikoli ne bodo mogli naučiti, mislili so tudi, da je to zelo težak in zahteven jezik. Obenem pa so izpostavili, da so bili nekoliko pomirjeni, ko so spoznali, da je slovenščina v mnogih pogledih podobna njihovemu maternemu jeziku, in to jim je to dalo upanja, da bodo kmalu lahko govorili tudi slovensko.

V šolah je značilno, da otroke vsaj za pouk slovenščine osamijo od ostalih učencev z namenom, da bi jih tako čim lažje in hitreje naučili slovenskega jezika. V resnici pa je to še en način odtujitve, saj je nepogrešljiv dejavnik uspešne integracije prav druženje z vrstniki v šoli. Otroke bi najprej morali asimilirati v razred, nato pa se osredotočati na njihovo učenje jezika (Vezovnik, 2013, str. 313). Podobno so doživljali tudi otroci, s katerimi sem se pogovarjala.

Ena od velikih ovir je bila ta, da se zaradi nepoznavanja jezika niso mogli družiti z vsemi sošolci in z njimi vzpostavljati stikov, zato so se posledično lahko družili samo s sošolci, ki so znali govoriti in uporabljati njihov materni jezik. Poročali so tudi o tem, da so se slovenščine največ naučili prav od sošolcev, tako pri pouku kot pri neformalnem druženju z njimi.

V raziskavi avtorice Knez (2009) je prikazano, da otroci, ki se udeležujejo posebnih tečajev slovenščine, teh niso doživljali kot dodatno breme, temveč so jim predstavljali veliko pomoč. Pozitivna stran omenjenih tečajev je tudi v tem, da so imeli otroci več motivacije, saj so vsi imeli enako predznanje, zato je bil pritisk nanje manjši (Knez, 2009, str. 197-201). Pomemben način usvajanja znanja slovenščine so bile dodatne ure, namenjene otrokom z izkušnjo selitve. Na teh urah jih je bilo malo, kar je olajšalo sodelovanje med urami, hkrati pa so se vsi slovenščino učili od začetka, zato niso občutili toliko pritiska, če nečesa niso znali. Veliko so se učili tudi prek igre, kar jim je olajšalo učenje.

Možna ovira pri učenju slovenščine so lahko tudi učitelji, ki so neustrezno usposobljeni za poučevanje otrok z izkušnjo selitve, saj se ne zavedajo otrokovih potreb in ne prepoznavajo njihovih primanjkljajev, ki jim otežujejo spoznavanje jezika (Knaflič, 2015, str. 45, 46). Otroci so poročali o tem, da bi jim zelo koristilo, če bi jim nekdo določene informacije podal v maternem jeziku. Večina z učitelji ni vzpostavila kontakta, dokler se vsaj delno ni naučila govoriti slovensko. Tisti, ki pa so z učitelji imeli pozitivno izkušnjo, saj so se ti trudili, da bi se z učenci sporazumeli v maternem jeziku, so imeli veliko več motivacije za učenje slovenščine.

Kakšne pomoči so bili otroci deležni v času selitve in kaj so v tem obdobju najbolj pogrešali?

Šolska svetovalna služba je posebno mesto, saj se prek strokovnih delavk vzpostavlja svetovalni odnos z vsemi udeleženi v šoli. Temeljne funkcije svetovalne službe so svetovanje, posvetovanje in koordinacija. Preko odnosa, ki se vzpostavi z učenci na šoli, se svetovalna služba vključuje tudi v procese dogovarjanja, sodelovanja in povezovanja (Čačinovič Vogrinčič idr., 2008, str. 16). Na podlagi pogovorov z otroki se je izkazalo, da so otroci redko prihajali v stik s šolsko svetovalno službo in svetovalnimi delavkami. Je pa ob tem pomembno poudariti, da je za otroke, ki so s strokovnimi delavkami vzpostavili odnos, ta odnos bil zelo učinkovit in pomemben za uspešno prilagajanje na novo okolje.

Poleg nalog, ki jih v sklopu svetovalnega odnosa z vsemi učenci opravlja strokovni delavec v svetovalni službi, je v primerih sodelovanja z učenci z izkušnjo selitve pomembno tudi to, da strokovni delavec prevzame vlogo koordinatorja vključevanja, podpornika učiteljev in učencev v času prilagajanja na novo okolje ter evalvatorja procesa inkluzivnega šolskega okolja (Kociper, Torkar in Ermenc, 2018, str. 29, 30). V tem pogledu so se otroci, s katerimi sem opravljala intervjuje, večinoma sami vključevali v novo okolje ter vzpostavljali stike z učitelji in sošolci, torej šolske svetovalne delavke pri njih niso prevzele vloge koordinatork v procesu adaptacije.

Socialni delavec, ki pri svojem delu sodeluje z uporabniki iz drugih kultur, se mora izobraževati tudi v smeri interkulturnih kompetenc. To pomeni, da površno poznavanje tematike priseljevanja in problematike, ki se razvije okoli nje, ni dovolj. Socialni delavec mora poznati zgodovino držav oziroma družb, iz katerih so osebe prišle, družinske in politične strukture, norme in vrednote, kulturo in specifično socializacijo (Fras, 2000, str. 214). Po mnenju otrok je večina oseb, s katerimi so otroci z izkušnjo selitve vstopali v interakcijo v državi sprejemnici, zelo malo pozornosti posvečala njihovem kulturnemu ozadju. Med temi osebami so bile tudi socialne delavke. To je bila ena izmed največjih ovir, s katero so se otroci soočali, saj so se zaradi tega počutili preslišane, nerazumljene in prezrte, kar je po njihovem mnenju pustilo sled na njihovi samozavesti in občutku lastne vrednosti.

Vloga socialnega delavca pri sodelovanju z otrokom je pozorno poslušati, kaj želi otrok povedati o svojem življenju. Njihovo predstavo o svetu moramo vzeti resno oziroma kot realnost, saj v tem svetu otrok biva in živi. To je izhodišče za delovni odnos (Poštrak, 2004, str. 32). Otroci so večkrat izrazili, da so pogrešali pozornost drugih, da bi jih kdo vprašal, kako so, kako se znajdejo ali kako se počutijo. Pogrešali so, da bi tudi drugi, na primer sošolci in učitelji, pokazali več zainteresiranosti za njih, saj bi se tako v državi sprejemnici počutili bolj dobrodošle.

Kakšne so otrokove izkušnje z nestrpnostjo okolja zaradi njegove pripadanja drugi naciji ali veri? Na kakšen način se ta nestrpnost odraža?

Pojem nestrpnosti lahko opredelimo kot nasprotje pojmu tolerance oziroma strpnosti. Nestrpnost lahko definiramo kot nespoštovanje ali neupoštevanje življenjskih praks in prepričanj drugih ljudi. To pomeni, da so nekateri ljudje zaradi različnih razlogov obravnavani drugače (Leskošek, 2005, str. 9). Številni otroci, s katerimi sem opravila pogovor, so se med in tudi po selitvi srečevali z različnimi oblikami nestrpnosti. Govorimo lahko o milejših oblikah, pri čemer okolica in ljudje niso kazali nobenega interesa za njih ali pa so jih izključevali in tako odrivali na rob. V določenih primerih so čutili, da jih ljudje, predvsem učitelji, obravnavajo na drugačen način – da so dobili slabšo oceno od zaslužene ali pa so bili okregani za nekaj, česar niso storili. V skrajnih oblikah nestrpnosti je prihajalo tudi do fizičnega obračunavanja, ki je temeljilo na pripadanju drugi naciji.

V raziskavi Stališča mlajših odraslih do migracij (2017) so avtorji prišli do zaključka, da je eden izmed najpogostejših stereotipov o osebah z izkušnjo selitve povezan s prepričanjem, da so neizobražene in se ne želijo naučiti slovenskega jezika. Ti stereotipi se v veliki meri nanašajo na osebe, ki prihajajo iz držav nekdanje Jugoslavije (Kožar Rosulnik in Kermc, 2017, str. 76, 77). Tudi otroci so se večkrat srečevali z občutkom, da drugi mislijo, da so neumni in nesposobni ter da ničesar ne znajo, in to samo zato, ker prihajajo iz druge države in ne govorijo jezika večine. Na diskriminacijo kaže tudi presenečenje okolice, da so bili otroci z izkušnjo selitve v šoli uspešni, da so dobivali dobre ocene in da so se hitro naučili slovenskega jezika, saj tega od njih niso pričakovali zaradi predhodno vzpostavljenih stereotipov.

Če se država sprejemnica ne sprijazni s priseljevanjem, ki je značilno za njen prostor, in raznolikostjo etničnih skupin, ki se naseljujejo na njenem ozemlju, zelo pogosto prihaja do marginalizacije in izolacije teh etničnih skupin. To lahko prispeva h krepitvi njihove etnične identitete (Razpotnik, 2002a, str. 20, 21). Čeprav Slovenija priseljevanje in pravice oseb, ki se priselijo, ureja s pomočjo zakonodaje in pravnih aktov, so še vedno opazne določene pomanjkljivosti v praksi, zato kljub zakonsko urejenemu področju prihaja do marginalizacije in izolacije oseb z izkušnjo selitve. Na to kažejo tudi pripovedi otrok, ki pravijo, da so se na začetku družili zgolj z otroki, ki so tudi sami imeli izkušnjo selitve ali pa so tovrstno izkušnjo imeli njihovi starši. Druženje je v začetnih fazah temeljilo tudi na poznavanju skupnega jezika in pripadanju isti veri ali naciji. Ob tem se pojavlja bojazen prevelikih kulturnih razlik, ki jih kot država in družba ne rešujemo, temveč jih zgolj prenašamo v prihodnje generacije.

Omejitve raziskave

Na tem mestu bom izpostavila glavne pomanjkljivosti in omejitve izvedene raziskave, ki so pomembno povezane tudi z zapisanimi rezultati in splošnimi ugotovitvami raziskave.

Za začetek bi rada izpostavila, da je vzorec, ki je uporabljen v raziskavi, nereprezentativen. Čeprav ne morem točno oceniti, koliko enot vsebuje preučevana populacija, sem v vzorec vključila zgolj deset enot, kar je vsekakor premalo, da bi dobljene rezultate lahko posplošila na celotno populacijo. Poleg tega so otroci, ki so bili vključeni v vzorec, večinoma prihajali iz držav bivše Jugoslavije, zato so bile njihove izkušnje in s tem povezan odnos do njih v državi prihoda dokaj podobne. Iz drugih držav sta prihajali zgolj dve enoti vzorca in že tukaj so bile opazne določene razlike. Vsekakor bi bilo zanimivo videti, kakšne so izkušnje otrok, ki prihajajo iz drugih držav, ki jih v raziskavi nisem zajela. Omeniti pa je treba tudi, da so vse enote vzorca prihajale iz istega šolskega okolja, kar je prav tako tesno povezano s končnimi rezultati, saj vsaka šola za otroke z izkušnjo selitve ustvarja svoje okolje in jim ponuja različne možnosti.

Nadalje bi rada izpostavila, da sem tudi sama precej povezana s tematiko, ki sem jo obravnavala v sklopu raziskave, in da se s tega vidika zavedam svojega možnega vpliva na zbiranje podatkov, analizo in interpretacijo rezultatov. Obstaja velika verjetnost, da sem na podlagi svojih izkušenj in prepričanj določene ugotovitve predvidela ali sem bila k njim bolj nagnjena. Raziskovalna vprašanja sem oblikovala na osnovi svojih prepričanj, moje mnenje pa je močno vplivalo tudi na vprašanja, ki sem jih postavljala otrokom v sklopu intervjujev. Zavedam se, da bi oseba, ki nima nobene povezave z raziskovano temo, na tematiko morda lahko gledala bolj nepristransko.

Za konec naj izpostavim, da pomembo vlogo igra tudi mesto, kjer sem izvedla raziskavo. Gre za manjše mesto, v katerem na splošno živi veliko oseb z izkušnjo selitve in njihovih otrok. V tem okolju so tudi pripadniki večinskega naroda na selitve že navajeni in jim to ni nekaj tujega. S tega vidika dopuščam možnost, da bi bila v drugih okoljih – v mislih imam predvsem ruralna okolja – situacija drugačna, s tem pa tudi odnos do otrok z izkušnjo selitve.

6 SKLEPI

V tem poglavju pišem o glavnih sklepih, do katerih sem prišla s pomočjo izvedene raziskave. Ob tem se mi zdi pomembno poudariti, da se sklepi nanašajo izključno na vzorec, ki je bil zajet v raziskavi, in da niso splošljivi na celotno populacijo.

V času selitve družino obhajajo težki občutki, v odnosih med družinskimi člani pa je večinoma zaznati manj podpore kot v času pred selitvijo, ko je družina živela v svoji domovini. V družini je zaradi selitve mogoče zaznati napetost med družinskimi člani, žalost in različne vrste pritiska.

Ko se družina privadi na novo okolje in se vanj uspešno asimilira, so odnosi med družinskimi člani podporni, če so bili podporni tudi pred selitvijo. Če pa so bili odnosi nepodporni že v državi prihoda, so po selitvi lahko še manj podporni kot prej.

V času selitve je za družine, ki se preselijo v novo okolje, značilno, da opustijo večino družinskih dejavnosti, ki so jih prej redno izvajali. Ko se družina privadi na novo okolje, se lahko začne ukvarjati z novimi skupnimi dejavnostmi.

Ne glede na selitev družine v drugo državo za otroke ostaja pomembno ohranjanje stikov z razširjeno družino, predvsem s starimi starši.

Otroci se v času selitve in prilagajanja na novo šolsko okolje v šoli počutijo osamljeno, srečujejo se z neprijetnimi občutki, velik izziv zanje pa je tudi nepoznavanje šolskih pravil. Če otrokom v šoli uspe vzpostaviti podporne in spodbudne odnose, se v šoli počutijo dobro.

Velik pomen za čim boljše počutje v šoli in hitrejšo prilagajanje imajo učitelji in sošolci, s katerimi otroci ob vstopu v novo šolo najprej pridejo v stik.

Nove prijatelje otroci, ki se preselijo, najdejo v šolskem okolju, prek svoje družine ali v prostočasnih dejavnostih. Nova prijateljstva imajo za otroke velik pomen, saj jim je prek teh omogočena hitrejša adaptacija in vključevanje.

Če si otrok, ki se priseli v Slovenijo, hitro najde nove prijatelje ter se z njimi poveže in vzpostavi podporen odnos, potem ne občuti velike potrebe po ohranjanju stikov s prijatelji v državi prihoda oz. so mu pomembni le stiki v živo, ko se priložnostno vrača v domovino. Če pa v državi sprejemnici ne uspe vzpostaviti novih stikov z vrstniki, potem mu je bolj pomembno ohranjanje stikov s starimi prijatelji. Je pa ločitev od starih prijateljev na začetku za večino zelo težka, otroci tudi pogrešajo druženje in način prijateljevanja, na katerega so bili navajeni.

Uporaba maternega jezika je otrokom zelo pomembna in gojijo izrazito željo po ohranjanju tega jezika, ki ga tudi po selitvi uporabljajo v družinskem krogu.

Zaradi nepoznavanja slovenskega jezika v času selitve so se otroci predvsem v šoli srečevali z nerazumevanjem snovi, prav tako so težje sledili pouku in navodilom učiteljev. Jezik je vplival tudi na to, da so bili omejeni pri vzpostavljanju stikov, komunikaciji, branju in pisanju. Posledično so na začetku lahko komunicirali samo z osebami, ki so razumele njihov materni jezik. Največja ovira je bila to, da niso mogli izraziti svojega mnenja in stališča.

Učenje slovenščine je za otroke z izkušnjo selitve težko, a se zavedajo, da je poznavanje uradnega jezika v državi sprejemnici zelo pomembno. Slovenščino so se naučili v šoli, in sicer s pomočjo učiteljev in sošolcev ali z dodatnimi urami, nekateri tudi samoiniciativno, s pomočjo interneta, različnih učnih pripomočkov ali sorodnikov, ki jezik poznajo.

Otrokom so največ pomoči, vezane na nudenje čustvene podpore v času prilagajanja na novo okolje, namenjali njihovi starši in drugi sorodniki, v šolskem okolju pa učitelji in sošolci.

Pomoč otrokom je na eni strani potekala v obliki dodatnih razlag učne snovi, oprostitev pridobivanja ocen, dodatnega učenja in pomoči pri domačih nalogah, na drugi strani pa v obliki tolažbe ob občutkih domotožja, razkazovanja mesta, predstavitve družbenih pravil, spodbujanja in podpore.

Otroci so redko prišli v stik s šolsko svetovalno službo in njenimi strokovnimi delavkami, zato z njimi niso vzpostavili podpornega in zaupnega odnosa. Tisti otroci, ki pa so prišli v stik s strokovnimi delavkami, so sodelovanje označili kot koristno in so bili z njim zadovoljni.

V času selitve so otroci z izkušnjo selitve želeli več razumevanja drugih oseb, vključevanja v prostočasne dejavnosti, celostnega vključevanja v družbo, ki je bilo omejeno zaradi nepoznavanja jezika, pogovorov in druženja, pogrešali pa so tudi zaupno osebo, na katero bi se lahko obrnili, na primer sošolca, učitelja, svetovalno delavko ali osebo, ki dobro pozna mesto in okolico.

Otroci so se srečevali z ljudmi, ki so bili do njih podporni in strpni, na drugi strani pa so določeni imeli izkušnje tudi z nestrpnostjo in diskriminacijo.

Nestrpnost je bila povezana z jezikom, saj je znanje slovenščine pogoj za druženje, zaradi nepoznavanja jezika so bili otroci tarča posmeha, srečevali so se tudi z neobčutljivostjo drugih, ki niso bili dovzetni za njihovo nerazumevanje okolice in dogajanje okoli sebe. Nestrpnost je bila v določenih primerih povezana z narodnostjo in pripadanjem drugi naciji ali veri.

7 PREDLOGI

Na začetku navajam predloge, ki bi pozitivno prispevali k lažjemu in uspešnejšemu vključevanju otrok z izkušnjo selitve v novo okolje. Zapisani predlogi temeljijo na izkušnjah otrok, ki so sodelovali v raziskavi, in mojem osebnem mnenju o preučevani tematiki. Na koncu predlagam tudi pomembne teme, ki bi jih bilo treba raziskati v prihodnosti, da bi bila preučevana tematika še bolj natančno obravnavana in bi rezultati omogočili globlji vpogled v izkušnje otrok z izkušnjo selitve in njihove stiske, povezane s to izkušnjo.

Vsebinski predlogi

- Pomoč otrokom, ki se priselijo v Slovenijo, bi morala biti bolj strukturirana. Največjo vlogo pri tem bi morala imeti šolska svetovalna služba; vsi otroci se namreč vključujejo v šolsko okolje, kar pomeni, da imajo svetovalne delavke največji dostop do otrok z izkušnjo selitve. Pomoč bi morala biti strukturirana na način, da bi se ob selitvi izdelal načrt pomoči z vsakim otrokom posebej, pri čemer bi se opredelilo, kakšno vlogo bi v procesu prilagajanja na novo okolje imela šolska svetovalna služba, učitelji, sošolci in starši. V načrtovanje bi moral biti vključen tudi sam otrok, da bi narejeni načrt odgovarjal na njegove želje v času selitve in osnovne potrebe, kot je potreba po pripadanju in sprejetju.
- Izkazalo se je, da je status tujca, ki ga otroci pridobijo ob prihodu v Slovenijo, zelo učinkovit institut, saj so ti posledično upravičeni do številnih prilagoditev, kot so dodatne ure slovenščine, oprostitev ocenjevanja znanja in mnoge druge. Eden od predlogov otrok je bil, da bi status tujca imeli dlje časa, saj proces adaptacije in popolne vključitve v okolje ni nujno dokončan v enem letu, vsekakor pa je vsak otrok individuum, zato proces prilagajanja na novo okolje pri vsakem poteka drugače in različno dolgo.
- Otroku bi bilo treba dodeliti odraslo osebo, na katero bi se lahko obrnil v primeru vseh svojih stisk in potrebe po podpori. Osebe, odgovorne za dodelitev takšne zaupne osebe, bi lahko bile socialne delavke v šolah ali centrih za socialno delo. Pomembno je, da zaupno osebo otrok sam prepozna kot zaupno, kar pomeni, da je nujno, da z njo vzpostavi varen odnos, ki mu zagotavlja iskrenost in spodbudo. Zaupna oseba bi se morala povezovati z vsemi, ki imajo pomembno vlogo v procesu otrokovega prilagajanja na novo okolje v državi sprejemnici.

Predlogi za nadaljnje raziskovanje

- Treba bi bilo razširiti vzorec raziskovanja, saj bi na takšen način zajeli več izkušenj številnih otrok, ki so se priselili v Slovenijo. Ob tem bi bilo nujno vključiti tudi otroke iz različnih držav, saj bi na takšen način razumeli različne izkušnje in temu prilagodili podporo otrokom.
- Zanimivo bi bilo raziskovati izkušnje otrok, ki so se priselili in so sedaj odrasli ljudje. Na takšen način bi lahko prepoznali dolgoročen vpliv selitve na otroka. Odrasli bi nam lahko razkrili dodatne aspekte selitve, ki jih kot otroci morda niso znali ubesediti, strokovni delavci pa bi tako na potrebe otrok z izkušnjo selitve lahko gledali še bolj celovito.
- V raziskavo bi bilo treba vključiti tudi strokovne delavke, ki sodelujejo z otroki. Tako bi dobili vpogled v njihovo mnenje, kakšna naj bi bila in kakšna dejansko je njihova vloga v procesu prilagajanja otroka. Verjamem, da strokovne delavke otrokom z izkušnjo selitve lahko veliko doprinesejo, če z njimi vzpostavijo varen odnos, zato bi bil njihov vidik lahko pomemben za uspešen proces vključevanja otroka v novo okolje. Na podoben način bi bilo smiselno raziskati izkušnje otrok s perspektive staršev, ki so prav tako zelo pomembni v času prilagajanja in kasneje.

8 VIRI IN LITERATURA

- Bajzek, J. (2008). Svet prijateljstva in vezi prostega časa. V J. Bajzek (ur.), *Odiseja mladih: sociološka raziskava o mladih* (str. 277-322). Radovljica: Didakta.
- Baloh, A., Štirn, M., & Jelen Madruša, M. (2015). Projekt »Razvijamo medkulturnost kot novo obliko sobivanja. Izboljšanje usposobljenosti strokovnih delavcev za uspešnejše vključevanje učencev in dijakov priseljencev v vzgojo in izobraževanje«. V M. Jelen Madruša, & I. Čančar (ur.), *Razvijamo medkulturnost kot novo obliko sobivanja: zbornik* (str. 9-22). Pridobljeno 17. 11. 2020 s <http://www.medkulturnost.si/wp-content/uploads/2013/11/Razvijamo-medkulturnost-kot-novo-obliko-sobivanja-Zbornik.pdf>
- Bešter, R. (2007). Integracija in model integracijske politike. V M. Komac (ur.), *Priseljenci: študije o priseljevanju in vključevanju v slovensko družbo* (str. 105-134). Pridobljeno 8. 11. 2020 s <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-CPOEEZTX/31c391b1-cfbc-4d6a-a069-3ef012ce0de2/PDF>
- Bešter, R. (2009). Integracijski programi za priseljence v izbranih državah Evropske Unije. *Razprave in gradivo: revija za narodnostna vprašanja*, 59(2009). Pridobljeno 6. 11. 2020 s <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-3R41YAHK/f0d03f4a-9079-45cd-be9a-5b006491a44e/PDF>
- Brezigar, S. (2012). Do third country nationals in Slovenia face prejudice and discrimination? *Dve domovini: razprave o izseljenstvu*, 35(2012). Pridobljeno 2. 3. 2021 s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-KHRI6U1U/0fcda968-1e63-4a97-b28c-1f5544b11dbe/PDF>
- Čačinovič Vogrinčič, G. (2008). Učenec z učnimi težavami kot soustvarjalec pomoči in učenja. V L. Magajna, S. Pečjak, C. Peklaj, G. Čačinovič Vogrinčič, K. Bregar Golobič, M. Kavkler, & S. Tancig (ur.), *Učne težave v osnovni šoli: problemi, perspektive, priporočila* (str. 42-47). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Čačinovič Vogrinčič, G., Bregar Golobič, K., Bečaj, J., Pečjak, S., Resman, M., Bezić, T., Dobnik Žerjav, M., Grgurevič, J., Niklanović, S., & Šmuk, B. (2008). *Programske smernice: Svetovalna služba v osnovni šoli*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Pridobljeno 23. 11. 2020 s http://www.ucne-tezave.si/files/2016/10/Programske_smernice_OS.pdf
- Črvek, A. (2008). Družina je prva šola za človeka kot človeka. V J. Bajzek (ur.), *Odiseja mladih: sociološka raziskava o mladih* (str. 93-126). Radovljica: Didakta.

- Directorate-General for Education and Culture (2004). *Integrating immigrant children into schools in Europe* [pdf]. Pridobljeno 17. 11. 2020 s http://www.indire.it/lucabas/lkmw_file/eurydice/Integrating_immigrant_children_2004_EN.pdf
- Fras, K. (2000). Interkulturalna kompetenca, izziv za socialno delo. *Socialno delo*, 39(3). Pridobljeno 23. 11. 2020 s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-XCNSHP3A/3e608ec4-6432-499a-a72f-4936cce5680c/PDF>
- Furnham, A. (2012). Culture shock. *Journal of Psychology and Education*, 7(1). Pridobljeno 18. 11. 2020 s <http://www.revistadepsicologiayeducacion.es/pdf/70.pdf>
- Grobelšek, A. (2010). Izzivi multi-/interkulturalnosti v šolskem prostoru. *Socialna pedagogika*, 14(2). Pridobljeno 11. 11. 2020 s <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-PQE1DUF4/523494c2-b369-47be-9223-be0e14b3664b/PDF>
- Humljan Urh, Š. (2013). *Kulturno kompetentno socialno delo: etnična občutljivost in antirasistična perspektiva v socialnem delu za učinkovito delo s pripadniki etničnih manjšin in za učinkovito delo v večkulturnem okolju*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Jazbec, F. (2010). Migracijska in integracijska politika v Sloveniji – Vloga javne uprave in civilne družbe. V K. Medica, G. Lukič, & M. Bufon (ur.), *Migranti v Sloveniji: med integracijo in alienacijo* (str. 205-220). Koper: Univerza na Primorskem, Univerzitetna založba Annales.
- Josipovič, D. (2006). *Učinki priseljevanja v Slovenijo po drugi svetovni vojni* [pdf]. Pridobljeno 3. 11. 2020 s <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-NKF2H70W/72bebbcd-0774-4b5c-bfdc-3cf3a2fe9655/PDF>
- Jovanović, N. (2017). Biopolitičko razumevanje izbegliške krize 2015. godine. V D. Valić Nedeljković, & D. Gruhonjić (ur.), *Populizam, izbegliška kriza, religija, mediji* (str. 301-311). Pridobljeno 8. 11. 2020 s http://digitalna.ff.uns.ac.rs/sites/default/files/db/books/978-86-6065-445-0_0.pdf#overlay-context=sadrzaj/2017/978-86-6065-445-0
- Kavkler, M. (2008). Opredelitev inkluzivne vzgoje in izobraževanja. V M. Kavkler, A. Clement Morrison, M. Košak Babuder, S. Pulec Lah, & S. Viola (ur.), *Razvoj inkluzivne vzgoje in izobraževanja – izbrana poglavja v pomoč šolskim timom* (str. 9-20). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Klemenčič, E., Štremfel, U., & Rožman, M. (2011). Znanje o multikulturnih tematikah in zmanjševanje predsodkov. *Šolsko polje: revija za teorijo in raziskave vzgoje in*

- izobraževanja, 22(5/6). Pridobljeno 11. 11. 2020 s <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-Q3VUXHQN/741f3faa-5831-4e75-9c28-74f74b1d23c4/PDF>
- Knaflič, L. (2010). Pismenost in dvojezičnost. *Sodobna pedagogika*, 61(2). Pridobljeno 21. 11. 2020 s <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-DT178ZVE/363131de-8326-4436-99f1-f6c355c343ae/PDF>
- Knaflič, L. (2015). Od usvajanja jezika do branja in pisanja pri otrocih priseljencih. V N. Bucik, P. Mikeln, & S. Zwitter (ur.), *Branje združuje: z BDS že 20 let: zbornik Bralnega društva Slovenije* (str. 36-46). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Knez, M. (2009). Jezikovno vključevanje (in izključevanje) otrok priseljencev. V M. Stabej (ur.), *Infrastruktura slovenščine in slovenistike* (str. 197-202). Pridobljeno 21. 11. 2020 s <https://centerslo.si/wp-content/uploads/2015/10/28-Knez.pdf>
- Knez, M. (2012). Za koliko slovenščin(e) je prostora v naši šoli? *Jezik in slovstvo*, 57(3/4). Pridobljeno 21. 11. 2020 s <https://www.jezikinslovstvo.com/pdf.php?part=2012%7C3-4%7C47%E2%80%93362>
- Kobolt, A. (2002). *Zdej smo od tu – a smo še čefurji?* Ljubljana: I2 družba za založništvo, izobraževanje in raziskovanje d.o.o.
- Kociper, T., Torkar, L., & Ermenc, K. S. (2018). Vloga šolskega svetovalnega delavca pri delu z učenci begunci in priseljenci. *Šolsko svetovalno delo: revija za svetovalne delavce v vrtcih, šolah in domovih*, 22(1). Pridobljeno 23. 11. 2020 s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-HB1M2WOZ/8dd2b248-71d9-4c80-85de-7b35b01dc7ff/PDF>
- Komac, M., Medvešek, M., & Roter, P. (2007). *Pa mi vi povejte, kaj sem!!!? Študija o etnični raznolikosti v Mestni občini Ljubljana*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.
- Komisija evropskih skupnosti (2008). *Zelena knjiga migracije in mobilnosti: izzivi in priložnosti za izobraževalne sisteme v EU*. Pridobljeno 17. 11. 2020 s <https://op.europa.eu/sl/publication-detail/-/publication/7a1f2071-3a01-4ced-ae9-dbf9310f6da3/language-sl/format-PDF>
- Košir, K. (2013). *Socialni odnosi v šoli*. Maribor: Subkulturni azil.
- Kožar Rosulnik, K. (2018). Begunci in priseljenci v Sloveniji: migracija kot upanje. *Šolsko svetovalno delo: revija za svetovalne delavce v vrtcih, šolah in domovih*, 22(1). Pridobljeno 11. 11. 2020 s <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-BT7MT2TP/5b2f38d4-82b7-41eb-b4b9-6726cb5e6b09/PDF>

- Kožar Rosulnik, K., & Kermc, A. (2017). Stališča mlajših odraslih do migracij: primer programa PUM-O. *Sodobna pedagogika*, 68(2). Pridobljeno 2. 3. 2021 s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-PN3W4NQ4/c0c42963-17b2-4f84-94c5-537f60527bb3/PDF>
- Krek, J., Globokar, R., Kalin, J., Kodelja, Z., Pribac, I., & Šimenc, M. (2011). Splošna načela vzgoje in izobraževanja. V J. Krek, & M. Metljak (ur.), *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji* (str. 13-16). Pridobljeno 16. 11. 2020 s http://pefprints.pef.uni-lj.si/1195/1/bela_knjiga_2011.pdf
- Kroflič, R. (2006). Kako udomačiti drugačnost?: tri metafore drugačnosti v evropski duhovni tradiciji. *Sodobna pedagogika*, 57(posebna izdaja). Pridobljeno 18. 11. 2020 s <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-CV638O60/8ca5d038-9e45-45c8-b043-a9c0d6261cf8/PDF>
- Kuhar, R. (2009). *Na križiščih diskriminacije: večplastna in intersekcijska diskriminacija*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
- Leskošek, V. (2005). Uvod: med nestrpnostjo in sovraštvom. V V. Leskošek (ur.), *Mi in oni. Nestrpnost na Slovenskem* (str. 9-20). Ljubljana: Mirovni inštitut.
- Lukšič Hacin, M. (1994). *Resocializacija in nacionalna identiteta: Analiza izseljenskih situacij*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Lukšič Hacin, M. (2018). Selitvena dinamika slovenskega prostora v zgodovinski perspektivi. *Dve domovini: razprave o izseljenstvu*, 48(2018). Pridobljeno 3. 11. 2020 s <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-PGC71NYE/213fa0e7-9341-421c-a78d-918fcf9e2085/PDF>
- Magajna, L. (2008). Specifične učne težave: od modela deficitov k rezilientnosti. V L. Magajna, S. Pečjak, C. Peklaj, G. Čačinovič Vogrinčič, K. Bregar Golobič, M. Kavkler, & S. Tancig (ur.), *Učne težave v osnovni šoli: problemi, perspektive, priporočila* (str. 32-41). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Markov, A., Polak Petrič, A., & Nastovska, K. (2018). *Splošna deklaracija človekovih pravic*. Fakulteta za družbene vede, Založba FDV, Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije. Pridobljeno 1. 3. 2021 s <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZZ/Dokumenti/multilateral/mednarodno-pravo/bf55533011/Splosna-deklaracija-clovekovih-pravic.pdf>
- Martin, S. (1999). *Economic Integration of Immigrants, Discussion Paper* [pdf]. Pridobljeno 8. 11. 2020 s <https://repository.library.georgetown.edu/static/flexpaper/template>.

html?path=/bitstream/handle/10822/551497/Economic_integration.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- Medved, F. (2010). Slovenska politika integracije – »od prvih do tretjih državljanov«. V M. Medvešek, & R. Bešter (ur.), *Državljeni tretjih držav ali tretjerazredni državljani? Integracija državljanov tretjih držav v Sloveniji* (str. 20-46). Pridobljeno 6. 11. 2020 s <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-PUFPPYGT/70d4bb04-8447-4732-91e1-1b2124ae10b6/PDF>
- Medvešek, M. (2007). Kdo so potomci priseljencev z območja nekdanje Jugoslavije? *Razprave in gradivo: revija za narodnostna vprašanja*, 53/54. Pridobljeno 6. 11. 2020 s <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-1Y01292T/56a8e7f7-d79c-4595-a3b9-41f1a95a4f3a/PDF>
- Mesec, B. (2007). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu 2: Kvalitativne raziskave: študijsko gradivo – 2. izdaja*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mesec, B. (2009). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu 1: Načrtovanje raziskave: študijsko gradivo za interno uporabo*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mešl, N. (2011). Proces dela v izvirnem delovnem projektu pomoči: od definiranja problemov k soustvarjanju zelenih izidov. V L. Šugman Bohinc (ur.), *Učenci z učnimi težavami: Izvirni delovni projekt pomoči* (str. 95-114). Pridobljeno 17. 11. 2020 s http://www.ucne-tezave.si/files/2016/10/UT_IzvirniDelovniProjektPomoci1.pdf
- Milharčič Hladnik, M. (2010). Children and Childhood in Migration Contexts. *Dve domovini: razprave o izseljenstvu*, 32(2010). Pridobljeno 11. 11. 2020 s http://twohomelands.zrc-sazu.si/uploads/articles/1603710615_Hladnik_Children%20and%20Childhood.pdf
- Novak, M., Medica, K., Lunder Verlič, S., Pevec Semec, K., Jelen Madruša, M., Mežan, J., Zorman, M., Antoni Duhovnik, A., Motik, D., Sivec, M., & Stritar, U. (2012). *Smernice za vključevanje otrok priseljencev v vrtce in šole* [pdf]. Pridobljeno 16. 11. 2020 s http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2019/programi/media/pdf/smernice/cistopis_Smernice_vkljucevanje_otrok_priseljencev.pdf
- Pirc, J. (2009). Združevanje družin priseljencev v izbranih državah članicah Evropske unije. *Razprave in gradivo: revija za narodnostna vprašanja*, 59(2009). Pridobljeno 1. 3. 2021 s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-XQP37BGA/e05b4528-d167-4b64-a9a9-dad6ee602a46/PDF>
- Poštrak, M. (2004). Kaj posebnega lahko ponudi socialno delo pri delu z mladimi. *Šolsko svetovalno delo: revija za svetovalne delavce v vrtcih, šolah in domovih*, 8(3/4), 26-33.

- Povodnik, N. (2007). Kulturni nesporazumi v socialnem delu. *Socialno delo*, 46(3). Pridobljeno 23. 11. 2020 s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-BXUC236H/122073cd-fe05-4876-beac-81626d28d899/PDF>
- Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o normativih in standardih za izvajanje programa osnovne šole* (2019). Ur. l. RS 54/19. Pridobljeno 24. 2. 2021 s <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2019-01-2463?sop=2019-01-2463>
- Razpotnik, Š. (2002a). Na istem odru. V B. Dekleva, & Š. Razpotnik (ur.), *Čefurji so bili rojeni tu. Življenje mladih priseljencev druge generacije v Ljubljani* (str. 17-36). Ljubljana: Pedagoška fakulteta in Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti.
- Razpotnik, Š. (2002b). Več-kulturni otroci so bliže mavrici. V B. Dekleva, & Š. Razpotnik (ur.), *Čefurji so bili rojeni tu. Življenje mladih priseljencev druge generacije v Ljubljani* (str. 264-267). Ljubljana: Pedagoška fakulteta in Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti.
- Razpotnik, Š., & Dekleva, B. (2015). Medvrstniško nasilje v šoli: socialnopedagoški pogled. *Socialna pedagogika*, 19(3/4). Pridobljeno 1. 3. 2021 s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-DQ92LH6I/e3450d3b-6ac7-45b7-945b-25cc015723ca/PDF>
- Resman, M. (2006). Oblikovanje interkulture šolske skupnosti. *Sodobna pedagogika*, 57(posebna izdaja), 202-217.
- Resolucija o imigracijski politiki Republike Slovenije (ReIPRS)* (1999). Ur. l. RS 40/99. Pridobljeno 6. 11. 2020 s <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO4>
- Rot Vrhovec, A. (2020). *Poučevanja učencev, katerih prvi jezik ni slovenski*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Rutar, S. (2018). Kakovost šole s perspektive učencev s priseljsko izkušnjo kot izhodišče za zagotavljanje inkluzivnega izobraževanja. *Dve domovini: razprave o izseljenstvu*, 48(2018). Pridobljeno 11. 11. 2020 s http://twohomelands.zrc-sazu.si/uploads/articles/1531426085_Rutar_kakovost%20sole%20s%20perpektive%20p riseljencev.pdf
- Rutar, S., Knez, M., Pevec Semec, K., Jelen Madruša, M., Majcen, I., Korošec, J., Podlesek, A., & Meden, A. (2018). *Predlog programa dela z otroki priseljenci za področje predšolske vzgoje, osnovnošolskega in srednješolskega izobraževanja* [pdf]. Pridobljeno 16. 11. 2020 s <http://www.medkulturnost.si/wp-content/uploads/2018/09/Predlog-programa-dela-z-otroki-priseljenci.pdf>

- Salmivalli, C., & Peets, K. (2009). Bullies, victims, and bully-victim relationship in middle childhood and early adolescence. V K. H. Rubin, W. M. Bukowski, & B. Laursen (ur.), *Handbook of Peer Interactions, Relationships, and Groups* (str. 322-340). New York: The Guilford Press.
- Satir, V. (1995). *Družina za naš čas*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Sedmak, M., & Medarić, Z. (2017). Life transitions of the unaccompanied migrant children in Slovenia: Subjective views. *Dve domovini: razprave o izseljenstvu*, 45(2017). Pridobljeno 6. 11. 2020 s <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-AFV6LXFN/9476de20-2e6a-4a40-85a1-5d85482e11b1/PDF>
- Spencer, S. (2006). *Race and Ethnicity. Culture, Identity and Representation*. London, New York: Routledge.
- Šinkovec, U. (2009). Vloga šole pri vzpostavitvi medkulturnega dialoga. V M. Makarovič (ur.), *Šolanje v medkulturnem okolju* (str. 89-109). Ljubljana: Založba Vega.
- Tikly, L., Caballero, C., Haynes, J., & Hill, J. (2004). *Understanding the educational needs of mixed heritage pupils* [pdf]. Pridobljeno 13. 11. 2020 s https://www.researchgate.net/publication/265100525_Understanding_the_Educational_Needs_of_Mixed_Heritage_Pupils
- Tomori, M. (1994). *Knjiga o družini*. Ljubljana: EWO.
- Vezovnik, A. (2013). Children whose first language is not Slovenian in the Slovenian educational system: a critical analysis of normalisation. *Annales: analiza za istrske in mediteranske študije*, 23(2). Pridobljeno 21. 11. 2020 s <https://zdjp.si/wp-content/uploads/2014/02/vezovnik.pdf>
- Vižintin, M. A. (2014a). Model medkulturne vzgoje in izobraževanja: za uspešnejše vključevanje otrok priseljencev. *Dve domovini: razprave o izseljenstvu*, 40. Pridobljeno 17. 11. 2020 s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-OXB8B02G/7b8eb340-70e1-4aa4-90b8-63989bc2be10/PDF>
- Vižintin, M. A. (2014b). Od kod prihajajo otroci priseljenci in čemu? *Monitor ISH: revija za humanistične in družbene znanosti*, 16(2). Pridobljeno 11. 11. 2020 s <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:doc-A35VRK6M/2bffc952-a6c7-457c-bff2-7b2e79216ac7/PDF>
- Vižintin, M. A. (2017). *Medkulturna vzgoja in izobraževanje: vključevanje otrok priseljencev*. Ljubljana: Založba ZRC SAZU.

- Zakon o državljanstvu Republike Slovenije (ZDRS)* (2007). Ur. l. RS 24/07 – uradno prečiščeno besedilo in 40/17. Pridobljeno 8. 11. 2020 s <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO13>
- Zakon o mednarodni zaščiti (ZMZ-1)* (2017). Ur. l. RS 16/17 – uradno prečiščeno besedilo. Pridobljeno 9. 4. 2021 s <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7103>
- Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI)* (2007). Ur. l. RS 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 36/08, 58/09, 64/09 – popr., 65/09 – popr., 20/11, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 47/15, 46/16, 49/16 – popr. in 25/17 - ZVaj. Pridobljeno 16. 11. 2020 s <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO445>
- Zakon o osnovni šoli (ZOsn)* (2006). Ur. l. RS 81/06 – uradno prečiščeno besedilo, 102/07, 107/10, 87/11, 40/12 – ZUJF, 63/13 in 46/16 – ZOFVI-L. Pridobljeno 16. 11. 2020 s <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO448>
- Zakon o tujcih (ZTuj-2)* (2018). Ur. l. RS 1/18 – uradno prečiščeno besedilo, 9/13 – popr. in 62/19 – odl. US. Pridobljeno 6. 11. 2020 s <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5761>
- Zorn, J. (2003). Antirasistična perspektiva v socialnem delu: kako prepoznati rasizem v vsakdanjem življenju in kulturna kompetentnost služb. *Socialno delo*, 42(4/5). Pridobljeno 23. 11. 2020 s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-AT6AL2MJ/4209643f-1297-4d96-b909-f1b019aa0a77/PDF>
- Zorn, J. (2008). Ljudje brez pravice do pravic in vloga socialnega dela. *Socialno delo*, 47(3-6). Pridobljeno 23. 11. 2020 s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-QEXYHNBA/544a89b3-4838-4e03-b0f4-3bb06f61a1ab/PDF>
- Žagar, D. (2009). *Psihologija za učitelje*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, Center za pedagoško izobraževanje.
- Žakelj, T., Lenarčič, B., Mesarič, Z., & Sedmak, M. (2015). Implementation of Unaccompanied Minors' Rights in Slovenia: An Analysis Based on the Best Interes of the Child Principle. V M. Sedmak, B. Lenarčič, Z. Medarič, & T. Žakelj (ur.), *A Journey to the Unknown. The Rights of Unaccompanied Migrant Children: Between Theory and Practice* (str. 42-99). Koper: Univerzitetna založba Annales.
- Žaucer, R. (2019). *Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2019 – 2023 (ReNPJP19-23: osnutek)*. Pridobljeno 21. 11. 2020 s <https://e-uprava.gov.si/.download/edemokracija/datotekaVsebina/367913?disposition=inline>

9 PRILOGE

Priloga A: Smernice za intervju

Uvodno vprašanje: Kako bi opisal svojo izkušnjo selitve v Slovenijo?

1. Kako se izkušnja selitve odraža v družinskem okolju?

- Odnosi in vzdušje v družini (Kako bi opisal vaše družinsko življenje pred selitvijo? Kako bi ga opisal ob selitvi? Kako bi vaše družinsko življenje opisal danes?)
- Ohranjanje stikov z razširjeno družino (Kako ohranjate stik s širšo družino? Kako pomembno je zate ohranjanje stikov z njimi?)
- Vključevanje družine v skupnost (Kako se ti zdi, da je tvoja družina danes umeščena v skupnost, kjer živite (sosed, znanci, razne organizacije)?)

2. Kako se izkušnja selitve odraža v šolskem okolju?

- Počutje v šoli in razredu (Kako si se počutil, ko se prvič prestopil šolski prag? Kako so te sprejeli novi sošolci? Kako se v šoli počutiš danes?)
- Integracija s strani učiteljev (Kako so te sprejeli novi učitelji? Kakšen odnos je imel do tebe razrednik? Kakšne izkušnje, odnos imaš z učitelji sedaj?)
- Učne težave in šolski uspeh (Kaj ti je v šoli najpomembnejše, ti veliko pomeni? Kaj storiš, če imaš težave, na koga se obrneš? – v nadaljevanju usmeritev v učni uspeh in učne težave.)

3. Kako se izkušnja selitve odraža v prijateljskem, vrstniškem krogu?

Kako preživljaš svoj prosti čas, kaj najraje počneš?

- Prijateljstvo (Kaj razumeš pod besedo prijateljstvo, kako bi opisal prijateljstvo?)
- Vzpostavljanje novih prijateljstev (Kako si pridobil nove prijatelje? Na kakšen način ste se zblížali? Koliko ti pomenijo novi prijatelji? Kje se z njimi družiš in kaj skupaj počnete?)
- Ohranjanje stikov s prijatelji iz domovine (Kako ohranjaš stike s prijatelji, ki si jih imel preden si se priselil v Slovenijo? Kakšnega pomena ima zate ohranjanje stikov z njimi? Kako si se po selitvi prilagajal na to, da se s svojimi prijatelji ne moreš več družiti, kot si se prej?)

4. S katerimi ovirami se otroci srečujejo zaradi nepoznavanja slovenskega jezika?

- Materni jezik (V kolikšni meri še uporabljaš materni jezik? V kolikšni meri ga uporabljate v tvoji družini? Koliko ti pomeni materni jezik? Ali so ti v šoli kdaj snov ali informacije podali v maternem jeziku?)
- Učenje slovenskega jezika (Kako si se počutil ob učenju slovenskega jezika? Kdo ti je pomagal pri učenju? Ali si bil deležen kakšnih dodatnih ur učenja?)
- Ovire, katere je povzročilo neznanje jezika (V katerem jeziku lahko boljše izraziš svoje mnenje? S kakšnimi izzivi si se srečeval v času selitve, ko še nisi razumel in znal govoriti slovensko?)

5. Kakšne pomoči so bili otroci deležni v času in kaj so v tem obdobju najbolj pogrešali?

- Pomoč takoj po selitvi (Kdo ti je v času selitve nudil največjo pomoč in v kakšni obliki?)
- Šolska svetovalna služba in socialno delo (Kakšne so tvoje izkušnje s šolsko svetovalno službo? Kakšne informacije imaš o svetovalnih delavkah, ki tam delajo, kje si te informacije pridobil? Če reče, da je prišel v stik z njimi, vprašam: Na kakšen način so ti svetovalne delavke pomagale, kako ste sodelovali?)
- Pomanjkljivosti (Kaj si v času selitve najbolj pogrešal? Kakšne oblike pomoči bi si v tistem obdobju želel? Imaš kakšne predloge, na kakšen način bi otrokom, ki se srečujejo s podobno izkušnjo, kot jo imaš ti, morali pomagati, da bi mu izkušnjo selitve olajšali?)

6. Kakšne so otrokove izkušnje z nestrpnostjo okolja zaradi njegove pripadnosti drugi naciji ali veri? Na kakšen način se ta nestrpnost odraža?

- Nestrpnost okolja (Kako se je takoj po selitvi nate odzivala okolica? To pomeni, kako so se do tebe obnašali, na kakšen način so te obravnavali, kako so se s teboj pogovarjali? Kako se odziva zdaj? Kakšno je tvoje mnenje o nestrpnosti in diskriminaciji priseljencev?)
- Oblike nestrpnosti in diskriminacija oz. kontekst (Na kakšen način si nestrpnost zaznal? Kaj so ljudje v tvojem okolju počeli, govorili, da si se počutil diskriminirano?)
- Občutki (Kako si se počutil zaradi nestrpnosti, ki si jo doživljal?)

Priloga B: Odprto kodiranje

ŠT. IZJAVE	IZJAVA	POJEM	PODKATEGORIJA	KATEGORIJA	TEMA
A1	Vse se je spremenilo	Velike spremembe		Prva misel na selitev	Spomini na selitev
A2	V času po selitvi sem postala bolj zaprta vase,	Zaprto vase		Občutki ob selitvi	Spomini na selitev
A3	Z nikomer se nisem želela družiti	Pomanjkanje želje po druženju		Prva misel na selitev	Spomini na selitev
A4	Takrat se je začela tudi moja depresija	Začetki depresije		Občutki ob selitvi	Spomini na selitev
A5	Mami v Bosni ni imela službe, bila je doma	Mama brez službe	Čas pred selitvijo	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
A6	Oče že dolgo dela v Sloveniji in je domov prihajal samo občasno, večinoma ob vikendih.	Oče odsoten	Čas pred selitvijo	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
A7	On je bolj zaprt, z njim nikoli nisem imela takega odnosa, da bi se o čem pogovarjala samo midva	Manj podporen odnos z očetom	Čas pred selitvijo	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
A8	Imam še dve sestri, ena študira v Banja Luki in še vedno živi v Bosni, druga pa se je preselila z nami v Slovenijo. S sestrama sem se dobro razumela, sta pa obe dosti starejši, tako da sta oni dve bolj povezani	Podporen odnos s sorojenci	Čas pred selitvijo	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
A9	Najboljše sem se razumela z mamo	Podporen odnos z mamo	Čas pred selitvijo	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
A10	Oče je imel službo v Sloveniji, zato smo se odločili, da se preselimo vsi, da bomo več časa skupaj	Zaposlitev v drugi državi		Združitev družine	Razlog selitve
A11	Odnosi so še vedno bili v redu	Podporni odnosi v družini	V času selitve	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
A12	Je bilo pa težko	Težki občutki	V času selitve	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje

A13	Ker je ena sestra ostala v Bosni, morali smo se navaditi, da je več ne vidujemo vsak dan	Del družine ostal doma	V času selitve	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
A14	Smo pa na začetku potrebovali veliko časa, da smo se znašli v Litiji, ker je bilo vse zelo drugačno. Prej smo živeli v hiši in sem imela svojo sobo, sedaj si jo moram pa deliti s sestro. Vse se je spremenilo	Potrebne veliko časa za prilagajanje	V času selitve	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
A15	Zdi se mi, da so odnosi drugačni	Drugačni odnosi v družini	Čas po selitvi	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
A16	S sestro se veliko kregava	Prepiranje s sorojenci	Čas po selitvi	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
A17	Mama me neprestano opozarja, da moram delati za šolo, zaradi česar sem pod stresom	Stres zaradi pritiska staršev	Čas po selitvi	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
A18	Ja včasih mi je kaj rekla, ni pa nikoli pregledovala mojih nalog, me spraševala, kdaj imam ocenjevanja, koliko sem se učila	Nezainteresiranost staršev za šolo	Čas pred selitvijo	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
A19	Dokler sta babica in dedek bila živa, smo z njima redno bili v stiku, slišali smo se vsak teden	Tedenski stiki s starimi starši	Ohranjanje stikov s starimi starši	Ohranjanje stikov z razširjeno družino	Družinsko okolje
A20	Imam pa v Bosni še eno teto, od očeta sestro, z njo in z njeno družino se pa bolj redko slišimo	Redki stiki s teto	Ohranjanje stikov s tetami, strici	Ohranjanje stikov z razširjeno družino	Družinsko okolje
A21	Z babico sem se rada slišala, vedno sva se veliko pogovarjali, z dedkom tudi	Stiki s starimi starši pomembni	Pomen ohranjanja stikov s starimi starši za otroka	Ohranjanje stikov z razširjeno družino	Družinsko okolje

A22	Teta se mi pa ne zdi tako pomembna, pač slišimo se za praznike in meni je to čisto v redu	Stiki s teto manj pomembni	Pomen ohranjanja stikov s tetami, strici za otroka	Ohranjanje stikov z razširjeno družino	Družinsko okolje
A23	Tukaj nimamo prijateljev	Nimajo družinskih prijateljev		Vključevanje družine v širšo skupnost	Družinsko okolje
A24	Sosedov sploh tako ne poznamo, se samo na hodniku pozdravimo	Nerazviti stiki s sosedi		Vključevanje družine v širšo skupnost	Družinsko okolje
A25	Občasno se družimo s sorodniki, imam v Litiji eno teto in sestrični, z njimi se največ družimo	Občasno druženje s sorodniki, ki živijo v Sloveniji		Vključevanje družine v širšo skupnost	Družinsko okolje
A26	Bolj slabo se spominim, ker sem takrat bila mlajša	Oslabljeni spomini	Počutje v šoli in razredu v času selitve	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
A27	Vem pa, da mi je šola bila takoj vseč, počutila sem se, kot da od vedno hodim v to šolo	Pozitiven prvi vtis o šoli	Počutje v šoli in razredu v času selitve	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
A28	Vsi so bili zelo prijazni	Prijazni sošolci		Sošolci	Šolsko okolje
A29	Na začetku sem se družila z eno sošolko. Njeni starši so bili iz Bosne, ona se je pa v Sloveniji rodila. Z njo sem se najboljše razumela	Druženje s sošolko, katere starši so osebe z izkušnjo selitve		Sošolci	Šolsko okolje
A30	Še boljše kot sem se na začetku, ker se z vsemi sedaj dobro razumem, sošolci in učitelji. Vse poznam, pa tudi vem, kje so razredi, stranišča, jedilnica	Dobro počutje v šoli	Počutje v šoli in razredu danes	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
A31	Prej sem po šoli hodila kot izgubljena	Slaba orientacija v šoli	Počutje v šoli in razredu v času selitve	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
A32	Vsi učitelji so bili zelo prijazni	Prijazni učitelji	Prvi stik z učitelji	Učitelji	Šolsko okolje
A33	Takrat sem imela razredničarko in je tudi bila zelo prijazna, vse mi je	Prijazna in odzivna razredničarka	Prvi stik z učitelji	Učitelji	Šolsko okolje

	razložila, kar sem rabila vedeti				
A34	Danes se z učitelji razumem še boljše, ker se že dobro poznamo	Spodbuden odnos z učitelji	Odnos z učitelji danes	Učitelji	Šolsko okolje
A35	Pri večini predmetov imam zelo dobre ocene	Dobivanje dobrih ocen	Dobre ocene in znanje	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
A36	In me imajo učitelji zato radi, pa tudi učim se veliko	Priljubljenost pri učiteljih	Odnos z učitelji danes	Učitelji	Šolsko okolje
A37	Ocene so mi pomembne, ker se bom potem lahko vpisala na dobro srednjo šolo	Pomen ocen za nadaljnje izobraževanje	Pomen ocen	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
A38	Imela bom boljše možnosti za naprej	Pomen ocen za boljšo prihodnost	Pomen ocen	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
A39	Mogoče se bom celo lahko zaposlila kje v tujini	Pomen ocen za dobro zaposlitev	Pomen ocen	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
A40	Ko dobim dobro oceno se tudi sama dobro počutim, sem vesela	Vesetje ob dobri oceni	Dobre ocene in znanje	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
A41	Tako tudi sošolci in učitelji vidijo, da sem pametna in sposobna	Odobrovanje drugih zaradi dobrih ocen	Dobre ocene in znanje	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
A42	Tudi mami doma vidi, da mi gre dobro v šoli in je vesela	Odobrovanje družine zaradi dobrih ocen	Dobre ocene in znanje	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
A43	Rišem	Risanje		Prosti čas	Vrstniški in prijateljski krog
A44	Ali gledam televizijo	Gledanje televizije		Prosti čas	Vrstniški in prijateljski krog
A45	Občasno se družim s sošolkami	Druženje s sošolci/prijatelji		Prosti čas	Vrstniški in prijateljski krog
A46	To sta dve ali več oseb, ki se med seboj dobro razumeta, razumejo	Razumevanje dveh ali več oseb		Definicija prijateljstva	Vrstniški in prijateljski krog
A47	In si tudi zaupajo skrivnosti, ali pa če imajo kakšne težave	Zaupanje		Definicija prijateljstva	Vrstniški in prijateljski krog
A48	Najbolj preko šole, tam smo se spoznale	V sklopu šole	Način zbliževanja z novimi prijatelji	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog

A49	Veliko si pomagamo med seboj, če katera od nas potrebuje pomoč	Medsebojna pomoč	Način zблиževanja z novimi prijatelji	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
A50	Vsem nam je pomembno, da v šoli dobivamo dobre ocene	Pomembnost dobrih ocen	Skupne značilnosti in druženje	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
A51	In vse rade rišemo	Risanje	Skupne značilnosti in druženje	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
A52	Mi pomenijo, ampak ne veliko	Majhen pomen	Pomen novih prijateljev za otroka	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
A53	Ker imam še vedno v Bosni svoje prave prijateljice	Velik pomen	Pomen starih prijateljev za otroka	Ohranjanje starih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
A54	Preko telefona, vsak dan se pogovarjamo	Dnevni stiki	Način ohranjanja stikov s starimi prijatelji	Ohranjanje starih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
A55	Njim zaupam in jih poznam, pa tudi one mene.	Zaupanje prijateljem	Pomen starih prijateljev za otroka	Ohranjanje starih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
A56	Z njimi se mi je lažje pogovarjati	Lažja komunikacija	Razlogi za uporabo maternega jezika	Materni jezik	Jezik
A57	Bila sem žalostna, vse mi je bilo čudno, njih imam zelo rada, tako da mi je bilo težko	Občutki žalosti	Občutki ob ločenosti od starih prijateljev	Ohranjanje starih prijateljstev	Vrstniško in prijateljsko okolje
A58	Srbsčina	Srbski jezik		Materni jezik	Jezik
A59	Veliko ga uporabljam	Stalna uporaba	Uporaba maternega jezika	Materni jezik	Jezik
A60	Ko pišem svoj dnevnik, ga pišem v svojem jeziku	Uporaba pri pisanju osebnega dnevnika	Uporaba maternega jezika	Materni jezik	Jezik
A61	Vedno srbski. Tudi s sestro, ki zna dobro govoriti slovensko, se vseeno pogovarjam po srbsko	Uporaba v družini	Uporaba maternega jezika	Materni jezik	Jezik
A62	Pa zato ker nam je lažje se pogovarjati v srbskem jeziku	Lažja komunikacija	Razlogi za uporabo maternega jezika	Materni jezik	Jezik
A63	To mi je zelo pomembno	Velik pomen	Pomen uporabe maternega jezika za otroka	Materni jezik	Jezik
A64	Ker ga tako ne bom nikoli pozabila	Želja po ohranjanju jezika	Pomen uporabe maternega jezika za otroka	Materni jezik	Jezik
A65	Se bom vedno lahko sporazumevala s svojimi sorodniki	Pomemben za sporazumevanje s sorodniki in prijatelji	Razlogi za uporabo maternega jezika	Materni jezik	Jezik

	in prijatelji v Bosni				
A66	Učitelji v šoli nikoli	Neuporaba s strani učiteljev	Materni jezik v šoli	Materni jezik	Jezik
A67	Tista sošolka, od katere starši so bili iz Bosne, mi je pa vsakič razložila in povedala, kar je povedal učitelj, da sem tudi jaz razumela, kaj delamo pri pouku. Tudi navodila v delovnih zvezkih mi je ona prevajala	Uporaba s strani sošolke, ki je jezik poznala	Materni jezik v šoli	Materni jezik	Jezik
A68	Težko mi je bilo	Težki občutki	Občutki ob učenju slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
A69	Ampak, po eni strani mi je bilo pa malo lažje, ker sem veliko že na začetku razumela, ker sta si srbščina in slovenščina dokaj podobni, veliko besed je celo istih	Olajšanje zaradi podobnosti med jezikoma	Občutki ob učenju slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
A70	Ja bilo mi je zelo pomembno	Zelo pomembno	Pomen učenja slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
A71	Samo tako sem se lahko pogovarjala s sošolci in učitelji	Komunikacija v šoli	Pomen učenja slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
A72	Največ sem se naučila v šoli, ko sem poslušala učitelje in sošolce	Poslušanje učiteljev in sošolcev	Učenje slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
A73	Drugače mi je pa pomagala tista sošolka, ki mi je prevajala. Ona mi je večkrat prevedla tudi kakšne nove besede, katerih takrat še nisem razumela	Dodatna pomoč sošolke	Pomoč pri učenju slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
A74	Ja, to je bilo v 6. razredu, takoj ko sem se preselila v Slovenijo. Imeli smo eno učiteljico, na te ure nas je hodilo približno šest učencev, dobivali smo se pa pred	Dodatne ure takoj po selitvi	Dodatne ure slovenščine za otroke z izkušnjo selitve	Slovenski jezik	Jezik

	poukom, enkrat na teden				
A75	Ja so mi bile v pomoč, ker smo se bolj podrobno ukvarjali s stvarmi, katerih nismo razumeli. Tam me tudi ni bilo sram govoriti, ker so tudi ostali učenci bili iz Bosne ali pa Srbije in podobno kot jaz takrat še niso znali dobro slovensko	Dodatne ure slovenščine koristne	Dodatne ure slovenščine za otroke z izkušnjo selitve	Slovenski jezik	Jezik
A76	V srbskem jeziku	Lažje v maternem jeziku		Izražanje mnenja	Jezik
A77	Jezik, katerega govorim od majhnega	Govorjenje od majhnega	Razlogi za uporabo maternega jezika	Materni jezik	Jezik
A78	In poznam vse besede	Poznavanje besed	Razlogi za uporabo maternega jezika	Materni jezik	Jezik
A79	Nikoli se mi ne zgodi, da moram razmišljati o tem, kako bom kaj povedala	Poznavanje pojmov	Razlogi za uporabo maternega jezika	Materni jezik	Jezik
A80	Pri pouku, ko učitelj postavi neko vprašanje za cel razred. Velikokrat sem vedela odgovor, pa vseeno nisem nikoli dvignila roke, ker nisem vedela, kako povedati. Vedela sem odgovor, nisem ga pa znala povedati v slovenščini.	Nezmožnost sodelovanja pri pouku	Ovire zaradi slabšega poznavanja slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
A81	Potem so učitelji in tudi sošolci vedno mislili, da sploh ne vem, kaj delamo in da nič ne znam, čeprav sem znala, samo povedati nisem znala tako, da bi me oni razumeli	Negativen odziv drugih v šoli	Ovire zaradi slabšega poznavanja slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
A82	Težko	Težki občutki	Ovire zaradi slabšega poznavanja slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik

A83	Nikoli nisem mogla sama povedati, kaj mislim, vedno je nekdo moral govoriti namesto mene	Nezmožnost izražanja mnenja	Ovire zaradi slabšega poznavanja slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
A84	Pomagala mi je tista teta, ki tudi živi tukaj in sestrični. Oni živijo že dolgo v Litiji	Pomoč sorodnikov	Osebe, ki so pomagale	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
A85	So mi pokazale, kje je sploh šola, pa trgovine, pošta, tako te stvari, ki jih potrebuješ najprej	Razkazovanje mesta	Neformalna pomoč	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
A86	Drugače mi je pa veliko pomagala mami	Pomoč staršev	Osebe, ki so pomagale	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
A87	Ko mi je bilo težko in sem pogrešala dom, me je tolažila	Tolažba ob domotožju	Neformalna pomoč	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
A88	Imela sem status tujca	Status tujca	Formalna pomoč	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
A89	to mi je pomagalo, ker potem nisem rabila pridobivati ocen takoj na začetku	Oprostitev pridobivanja ocen	Formalna pomoč	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
A90	Na šoli so mi dodelili tudi eno učiteljico	Dodatna učiteljica	Osebe, ki so pomagale	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
A91	Ki se je potem z mano dodatno učila	Dodatno učenje	Formalna pomoč	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
A92	Vse predmete, skupaj sva delali domače naloge in tako,	Pomoč pri domačih nalogah	Formalna pomoč	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
A93	Če kaj nisem razumela pri pouku, mi je ona potem še enkrat razložila	Dodatna razlaga	Formalna pomoč	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
A94	Po selitvi, kot sem že rekla, sem postala zelo zaprta vase, včasih celo depresivna. To je opazila moja mami in je povedala razredničarki. Potem mi je pa	Slabo počutje	Povod za prvo srečanje	Šolska svetovalna služba	Pomoč in podpora

	ona rekla, naj se en dan oglašim pri šolski psihologinji in sem pač šla				
A95	Enkrat na teden od takrat hodim k njej v pisarno. Pač samo pogovarjava se, ampak meni to zelo pomaga	Pogovori s svetovalno delavko	Sodelovanje in aktivnosti	Šolska svetovalna služba	Pomoč in podpora
A96	Različno. Če je kaj, kar me takrat muči, ji povem, pa se o tem pogovarjava. Včasih pa tudi čisto tako na splošno o mojih občutkih, pa šoli, kako je doma, o vsem	Pogovori o različnih temah	Sodelovanje in aktivnosti	Šolska svetovalna služba	Pomoč in podpora
A97	Zame so zelo pomembni, ker ne rada govorim o svojih občutkih in me je vedno sram, kaj povedati	Pogovori zelo pomembni	Sodelovanje in aktivnosti	Šolska svetovalna služba	Pomoč in podpora
A98	Sicer se pa tam oglašim tudi, če želim spremeniti izbirni predmet	Sprememba izbirnih predmetov	Sodelovanje in aktivnosti	Šolska svetovalna služba	Pomoč in podpora
A99	Da bi me nekdo razumel	Pomanjkanje razumevanja		Pomanjkljivosti v času selitve	Pomoč in podpora
A100	Kakšne pogovore s strokovnjaki, ker se oni na te stvari spoznajo in mi lahko dajo nasvet, če česa ne vem	Pogovori s strokovnjaki in nasveti		Predlogi	Pomoč in podpora
A101	Njega bi vprašala, kaj rabi, kaj hoče in bi potem to naredila.	Slišati glas otroka		Predlogi	Pomoč in podpora
A102	Poskusila bi mu urediti to dodatno pomoč s strani učiteljev, kot sem jo jaz imela.	Dodatna pomoč učiteljev		Predlogi	Pomoč in podpora
A103	Pa mogoče tudi da bi se organizirala neka pomoč sošolcev, ker bi se tako lažje vklopil, tako da bi se vsi malo več morali ukvarjati z novim	Organizirana pomoč s strani vseh sošolcev		Predlogi	Pomoč in podpora

	sošolcem, ki pride iz druge države, na samo tisti, ki poznajo njegov jezik, ker bi njemu bilo lažje, če bi mu drugi pristopili				
A104	Ja vsi so bili prijazni	Prijaznost drugih		Strpen odziv	Odzivi okolja
A105	Samo se niso veliko z mano pogovarjali	Pomanjkanje komunikacije	Oblike nestrpnosti	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
A106	V šoli sem se takrat družila samo s tisto eno sošolko, ki je znala govoriti srbsko	Druženje samo z osebami, ki govorijo materni jezik	Nestrpnost povezana z jezikom	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
A107	Verjetno se ostalim ni dalo ukvarjati z mano, ker me niso razumeli in tudi jaz nisem njih razumela	Nezainteresiranost drugih	Oblike nestrpnosti	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
A108	Danes imamo dobre odnose, dobro se razumemo	Podporni odnosi		Strpen odziv	Odzivi okolja
A109	Jaz vem, da obstaja in da je priseljencem težko, ko pridemo v tujo državo	Osebam z izkušnjo selitve je težko, ko se priselijo v drugo državo		Mnenje o nestrpnosti	Odzivi okolja
A110	Jaz tega sama nisem toliko občutila,	Odsotnost nestrpnosti		Strpen odziv	Odzivi okolja
A111	Ker so me lepo sprejeli tukaj	Občutki sprejetosti		Strpen odziv	Odzivi okolja
A112	Mislim, da drugi pa marsikaj doživijo, ker niso iste vere recimo ali pa kaj podobnega	Osebe z izkušnjo selitve se soočajo z izzivi		Mnenje o nestrpnosti	Odzivi okolja
A113	Nič takšnega	Odsotnost nestrpnosti		Strpen odziv	Odzivi okolja
A114	Edino to, da se z menoj niso želeli družiti, dokler se nisem naučila njihovega jezika	Jezik kot pogoj za druženje	Nestrpnost povezana z jezikom	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
A115	Čudno mi je to bilo, ker mislim, da če bi si želeli, bi se lahko nekako sporazumeli,	Pomanjkanje interesa drugih po druženju		Mnenje o nestrpnosti	Odzivi okolja

	čeprav nismo znali istega jezika				
B1	Bilo me je strah	Strah		Občutki ob selitvi	Spomini na selitev
B2	Ponoči je po mene in mami prišel njen partner iz Slovenije in naju je z nekim kombijem odpeljal iz Srbije. S seboj sem lahko vzela samo svojo psičko, moje igrače pa so morale ostati pri babici	Razburljiv odhod		Prva misel na selitev	Spomini na selitev
B3	Na začetku sem živela z mami in očetom	Življenje s starši	Čas pred selitvijo	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
B4	Očija sem se vedno bala, ker je bil zelo agresiven. Tudi mami se ga je bala. En dan mi je potem rekla, da se bova odselili in sva šli živeti k moji babici, njeni mami	Manj podporen odnos z očetom	Čas pred selitvijo	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
B5	Ja on je bil jezen in je vedno čakal tam pred hišo od moje babice in si z mami nisva upali iti ven iz hiše	Nadzorovanje s strani očeta		Nasilje v družini	Razlog selitve
B6	Vedno me je bilo strah, samo v šolo sem lahko šla, nisem se smela zunaj igrati s prijateljicami	Nadzorovanje s strani očeta		Nasilje v družini	Razlog selitve
B7	Ko sva se odselili od očija, je mami spoznala svojega moža, on je bil iz Slovenije. Potem je pa rekla, če bi šli midve v Slovenijo, ker je moj oči še vedno bil agresiven	Nov partner v državi sprejemnici		Boljša prihodnost	Razlog selitve
B8	Ja vse mi je bilo čudno	Vse čudno		Prva misel na selitev	Spomini na selitev
B9	Ker je vse drugače kot v Srbiji	Velike spremembe		Prva misel na selitev	Spomini na selitev

B10	Živeli sva z njenim možem in on ima še enega sina. Mi štirje sedaj skupaj živimo	Življenje v reorganizirani družini	V času selitve	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
B11	Največ to, da me ni bilo vedno strah, kaj se bo zgodilo. Oči je vedno bil jezen, od mami mož pa nikoli ni jezen	Ni več strahu pred nasiljem	V času selitve	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
B12	Sedaj imam celo svojo sobo	Več osebnega prostora	Čas po selitvi	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
B13	Ja mami je bila prej vedno slabe volje	Nerazpoloženost mame	Čas pred selitvijo	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
B14	Se nisva nikoli skupaj igrali ali pa kaj pogovarjali	Manj podporen odnos z mamo	Čas pred selitvijo	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
B15	Danes se zelo dobro razumeva	Podporen odnos z mamo	Čas po selitvi	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
B16	Večkrat greva kam skupaj samo midve in to mi je zelo všeč	Podporen odnos z mamo	Čas po selitvi	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
B17	Onadva sta zelo prijazna do mene	Podporni odnosi v reorganizirani družini	Čas po selitvi	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
B18	Partner od mami mi je veliko pomagal, ko sva se preselili, učil me je slovenščino	Pomoč s strani maminega partnerja	Čas po selitvi	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
B19	Tudi zelo dobro	Podporni odnosi s sinom maminega partnerja	Čas po selitvi	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
B20	On je samo eno leto starejši od mene, tako da mi velikokrat pomaga pri nalogah za šolo	Pomoč s strani sina maminega partnerja	Čas po selitvi	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
B21	Midva včasih kar rečeva, da sva brat in sestra	Podporni odnosi v reorganizirani družini	Čas po selitvi	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
B22	Z njim se najraje igram	Druženje s sinom maminega partnerja	Čas po selitvi	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
B23	Ja z babi se slišimo zelo veliko, se mi zdi, da skoraj vsak dan	Vsakodnevni stiki s starimi starši	Ohranjanje stikov s starimi starši	Ohranjanje stikov z razširjeno družino	Družinsko okolje
B24	Imam pa še teto in dva bratranca, z njimi se pa	Redki stiki s teto	Ohranjanje stikov s tetami, strici	Ohranjanje stikov z	Družinsko okolje

	pogovarjamo preko aplikacije Viber in se tudi lahko vidimo preko kamere, ampak se redko slišimo			razširjeno družino	
B25	Imam pa tudi strica, ki dela v Italiji in potem včasih pride tudi k nam na obisk	Občasni stiki s stricem	Ohranjanje stikov s tetami, strici	Ohranjanje stikov z razširjeno družino	Družinsko okolje
B26	Zelo pomembno	Stiki s starimi starši pomembni	Pomen ohranjanja stikov s starimi starši za otroka	Ohranjanje stikov z razširjeno družino	Družinsko okolje
B27	Ja to da sem se jaz preselila, ne pomeni, da lahko na njih pozabim	Povezanost s starimi starši	Pomen ohranjanja stikov s starimi starši za otroka	Ohranjanje stikov z razširjeno družino	Družinsko okolje
B28	Ker so oni še vedno del mojega življenja	Pomemben del življenja	Pomen ohranjanja stikov s starimi starši za otroka	Ohranjanje stikov z razširjeno družino	Družinsko okolje
B29	Ja od mami mož ima tukaj veliko prijateljev in zelo dobro se razume s sosedi in tudi naju so vsi zelo lepo sprejeli	Druženje s prijatelji		Vključevanje družine v širšo skupnost	Družinsko okolje
B30	Jaz sem se že od začetka igrala s sosedi, ker me je moj brat z njimi takoj spoznal in smo zelo dobri prijatelji	Druženje s sosedi		Vključevanje družine v širšo skupnost	Družinsko okolje
B31	Jaz sem se zelo veselila, da bom z otroci hodila na kombi	Vesetje zaradi druženja	Počutje v šoli in razredu v času selitve	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
B32	Mi je pa bilo čudno, ko sem prišla v šolo, ker nisem vedela, da se moram preobuti. Ampak od mami mož je to vedel in mi je prinesel copate	Nepoznavanje šolskih pravil	Počutje v šoli in razredu v času selitve	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
B33	Ja bilo mi je malo čudno	Neprijetni občutki	Počutje v šoli in razredu v času selitve	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
B34	Ker ko sem prišla v razred so vsi gledali vame in jaz nisem vedela, kaj naj rečem	Zmedenost	Počutje v šoli in razredu v času selitve	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje

B35	Učiteljica me je vprašala, kako mi je ime in ko sem povedala, so se vsi zasmeli, ker takega imena še niso slišali	Posmehljiv odziv na ime		Sošolci	Šolsko okolje
B36	Bilo me je sram	Sram	Počutje v šoli in razredu v času selitve	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
B37	Prvi dan mi sploh ni bil všeč	Negativen prvi vtis o šoli	Počutje v šoli in razredu v času selitve	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
B38	Mislila sem, da se nikoli ne bom navadila na ta razred	Brezupni občutki	Počutje v šoli in razredu v času selitve	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
B39	Počasi	Počasno oblikovanje odnosov		Sošolci	Šolsko okolje
B40	Jaz si zelo hitro zapomnim imena in to jim je bilo všeč, ker sem že čez en teden poznala vsa imena	Želja po vzpostavitvi odnosov		Sošolci	Šolsko okolje
B41	Dobro se razumem z vsemi, razen z enim puncami, ki se že od začetka niso hotele z mano družiti	Večinoma spodbudni odnosi	Počutje v šoli in razredu danes	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
B42	S fanti se manj družim, ker oni se vedno neki svojega pogovarjajo	Manj spodbudni odnosi s fanti v razredu		Sošolci	Šolsko okolje
B43	Nismo se sploh poznali tako	Nepoznavanje z učitelji	Prvi stik z učitelji	Učitelji	Šolsko okolje
B44	Ampak so mi tudi pomagali	Pomoč s strani učiteljev	Prvi stik z učitelji	Učitelji	Šolsko okolje
B45	Ta učiteljica, ki sem jo imela v 3. razredu, ko sem prišla, ona me je učila latinico, ker je nisem znala	Pomoč razredničarke	Prvi stik z učitelji	Učitelji	Šolsko okolje
B46	Dobro	Spodbuden odnos z učitelji	Odnos z učitelji danes	Učitelji	Šolsko okolje
B47	Danes jih poznam veliko več kot takrat in me imajo radi, ker imam dobre ocene	Priljubljenost pri učiteljih	Odnos z učitelji danes	Učitelji	Šolsko okolje
B48	Veliko	Dobre ocene pomembne	Dobre ocene in znanje	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje

B49	Ker se bom lahko vpisala na srednjo šolo, ki bo meni všeč	Pomen ocen za nadaljnje izobraževanje	Pomen ocen	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
B50	Pa tudi vesela sem, ko dobim dobro oceno	Vesetje ob dobri oceni	Dobre ocene in znanje	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
B51	Ampak včasih dobim pa tudi slabo oceno	Dobivanje slabih ocen	Slabe ocene in učne težave	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
B52	Grem do ene učiteljice in mi ona vse še enkrat razloži	Ponovna razlaga učiteljice	Slabe ocene in učne težave	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
B53	Potem pa popravim oceno	Popravljanje ocen	Slabe ocene in učne težave	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
B54	Rada sem na tablici	Elektronske naprave		Prosti čas	Vrstniški in prijateljski krog
B55	Rišem	Risanje		Prosti čas	Vrstniški in prijateljski krog
B56	Grem na sprehod s svojo psičko	Sprehodi		Prosti čas	Vrstniški in prijateljski krog
B57	Najraje se pa igram s prijatelji	Druženje s sošolci/prijatelji		Prosti čas	Vrstniški in prijateljski krog
B58	To pomeni, da se dve ali več oseb razumejo	Razumevanje dveh ali več oseb		Definicija prijateljstva	Vrstniški in prijateljski krog
B59	Se imajo lepo	Kvalitetno preživljanje skupnega časa		Definicija prijateljstva	Vrstniški in prijateljski krog
B60	Če ima kdo težave, si pomagajo	Medsebojna pomoč		Definicija prijateljstva	Vrstniški in prijateljski krog
B61	Se podpirajo	Medsebojna podpora		Definicija prijateljstva	Vrstniški in prijateljski krog
B62	Si zaupajo skrivnosti	Zaupanje		Definicija prijateljstva	Vrstniški in prijateljski krog
B63	Ja s temi sosedi sem se zaradi mojega brata, ker jih je on poznal že od prej	Druženje preko družinskega člana	Način zbliževanja z novimi prijatelji	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
B64	V šoli sem se pa najprej samo z eno sošolko, ker je ona tudi iz Srbije in sem se na začetku samo z njo družila	Druženje zaradi poznavanja maternega jezika	Način zbliževanja z novimi prijatelji	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
B65	Potem ko sem se naučila slovensko pa sem si našla še svoje druge prijateljice	Druženje zaradi poznavanja slovenskega jezika	Način zbliževanja z novimi prijatelji	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog

B66	Veliko	Velik pomen	Pomen novih prijateljstev za otroka	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
B67	Ker mi vedno pomagajo	Pomoč prijateljev	Pomen novih prijateljstev za otroka	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
B68	Če ne bi imela njih, bi se tukaj še vedno čudno počutila, bila bi vedno sama	Ni občutka osamljenosti	Pomen novih prijateljstev za otroka	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
B69	Ja dobimo se pri kakšni doma in se igramo	Igranje doma	Skupne značilnosti in druženje	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
B70	Včasih gremo tudi skupaj na igrišče	Igranje na igrišču	Skupne značilnosti in druženje	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
B71	Ja z njimi se tudi še slišim, ampak ne z vsemi	Omejeni stiki	Način ohranjanja stikov s starimi prijatelji	Ohranjanje starih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
B72	Skupaj igramo igrice in se slišimo preko telefona	Skupno igranje igrice preko telefona	Način ohranjanja stikov s starimi prijatelji	Ohranjanje starih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
B73	Ja zelo pomembno	Velik pomen	Pomen starih prijateljev za otroka	Ohranjanje starih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
B74	Zato ker oni govorijo isti jezik kot jaz	Pomemben za sporazumevanje s sorodniki in prijatelji	Razlogi za uporabo maternega jezika	Materni jezik	Jezik
B75	Ko se z njimi pogovarjam, ne rabim razmišljati, kaj bom povedala	Poznavanje besed	Razlogi za uporabo maternega jezika	Materni jezik	Jezik
B76	Pač govorim svoj jezik in vse razumem	Lažja komunikacija	Razlogi za uporabo maternega jezika	Materni jezik	Jezik
B77	Težko mi je bilo	Težki občutki	Občutki ob ločenosti od starih prijateljev	Ohranjanje starih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
B78	Ker jim nisem smela povedati, da se bom preselila. Samo učiteljica v Srbiji je vedela, da grem. Potem sem jim zadnji dan preden sem šla lahko povedala, da grem in so vse bile zelo žalostne in so mi dajale svoje igrače v spomin	Občutki krivde ob prikrivanju selitve	Občutki ob ločenosti od starih prijateljev	Ohranjanje starih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
B79	Srbski	Srbski jezik		Materni jezik	Jezik
B80	Kar veliko	Stalna uporaba	Uporaba maternega jezika	Materni jezik	Jezik

B81	S prijateljicami iz Srbije se velikokrat slišim, z njimi se vedno pogovarjam v srbsčini	Pomemben za sporazumevanje s sorodniki in prijatelji	Razlogi za uporabo maternega jezika	Materni jezik	Jezik
B82	Z mami tudi	Uporaba v družini	Uporaba maternega jezika	Materni jezik	Jezik
B83	Zelo je pomemben	Velik pomen	Pomen uporabe maternega jezika za otroka	Materni jezik	Jezik
B84	Ker ga ne smem pozabiti	Želja po ohranjanju jezika	Pomen uporabe maternega jezika za otroka	Materni jezik	Jezik
B85	Ker se drugače ne bom znala sporazumeti s svojimi prijatelji in sorodniki iz Srbije	Pomemben za sporazumevanje s sorodniki in prijatelji	Razlogi za uporabo maternega jezika	Materni jezik	Jezik
B86	Na začetku, ko res nič še nisem razumela, mi je pomagala ena sošolka. Ona se je tudi preselila iz Srbije, ampak pred mano, tako da je znala oba jezika. Ona mi je vedno razložila, kaj je učiteljica rekla, sedela je zraven mene in mi je vse prevajala	Uporaba s strani sošolke, ki je jezik poznala	Materni jezik v šoli	Materni jezik	Jezik
B87	Ja takoj sem se začela učiti	Želja po učenju	Pomen učenja slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
B88	Tudi mami je takoj začela hoditi v šolo, da se nauči slovensko	Želja po učenju staršev	Pomen učenja slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
B89	Na začetku mi je bilo zelo čudno	Čudni občutki	Občutki ob učenju slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
B90	Najprej sem se naučila samo tiste besede, ki sem jih najbolj potrebovala	Učenje najbolj potrebnih besed	Dodatne ure slovenščine za otroke z izkušnjo selitve	Slovenski jezik	Jezik
B91	Imela sem veliko pomoči	Veliko pomoči	Pomoč pri učenju slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
B92	Doma mi je najbolj pomagal od mami mož in se je z menoj učil	Pomoč doma	Pomoč pri učenju slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
B93	Če njega kdaj ni bilo, mi je pomagala soseda, ki je Bosanka in zna tudi srbsko	Pomoč sosedov	Pomoč pri učenju slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik

B94	V šoli mi je pa pomagala učiteljica, ki me je učila latinico	Dodatna pomoč v šoli	Pomoč pri učenju slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
B95	Ta sošolka, ki se je tudi preselila iz Srbije	Dodatna pomoč sošolke	Pomoč pri učenju slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
B96	Parkrat sem imela neke ure, ampak to ni bilo čisto na začetku	Nekajkrat tedensko	Dodatne ure slovenščine za otroke z izkušnjo selitve	Slovenski jezik	Jezik
B97	Niso mi bile veliko v pomoč, ker sem jaz takrat že dosti znala,	Ne najbolj koristne	Dodatne ure slovenščine za otroke z izkušnjo selitve	Slovenski jezik	Jezik
B98	Poleg so bili pa tudi še mlajši otroci od mene, ki pa niso še nič znali	Mešane starostne skupine	Dodatne ure slovenščine za otroke z izkušnjo selitve	Slovenski jezik	Jezik
B99	V srbskem	Lažje v maternem jeziku		Izražanje mnenja	Jezik
B100	Ker je to moj jezik	Občutek povezanosti z jezikom	Razlogi za uporabo maternega jezika	Materni jezik	Jezik
B101	Ta jezik sem se najprej naučila	Govorjenje od majhnega	Razlogi za uporabo maternega jezika	Materni jezik	Jezik
B102	V tem jeziku mislim	Jezik misli	Razlogi za uporabo maternega jezika	Materni jezik	Jezik
B103	Nisem se mogla pogovarjati z vsemi sošolci in sošolkami, samo s tisto eno	Nezmožnost pogovora s sošolci	Ovire zaradi slabšega poznavanja slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
B104	Če sem hotela kaj povedati, je ona govorila namesto mene in to mi je bilo grozno takrat	Nezmožnost izražanja mnenja	Ovire zaradi slabšega poznavanja slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
B105	Največ mi je pomagala sošolka iz Srbije	Pomoč sošolke, ki ima izkušnjo selitve	Osebe, ki so pomagale	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
B106	Ker me je vedno povabila k igri in nisem nikoli bila sama	Povabilo k igri	Neformalna pomoč	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
B107	Od mami mož	Pomoč sorodnikov	Osebe, ki so pomagale	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
B108	Ker mi je vse pokazal in razložil, da sem vedela, kaj moram delati	Predstavljanje družbenih pravil	Neformalna pomoč	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
B109	Imela sem pa tudi eno sosedo	Pomoč sosedov	Osebe, ki so pomagale	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
B110	Ki je vedno po pouku prišla pome in sva šli skupaj na kombi, ker jaz takrat še	Pomoč na poti v šolo in domov	Neformalna pomoč	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora

	nisem vedela, kam in kdaj moram iti				
B111	Tam mi je pomagala moja učiteljica	Pomoč učiteljice	Osebe, ki so pomagale	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
B112	Ki me je učila latinico	Učenje pisave	Formalna pomoč	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
B113	V pomoč mi je bilo to, da sem imela status tujca	Status tujca	Formalna pomoč	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
B114	Nisem rabila pisati kontrolnih nalog na začetku	Oprostitev pisanja kontrolnih nalog	Formalna pomoč	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
B115	Slabo jih poznam	Slabo poznavanje	Seznanjenje s šolsko svetovalno službo	Šolska svetovalna služba	Pomoč in podpora
B116	Če imajo kdaj kakšne novice, jih sporočijo moji mami in ona pove meni, to je vse	Starši kot posredniki med otrokom in ŠSS	Sodelovanje in aktivnosti	Šolska svetovalna služba	Pomoč in podpora
B117	Jih sploh ne poznam tako dobro	Slabo poznavanje	Seznanjanje s šolsko svetovalno službo	Šolska svetovalna služba	Pomoč in podpora
B118	Rabila bi, da bi se vključila še v kakšen šport, to bi mi pomagalo, ker sem tudi v Srbiji hodila na treninge	Pomanjkanje prostočasnih dejavnosti		Pomanjkljivosti v času selitve	Pomoč in podpora
B119	Zato, ker nisem vedela, kaj tukaj sploh imajo in nihče me ni povabil zraven, pa tudi jezika nisem znala	Nezmožnost vključevanja v prostočasne dejavnosti zaradi jezika		Pomanjkljivosti v času selitve	Pomoč in podpora
B120	Najprej bi mu vse razkazala, kakšne znamenitosti Slovenije, pokazala bi mu tudi okolico	Predstavitve Slovenije in mesta		Predlogi	Pomoč in podpora
B121	Vedno bi bila z njim, povsod bi ga spremljala, da se ne bi počutil izgubljeno	Spremljanje nekoga, ki dobro pozna mesto		Predlogi	Pomoč in podpora
B122	Malo čudno	Čudni odzivi	Oblike nestrpnosti	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
B123	Eni sošolci	Nestrpen odziv sošolcev	Oblike nestrpnosti	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
B124	Pa tudi ena učiteljica	Nestrpen odziv učiteljice	Oblike nestrpnosti	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
B125	Nekaj so mi govorili v slovenščini, čeprav so vedeli,	Namerna komunikacija v jeziku, katerega otrok ne razume	Nestrpnost povezana z jezikom	Nestrpen odziv	Odzivi okolja

	da jaz nič ne razumem				
B126	So se potem smejali, ker nisem vedela, kaj so govorili	Posmehovanje zaradi nepoznavanja jezika	Nestrpnost povezana z jezikom	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
B127	Verjetno zato ker me niso poznali	Posmehovanje zaradi ne poznavanja	Oblike nestrpnosti	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
B128	Sem bila drugačna	Posmehovanje zaradi drugačnosti	Oblike nestrpnosti	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
B129	Oni še vedno govorijo slovensko, ampak sedaj tudi jaz razumem in se pač lahko pogovarjam	Jezik kot pogoj za druženje	Nestrpnost povezana z jezikom	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
B130	Ona je pa vedno bila nesramna do mene, čeprav ji jaz nič nisem naredila	Nestrpen odziv učiteljice	Oblike nestrpnosti	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
B131	Jaz sem takrat bila v varstvu vozačev, ker hodim na kombi in nas je ona vsak petek čuvala in je vedno do mene bila čudna. Vedno ko sem jaz kaj govorila, se je drla name, da preglasno govorim, čeprav so se tudi vsi ostali naglas pogovarjali, ker to ni bil pouk	Komunikacija v povišanem tonu	Oblike nestrpnosti	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
B132	Potem je meni in prijateljicam dala dodatne naloge za delati in so potem še prijateljice bile jezna name, ker smo zaradi mene dobile te dodatne naloge	Dodeljevanje dodatnih nalog v šoli	Oblike nestrpnosti	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
B133	Verjetno zato, ker sem iz druge države	Nestrpnost zaradi pripadanja drugi naciji	Nestrpnosti povezana z narodnostjo	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
B134	Veliko je nestrpnosti	Nestrpnosti je veliko		Mnenje o nestrpnosti	Odzivi okolja
B135	Vedno nas malo čudno kdo gleda	Osebe z izkušnjo selitve so v družbi deležne čudnih pogledov		Mnenje o nestrpnosti	Odzivi okolja
C1	Težko mi je bilo	Težka izkušnja		Prva misel na selitev	Spomini na selitev

C2	Ker sem moral začeti vse znova	Nov začetek		Prva misel na selitev	Spomini na selitev
C3	Najprej sem jokal	Jok		Občutki ob selitvi	Spomini na selitev
C4	Ker se nisem znal pogovarjati z nikomer, potem mi je bilo malo lažje, ko sem se naučil	Nezmožnost komunikacije zaradi nepoznavanja jezika		Prva misel na selitev	Spomini na selitev
C5	Prišli smo jaz, mami, oči in mlajši bratec	Življenje s starši in sorojenci	Čas pred selitvijo	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
C6	Nekaj boljša prihodnost, več denarja, boljše življenje	Boljše življenje		Boljša prihodnost	Razlog selitve
C7	Zelo dobro smo se razumeli	Podporni odnosi med družinskimi člani	Čas pred selitvijo	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
C8	Veliko smo se družili, za vikend smo vedno šli na obisk k sorodnikom in prijateljem	Druženje s sorodniki	Čas pred selitvijo	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
C9	Nismo se več toliko pogovarjali	Manj komunikacije med člani družine	V času selitve	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
C10	Družili	Manj druženja	V času selitve	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
C11	Danes je vse v redu	Podporni odnosi med družinskimi člani	Čas po selitvi	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
C12	Oči ima dobro službo	Boljša zaposlitev staršev	Čas po selitvi	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
C13	Smo večinoma doma, skupaj gledamo televizijo in tako	Čas preživljajo doma	Čas po selitvi	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
C14	Včasih se slišimo, ne tako pogosto	Občasni stiki s starimi starši	Ohranjanje stikov s starimi starši	Ohranjanje stikov z razširjeno družino	Družinsko okolje
C15	Zdi se mi pomembno	Stiki s starimi starši pomembni	Pomen ohranjanja stikov s starimi starši za otroka	Ohranjanje stikov z razširjeno družino	Družinsko okolje
C16	Ker jih imam še vedno rad in so vedno do mene bili prijazni	Ljubezen do starih staršev	Pomen ohranjanja stikov s starimi starši za otroka	Ohranjanje stikov z razširjeno družino	Družinsko okolje
C17	Danes je zelo v redu	Velika vključenost družine v okolje		Vključevanje družine v širšo skupnost	Družinsko okolje
C18	Z nikomer se nismo	Oteženo vključevanje v	Ovire zaradi slabšega poznavanja slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik

	pogovarjali, ker nismo znali jezika	okolje zaradi jezika			
C19	Potem smo se začeli družiti z enimi sosedi, ki so Slovenci	Druženje s sosedi		Vključevanje družine v širšo skupnost	Družinsko okolje
C20	Vse mi je bilo čudno	Čudni občutki	Počutje v šoli in razredu v času selitve	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
C21	Bilo me je strah	Strah	Počutje v šoli in razredu v času selitve	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
C22	Nikogar nisem poznal	Osamljenost	Počutje v šoli in razredu v času selitve	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
C23	V redu	Prijazni sošolci		Sošolci	Šolsko okolje
C24	Nekateri so mi takoj pomagali	Takojšnja pomoč določenih sošolcev		Sošolci	Šolsko okolje
C25	Dobro, nič mi ni več čudno	Dobro počutje v šoli	Počutje v šoli in razredu danes	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
C26	Ker že vse poznam	Poznavanje oseb v šoli	Počutje v šoli in razredu danes	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
C27	Všeč mi je, rad hodim v šolo	Z veseljem v šolo	Počutje v šoli in razredu danes	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
C28	Imam prijatelje	Veliko prijateljev	Počutje v šoli in razredu danes	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
C29	Večinoma mi je tudi pomagala	Pomoč razredničarke	Prvi stik z učitelji	Učitelji	Šolsko okolje
C30	Ko sem bral slovensko, me je tudi pohvalila in sem potem bil vesel	Pohvale pri pouku	Prvi stik z učitelji	Učitelji	Šolsko okolje
C31	Ker sem mislil, da se nikoli ne bom naučil tega jezika	Jezik, katerega se je težko naučiti	Občutki ob učenju slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
C32	Še boljše	Spodbuden odnos z učitelji	Odnos z učitelji danes	Učitelji	Šolsko okolje
C33	Ker jih razumem in jim lahko tudi kaj odgovorim	Razvita komunikacija	Odnos z učitelji danes	Učitelji	Šolsko okolje
C34	Da se nekaj naučiš	Pomen ocen za boljše znanje	Pomen ocen	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
C35	Da imaš dobre ocene	Dobivanje dobrih ocen	Dobre ocene in znanje	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
C36	Takrat sem vesel	Veselje ob dobri oceni	Dobre ocene in znanje	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
C37	Ne rabim biti žalosten, kot če dobim slabo oceno	Žalost ob slabi oceni	Slabe ocene in učne težave	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
C38	Ker pač nekaj ne znam in ne vem, kako naj to popravim	Popravljanje ocen	Slabe ocene in učne težave	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
C39	Moja učiteljica	Pomoč učiteljice	Slabe ocene in učne težave	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje

C40	Rad se igram z bratcem	Druženje s sorojenci		Prosti čas	Vrstniški in prijateljski krog
C41	Grem v park s prijatelji	Druženje s sošolci/prijatelji		Prosti čas	Vrstniški in prijateljski krog
C42	Da se ne kregamo	Brez prepiranja		Definicija prijateljstva	Vrstniški in prijateljski krog
C43	Da si ne govorimo grdih besed	Brez govorjenja grdih besed		Definicija prijateljstva	Vrstniški in prijateljski krog
C44	Da se ne tepemo	Brez nasilja		Definicija prijateljstva	Vrstniški in prijateljski krog
C45	Da se imamo pač radi	Podporni odnosi		Definicija prijateljstva	Vrstniški in prijateljski krog
C46	Zelo dobro	Podporni odnosi s prijatelji	Pomen novih prijateljstev za otroka	Vzpostavljanj novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
C47	Veliko se igramo skupaj	Igranje	Skupne značilnosti in druženje	Vzpostavljanj novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
C48	Moja mami se druží z mamico od te punce in se potem tudi midva druživa, ker ona tudi zna bosansko	Druženje preko družinskega člana	Način zbliževanja z novimi prijatelji	Vzpostavljanj novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
C49	Tega prijatelja sem pa v šoli spoznal in on tudi zna bosansko	V sklopu šole	Način zbliževanja z novimi prijatelji	Vzpostavljanj novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
C50	Zelo sta mi pomembna	Velik pomen	Pomen novih prijateljev za otroka	Vzpostavljanj novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
C51	Ker bi drugače bil sam	Ni občutka osamljenosti	Pomen novih prijateljev za otroka	Vzpostavljanj novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
C52	S to prijateljico skupaj igrava igrice, ko grem jaz k njej ali pa pride ona k meni	Igranje doma	Skupne značilnosti in druženje	Vzpostavljanj novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
C53	S prijateljem greva pa ven na igrišče in tam srečava še druge prijatelje in potem skupaj igrava nogomet	Igranje na igrišču	Skupne značilnosti in druženje	Vzpostavljanj novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
C54	Ne slišimo se tako veliko	Redki stiki	Način ohranjanja stikov s starimi prijatelji	Ohranjanje starih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
C55	Meni je tako v redu	Majhen pomen	Pomen starih prijateljev za otroka	Ohranjanje starih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog

C56	Itak se z njimi ne videvam tako pogosto a ne, zato se tudi slišati ne rabimo	Ni potrebe po pogovorih	Pomen starih prijateljev za otroka	Ohranjanje starih prijateljev	Vrstniški in prijateljski krog
C57	Pač ko se vidimo, se vidimo in to je čisto v redu zame	Stiki v živo	Način ohranjanja stikov s starimi prijatelji	Ohranjanje starih prijateljev	Vrstniški in prijateljski krog
C58	Takrat sem jih zelo pogrešal	Pogrešanje	Občutki ob ločenosti od starih prijateljev	Ohranjanje starih prijateljev	Vrstniški in prijateljski krog
C59	Bil sem žalosten	Občutki žalosti	Občutki ob ločenosti od starih prijateljev	Ohranjanje starih prijateljev	Vrstniški in prijateljski krog
C60	Mislim da bosanski	Bosanski jezik		Materni jezik	Jezik
C61	Doma se pogovarjamo po bosansko, pa s kakšnimi sorodniki	Uporaba v družini	Uporaba maternega jezika	Materni jezik	Jezik
C62	Z vsemi, ki znajo bosansko, se pogovarjamo po bosansko. S tistimi, ki ne znajo, pa po slovensko	Uporaba v čim večji meri	Uporaba maternega jezika	Materni jezik	Jezik
C63	Zelo pomembno	Velik pomen	Pomen uporabe maternega jezika za otroka	Materni jezik	Jezik
C64	Ker je to jezik, katerega sem najprej znal	Govorjenje od majhnega	Razlogi za uporabo maternega jezika	Materni jezik	Jezik
C65	Ena sošolka, ki je znala bosansko mi je vedno povedala v mojem jeziku, kaj moramo delati	Uporaba s strani sošolke, ki je jezik poznala	Materni jezik v šoli	Materni jezik	Jezik
C66	Pa tudi ena učiteljica je znala bosansko in mi je tudi kdaj kaj povedala	Uporaba s strani učiteljice	Materni jezik v šoli	Materni jezik	Jezik
C67	Vesel sem bil, ker sem jih razumel in sem potem vedel, kaj delamo	Razumevanje v šoli	Pomen učenja slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
C68	Lažje mi je bilo	Lažje sodelovanje pri pouku	Pomen učenja slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
C69	Vesel sem bil	Veselje	Občutki ob učenju slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
C70	Ker sem lahko sam kaj povedal	Olajšano izražanje mnenja	Občutki ob učenju slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
C71	Moja učiteljica mi je največ pomagala	Pomoč učiteljice	Pomoč pri učenju slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
C72	Imel sem nekaj dodatnih ur ja,	Dodatne ure takoj po selitvi	Dodatne ure slovenščine za	Slovenski jezik	Jezik

	takoj ko sem prišel		otroke z izkušnjo selitve		
C73	Bilo je v redu	Dodatne ure slovenščine koristne	Dodatne ure slovenščine za otroke z izkušnjo selitve	Slovenski jezik	Jezik
C74	Samo nas je bilo zelo veliko, preveč	Preveč učencev na dodatnih urah slovenščine	Dodatne ure slovenščine za otroke z izkušnjo selitve	Slovenski jezik	Jezik
C75	V bosanskem jeziku	Lažje v maternem jeziku		Izražanje mnenja	Jezik
C76	Ker mi je lažje govoriti, lažje povem, kaj mislim	Lažja komunikacija	Razlogi za uporabo maternega jezika	Materni jezik	Jezik
C77	Nisem znal brati in pisati	Oteženo branje in pisanje	Ovire zaradi slabšega poznavanja slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
C78	Če sem kaj hotel povedati, sem lahko povedal samo sošolki, ki me je razumela	Nezmožnost izražanja mnenja	Ovire zaradi slabšega poznavanja slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
C79	Počutil sem se, kot da sem čuden	Čudni občutki	Ovire zaradi slabšega poznavanja slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
C80	Učiteljice v šoli	Pomoč učiteljice	Osebe, ki so pomagale	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
C81	Pokazale so mi, kaj moram narediti, ker jaz sam nisem nič vedel takrat	Razlaga obveznosti	Formalna pomoč	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
C82	Vem, da imamo svetovalno službo v šoli	Zavedanje, da obstaja	Seznanjanje s šolsko svetovalno službo	Šolska svetovalna služba	Pomoč in podpora
C83	Nisem pa tam nikoli bil	Ni osebne izkušnje sodelovanja	Sodelovanje in aktivnosti	Šolska svetovalna služba	Pomoč in podpora
C84	Ker jih vidim na šoli	Poznavanje strokovnih delavk na izgled	Seznanjanje s šolsko svetovalno službo	Šolska svetovalna služba	Pomoč in podpora
C85	Da bi mi nekdo razložil v bosanskem jeziku in bi jaz vedel, kaj se dogaja	Razlage v maternem jeziku		Pomanjkljivosti v času selitve	Pomoč in podpora
C86	Da bi vedno imel nekoga, katerega bi lahko vprašal, če kaj ne bi razumel	Vedno na razpolago zaupna oseba, na katero se lahko obrne		Pomanjkljivosti v času selitve	Pomoč in podpora
C87	Najprej bi mu razkazal, kje je kaj v mestu, da se ne bi izgubil	Predstavitve mesta		Predlogi	Pomoč in podpora
C88	Vsi so bili prijazni	Prijaznost drugih		Strpen odziv	Odzivi okolja

C89	Tudi so vsi prijazni	Prijaznost drugih		Strpen odziv	Odzivi okolja
C90	Niso se zmenili zame, ker me niso razumeli	Pomanjkanje komunikacije	Nestrpnost povezana z jezikom	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
C91	Pa včasih so mi govorili grde besede	Žaljenje	Oblike nestrpnosti	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
C92	Bil sem žalosten,	Občutki žalosti	Občutki in reakcije otroka	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
C93	Ker nisem vedel, zakaj se tako obnašajo do mene	Zmedenost ob izkušnji	Občutki in reakcije otroka	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
C94	Govorili so mi, da sem »bosanc«	Označevanje z »bosancom«	Nestrpnost povezana z narodnostjo	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
C95	Nič	Brez reakcije	Občutki in reakcije otroka	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
C96	Enkrat sem potem povedal učiteljici	Podelitev izkušnje z učiteljico	Občutki in reakcije otroka	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
C97	Rekla jim je naj nehajo, ker bojo drugače šli k ravnatelju	Sankcija zaradi zasmehovanja	Reakcije drugih	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
C98	Eni lepo, eni grdo	Ljudi, ki se preselijo v Slovenijo, določeni sprejemajo, drugi pa ne		Mnenje o nestrpnosti	Odzivi okolja
C99	Eni so prijazni in nam pomagajo, eni so pa nesramni	Ljudi, ki se preselijo v Slovenijo, določeni sprejemajo, drugi pa ne		Mnenje o nestrpnosti	Odzivi okolja
C100	Jaz sem zelo vesel, da sem prišel v Slovenijo, ker mi je tukaj šola bolj všeč	V šoli bolj všeč kot v državi prihoda		Prva misel na selitev	Spomini na selitev
Č1	V Slovenijo smo prišli 5. decembra 2017	Točen datum prihoda		Prva misel na selitev	Spomini na selitev
Č2	Ja cela družina, mami, oči, jaz in sestra	Prihod družinskih članov		Združitev družine	Razlog selitve
Č3	Čeprav je oči že nekaj časa prej živel tukaj, ker je tukaj dobil služb	Zaposlitev v drugi državi		Združitev družine	Razlog selitve
Č4	V redu, mami in oči sta delala	Starša zaposlena	Čas pred selitvijo	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
Č5	S sestro sva hodila v šolo	Otroci obiskujejo šolo	Čas pred selitvijo	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
Č6	Ja če je oči bil doma za vikend,	Druženje s sorodniki	Čas pred selitvijo	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje

	smo šli k sorodnikom				
Č7	Ali pa na kakšen izlet	Družinski izleti	Čas pred selitvijo	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
Č8	Če pa očija ni bilo, smo pa mi trije šli po trgovinah, tako nič posebnega	Nakupovanje	Čas pred selitvijo	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
Č9	Ja bilo je težko, ker očija ni bilo, smo bili pa vedno veseli, ko je prišel	Vesetje ob prihodu starša domov	Čas pred selitvijo	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
Č10	Drugače smo se pa dobro razumeli	Podporni odnosi med družinskimi člani	Čas pred selitvijo	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
Č11	Mami je bila vedno dobre volje	Razpoloženost mame	Čas pred selitvijo	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
Č12	Tudi s sestro sva se v redu razumela	Podporen odnos s sorojenci	Čas pred selitvijo	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
Č13	Pa mogoče malo napeto	Napetost	V času selitve	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
Č14	Ker se nam je bilo težko navaditi na življenje tukaj	Težko se navaditi na novo življenje	V času selitve	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
Č15	Malo slabše	Manj podporni odnosi med člani družine kot v državi prihoda	V času selitve	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
Č16	Ker mami in sestra nista sploh bili toliko za to, da bi šli v Slovenijo	Določeni člani si selitve niso želeli	Čas pred selitvijo	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
Č17	Ja mami in sestra sta bili žalostni	Žalost med družinskimi člani	V času selitve	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
Č18	Jaz ne toliko	Mešani občutki	V času selitve	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
Č19	Zato ker sem jaz kar hitro spoznal nove prijatelje	Hitro spoznavanje novih prijateljev	V času selitve	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
Č20	Se navadil na novo življenje	Hitro prilagajanje	V času selitve	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
Č21	Razumemo se v redu	Podporni odnosi med družinskimi člani	Čas po selitvi	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
Č22	Tako kot takrat, ko smo še živeli v Srbiji	Enaki odnosi kot v času pred selitvijo	Čas po selitvi	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
Č23	Ja preko telefona se slišimo z babi	Ohranjanje stikov preko telefona	Ohranjanje stikov s starimi starši	Ohranjanje stikov z razširjeno družino	Družinsko okolje

Č24	Mogoče enkrat na mesec, tako približno	Enkrat na mesec stiki s starimi starši	Ohranjanje stikov s starimi starši	Ohranjanje stikov z razširjeno družino	Družinsko okolje
Č25	Tako srednje pomembno	Srednje pomembni stiki s starimi starši	Pomen ohranjanja stikov s starimi starši za otroka	Ohranjanje stikov z razširjeno družino	Družinsko okolje
Č26	Bolj pomembno se mi zdi, da se vidimo, ko gremo dol	Pomembnost stikov v živo	Ohranjanje stikov s starimi starši	Ohranjanje stikov z razširjeno družino	Družinsko okolje
Č27	Nimamo tako skupnih prijateljev, vsak ima svoje, jaz in sestra iz šole, oči iz službe, mami je pa tudi spoznala eno prijateljico	Nimajo družinskih prijateljev		Vključevanje družine v širšo skupnost	Družinsko okolje
Č28	Se samo pozdravimo na hodniku	Nerazviti stiki s sosedi		Vključevanje družine v širšo skupnost	Družinsko okolje
Č29	Strah me je bilo, ker nisem vedel, če se bom vklopil, če si bom lahko našel prijatelje	Strah	Počutje v šoli in razredu v času selitve	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
Č30	V redu, samo se niso pogovarjali z mano veliko, ker nisem znal njihovega jezika	Na začetku pomanjkanje komunikacije		Sošolci	Šolsko okolje
Č31	Čisto okej, počutim se kot normalen učenec	Dobro počutje v šoli	Počutje v šoli in razredu danes	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
Č32	Zelo v redu	Prijazni učitelji	Prvi stik z učitelji	Učitelji	Šolsko okolje
Č33	Če kdaj nisem bil pripravljen za spraševanje, mi niso nikoli vpisali negativne ocene, ampak sem vedno dobil še eno priložnost	Več priložnosti pri ocenjevanju	Prvi stik z učitelji	Učitelji	Šolsko okolje
Č34	Bolj so bili popustljivi do mene, ker so vedeli, da imam težave z jezikom	Popustljivi	Prvi stik z učitelji	Učitelji	Šolsko okolje
Č35	Bil sem vesel, ker se mi je bilo zelo težko učiti, ker nisem znal jezika in mi je to prišlo prav	Vesetje zaradi podpornega odnosa učiteljev	Prvi stik z učitelji	Učitelji	Šolsko okolje
Č36	Tako kot do vseh ostalih	Enak odnos kot do ostalih učencev	Odnos z učitelji danes	Učitelji	Šolsko okolje

Č37	To mi je v redu, ker danes znam jezik in ni nobenega razloga, da bi se do mene vedli drugače	Danes ni razloga, da bi učitelji bili popustljivi	Odnos z učitelji danes	Učitelji	Šolsko okolje
Č38	Znanje	Znanje pomembno	Dobre ocene in znanje	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
Č39	Če znaš, dobiš dobro oceno	Pomen ocen za boljše znanje	Pomen ocen	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
Č40	Pomeni, da nekaj dobro znaš	Pomen ocen za boljše znanje	Pomen ocen	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
Č41	Mi je pomembno, ampak ne zelo veliko	Dobre ocene srednje pomembne	Dobre ocene in znanje	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
Č42	Včasih lahko tudi veliko znaš, pa vseeno dobiš slabo oceno	Slaba ocena kljub znanju	Slabe ocene in učne težave	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
Č43	Največkrat grem potem na dopolnilni pouk	Dopolnilni pouk	Slabe ocene in učne težave	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
Č44	Da še enkrat slišim razlago	Ponovna razlaga učiteljice	Slabe ocene in učne težave	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
Č45	Potem grem pa popravljati oceno	Popravljanje ocen	Slabe ocene in učne težave	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
Č46	Nič posebnega, ni konec sveta	Ni konec sveta zaradi slabe ocene	Slabe ocene in učne težave	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
Č47	Bom pač popravil	Popravljanje ocen	Slabe ocene in učne težave	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
Č48	Največkrat igram igrice	Igranje igrice		Prosti čas	Vrstniški in prijateljski krog
Č49	Peljem psa na sprehod	Sprehodi		Prosti čas	Vrstniški in prijateljski krog
Č50	Grem ven s prijatelji	Druženje s sošolci/prijatelji		Prosti čas	Vrstniški in prijateljski krog
Č51	Prijatelj je oseba, s katero se dobro razumeš	Razumevanje dveh ali več oseb		Definicija prijateljstva	Vrstniški in prijateljski krog
Č52	Kateri lahko zaupaš	Zaupanje		Definicija prijateljstva	Vrstniški in prijateljski krog
Č53	Najbolj smo se začeli družiti, ko smo šli v šolo v naravi, po tem smo postali prijatelji	Šola v naravi	Način zbliževanja z novimi prijatelji	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
Č54	Vsi se radi peljemo s kolesom	Vožnja s kolesom	Skupne značilnosti in druženje	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
Č55	Zelo so pomembni	Velik pomen	Pomen novih prijateljev za otroka	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog

Č56	Ker se brez njih ne bi mogel vklopiti v družbo	Vklapljanje v družbo	Pomen novih prijateljev za otroka	Vzpostavljanje novih prijateljev	Vrstniški in prijateljski krog
Č57	Kar pogosto	Pogosti stiki	Način ohranjanja stikov s starimi prijatelji	Ohranjanje starih prijateljev	Vrstniški in prijateljski krog
Č58	Pogovarjamo se preko Facebooka	Ohranjanje stikov preko Facebooka	Način ohranjanja stikov s starimi prijatelji	Ohranjanje starih prijateljev	Vrstniški in prijateljski krog
Č59	Kar pomembno	Velik pomen	Pomen starih prijateljev za otroka	Ohranjanje starih prijateljev	Vrstniški in prijateljski krog
Č60	Ker so še vedno moji prijatelji	Še vedno prijatelji	Pomen starih prijateljev za otroka	Ohranjanje starih prijateljev	Vrstniški in prijateljski krog
Č61	To sem pač moral sprejeti	Moraš sprejeti	Občutki ob ločenosti od starih prijateljev	Ohranjanje starih prijateljev	Vrstniški in prijateljski krog
Č62	Bedno mi je bilo	Bedni občutki	Občutki ob ločenosti od starih prijateljev	Ohranjanje starih prijateljev	Vrstniški in prijateljski krog
Č63	Ker sem bil sam in se nisem imel s kom pogovarjati	Pomanjkanje komunikacije	Oblike nestrpnosti	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
Č64	Srbščina	Srbski jezik		Materni jezik	Jezik
Č65	Samo doma, ko se pogovarjam s svojo družino	Uporaba v družini	Uporaba maternega jezika	Materni jezik	Jezik
Č66	Zelo pomembno	Velik pomen	Pomen uporabe maternega jezika za otroka	Materni jezik	Jezik
Č67	Ker je to jezik, katerega se prvega naučiš govoriti	Govorjenje od majhnega	Razlogi za uporabo maternega jezika	Materni jezik	Jezik
Č68	Učitelji samo v slovenščini	Neuporaba s strani učiteljev	Materni jezik v šoli	Materni jezik	Jezik
Č69	Imel sem pa nekaj sošolcev, ki so znali srbsko in sem se z njimi lahko pogovarjal, jih kaj vprašal	Uporaba s strani sošolcev, ki so jezik poznali	Materni jezik v šoli	Materni jezik	Jezik
Č70	Samo ti sošolci, če sem jih kaj vprašal	Uporaba s strani sošolcev, ki so jezik poznali	Materni jezik v šoli	Materni jezik	Jezik
Č71	Jaz sem komaj čakal, da se naučim, da bom vse razumel	Vesetje	Občutki ob učenju slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
Č72	Slovensko sem se sam učil preko interneta še preden smo se preselili v Slovenijo	Učenje jezika pred prihodom v Slovenijo	Učenje slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
Č73	Ker sem vedel, da bom to rabil	Velika potreba	Pomen učenja slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
Č74	Tista ena učiteljica, ki se je	Pomoč učiteljice	Pomoč pri učenju slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik

	učila z nami priseljenci				
Č75	Ja	Udeleževanje dodatnih ur	Dodatne ure slovenščine za otroke z izkušnjo selitve	Slovenski jezik	Jezik
Č76	Bilo mi je pomembno, ker sem se hotel čim prej naučiti jezika	Želja po učenju	Pomen učenja slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
Č77	Ampak tam smo se učili res samo osnovno	Samo osnove jezika na dodatnih urah slovenščine	Dodatne ure slovenščine za otroke z izkušnjo selitve	Slovenski jezik	Jezik
Č78	V srbsčini	Lažje v maternem jeziku		Izražanje mnenja	Jezik
Č79	Zato ker ta jezik znam od rojstva, slovenščino sem se pa šele pred tremi leti začel učiti	Govorjenje od majhnega	Razlogi za uporabo maternega jezika	Materni jezik	Jezik
Č80	Najtežje je bilo v šoli, ker nisem znal govoriti, brati in pisati	Oteženo branje, pisanje in govorjenje	Ovire zaradi slabšega poznavanja slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
Č81	Pa tudi novih sošolcev nisem mogel spoznavati	Nezmožnost vzpostavljanja stika s sošolci	Ovire zaradi slabšega poznavanja slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
Č82	Skoraj z nikomer se nisem pogovarjal	Oteženo vključevanje v okolje zaradi jezika	Ovire zaradi slabšega poznavanja slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
Č83	So vsi mislili, da sem nek čudak	Mnenje, da so otroci z izkušnjo selitve čudni	Reakcije drugih	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
Č84	Težko mi je bilo, ker jaz sem pač vedel, da se ne pogovarjam, ker se ne znam	Težki občutki	Občutki in reakcije otroka	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
Č85	Saj se tudi oni niso z mano pogovarjali, pa jaz zato nisem mislil, da so oni čudaki	Ni mnenja, da so ostali čudni	Občutki in reakcije otroka	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
Č86	Skoraj nihče	Nihče	Osebe, ki so pomagale	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
Č87	Tudi doma ne, ker je mami hotela, da se vrnemo nazaj v Srbijo	Ni pomoči staršev	Osebe, ki so pomagale	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
Č88	Sam	Vse sam	Osebe, ki so pomagale	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
Č89	Da bi me nekdo vprašal, kako mi gre, ali kaj rabim	Pomanjkanje pozornosti drugih		Pomanjkljivosti v času selitve	Pomoč in podpora
Č90	Samo da mi nekdo nameni par	Pomanjkanje zanimanja drugih		Pomanjkljivosti v času selitve	Pomoč in podpora

	besed, nič drugega				
Č91	Da bi se nekdo še več z mano učil slovenščino	Skupno učenje slovenščine		Predlogi	Pomoč in podpora
Č92	Prej ko se naučiš jezika, lažje ti je	Čim prej tem bolje	Pomen učenja slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
Č93	Pogovarjal bi se z njim, ker jaz približno vem, kako se počuti	Slišati glas otroka		Predlogi	Pomoč in podpora
Č94	Nimam jih	Ni osebne izkušnje sodelovanja	Sodelovanje in aktivnosti	Šolska svetovalna služba	Pomoč in podpora
Č95	Tam sem bil samo, ko sem želel zamenjati izbirni predmet	Sprememba izbirnih predmetov	Sodelovanje in aktivnosti	Šolska svetovalna služba	Pomoč in podpora
Č96	Zdi se mi, da so v redu	Informacije drugih, da so svetovalne delavke v redu	Seznanjanje s šolsko svetovalno službo	Šolska svetovalna služba	Pomoč in podpora
Č97	Vem, da je moja sestra veliko hodila k njim, ko je imela težave v šoli	Pogovori sorojencev s svetovalnimi delavkami	Sodelovanje in aktivnosti	Šolska svetovalna služba	Pomoč in podpora
Č98	To se mi zdi v redu predlog. Jaz bi vsem ponudil to možnost in da bi vsak vsaj enkrat prišel, da bi videl, kako je, potem pa ne bi rabil več prihajati, če mu ne bi bilo všeč	Pogovori s šolskimi svetovalnimi delavkami prvič obvezni za vse otroke z izkušnjo selitve		Predlogi	Pomoč in podpora
Č99	Z mano se na začetku nihče ni pogovarjal	Pomanjkanje komunikacije	Nestrpnost povezana z jezikom	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
Č100	Sploh me niso opazali	Nezainteresiranost drugih	Oblike nestrpnosti	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
Č101	Ker nisem znal jezika	Jezik kot pogoj za druženje	Nestrpnost povezana z jezikom	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
Č102	Ker sem bil iz druge države, druge vere	Pomanjkanje komunikacije zaradi pripadanja drugi naciji, veri	Nestrpnost povezana z narodnostjo	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
Č103	Potem so se pa eni začeli z mano družiti	Druženje, ko se naučijo jezik	Nestrpnost povezana z jezikom	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
Č104	Eni pa še vedno ne	Pomanjkanje druženje tudi ko znajo jezik	Nestrpnost povezana z jezikom	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
Č105	Ker eni ne marajo Srbov, eni pač na splošno ne marajo priseljencev	Določeni ljudje ne marajo oseb, ki se priselijo	Nestrpnost povezana z narodnostjo	Nestrpen odziv	Odzivi okolja

Č106	Povedali so mi. Ta eden sošolec mi je čisto direktno rekel, dobesedno tako je rekel, da ne mara Srbov	Direktno povejo, da jih ne marajo	Oblike nestrpnosti	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
Č107	Bilo mi je čudno	Čudni občutki	Občutki in reakcije otroka	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
Č108	Tega nisem pričakoval	Ne pričakuješ	Občutki in reakcije otroka	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
Č109	Saj nimam kaj, me pač ne mara	Sprijaznjenje z nestrpnostjo	Občutki in reakcije otroka	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
Č110	Jaz mislim, da so priseljenci večinoma dobro sprejeti, ampak ne pa takoj na začetku	Osebe z izkušnjo selitve so dobro sprejete, a ne na začetku		Mnenje o nestrpnosti	Odzivi okolja
Č111	Mene so tudi kakšni drugi učenci med odmorom tam pri omaricah odpirali na začetku	Odrivanje pri omaricah v šoli	Oblike nestrpnosti	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
Č112	Dokler te ne spoznajo, te pač zafrkavajo, potem so pa v redu. Verjetno je tako vsakemu, ki se priseli iz druge države	Dokler te ne spoznajo, te zafrkavajo		Mnenje o nestrpnosti	Odzivi okolja
D1	Ko sem slišal, da gremo v Slovenijo, nisem bil vesel	Žalost na začetku		Občutki ob selitvi	Spomini na selitev
D2	Ko smo pa potem prišli sem, sem spoznal prijatelje in mi je bilo v redu	Težko dokler ne spoznaš prijateljev		Prva misel na selitev	Spomini na selitev
D3	Odlično smo se razumeli, sploh se nismo kregali	Podporni odnosi med družinskimi člani	Čas pred selitvijo	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
D4	Oči je delal	Oče zaposlen	Čas pred selitvijo	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
D5	Mami je bila doma, vse je bilo super	Mama brez službe	Čas pred selitvijo	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
D6	Mami in oči sta rekla, da gremo, ker bomo tukaj boljše živeli	Odločitev staršev		Boljša prihodnost	Razlog selitve
D7	Jaz, mami, oči in moj bratec	Selitev celotne družine	V času selitve	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje

D8	Mami in oči sta bila zelo vesela, da smo prišli	Vesetje staršev	Čas po selitvi	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
D9	Jaz ne toliko, pa sem se potem navadil	Težki občutki	V času selitve	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
D10	Ja tako, vedno sem bil v svoji sobi samo, sam in tako	Osamljenost	V času selitve	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
D11	Ker nisem vedel, kaj bi delal, nisem vedel, kaj se tukaj kaj dogaja	Nepoznavanje okolja	V času selitve	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
D12	Še boljše se razumemo kot smo se v Srbiji	Bolj podporni odnosi kot v državi prihoda	Čas po selitvi	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
D13	Ma takrat v Srbiji se nikoli nismo o ničemer strinjali, ko je nekdo nekaj hotel, drugi tega ni hotel	Člani družine se ne strinjajo	Čas pred selitvijo	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
D14	Danes je pa tako, da ko nekdo nekaj hoče, potem to vsi hočemo	Strinjanje med člani družine	Čas po selitvi	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
D15	O ničemer se ne kregamo, res je vse dobro	Ni prepirov	Čas po selitvi	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
D16	Velikokrat gremo dol pa se vidimo	Stiki v živo	Ohranjanje stikov s starimi starši	Ohranjanje stikov z razširjeno družino	Družinsko okolje
D17	Veliko se tudi slišimo preko telefona	Ohranjanje stikov preko telefona	Ohranjanje stikov s starimi starši	Ohranjanje stikov z razširjeno družino	Družinsko okolje
D18	Zelo pomembno	Stiki s starimi starši pomembni	Pomen ohranjanja stikov s starimi starši za otroka	Ohranjanje stikov z razširjeno družino	Družinsko okolje
D19	Ker me zanima, kako so, kaj počnejo, če so v redu	Zanimanje za njihovo dobrobit	Pomen ohranjanja stikov s starimi starši za otroka	Ohranjanje stikov z razširjeno družino	Družinsko okolje
D20	Je ena družina, imajo isto dva sina in se res veliko obiskujemo. Mi otroci se družimo med sabo, starši pa med sabo	Imajo družinske prijatelje		Vključevanje družine v širšo skupnost	Družinsko okolje
D21	Tudi dobro, mami vsako jutro pije kavo z eno sosedo	Druženje s sosedi		Vključevanje družine v širšo skupnost	Družinsko okolje
D22	Bil sem žalosten, ker, nobenega nisem poznal	Žalost	Počutje v šoli in razredu v času selitve	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje

D23	Na začetku sem bil vedno sam, to je bilo bedno	Osamljenost	Počutje v šoli in razredu v času selitve	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
D24	Bili so zelo prijazni	Prijazni sošolci		Sošolci	Šolsko okolje
D25	Veliko so mi pomagali	Pomoč sošolcev		Sošolci	Šolsko okolje
D26	Dobro se počutim, isto kot v šoli v Srbiji	Enako kot v državi prihoda	Počutje v šoli in razredu danes	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
D27	Vse poznam	Poznavanje oseb v šoli	Počutje v šoli in razredu danes	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
D28	Ne ravno v redu	Negativen prvi stik	Prvi stik z učitelji	Učitelji	Šolsko okolje
D29	Rekli so mi, da se bom moral učiti in imeti dobre ocene	Opozorilo o učenju	Prvi stik z učitelji	Učitelji	Šolsko okolje
D30	Takoj je bilo samo učenje	Vsa pozornost usmerjena v učenje	Prvi stik z učitelji	Učitelji	Šolsko okolje
D31	Jaz sem mislil, da bo to tako težko, da jaz nikoli ne bom naredil te šole	Obup	Počutje v šoli in razredu v času selitve	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
D32	Nimam nekega posebnega odnosa	Ni odnosa	Odnos z učitelji danes	Učitelji	Šolsko okolje
D33	Nisem sploh imel želje, da bi se nekaj pogovarjal z njimi	Ni želje po odnosu	Odnos z učitelji danes	Učitelji	Šolsko okolje
D34	Njim so samo ocene pomembne	Učiteljem so pomembne samo ocene	Odnos z učitelji danes	Učitelji	Šolsko okolje
D35	Meni je bolj pomembno, da nekaj znam, da znam povedati, kaj zračunati	Znanje pomembno	Dobre ocene in znanje	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
D36	Pa imam res slabe ocene	Dobivanje slabih ocen	Slabe ocene in učne težave	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
D37	Samo jaz se ne obremenjujem s tem	Ni obremenjenosti	Slabe ocene in učne težave	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
D38	Nič	Dobre ocene niso pomembne	Dobre ocene in znanje	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
D39	Drugi se učijo zato, da jih imajo učitelji radi in da jih pohvalijo, jaz tega ne rabim	Ne potrebuje pohvale učiteljev	Odnos z učitelji danes	Učitelji	Šolsko okolje
D40	Ko sem prišel, so vsi mislili, da sem jaz neumen, ker nisem znal jezika in sem dobival slabe ocene	Mnenje, da so otroci z izkušnjo selitve neumni	Reakcije drugih	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
D41	Kaj se bom jaz sedaj njim	Ni potrebe po dokazovanju	Občutki in reakcije otroka	Nestrpen odziv	Odzivi okolja

	dokazoval, jaz sam zase vem, kaj znam				
D42	Oni pravijo, da je dobra ocena samo 5, zame je pa tudi 3 dobra ocena	Stroga opredelitev dobrih ocen	Dobre ocene in znanje	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
D43	Saj ni pameten samo tisti, ki ima same petice v šoli	Ne pomenijo, da si pameten	Pomen ocen	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
D44	Grem na kakšno dopolnilno uro	Dopolnilni pouk	Slabe ocene in učne težave	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
D45	Pa pač popravim	Popravljanje ocen	Slabe ocene in učne težave	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
D46	Igram igrice	Igranje igrice		Prosti čas	Vrstniški in prijateljski krog
D47	Ampak največ sem pa zunaj s prijatelji	Druženje s sošolci/prijatelji		Prosti čas	Vrstniški in prijateljski krog
D48	Ne moreš imeti deset dobrih prijateljev, dobra prijatelja sta dva, največ tri	Ne moreš imeti deset dobrih prijateljev		Definicija prijateljstva	Vrstniški in prijateljski krog
D49	To je v bistvu že brat	Pravi prijatelj je kot brat		Definicija prijateljstva	Vrstniški in prijateljski krog
D50	Pa tako šport, fitnes, veliko stvari	Šport	Način zbliževanja z novimi prijatelji	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
D51	Preko družine svoje sem jih spoznal, nismo pač sošolci	Druženje preko družinskega člana	Način zbliževanja z novimi prijatelji	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
D52	Pa najraje gremo na igrišče	Igranje na igrišču	Skupne značilnosti in druženje	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
D53	Pa poslušamo muziko	Poslušanje glasbe	Skupne značilnosti in druženje	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
D54	Zelo	Velik pomen	Pomen novih prijateljev za otroka	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
D55	Ne vem, kaj bi brez njih, še vedno bi bil sam tako kot na začetku	Ni občutka osamljenosti	Pomen novih prijateljev za otroka	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
D56	Včasih se slišimo preko telefona	Ohranjanje stikov preko telefona	Način ohranjanja stikov s starimi prijatelji	Ohranjanje starih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
D57	Mi je pomembno, ampak ne toliko	Srednje velik pomen	Pomen starih prijateljev za otroka	Ohranjanje starih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
D58	Ma to niso bili tako pravi prijatelji, veliko smo se kregali	Niso bili pravi prijatelji	Pomen starih prijateljev za otroka	Ohranjanje starih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog

D59	Nisem bil srečen	Občutki žalosti	Občutki ob ločenosti od starih prijateljev	Ohranjanje starih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
D60	Malo mi je bilo žal, ker jih nisem videl, ampak nič takšnega	Obžalovanje	Občutki ob ločenosti od starih prijateljev	Ohranjanje starih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
D61	Srbski	Srbski jezik		Materni jezik	Jezik
D62	Veliko ga uporabljam	Stalna uporaba	Uporaba maternega jezika	Materni jezik	Jezik
D63	Doma, s starši, z brati	Uporaba v družini	Uporaba maternega jezika	Materni jezik	Jezik
D64	S prijatelji	Uporaba s prijatelji	Uporaba maternega jezika	Materni jezik	Jezik
D65	Z vsemi v bistvu	Uporaba v čim večji meri	Uporaba maternega jezika	Materni jezik	Jezik
D66	To mi je vseč	Velik pomen	Pomen uporabe maternega jezika	Materni jezik	Jezik
D67	Jaz se tudi s kakšnimi sošolci pogovarjam po srbsko	Uporaba v šoli	Uporaba maternega jezika	Materni jezik	Jezik
D68	Samo z učitelji se pogovarjam po slovensko	Komunikacija z učitelji	Pomen učenja slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
D69	Kdor me razume, me, kdor ne pa ne	Ni obremenitve, kdo razume	Občutki in reakcije otroka	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
D70	Ko sem jaz prišel v Slovenijo, tudi nobenega ni zanimalo, a jaz kaj razumem	Nikogar ni zanimalo, ali razumejo	Nestrpnost povezana z jezikom	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
D71	Jaz sem bil jezen, ko sem prišel, mene takrat noben ni pogledal	Nezainteresiranost drugih	Oblike nestrpnosti	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
D72	Ja eden sošolec mi je pomagal ja	Dodatna pomoč sošolca	Pomoč pri učenju slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
D73	Dobro	Dobro počutje	Občutki ob učenju slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
D74	Bil sem vesel	Veselje	Občutki ob učenju slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
D75	Želel sem se naučiti slovensko	Želja po učenju	Pomen učenja slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
D76	Največ sem se sam naučil, z interneta večinoma, pa eno knjigo sem imel	Učenje preko interneta	Učenje slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
D77	Ne, nisem	Ni dodatnih ur slovenščine za otroke z izkušnjo selitve	Dodatne ure slovenščine za otroke z izkušnjo selitve	Slovenski jezik	Jezik
D78	V srbsčini	Lažje v maternem jeziku		Izražanje mnenja	Jezik
D79	Ker sem na ta jezik navajen	Navada na jezik	Razlogi za uporabo maternega jezika	Materni jezik	Jezik
D80	Lahko tekoče govorim	Tekoče govorjenje	Uporaba maternega jezika	Materni jezik	Jezik

D81	Največ težav sem imel v šoli	Ovire v šoli	Ovire zaradi slabšega poznavanja slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
D82	Dobival sem negativne ocene	Negativne ocene	Ovire zaradi slabšega poznavanja slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
D83	Ta status tujca, katerega sem imel	Status tujca	Formalna pomoč	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
D84	Na začetku nisem rabil dobivati ocen	Oprostitev pridobivanja ocen	Formalna pomoč	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
D85	Ampak prekratko sem imel ta status. Ko sem ga izgubil, jaz še nisem znal slovensko, potem sem pa dobival slabe ocene	Daljše obdobje statusa tujca		Predlogi	Pomoč in podpora
D86	Status tujca bi morali imeti dlje časa	Daljše obdobje statusa tujca		Predlogi	Pomoč in podpora
D87	Najbolj mi je pomagala mami	Pomoč staršev	Osebe, ki so pomagale	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
D88	Ona se je z mano učila	Skupno učenje	Neformalna pomoč	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
D89	Mi pomagala pri domačih nalogah	Skupno delanje domačih nalog	Neformalna pomoč	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
D90	Me spodbujala	Spodbujanje	Neformalna pomoč	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
D91	V šoli so mi sošolci pomagali, so bili v redu res	Pomoč sošolcev	Osebe, ki so pomagale	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
D92	Srednje tako	Srednje dobre izkušnje sodelovanja	Sodelovanje in aktivnosti	Šolska svetovalna služba	Pomoč in podpora
D93	Ena je res prijazna in se lepo pogovarja, druga mi ni ravno všeč, k njej sem moral, ko sem delal probleme	Različni načini delovanja svetovalnih delavk	Sodelovanje in aktivnosti	Šolska svetovalna služba	Pomoč in podpora
D94	No z njo sem enkrat imel razgovor in jo je tako zelo zanimalo, kako sem, kako sem se znašel, kako mi gre jezik	Pozitivna izkušnja sodelovanja	Sodelovanje in aktivnosti	Šolska svetovalna služba	Pomoč in podpora
D95	Ker je bila prijazna	Prijazna svetovalna delavka	Seznanjenje s šolsko svetovalno službo	Šolska svetovalna služba	Pomoč in podpora
D96	Jo je skrbelo zame	Skrb svetovalne delavke	Seznanjenje s šolsko svetovalno službo	Šolska svetovalna služba	Pomoč in podpora
D97	Da bi se s kom tako pogovarjal, mogoče to	Pomanjkanje pogovorov		Pomanjkljivosti v času selitve	Pomoč in podpora

D98	Učil bi ga jezik	Čim prej učenje jezika		Predlogi	Pomoč in podpora
D99	Mu razkazal mesto	Predstavitev mesta		Predlogi	Pomoč in podpora
D100	Ga povezal s svojimi prijatelji, da ne bi bil sam	Povezovanje s prijatelji		Predlogi	Pomoč in podpora
D101	Sošolci so bili v redu	Prijaznost sošolcev		Strpen odziv	Odzivi okolja
D102	Tam, kjer sem treniral nogomet, so bili pa eni nesramni	Nestrpnost pri prostočasnih dejavnostih	Oblike nestrpnosti	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
D103	Da nimam pojma, da naj več ne prihajam na trening	Omejevanje vključevanja v prostočasne dejavnosti	Oblike nestrpnosti	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
D104	Rekel sem mu, da naj neha, da naj mi to ne govori	Opozorilo, da mu ni všeč	Občutki in reakcije otroka	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
D105	On je rekel, da to govori, zato ker tako hoče	Žalijo, ker hočejo	Reakcije drugih	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
D106	Jaz mislim, da je tega res veliko	Nestrpnosti je veliko		Mnenje o nestrpnosti	Odzivi okolja
D107	Ker sem tudi jaz imel probleme s tem, imel sem probleme z enim fantom, ki je takrat, ko sem jaz prišel na šolo, bil v 9. razredu. On je musliman in me je izzival nekaj, tako je vedno govoril proti Srbom nekaj in hotel se je tepsti z mano	Provokacije zaradi pripadanja drugi naciji, veri	Nestrpnost povezana z narodnostjo	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
D108	Ja pred šolo potem po pouku je bilo, jaz sem mislil, da se bova pač tepla, on je pa iz jakne potegnil nož in potem sem jaz raje šel domov	Fizično nasilje zaradi pripadanja drugi naciji, veri	Nestrpnost povezana z narodnostjo	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
D109	Meni nič ni bilo jasno	Ne pričakuješ	Občutki in reakcije otroka	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
D110	Jaz sem prej živel v Srbiji, nisem sploh poznal muslimanov, nisem vedel, da bo tukaj tako	V državi prihoda ni bilo izkušenj nestrpnosti	Občutki in reakcije otroka	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
D111	Jaz sem povedal doma mami in je ona povedala v šoli	Starši kot posredniki med otrokom in ŠSS	Sodelovanje in aktivnosti	Šolska svetovalna služba	Pomoč in podpora

D112	Nič imel sem en razgovor, tisti fant tudi	Nestrpnost v šoli	Povod za prvo srečanje	Šolska svetovalna služba	Pomoč in podpora
D113	Rekel bi samo, da mi je sedaj tukaj v Sloveniji lepo	V Sloveniji lepo		Prva misel na selitev	Spomini na selitev
D114	Sem vesel, da smo prišli	Veseli, da so tukaj		Občutki ob selitvi	Spomini na selitev
E1	Ja spomnim se, da takrat nisem vedela, kaj je to selitev, zato sem rekla, da bi se preselila, ker se mi je zdelo zanimivo	Nevednost		Občutki ob selitvi	Spomini na selitev
E2	Potem ko sem pa prišla sem, mi pa najprej ni bilo všeč	Žalost na začetku		Občutki ob selitvi	Spomini na selitev
E3	Hotela sem se vrniti domov	Želja po vrnitvi		Občutki ob selitvi	Spomini na selitev
E4	Nisem znala jezika	Nepoznavanje jezika		Prva misel na selitev	Spomini na selitev
E5	Vse je bilo drugače	Velike spremembe		Prva misel na selitev	Splošne informacije
E6	Z mami in očijem, mlajšo sestro in starejšim bratom	Selitev celotne družine	V času selitve	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
E7	Odnosi med nami so bili super	Podporni odnosi med družinskimi člani	Čas pred selitvijo	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
E8	Veliko smo hodili v park	Skupno preživljanje časa	Čas pred selitvijo	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
E9	Radi smo pa tudi bili doma in pekli, oči in brat sta pekla meso, me smo pa kakšne piškote naredile	Skupno preživljanje časa	Čas pred selitvijo	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
E10	Ja zaradi boljše službe in boljših šol	Boljši zaslužek		Boljša prihodnost	Razlog selitve
E11	Pri nas v Srbiji je šola bila zelo umazana, vedno je bilo hladno, ker niso imeli ogrevanja	Boljši sistem vzgoje in izobraževanja		Boljša prihodnost	Razlog selitve
E12	Tudi plače so bile zelo nizke	Nizke plače v državi prihoda		Boljša prihodnost	Razlog selitve
E13	Ja starša sta bila pod velikim stresom	Starši pod pritiskom	V času selitve	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
E14	Skrbelo ju je, ali se bosta lahko zaposlila, kolikšna bo plača,	Skrb glede zaposlitve	V času selitve	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje

	kako bomo preživeli				
E15	Starša sta bila v skrbeh in se je to poznalo, ker nista bila tako vesela	Nerazpoloženost staršev	V času selitve	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
E16	Starša sta manj pod stresom kot v Srbiji, ker lažje živimo	Boljša zaposlitev staršev	Čas po selitvi	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
E17	Tako da z njima se super razumem	Podporni odnosi s starši	Čas po selitvi	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
E18	S sestro pa ne več tako dobro kot prej, se mi zdi, da se je zelo spremenila, ne znam to ravno opisati, ampak vedno je slabe volje	Ne podporni odnosi s sorojenci	Čas po selitvi	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
E19	Brata pa tako malo vidim, neprestano je zunaj s svojimi prijatelji	Ne podporni odnosi s sorojenci	Čas po selitvi	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
E20	Ne, sploh s sestro ne	Drugačni odnosi v družini	Čas po selitvi	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
E21	Ja v bistvu moj stric tudi živi v Sloveniji, on se je še pred nami z družino priselil sem	Stiki v živo	Ohranjanje stikov s tetami, strici	Ohranjanje stikov z razširjeno družino	Družinsko okolje
E22	Imam pa dol še babico, z njo se preko telefona slišimo večkrat na teden	Tedenski stiki s starimi starši	Ohranjanje stikov s starimi starši	Ohranjanje stikov z razširjeno družino	Družinsko okolje
E23	Ja to mi je zelo pomembno	Stiki s starimi starši pomembni	Pomen ohranjanja stikov s starimi starši	Ohranjanje stikov z razširjeno družino	Družinsko okolje
E24	Ker jo imam rada	Ljubezen do starih staršev	Pomen ohranjanja stikov s starimi starši	Ohranjanje stikov z razširjeno družino	Družinsko okolje
E25	Vsako poletje tudi pride k nam na obisk in ostane 2 meseca	Stiki v živo	Ohranjanje stikov s starimi starši	Ohranjanje stikov z razširjeno družino	Družinsko okolje
E26	Ja moja sestra se druži z eno punco in se moji starši tudi družijo z njenimi starši	Imajo družinske prijatelje		Vključevanje družine v širšo skupnost	Družinsko okolje

E27	Pa tudi jaz imam eno prijateljico, ki tudi govori naš jezik in se potem tudi tako družimo	Imajo družinske prijatelje		Vključevanje družine v širšo skupnost	Družinsko okolje
E28	V redu, ena od njih je isto priseljenka, tako kot mi, z njo se mami veliko družijo	Druženje s sosedi		Vključevanje družine v širšo skupnost	Družinsko okolje
E29	Bilo mi je neprijetno in čudno	Neprijetni občutki	Počutje v šoli in razredu v času selitve	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
E30	Ker je šola bila tako čista, pa to mi je bilo drugače, ker so vsi otroci nosili copate, pa še omarico sem dobila	Nepoznavanje šolskih pravil	Počutje v šoli in razredu v času selitve	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
E31	Vse mi je bilo drugače	Vse drugače	Počutje v šoli in razredu v času selitve	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
E32	Na začetku me niso sprejemali	Na začetku ne sprejemanje		Sošolci	Šolsko okolje
E33	Nihče se ni hotel družiti z menoj	Ni želje po druženju		Sošolci	Šolsko okolje
E34	Samo v podaljšanem bivanju sem se družila z eno punco, ki je bila starejša	Druženje v podaljšanem bivanju		Sošolci	Šolsko okolje
E35	Zelo mi je bilo neprijetno, ko sem prišla v razred	Neprijetni občutki	Počutje v šoli in razredu v času selitve	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
E36	Vsakič ko sem prišla iz šole, sem bila zelo žalostna	Žalost	Počutje v šoli in razredu v času selitve	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
E37	Ni mi bilo jasno, še danes mi ni jasno, zakaj se nihče ni pogovarjal z mano	Nerazumevanje izkušnje nestrpnosti	Občutki in reakcije otroka	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
E38	Meni se srbsčina in slovenščina zdita dokaj podobna jezika	Vesetje zaradi podobnosti med jezikoma	Občutki ob učenju slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
E39	Če sem jaz njih nekaj razumela, bi verjetno tudi oni mene morali, vsaj kakšno besedo	Nerazumevanje izkušnje nestrpnosti	Občutki in reakcije otroka	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
E40	Zdaj je kar v redu	Dobro počutje v šoli	Počutje v šoli in razredu danes	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje

E41	Prej sem bila z enimi puncami, s katerimi se nikakor nisem razumela. Zdaj, ko sem v 6. razredu, so nas razdelili na tri razrede, prej smo imeli pa samo dva in zdaj mi je moj razred bolj všeč, sošolci so veliko bolj prijazni, dobro se razumemo	Spodbudni odnosi	Počutje v šoli in razredu danes	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
E42	Zdaj mi je zelo všeč	Z veseljem v šolo	Počutje v šoli in razredu danes	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
E43	Imela sem eno učiteljico, ki ni marala priseljencev	Učiteljica, ki ne mara otrok z izkušnjo selitve	Prvi stik z učitelji	Učitelji	Šolsko okolje
E44	Mi je vedno dala eno oceno nižjo	Dodeljevanje nižje ocene od zaslužene	Oblike nestrpnosti	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
E45	Imela sem pa še eno učiteljico, mi je pa zelo pomagala, učila me je tudi slovensko, res se je vedno postavila zame	Pomoč s strani učiteljev	Prvi stik z učitelji	Učitelji	Šolsko okolje
E46	Dobro se razumemo	Spodbuden odnos z učitelji	Odnos z učitelji danes	Učitelji	Šolsko okolje
E47	Imam pa včasih občutek, če se kdaj ne naučim nekaj najboljše, da so razočarani nad mano in potem mi je tako še težje	Učiteljem so pomembne samo ocene	Odnos z učitelji danes	Učitelji	Šolsko okolje
E48	Ker vedno dobivam najboljše ocene	Dobivanje dobrih ocen	Dobre ocene in znanje	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
E49	Sem ena najboljših učenk v razredu in zdaj to vsakič od mene pričakujejo	Visoka pričakovanja	Odnos z učitelji danes	Učitelji	Šolsko okolje
E50	Meni je pomembno, da se učim in dobivam dobre ocene	Dobre ocene pomembne	Dobre ocene in znanje	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
E51	Ampak ne morem pa imeti same petke	Ne moreš imeti samo dobre ocene	Dobre ocene in znanje	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
E52	Zelo sem srečna	Vesetje ob dobri oceni	Dobre ocene in znanje	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje

E53	Zelo mi je pomemben	Znanje pomembno	Dobre ocene in znanje	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
E54	Ker se bom samo tako lahko vpisala na dobro šolo naprej	Pomen ocen za nadaljnje izobraževanje	Pomen ocen	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
E55	Najraje rišem	Risanje		Prosti čas	Vrstniški in prijateljski krog
E56	Igram igrice	Igranje igrice		Prosti čas	Vrstniški in prijateljski krog
E57	Se družim s prijateljicami	Druženje s sošolci/prijatelji		Prosti čas	Vrstniški in prijateljski krog
E58	Pravi prijatelj je za mene del družine	Pravi prijatelj kot del družine		Definicija prijateljstva	Vrstniški in prijateljski krog
E59	Imam to eno prijateljico, ki isto zna srbsko	Druženje zaradi poznavanja maternega jezika	Način zbliževanja z novimi prijatelji	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
E60	Zdaj ko so se pa premešali razredi sem se pa začela družiti z še eno punco, ona je pa Slovenka in ona je zdaj moja najboljša prijateljica	Druženje zaradi poznavanja slovenskega jezika	Način zbliževanja z novimi prijatelji	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
E61	Obe radi riševa, midve bi lahko cel dan risali	Risanje	Skupne značilnosti in druženje	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
E62	Zelo sta mi pomembni	Velik pomen	Pomen novih prijateljev za otroka	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
E63	Ker vem, da sta to pravi prijateljici in jima lahko vse zaupam	Podporni odnosi s prijatelji	Pomen novih prijateljev za otroka	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
E64	Se največkrat dobiva pri meni ali pa pri njej doma	Igranje doma	Skupne značilnosti in druženje	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
E65	S to mojo sošolko, greva pa na igrišče, tam včasih srečava še kakšne sošolke, pa se kaj skupaj igramo	Igranje na igrišču	Skupne značilnosti in druženje	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
E66	Ne slišimo se tako pogosto, mogoče parkrat na mesec	Redki stiki	Način ohranjanja stikov s starimi prijatelji	Ohranjanje starih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
E67	Se pa vedno vidimo, ko pridem jaz v Srbijo	Stiki v živo	Način ohranjanja stikov s starimi prijatelji	Ohranjanje starih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog

E68	To mi je zelo pomembno	Velik pomen	Pomen starih prijateljev za otroka	Ohranjanje starih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
E69	Ker jih imam rada	Ljubezen do starih prijateljev	Pomen starih prijateljev za otroka	Ohranjanje starih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
E70	Bila sem zelo žalostna, ker smo se res veliko družili, zdaj se pa niti videti nismo mogli	Občutki žalosti	Občutki ob ločenosti od starih prijateljev	Ohranjanje starih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
E71	Srbski	Srbski jezik		Materni jezik	Jezik
E72	Doma se pogovarjamo po srbsko	Uporaba v družini	Uporaba maternega jezika	Materni jezik	Jezik
E73	Pa tudi s tisto prijateljico se pogovarjava po srbsko	Uporaba s prijatelji	Uporaba maternega jezika	Materni jezik	Jezik
E74	Mi je pa zelo čudno to, da se sedaj te moji novi sošolci zelo trudijo, da bi se z mano pogovarjali po srbsko, čeprav jaz znam slovensko zdaj	Želja po pogovarjanju v maternem jeziku otroka		Strpen odziv	Odzivi okolja
E75	Ker na začetku, ko sem prišla, se z mano nihče ni družil	Nezainteresiranost drugih	Oblike nestrpnosti	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
E76	Nihče se ni hotel pogovarjati	Pomanjkanje komunikacije	Nestrpnost povezana z jezikom	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
E77	Potem čez nekaj časa, so se pa vsi hoteli pogovarjati, ker je to takrat bilo nekako popularno, da si iz neke druge države in govoriš drug jezik. To niso bili pravi prijatelji, zato mi to takrat ni bilo všeč	Popularno govoriti druge jezike	Razlogi za uporabo maternega jezika	Materni jezik	Jezik
E78	Zelo mi je pomemben	Velik pomen	Pomen uporabe maternega jezika za otroka	Materni jezik	Jezik
E79	Ker je to moj jezik	Občutek povezanosti z jezikom	Razlogi za uporabo maternega jezika	Materni jezik	Jezik
E80	Dve puncici sta bili v razredu, ki sta znalo srbsko in sta mi pomagali	Uporaba s strani sošolcev, ki so jezik poznali	Materni jezik v šoli	Materni jezik	Jezik
E81	Učiteljice pa niso znale srbsko	Neuporaba s strani učiteljev	Materni jezik v šoli	Materni jezik	Jezik

E82	So pa potem preko interneta prevajale kakšne besede, da sem jih lažje razumela in one mene	Prevod učiteljev s pomočjo interneta	Materni jezik v šoli	Materni jezik	Jezik
E83	Bilo mi je zabavno	Zabavno	Občutki ob učenju slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
E84	Veselila sem se	Veselje	Občutki ob učenju slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
E85	Nekako smo se doma vsi skupaj učili, jaz sem povedala kakšno novo besedo, kakšno je sestra, kakšno brat, tako sta se potem tudi mami in oči učila z nami	Želja po učenju staršev	Pomen učenja slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
E86	Tista ena učiteljica	Pomoč učiteljice	Pomoč pri učenju slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
E87	Pa tista moja prijateljica, ker ona je rojena v Sloveniji, zna pa tudi srbsko	Dodatna pomoč prijateljice	Pomoč pri učenju slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
E88	Pa tudi moja babica mi je pomagala	Pomoč starih staršev	Pomoč pri učenju slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
E89	Dokler je moj dedi bil še živ, jaz ga nisem poznala, je v Sloveniji nekje kupil en vikend in so oni z mojim očijem in njegovim bratom vsako poletje prihajali sem na dopust. Moja babi se ja tako naučila veliko slovensko in ko smo se odločili, da se bomo preselili, mi je ona zelo pomagala, da sem se vsaj nekaj naučila	Pomoč starih staršev	Pomoč pri učenju slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
E90	Tam sem pa 2 tedna preden se je šola začela, ker mi smo med glavnimi počitnicami prišli, imela ure slovenščine vsak dan	Dodatne ure pred začetkom šolskega leta	Dodatne ure slovenščine za otroke z izkušnjo selitve	Slovenski jezik	Jezik

E91	Tam so bili še kakšni drugi otroci, ki so se tako kot jaz preselili in so tudi oni kaj vprašali, tako smo se potem skupaj učili	Skupno učenje otrok z izkušnjo selitve	Dodatne ure slovenščine za otroke z izkušnjo selitve	Slovenski jezik	Jezik
E92	Mislím, da bi se brez teh ur težje naučila	Dodatne ure slovenščine koristne	Dodatne ure slovenščine za otroke z izkušnjo selitve	Slovenski jezik	Jezik
E93	V srbsčini	Lažje v maternem jeziku		Izražanje mnenje	Jezik
E94	Ker poznam več besed	Poznavanje besed	Razlogi za uporabo maternega jezika	Materni jezik	Jezik
E95	Pri slovenščini je pa tako, da včasih ko kaj govorim, moram še vedno dobro razmisliti, katero besedo bom uporabila	Oteženo pogovarjanje	Ovire zaradi slabšega poznavanja slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
E96	Ko me je učiteljica nekaj vprašala, je nisem razumela, če sem jo pa razumela, pa nisem znala odgovoriti, pač nisem znala najti prave besede, da bi nekaj povedala	Nezmožnost sodelovanja pri pouku	Ovire zaradi slabšega poznavanja slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
E97	Bilo mi je neprijetno	Neprijetni občutki	Ovire zaradi slabšega poznavanja slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
E98	Ker je potem cel razred gledal vame in me je bilo sram	Sram	Ovire zaradi slabšega poznavanja slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
E99	Največja podpora so mi bili starši	Pomoč staršev	Osebe, ki so pomagale	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
E100	Ker nisem znala pisati latinice in pri tem so mi starši najbolj pomagali	Učenje pisave	Neformalna pomoč	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
E101	Pomagala mi je tudi tista učiteljica	Pomoč učiteljice	Osebe, ki so pomagale	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
E102	Ki me je učila slovensko, ko se je šola že začela	Učenje jezika	Formalna pomoč	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
E103	Pa kakšna sošolka, ki je znala srbsko	Pomoč sošolcev, ki poznajo jezik	Osebe, ki so pomagale	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
E104	Mi je malo prevajala besede	Prevajanje besed	Neformalna pomoč	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora

E105	Na njih sem se obračala, ko sem imela kakšne ideje, z njimi sem sodelovala v sklopu otroškega parlamenta, smo pred dvema letoma uvajali na šolo šolske novice na tistih oglasnih panojih	Sodelovanje v sklopu otroškega parlamenta	Povod za prvo srečanje	Šolska svetovalna služba	Pomoč in podpora
E106	Vem pa, da eni učenci tudi hodijo k njim na razgovore, če rabijo kakšno pomoč	Informacije drugih, da hodijo k svetovalnim delavkam na pogovore	Seznanjanje s šolsko svetovalno službo	Šolska svetovalna služba	Pomoč in podpora
E107	Učiteljica je enkrat nekaj govorila, samo se ne spomnim dobro	Poznavanje osnovnih značilnosti delovanja ŠSS	Seznanjanje s šolsko svetovalno službo	Šolska svetovalna služba	Pomoč in podpora
E108	Če bi prej dobila prijatelje, bi mi bilo lažje	Pomankanje prijateljev in druženja		Pomanjkljivosti v času selitve	Pomoč in podpora
E109	Jaz bi ji pokazala mesto, kje je igrišče, da bi se lahko s kom igrala, pa pokazala bi ji šolo in omarice	Predstavitve mesta in šole		Predlogi	Pomoč in podpora
E110	Povedala bi ji, da naj prinese copate, da ne bi bila bosa prvi dan	Informiranje o šolskih pravilih		Predlogi	Pomoč in podpora
E111	To je bila ta ena učiteljica, ko sem jaz prišla na šolo in mi je vedno dala eno oceno nižjo	Dodeljevanje nižje ocene od zaslužene	Oblike nestrpnosti	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
E112	Jaz sem vedno imela tak občutek	Občutenje nestrpnosti	Občutki in reakcije otroka	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
E113	Tudi ko sem jo vprašala, zakaj sem dobila oceno 3, je rekla samo, da ker se je ona tako odločila	Ni razlage o dodeljevanju nižjih ocen	Reakcije drugih	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
E114	Počutila sem se neumno	Občutki neumnosti	Občutki in reakcije otroka	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
E115	Ker sem vedela, da si zaslužim boljšo oceno	Zavedanje, da si zasluži boljšo oceno	Občutki in reakcije otroka	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
E116	Pa nisem nič mogla storiti	Občutek nemoči	Občutki in reakcije otroka	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
E117	Eni so bili prijazni, recimo	Ljudi, ki se preselijo v		Mnenje o nestrpnosti	Odzivi okolja

	tista učiteljica, ki mi je pomagala, pa ena sošolka, eni pa niso bili prijazni, tako kot ta učiteljica, pa tisti sošolci, ki se sploh niso pogovarjali z mano	Slovenijo, določeni sprejemajo, drugi pa ne			
E118	Danes so vsi prijazni, ker dobro govorim slovensko in je zdaj vse v redu	Prijaznost drugih		Strpen odziv	Odzivi okolja
E119	Jaz mislim, da večinoma smo dobro sprejeti	Večinoma dobro sprejeti		Mnenje o nestrpnosti	Odzivi okolja
E120	Ima pa verjetno vsak kakšno takšno slabo izkušnjo, kot jo imam jaz s to učiteljico recimo	Osebe z izkušnjo selitve so soočajo z izzivi		Mnenje o nestrpnosti	Odzivi okolja
E121	Sem mislila, da se bom lažje vklopila na začetku, sem pa potem imela kar nekaj težav	Na začetku mnenje, da vključevanje ne bo tako zahtevno		Prva misel na selitev	Spomini na selitev
E122	Pa kar nekaj časa je trajalo, da so me sprejeli	Oteženo vključevanje		Prva misel na selitev	Spomini na selitev
F1	Jaz sem bila zelo vesela, da sem prišla	Vesetje, zaradi selitve		Občutki ob selitvi	Spomini na selitev
F2	Tukaj mi je všeč, ker imam več prijateljev	Več prijateljev kot v državi prihoda		Prva misel na selitev	Spomini na selitev
F3	Odnosi so bili v redu	Podporni odnosi med družinskimi člani	Čas pred selitvijo	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
F4	Dobro smo se razumeli	Člani družine se razumejo	Čas pred selitvijo	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
F5	S sestro sva veliko pomagali mami doma	Pomoč otrok pri gospodinjskih opravilih	Čas pred selitvijo	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
F6	Oči je pred tem dve leti delal tukaj v Sloveniji	Zaposlitev v drugi državi		Združitev družine	Razlog selitve
F7	To nam je bilo zelo težko	Žalost zaradi ločenosti družinskih članov		Združitev družine	Razlog selitve
F8	Zato ker se nismo veliko videvali, zato sem bila vesela, da se selimo, da bomo vsi skupaj	Želja po skupnem življenju		Združitev družine	Razlog selitve

F9	Spremenilo se je samo to, da smo bili več časa skupaj	Več skupnega časa	V času selitve	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
F10	Smo rabili nekaj časa, da smo se na to navadili	Prilagajanje na drugačno življenje	V času selitve	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
F11	Prej smo me tri živele same in smo na primer bile navajene, da jemo bolj pozno, ne takoj ko vstanemo. Moj oči pa rad je, takoj ko vstane. Morali smo se uskladiti	Usklajevanje med družinskimi člani	V času selitve	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
F12	Jaz bi rekla, da mogoče malo boljši	Bolj podporni odnosi kot v državi prihoda	Čas po selitvi	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
F13	Meni je tukaj všeč, sestri tudi, oči že dolgo tukaj živi	Večina članov družine se je uspešno adaptirala	Čas po selitvi	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
F14	Ampak mami se pa ni še tako navadila, nima se s kom družiti, nima službe in ji je dolgčas, pa slabe volje je	Določeni družinski člani se niso navadili na novo življenje	Čas po selitvi	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
F15	Jaz imam kar slabo vest, ko grem ven s prijateljicami, ona pa ostane sama doma	Slaba vest ker je določenim članom družine težko	Čas po selitvi	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
F16	Slišimo se preko Vibra	Ohranjanje stikov preko aplikacije Viber	Ohranjanje stikov s starimi starši	Ohranjanje stikov z razširjeno družino	Družinsko okolje
F17	Vsak dan se pogovarjamo	Dnevni stiki s starimi starši	Ohranjanje stikov s starimi starši	Ohranjanje stikov z razširjeno družino	Družinsko okolje
F18	Zelo mi je pomembno	Stiki s starimi starši pomembni	Pomen ohranjanja stikov s starimi starši za otroka	Ohranjanje stikov z razširjeno družino	Družinsko okolje
F19	Ker se rada slišim z njimi, da vem, da so v redu	Zanimanje za njihovo dobrobit	Pomen ohranjanja stikov s starimi starši za otroka	Ohranjanje stikov z razširjeno družino	Družinsko okolje
F20	Rada bi, da so v redu in zdravi	Zanimanje za njihovo dobrobit	Pomen ohranjanja stikov s starimi starši za otroka	Ohranjanje stikov z razširjeno družino	Družinsko okolje

F21	Oči ima veliko prijateljev, ki so tudi Bosanci in se z njimi in njihovimi družinami družimo	Imajo družinske prijatelje		Vključevanje družine v širšo skupnost	Družinsko okolje
F22	Pa neke sorodnike imamo v Ljubljani in gremo včasih k njim na obisk	Občasno druženje s sorodniki, ki živijo v Sloveniji		Vključevanje družine v širšo skupnost	Družinsko okolje
F23	Super sem se počutila	Pozitivni občutki	Počutje v šoli in razredu v času selitve	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
F24	Komaj sem čakala, da grem v šolo	Vesелje zaradi druženja	Počutje v šoli in razredu v času selitve	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
F25	Zelo dobro	Prijazni sošolci		Sošolci	Šolsko okolje
F26	Tam se spoznala tudi svojo najboljšo prijateljico, ki je tako kot jaz muslimanka	Druženje s sošolko, ki je iste vere		Sošolci	Šolsko okolje
F27	Tudi se dobro razumemo	Podporni odnosi s sošolci		Sošolci	Šolsko okolje
F28	Se veliko družimo	Druženje		Sošolci	Šolsko okolje
F29	Jaz se zelo dobro počutim	Dobro počutje v šoli	Počutje v šoli in razredu danes	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
F30	Grem rada v šolo	Z veseljem v šolo	Počutje v šoli in razredu danes	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
F31	V redu so me sprejeli	Prijazni učitelji	Prvi stik z učitelji	Učitelji	Šolsko okolje
F32	Če kaj nisem razumela, sem vprašala, pa so mi vedno vse razložili	Kvalitetne razlage	Prvi stik z učitelji	Učitelji	Šolsko okolje
F33	Mi tudi pomagali	Pomoč s strani učiteljev	Prvi stik z učitelji	Učitelji	Šolsko okolje
F34	Večinoma so besedo vpisali v prevajalnik na internetu pa sem si potem lahko sama prebrala	Pomoč pri učenju jezika	Prvi stik z učitelji	Učitelji	Šolsko okolje
F35	Še boljše	Spodbuden odnos z učitelji	Odnos z učitelji danes	Učitelji	Šolsko okolje
F36	Ker se lahko z njimi sama pogovarjam	Komunikacija z učitelji	Pomen učenja slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
F37	Zelo mi je pomembno	Velika potreba	Pomen učenja slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
F38	Ker jih lahko vprašam, če kaj ne razumem in potem več znam	Usvajanje več znanja v šoli	Pomen učenja slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik

F39	Pa lahko kdaj dobim boljšo oceno	Pridobivanje boljših ocen	Pomen učenja slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
F40	To je meni zelo pomembno	Dobre ocene pomembne	Dobre ocene in znanje	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
F41	Zato ker se težko učim in sem potem zelo vesela, ko dobim kakšno dobro oceno	Vesetje ob dobri oceni	Dobre ocene in znanje	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
F42	Pomagajo mi sošolci in mi razložijo	Pomoč sošolcev	Slabe ocene in učne težave	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
F43	Pa tudi učiteljico vprašam	Pomoč učiteljice	Slabe ocene in učne težave	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
F44	Sem zelo zadovoljna	Zadovoljiv	Odnos z učitelji danes	Učitelji	Šolsko okolje
F45	Ker se nikoli nihče ne jezi name in jim ni težko pomagati	Radi pomagajo	Odnos z učitelji danes	Učitelji	Šolsko okolje
F46	Takrat pa hodim na treninge	Prostočasne dejavnosti		Prosti čas	Vrstniški in prijateljski krog
F47	Košarko	Prostočasne dejavnosti		Prosti čas	Vrstniški in prijateljski krog
F48	Tako kot moja najboljša prijateljica	Druženje s sošolci/prijatelji		Prosti čas	Vrstniški in prijateljski krog
F49	Prijatelj te razume	Podporni odnosi		Definicija prijateljstva	Vrstniški in prijateljski krog
F50	Je do tebe prijazen	Prijaznost		Definicija prijateljstva	Vrstniški in prijateljski krog
F51	Ti nikoli ne laže	Brez laži		Definicija prijateljstva	Vrstniški in prijateljski krog
F52	Me smo sošolke, tako da smo veliko časa skupaj v šoli	V sklopu šole	Način zbliževanja z novimi prijatelji	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
F53	Popoldne pa hodimo skupaj na treninge	Šport	Način zbliževanja z novimi prijatelji	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
F54	Veliko smo na igrišču	Igranje na igrišču	Skupne značilnosti in druženje	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
F55	Veliko mi pomenijo	Velik pomen	Pomen novih prijateljev za otroka	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
F56	Ker se z njimi rada družim in mi je vedno lepo, ker se nič ne kregamo	Uživanje v druženju s prijatelji	Pomen novih prijateljev za otroka	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
F57	Najrajši igramo kakšen šport,	Šport	Način zbliževanja z novimi prijatelji	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog

	košarko, tudi nogomet				
F58	V Bosni imam zelo veliko prijateljev, več kot tukaj	Več prijateljev kot v državi sprejemnici	Pomen starih prijateljev za otroka	Ohranjanje starih prijateljev	Vrstniški in prijateljski krog
F59	Ampak se ne slišim veliko z njimi	Redki stiki	Način ohranjanja stikov s starimi prijatelji	Ohranjanje starih prijateljev	Vrstniški in prijateljski krog
F60	Jaz imam tukaj svoje prijateljice, oni se pa družijo zdaj brez mene in ni več isto, kot ko sem živela dol	Drugačni odnosi kot pred selitvijo	Pomen starih prijateljev za otroka	Ohranjanje starih prijateljev	Vrstniški in prijateljski krog
F61	Meni je pomembno samo, da se vidimo, ko grem v Bosno	Stiki v živo	Način ohranjanja stikov s starimi prijatelji	Ohranjanje starih prijateljev	Vrstniški in prijateljski krog
F62	Ni mi pa pomembno, da bi se sedaj vsak dan z njimi slišala	Ni potrebe po pogovorih	Pomen starih prijateljev za otroka	Ohranjanje starih prijateljev	Vrstniški in prijateljski krog
F63	Najprej sem bila žalostna, ker sem se z njimi družila od rojstva	Občutki žalosti	Občutki ob ločenosti od starih prijateljev	Ohranjanje starih prijateljev	Vrstniški in prijateljski krog
F64	Takrat nisem še poznala svoje najboljšje prijateljice, ampak takoj ko sem jo spoznala, mi je bilo pa v redu	Ni občutka osamljenosti	Pomen novih prijateljev za otroka	Vzpostavljanje novih prijateljev	Vrstniški in prijateljski krog
F65	Bosanski	Bosanski jezik		Materni jezik	Jezik
F66	Zelo veliko	Stalna uporaba	Uporaba maternega jezika	Materni jezik	Jezik
F67	S svojimi doma vedno	Uporaba v družini	Uporaba maternega jezika	Materni jezik	Jezik
F68	Pa z vsemi, ki govorijo bosansko, srbsko ali hrvaško	Z vsemi, ki jezik razumejo	Uporaba maternega jezika	Materni jezik	Jezik
F69	Mi je pomembno	Velik pomen	Pomen uporabe maternega jezika	Materni jezik	Jezik
F70	Ker ga nočem pozabiti	Želja po ohranjanju jezika	Pomen uporabe maternega jezika	Materni jezik	Jezik
F71	Ta moja prijateljica, ki je iste narodnosti kot jaz, ona se je z mano vedno pogovarjala po bosansko	Uporaba s strani sošolke, ki je jezik poznala	Materni jezik v šoli	Materni jezik	Jezik
F72	Noben ni znal bosansko	Neuporaba s strani učiteljev	Materni jezik v šoli	Materni jezik	Jezik
F73	Jaz sem bila vesela, da se bom naučila nov jezik	Veselje	Občutki ob učenju slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik

F74	Moja prijateljica	Dodatna pomoč prijateljice	Pomoč pri učenju slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
F75	Ona mi je vedno prevajala	Prevajanje besed	Učenje slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
F76	Ob ponedeljkih imamo preduro in se skupaj učimo slovensko	Skupno učenje otrok z izkušnjo selitve	Dodatne ure slovenščine za otroke z izkušnjo selitve	Slovenski jezik	Jezik
F77	Meni so zelo pomembne	Dodatne ure slovenščine koristne	Dodatne ure slovenščine za otroke z izkušnjo selitve	Slovenski jezik	Jezik
F78	Ker se tam veliko naučim	Dodatne ure slovenščine koristne	Dodatne ure slovenščine za otroke z izkušnjo selitve	Slovenski jezik	Jezik
F79	Pa tam sem veliko prijateljev spoznala	Širjenje socialne mreže	Dodatne ure slovenščine za otroke z izkušnjo selitve	Slovenski jezik	Jezik
F80	Igrice se igramo in je zabavno	Učenje skozi igro	Dodatne ure slovenščine za otroke z izkušnjo selitve	Slovenski jezik	Jezik
F81	V bosanskem	Lažje v maternem jeziku		Izražanje mnenja	Jezik
F82	Ker poznam vse besede	Poznavanje besed	Razlogi za uporabo maternega jezika	Materni jezik	Jezik
F83	Pa ne rabim razmišljati, kako se bom izrazila	Poznavanje pojmov	Razlogi za uporabo maternega jezika	Materni jezik	Jezik
F84	Nisem se mogla dobro sporazumeti z ostalimi sošolci in učitelji	Nezmožnost pogovora z učitelji in sošolci	Ovire zaradi slabšega poznavanja slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
F85	Vedno sem bila odvisna od svoje prijateljice, da mi je pomagala	Izražanje mnenja preko drugega	Ovire zaradi slabšega poznavanja slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
F86	Če nje ni bilo blizu, se nisem mogla z nikomer pogovarjati sama	Oteženo pogovarjanje	Ovire zaradi slabšega poznavanja slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
F87	Pomagala mi je ta moja prijateljica	Pomoč sošolke, ki ima izkušnjo selitve	Osebe, ki so pomagale	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
F88	Tako med poukom	Pomoč pri pouku	Neformalna pomoč	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
F89	Učitelji so mi pomagali	Pomoč učiteljice	Osebe, ki so pomagale	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
F90	Vse so mi razložili	Razlaga učne snovi	Formalna pomoč	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
F91	Pa tudi moji starši so mi pomagali	Pomoč staršev	Osebe, ki so pomagale	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
F92	Tako da so z mano delali naloge	Skupno delanje domačih nalog	Neformalna pomoč	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora

F93	Ja sem slišala za to	Zavedanje, da obstaja	Seznanjenje s šolsko svetovalno službo	Šolska svetovalna služba	Pomoč in podpora
F94	Pa tudi vem, katere učiteljice tam delajo	Poznavanje strokovnih delavk na izgled	Seznanjenje s šolsko svetovalno službo	Šolska svetovalna služba	Pomoč in podpora
F95	Ampak nisem se pa z njimi še nikoli pogovarjala	Ni osebne izkušnje sodelovanja	Sodelovanje in aktivnosti	Šolska svetovalna služba	Pomoč in podpora
F96	Mislim, da smo se v 4. razredu to učili pri enem predmetu	Učenje o ŠSS pri predmetu v šoli	Seznanjenje s šolsko svetovalno službo	Šolska svetovalna služba	Pomoč in podpora
F97	Jaz nisem nič pogrešala, meni je vse bilo super in še zdaj mi je	Pomanjkljivosti ni bilo		Pomanjkljivosti v času selitve	Pomoč in podpora
F98	Jaz bi mu vse razložila	Razlage o pomembnih stvareh		Predlogi	Pomoč in podpora
F99	Pa rekla bi njegovim sošolcem in učiteljici, da mu pomagajo	Organiziranje pomoči sošolcev in učiteljev		Predlogi	Pomoč in podpora
F100	Vsi so se obnašali v redu	Prijaznost drugih		Strpen odziv	Odzivi okolja
F101	Ampak so se oni več družili med sabo, ker se že od prej poznajo	Zaprti krogi sošolcev, ki se poznajo od prej	Oblike nestrpnosti	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
F102	Dobro sem se počutila	Občutki sprejetosti		Strpen odziv	Odzivi okolja
F103	Samo sem vedno čutila, da nisem njihova	Občutek ne pripadanja	Občutki in reakcije otroka	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
F104	Oni so se med sabo poznali, pa so imeli kakšne skrivnosti, katerih jaz nisem poznala, ker se družijo že od vrtca	Izključevanje	Oblike nestrpnosti	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
F105	Jaz sem mislila, da me nikoli ne bojo sprejeli	Občutek nemoči	Občutki in reakcije otroka	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
F106	Da nikoli ne bom imela prijateljic	Občutek, da bo vključevanje težko	Občutki in reakcije otroka	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
F107	Samo ko sem se začela družiti s svojo najboljšo prijateljico, potem sem se počasi z vsemi spoznala in zdaj mi je res super	Boljše počutje po pridobitvi prijateljev	Občutki in reakcije otroka	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
F108	Jaz mislim, da nas na začetku vsi	Osebe z izkušnjo selitve so v družbi		Mnenje o nestrpnosti	Odzivi okolja

	malo čudno gledajo	deležne čudnih pogledov			
F109	Ampak potem ko nas spoznajo, pa vidijo, da smo čisto v redu in potem je super	Osebe z izkušnjo selitve so dobro sprejete, a ne na začetku		Mnenje o nestrpnosti	Odzivi okolja
F110	To je njihova stvar, kako se obnašajo, jaz se pa z vsemi rada družim	Vsak se sam odloča, kako se bo obnašal do oseb, ki imajo izkušnjo selitve		Mnenje o nestrpnosti	Odzivi okolja
G1	Dobro smo se razumeli	Podporni odnosi med družinskimi člani	Čas pred selitvijo	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
G2	Vsak vikend smo se skupaj sprehajali, s sestro sva pa radi vozili rolerje in tako	Skupno preživljanje prostega časa	Čas pred selitvijo	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
G3	Ja moj oči je že tri leta prej delal v Sloveniji	Zaposlitev v drugi državi		Združitev družine	Razlog selitve
G4	Se z njim nismo pogosto videvali. To mi ni bilo všeč	Žalost zaradi ločenosti družinskih članov		Združitev družine	Razlog selitve
G5	Mami pa sestra, oči je že prej živel tukaj	Prihod družinskih članov		Združitev družine	Razlog selitve
G6	Nismo več hodili na sprehode	Opuščanje skupnih dejavnosti	V času selitve	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
G7	Ker nismo imeli časa	Pomanjkanje časa	V času selitve	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
G8	Veliko papirjev smo morali urediti	Urejanje papirjev	V času selitve	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
G9	Pa oči je veliko delal, ker mami takrat še ni delala	Zaposlenost staršev	V času selitve	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
G10	Midve s sestro sva se pa učili jezik	Učenje jezika	V času selitve	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
G11	Danes je super	Podporni odnosi med družinskimi člani	Čas po selitvi	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
G12	Smo se navadili na novo življenje	Navajeni na novo okolje	Čas po selitvi	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
G13	Imamo veliko prijateljev	Druženje s prijatelji	Čas po selitvi	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
G14	Preko telefona se slišimo	Ohranjanje stikov preko telefona	Ohranjanje stikov s starimi starši	Ohranjanje stikov z razširjeno družino	Družinsko okolje
G15	Večkrat na teden	Tedenski stiki s starimi starši	Ohranjanje stikov s starimi starši	Ohranjanje stikov	Družinsko okolje

				z razširjeno družino	
G16	Pa ko gremo v Bosno, se tudi vidimo	Stiki v živo	Ohranjanje stikov s starimi starši	Ohranjanje stikov z razširjeno družino	Družinsko okolje
G17	Zato ker se imamo radi	Ljubezen do starih staršev	Pomen ohranjanja stikov s starimi starši za otroka	Ohranjanje stikov z razširjeno družino	Družinsko okolje
G18	Je pomembno	Stiki s starimi starši pomembni	Pomen ohranjanja stikov s starimi starši za otroka	Ohranjanje stikov z razširjeno družino	Družinsko okolje
G19	Da vemo, kaj se njim dogaja in da oni vejo, kaj se nam dogaja	Zanimanje za njihovo dobrobit	Pomen ohranjanja stikov s starimi starši za otroka	Ohranjanje stikov z razširjeno družino	Družinsko okolje
G20	Veliko imamo novih prijateljev	Imajo družinske prijatelje		Vključevanje družine v širšo skupnost	Družinsko okolje
G21	S sosedi se veliko družimo, ker so večinoma tudi iz Bosne	Druženje s sosedi		Vključevanje družine v širšo skupnost	Družinsko okolje
G22	Pa jaz sem veliko prijateljev spoznala v šoli in so se z njihovimi starši začeli družiti tudi moji starši	Imajo družinske prijatelje		Vključevanje družine v širšo skupnost	Družinsko okolje
G23	Vse je bilo drugačno	Vse drugače	Počutje v šoli in razredu v času selitve	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
G24	Čudno	Čudni občutki	Počutje v šoli in razredu v času selitve	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
G25	Ker nobenega nisem poznala	Osamljenost	Počutje v šoli in razredu v času selitve	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
G26	V redu, bili so prijazni	Prijazni sošolci		Sošolci	Šolsko okolje
G27	Dobro se počutim	Dobro počutje v šoli	Počutje v šoli in razredu danes	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
G28	Navadila sem se	Navada na šolsko okolje	Počutje v šoli in razredu danes	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
G29	Imam dobre ocene	Dobivanje dobrih ocen	Dobre ocene in znanje	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
G30	Lepo so me sprejeli	Lep sprejem	Prvi stik z učitelji	Učitelji	Šolsko okolje
G31	Bili so prijazni do mene in jaz sem bila prijazna do njih	Prijazni učitelji	Prvi stik z učitelji	Učitelji	Šolsko okolje
G32	Trudili so se, da bi me razumeli	Razumevajoči učitelji	Prvi stik z učitelji	Učitelji	Šolsko okolje
G33	Veliko so se z mano ukvarjali	Posvečanje pozornosti	Prvi stik z učitelji	Učitelji	Šolsko okolje

G34	Isti kot na začetku	Enak odnos kot na začetku	Odnos z učitelji danes	Učitelji	Šolsko okolje
G35	Še vedno smo prijazni en do drugega in se dobro razumemo	Spodbuden odnos z učitelji	Odnos z učitelji danes	Učitelji	Šolsko okolje
G36	Največ mi pomenijo moji prijatelji	Velik pomen	Pomen novih prijateljev za otroka	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
G37	To da dobivam dobre ocene	Dobre ocene pomembne	Dobre ocene in znanje	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
G38	Ker to pomeni, da sem se dobro naučila	Pomen ocen za boljše znanje	Pomen ocen	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
G39	Povem učiteljici, pa mi še enkrat razloži	Pomoč učiteljice	Slabe ocene in učne težave	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
G40	Rada rišem, barvam	Risanje		Prosti čas	Vrstniški in prijateljski krog
G41	Se igram zunaj s svojimi prijateljicami	Druženje s sošolci/prijatelji		Prosti čas	Vrstniški in prijateljski krog
G42	Da se spoštujemo	Spoštovanje		Definicija prijateljstva	Vrstniški in prijateljski krog
G43	Da si zaupamo	Zaupanje		Definicija prijateljstva	Vrstniški in prijateljski krog
G44	Nekako podobno razmišljamo	Podoben način razmišljanja	Način zbliževanja z novimi prijatelji	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
G45	Iste stvari imamo rade	Podobna zanimanja	Način zbliževanja z novimi prijatelji	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
G46	Zelo	Velik pomen	Pomen novih prijateljev za otroka	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
G47	Ker jim lahko vedno povem, ko imam kakšne težave	Podporni odnosi s prijatelji	Pomen novih prijateljev za otroka	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
G48	Mi pomagajo	Pomoč prijateljev	Pomen novih prijateljev za otroka	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
G49	Rišemo	Risanje	Skupne značilnosti in druženje	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
G50	Skačemo s kolebnico, igramo rokomet in košarko	Šport	Skupne značilnosti in druženje	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
G51	Preko telefona	Ohranjanje stikov preko telefona	Način ohranjanja stikov s starimi prijatelji	Ohranjanje starih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
G52	Ko grem pa jaz v Bosno, se pa tudi vidimo	Stiki v živo	Način ohranjanja stikov s starimi prijatelji	Ohranjanje starih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog

G53	Vsak teden	Tedenski stiki	Način ohranjanja stikov s starimi prijatelji	Ohranjanje starih prijateljev	Vrstniški in prijateljski krog
G54	Zelo pomembno	Velik pomen	Pomen starih prijateljev za otroka	Ohranjanje starih prijateljev	Vrstniški in prijateljski krog
G55	Ker nočem, da mislijo, da zato ker imam sedaj nove prijatelje, da oni niso več moji prijatelji	Še vedno prijatelji	Pomen starih prijateljev za otroka	Ohranjanje starih prijateljev	Vrstniški in prijateljski krog
G56	Bila sem malo nesigurna	Nesigurnost vase	Občutki ob ločenosti od starih prijateljev	Ohranjanje starih prijateljev	Vrstniški in prijateljski krog
G57	Takrat sem se vsak dan slišala z njimi	Na začetku dnevnih stiki	Občutki ob ločenosti od starih prijateljev	Ohranjanje starih prijateljev	Vrstniški in prijateljski krog
G58	Sem jih zelo pogrešala	Pogrešanje	Občutki ob ločenosti od starih prijateljev	Ohranjanje starih prijateljev	Vrstniški in prijateljski krog
G59	Nisem želela, da prijatelji v Bosni mislijo, da sem jih pozabila	Občutki krivde zaradi spoznavanja novih prijateljev	Občutki ob ločenosti od starih prijateljev	Ohranjanje starih prijateljev	Vrstniški in prijateljski krog
G60	Bosanski	Bosanski jezik		Materni jezik	Jezik
G61	S starši	Uporaba v družini	Uporaba maternega jezika	Materni jezik	Jezik
G62	Pa z eno prijateljico in njeno družino, ker so tako kot mi vsi Bosanci	Uporaba s prijatelji	Uporaba maternega jezika	Materni jezik	Jezik
G63	To mi je pomembno	Velik pomen	Pomen uporabe maternega jezika	Materni jezik	Jezik
G64	Ker je to jezik, katerega sem se prvega naučila	Govorjenje od majhnega	Razlogi za uporabo maternega jezika	Materni jezik	Jezik
G65	Zato ga nikoli ne smem pozabiti	Želja po ohranjanju jezika	Pomen uporabe maternega jezika	Materni jezik	Jezik
G66	Zato, ker imam v Bosni sorodnike in se rada z njimi pogovarjam	Pomemben za sporazumevanje s sorodniki in prijatelji	Razlogi za uporabo maternega jezika	Materni jezik	Jezik
G67	Ta prijateljica mi je vse prevajala in povedala, kaj moram delati	Uporaba s strani sošolke, ki je jezik poznala	Materni jezik v šoli	Materni jezik	Jezik
G68	Pa tudi učitelji so se trudili, so prevajali besede na internetu	Prevod učiteljev s pomočjo interneta	Materni jezik v šoli	Materni jezik	Jezik
G69	Ali pa so mi kaj narisali na tablo	Risanje učiteljev na tablo	Materni jezik v šoli	Materni jezik	Jezik
G70	Dobro	Dobro počutje	Občutki ob učenju slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
G71	Rekla sem si, da bom zmogla in sem se zelo hitro naučila	Motiviranost	Občutki ob učenju slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik

G72	Največ so mi pomagali moji sošolci, ker so mi vse prevedli	Pomoč sošolke	Pomoč pri učenju slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
G73	To sem imela v drugem in tretjem razredu	Dodatne ure takoj po selitvi	Dodatne ure slovenščine za otroke z izkušnjo selitve	Slovenski jezik	Jezik
G74	To je bilo samo za nas, ki nismo znali slovensko	Skupno učenje otrok z izkušnjo selitve	Dodatne ure slovenščine za otroke z izkušnjo selitve	Slovenski jezik	Jezik
G75	Večinoma smo se preko iger učili jezik	Učenje skozi igro	Dodatne ure slovenščine za otroke z izkušnjo selitve	Slovenski jezik	Jezik
G76	V bosanskem jeziku	Lažje v maternem jeziku		Izražanje mnenja	Jezik
G77	Čeprav mi gre tudi slovenščina zelo dobro	Tudi v slovenščini		Izražanje mnenja	Jezik
G78	Ja nisem nič sama razumela	Nerazumevanje	Ovire zaradi slabšega poznavanja slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
G79	Sem morala vedno prositi prijatelje za pomoč	Odvisnost od drugih	Ovire zaradi slabšega poznavanja slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
G80	Prijatelji	Pomoč prijateljev	Osebe, ki so pomagale	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
G81	Učitelji	Pomoč učiteljice	Osebe, ki so pomagale	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
G82	Starši	Pomoč staršev	Osebe, ki so pomagale	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
G83	Starši so mi pomagali doma, z mano so delali domače naloge	Skupno delanje domačih nalog	Neformalna pomoč	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
G84	V šoli so mi pa prijatelji pomagali in tudi učitelji, ker so mi vse razložili tako, da sem tudi jaz razumela	Razlaga učne snovi	Formalna pomoč	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
G85	Ja enkrat sem hotela spremeniti izbirni predmet, ker sem hotela na šport, pa sem morala tja, da sem se prepisala	Sprememba izbirnih predmetov	Sodelovanje in aktivnosti	Šolska svetovalna služba	Pomoč in podpora
G86	Ne, mislim pa, da se na njih lahko obrneš, če imaš kakšne težave v šoli	Pomagajo pri težavah	Seznanjanje s šolsko svetovalno službo	Šolska svetovalna služba	Pomoč in podpora
G87	Nekaj smo se o tem učili v šoli	Učenje o ŠSS pri predmetu v šoli	Seznanjanje s šolsko svetovalno službo	Šolska svetovalna služba	Pomoč in podpora

G88	Da bi imela internet in bi lažje delala naloge pa tudi lahko bi si besede prevajala	Omejen dostop do interneta		Pomanjkljivosti v času selitve	Pomoč in podpora
G89	Na začetku, ko smo prišli sem, smo se pogosto selili in potem je nekaj časa trajalo, da smo našli stanovanje, kjer smo ostali in tam sem pa potem imela internet	Pogosto menjavanje bivališča		Pomanjkljivosti v času selitve	Pomoč in podpora
G90	Najprej bi ji mesto razkazala, da bi vedela, kje je kaj	Predstavitve mesta		Predlogi	Pomoč in podpora
G91	Pa povedala bi ji najpomembnejše besede, da bi takoj razumela, kaj ji govorimo	Seznanjanje z najbolj uporabnimi besedami		Predlogi	Pomoč in podpora
G92	Vsi so bili zelo prijazni in so me lepo sprejeli, večinoma vsi	Večinoma vsi prijazni		Strpen odziv	Odzivi okolja
G93	Isto kot takrat, samo da se sedaj še boljše razumemo, ker se poznamo	Podporni odnosi		Strpen odziv	Odzivi okolja
G94	Pač v šoli imam eno sošolko, ki se že odkar sem prišla v njihov razred, noče igrati z mano	Izogibanje druženja	Oblike nestrpnosti	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
G95	Vsakič ko jaz pridem zraven, gre ona stran	Izogibanje kontakta	Oblike nestrpnosti	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
G96	Pa tudi eni svoji prijateljici je povedala, da je rekla, da se z mano ne bo nikoli igrala	Direktno povejo, da jih ne marajo	Oblike nestrpnosti	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
G97	Na začetku, sem veliko razmišljala, zakaj se tako obnaša	Obremenjenost zaradi nestrpnosti	Občutki in reakcije otroka	Nestrpen odziv	Odzivi okolja
G98	Danes mi je vseeno, ker imam svoje prijatelje in če se ona noče z mano igrati, se ne rabi, jaz imam itak svojo družbo	Ni obremenjenosti, zaradi prijateljev	Občutki in reakcije otroka	Nestrpen odziv	Odzivi okolja

G99	Jaz mislim, da so vsi zelo prijazni do nas, ki pridemo iz druge države	Do oseb z izkušnjo selitve so ostali ljudje prijazni		Mnenje o nestrpnosti	Odzivi okolja
G100	Da mi je tukaj zelo všeč in mesto mi je všeč in sem vesela, da smo prišli v Slovenijo	V Sloveniji lepo		Prva misel na selitev	Spomini na selitev
H1	Na začetku nisem nič vedel, ker sploh nisem vedel, kam gremo	Selitev v neznano državo		Prva misel na selitev	Spomini na selitev
H2	Ko sem prvič prišel v šolo, nisem nič znal, mislim sem, da sem sam. Kasneje, ko sem spoznal prijatelje, je bilo pa boljše	Osamljenost		Občutki ob selitvi	Spomini na selitev
H3	V redu, vedno smo skupaj praznovali rojstne dneve in so prišli vsi moji sorodniki, babica, dedek, stric, pa bratranec in smo se igrali in zabavali	Druženje s sorodniki	Čas pred selitvijo	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
H4	Dobro smo se razumeli	Podporni odnosi med družinskimi člani	Čas pred selitvijo	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
H5	Veliko smo očiju pomagali, da se je naučil govoriti špansko. Na začetku mu je šlo zelo slabo	Medsebojna pomoč med družinskimi člani	Čas pred selitvijo	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
H6	On je tam živel približno 7 let, potem se je pa moral zaradi službe vrniti v Slovenijo	Zaposlitev v drugi državi		Združitev družine	Razlog selitve
H7	Jaz, moj brat in mama smo pa prišli 2 leti za njim v Slovenijo	Prihod družinskih članov		Združitev družine	Razlog selitve
H8	Pa doma imam še enega brata in dve sestri, oni so ostali, ker so že starejši, brat je star 18, sestri pa 17 in 21 let	Del družine ostal doma	V času selitve	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje

H9	Pa še tukaj v Sloveniji imam dva brata, sta tudi že starejša, se tudi dobro razumemo	Podporni odnosi s sorojenci	Čas po selitvi	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
H10	Zato, da smo bili vsi skupaj, pač jaz mami in oči pa brat	Želja po skupnem življenju		Združitev družine	Razlog selitve
H11	Mami in oči sta bila vesela, ker smo bili spet skupaj	Veselje staršev	V času selitve	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
H12	Meni in mojemu bratu je pa na začetku bilo malo težko, ker nič nisva razumela	Težki občutki	V času selitve	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
H13	Jaz sem si želel, da bi se vrnili nazaj	Želja po vrnitvi v državo prihoda	V času selitve	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
H14	Super se razumemo	Podporni odnosi med družinskimi člani	Čas po selitvi	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
H15	Veliko se igram z bratom, več kot prej, ko smo živeli v Dominikani	Bolj podporni odnosi kot v državi prihoda	Čas po selitvi	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
H16	Pa tudi mami ima več časa, ker ne dela in potem skupaj gledamo filme	Več skupnega časa	Čas po selitvi	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
H17	Samo ko praznujem rojstni dan pa ni več tako zabavno, ker tukaj nimamo veliko prijateljev in sorodnikov, kot smo jih imeli v Dominikani	Spremenjenje skupne dejavnosti	Čas po selitvi	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
H18	Slišimo se prek aplikacij, da se lahko tudi vidimo preko kamere	Ohranjanje stikov preko aplikacij za video pogovore	Ohranjanje stikov s starimi starši	Ohranjanje stikov z razširjeno družino	Družinsko okolje
H19	Največ s sestrama, z njima in bratom se slišimo večkrat na teden	Ohranjanje stikov z delom družine, ki je ostal v državi prihoda	Čas po selitvi	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
H20	Z babico in dedkom se slišimo vsak teden	Tedenski stiki s starimi starši	Ohranjanje stikov s starimi starši	Ohranjanje stikov z razširjeno družino	Družinsko okolje
H21	S stricem malo manjkrat	Redki stiki s stricem	Ohranjanje stikov s tetami, strici	Ohranjanje stikov z razširjeno družino	Družinsko okolje

H22	Zelo je pomembno	Stiki s starimi starši pomembni	Pomen ohranjanja stikov s starimi starši za otroka	Ohranjanje stikov z razširjeno družino	Družinsko okolje
H23	Ker sem z njimi prej živel in družili smo se	Pomemben del življenja	Pomen ohranjanja stikov s starimi starši za otroka	Ohranjanje stikov z razširjeno družino	Družinsko okolje
H24	Če se ne bi pogosto slišali, potem ne bi bili več povezani	Občutek povezanosti	Pomen ohranjanja stikov s starimi starši za otroka	Ohranjanje stikov z razširjeno družino	Družinsko okolje
H25	Nimamo nekih novih prijateljev	Nimajo družinskih prijateljev		Vključevanje družine v širšo skupnosti	Družinsko okolje
H26	Družimo se samo z očijevim bratom, ki živi tukaj v Sloveniji in njegovimi otroci	Občasno druženje s sorodniki, ki živijo v Sloveniji		Vključevanje družine v širšo skupnosti	Družinsko okolje
H27	Čudno	Čudni občutki	Počutje v šoli in razredu v času selitve	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
H28	Ker nobenega nisem poznal, samo svojega brata, ki je tudi hodil tukaj v šolo	Nepoznavanje oseb	Počutje v šoli in razredu v času selitve	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
H29	Na začetku sem bil bolj sam, ker se nisem hotel z nobenim igrati	Osamljenost	Počutje v šoli in razredu v času selitve	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
H30	Vedno so me povabili zraven	Povabilo k igri		Sošolci	Šolsko okolje
H31	Spraševali so me, kako se reče kakšna beseda v španščini, to jim je bilo zelo zanimivo, ker noben drug v razredu ni govoril špansko	Zanimanje sošolcev za materni jezik		Sošolci	Šolsko okolje
H32	Danes se zelo dobro razumemo	Podporni odnosi s sošolci		Sošolci	Šolsko okolje
H33	Imam veliko prijateljev in se vedno skupaj igramo v šoli	Druženje		Sošolci	Šolsko okolje
H34	Lepo so me sprejeli	Lep sprejem	Prvi stik z učitelji	Učitelji	Šolsko okolje
H35	Vedno so mi pomagali, kar koli sem potreboval	Pomoč s strani učiteljev	Prvi stik z učitelji	Učitelji	Šolsko okolje
H36	Boljše	Spodbuden odnos z učitelji	Odnos z učitelji danes	Učitelji	Šolsko okolje
H37	Ker se bolje razumemo, ker	Razvita komunikacija	Odnos z učitelji danes	Učitelji	Šolsko okolje

	jaz znam govoriti slovensko				
H38	Če bom imel dobre ocene, se bom nekoč lahko vrnil v Dominikano	Pomen ocen za vrnitev v državo prihoda	Pomen ocen	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
H39	Potoval po svetu	Pomen ocen za boljšo prihodnost	Pomen ocen	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
H40	Čeprav sem se tukaj navadil in mi je lepo, vedno pogrešam Dominikano	Pogrešanje države prihoda	Počutje v šoli in razredu danes	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
H41	Počutim se zelo dobro, vesel sem	Vesetje ob dobri oceni	Dobre ocene in znanje	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
H42	Ker si dokažem, da nekaj znam	Pomen ocen za boljše znanje	Pomen ocen	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
H43	Takrat sem pa žalosten	Žalost ob slabi oceni	Slabe ocene in učne težave	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
H44	Vem, da se bom moral še učiti	Potrebno dodatno učenje	Slabe ocene in učne težave	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
H45	Največ mi pomagajo sošolci, njim rečem, da nekaj ne razumem in mi razložijo	Pomoč sošolcev	Slabe ocene in učne težave	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
H46	Rad se igram z bratom	Druženje s sorojenci		Prosti čas	Vrstniški in prijateljski krog
H47	Prijatelji, gremo ven in igramo košarko	Druženje s sošolci/prijatelji		Prosti čas	Vrstniški in prijateljski krog
H48	Prijatelj se ti nikoli ne posmehuje	Brez posmehovanja		Definicija prijateljstva	Vrstniški in prijateljski krog
H49	Te ne tepe	Brez nasilja		Definicija prijateljstva	Vrstniški in prijateljski krog
H50	Ampak ti vedno pomaga	Medsebojna pomoč		Definicija prijateljstva	Vrstniški in prijateljski krog
H51	Veliko mi pomenijo	Velik pomen	Pomen novih prijateljev za otroka	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
H52	Če jih ne bi imel, bi bil vedno sam	Ni občutka osamljenosti	Pomen novih prijateljev za otroka	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
H53	Nič ne bi imel za početi, z nikomer se ne bi mogel igrati	Vklapljanje v družbo	Pomen novih prijateljev za otroka	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
H54	Gremo na igrišče	Igranje na igrišču	Skupne značilnosti in druženje	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
H55	Igramo košarko	Šport	Skupne značilnosti in druženje	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog

H56	Ne slišimo se tako preko telefona	Ni ohranjanja stikov preko telefona	Način ohranjanja stikov s starimi prijatelji	Ohranjanje starih prijateljev	Vrstniški in prijateljski krog
H57	Samo ko grem v Dominikano, jih pa vedno obiščem in se takrat skupaj igramo potem	Stiki v živo	Način ohranjanja stikov s starimi prijatelji	Ohranjanje starih prijateljev	Vrstniški in prijateljski krog
H58	Meni je tako čisto v redu, ker imam tukaj prijatelje in se z njimi družim vsak dan	Ni potrebe po pogovorih	Pomen starih prijateljev za otroka	Ohranjanje starih prijateljev	Vrstniški in prijateljski krog
H59	Takrat mi je bilo težko	Težki občutki	Občutki ob ločenosti od starih prijateljev	Ohranjanje starih prijateljev	Vrstniški in prijateljski krog
H60	Včasih sem tudi jokal, ker sem pogrešal njih in igranje z njimi	Pogrešanje	Občutki ob ločenosti od starih prijateljev	Ohranjanje starih prijateljev	Vrstniški in prijateljski krog
H61	Tukaj fantje igrajo samo košarko in nogomet, tako da sem pogrešal bejzbol, ker smo ga v Dominikani vedno igrali	Pogrešanje skupnih dejavnosti	Občutki ob ločenosti od starih prijateljev	Ohranjanje starih prijateljev	Vrstniški in prijateljski krog
H62	Španščina	Španski jezik		Materni jezik	Jezik
H63	Z mamo, ker ona še vedno ne zna slovensko, včasih pa tudi z bratom	Uporaba v družini	Uporaba maternega jezika	Materni jezik	Jezik
H64	Z mamo govorim špansko	Uporaba v družini	Uporaba maternega jezika	Materni jezik	Jezik
H65	Z očetom pa slovensko	Komunikacija s staršem, ki ne zna maternega jezika	Pomen učenja slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
H66	Zelo mi je pomembno	Velik pomen	Pomen uporabe maternega jezika za otroka	Materni jezik	Jezik
H67	Ker če ga pozabim, se ne bom mogel pogovarjati s svojimi sorodniki in prijatelji iz Dominikane	Pomemben za sporazumevanje s sorodniki in prijatelji	Razlogi za uporabo maternega jezika	Materni jezik	Jezik
H68	Tako so mi vedno prevajali preko interneta, zelo so se potrudili	Prevod učiteljev s pomočjo interneta	Materni jezik v šoli	Materni jezik	Jezik
H69	Najprej me je bilo strah	Strah	Občutki ob učenju slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
H70	Ko sem poslušal sošolce, ki so se pogovarjali po slovensko, sem mislil, da se jaz nikoli ne bom	Jezik, katerega se je težko naučiti	Občutki ob učenju slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik

	naučil tega jezika, ker nisem niti besede razumel				
H71	Potem je šlo pa kar dobro, hitro sem se naučil	Hitro učenje	Občutki ob učenju slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
H72	Najbolj mi je pomagal moj oče, ker on je tukaj rojen in zna govoriti slovensko	Pomoč staršev	Pomoč pri učenju slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
H73	Pa tudi moja dva brata, ki sta tudi tukaj rojena	Pomoč sorojencev	Pomoč pri učenju slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
H74	Pa tudi eno učiteljico, sem imel in sva se skupaj z ostalimi, ki niso znali slovensko skupaj učila	Skupno učenje otrok z izkušnjo selitve	Dodatne ure slovenščine za otroke z izkušnjo selitve	Slovenski jezik	Jezik
H75	To smo imeli vsak teden, pred poukom sem moral priti in smo se učili z učiteljico	Udeleževanje dodatnih ur	Dodatne ure slovenščine za otroke z izkušnjo selitve	Slovenski jezik	Jezik
H76	Malo nas je bilo, mogoče šest	Majhna skupina učencev	Dodatne ure slovenščine za otroke z izkušnjo selitve	Slovenski jezik	Jezik
H77	Največ težav sem imel pri pouku	Nezmožnost sodelovanja pri pouku	Ovire zaradi slabšega poznavanja slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
H78	Ker sploh nisem mogel brati po slovensko	Oteženo branje	Ovire zaradi slabšega poznavanja slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
H79	Potem sem imel pri vseh predmetih težave, ker sploh nisem razumel navodil	Nerazumevanje	Ovire zaradi slabšega poznavanja slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
H80	V španskem	Lažje v maternem jeziku		Izražanje mnenja	Jezik
H81	Zato ker ta jezik najboljše znam	Poznavanje besed	Razlogi za uporabo maternega jezika	Materni jezik	Jezik
H82	Doma, pri domačih nalogah	Skupno delanje domačih nalog	Neformalna pomoč	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
H83	So mi pomagali starši in brat	Pomoč družine	Osebe, ki so pomagale	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
H84	V šoli, pri pouku	Razlaga učne snovi	Formalna pomoč	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
H85	Pa sošolci	Pomoč sošolcev	Osebe, ki so pomagale	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
H86	Učitelji	Pomoč učiteljice	Osebe, ki so pomagale	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
H87	Vedno sem imel nekoga, ki mi je pomagal	Vedno deležen pomoči	Osebe, ki so pomagale	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora

H88	Meni je bilo že takrat čisto v redu, ne bi nič več rabil	Pomanjkljivosti ni bilo		Pomanjkljivosti v času selitve	Pomoč in podpora
H89	Dobre	Pozitivna izkušnja sodelovanja	Sodelovanje in aktivnosti	Šolska svetovalna služba	Pomoč in podpora
H90	Če sem kdaj imel kakšne težave, da kaj nisem razumel, sem vedno odšel k tistim učiteljicam	Pomagajo pri težavah	Seznanjanje s šolsko svetovalno službo	Šolska svetovalna služba	Pomoč in podpora
H91	So mi našle pomoč	Najdejo pomoč	Seznanjanje s šolsko svetovalno službo	Šolska svetovalna služba	Pomoč in podpora
H92	Ne veliko, ampak vedno ko sem se, so mi pomagali	Pomagajo pri težavah	Seznanjanje s šolsko svetovalno službo	Šolska svetovalna služba	Pomoč in podpora
H93	Vse bi mu razložil	Razlage o pomembnih stvareh		Predlogi	Pomoč in podpora
H94	Vedno bi ga povabil k igri, tudi če ne bi znal govoriti slovensko, tako kot so mene	Povabilo k druženju		Predlogi	Pomoč in podpora
H95	Vsi so bili zelo prijazni	Prijaznost drugih		Strpen odziv	Odzivi okolja
H96	Vedno so hoteli, da jim govorim, kako je bilo živeti v Dominikani, zanimalo jih je, kako je tam v šoli, kako tam ljudje živijo	Zanimanje za kulturo		Strpen odziv	Odzivi okolja
H97	Tudi so prijazni	Prijaznost drugih		Strpen odziv	Odzivi okolja
H98	Vedno me pohvalijo, da znam zelo dobro govoriti slovensko	Pohvale za govorjenje v slovenščini		Strpen odziv	Odzivi okolja
H99	So veseli, da sem tukaj	Drugi veseli, da so prišli ravno v Slovenijo		Strpen odziv	Odzivi okolja
H100	Da znam njihov jezik	Drugi veseli, da znajo slovensko		Strpen odziv	Odzivi okolja
H101	Jaz mislim, da nas vsi zelo lepo sprejmejo	Osebe z izkušnjo selitve so v Sloveniji dobro sprejete		Mnenje o nestrpnosti	Odzivi okolja
H102	So veseli, da smo prišli	Ljudje so veseli oseb z izkušnjo selitve		Mnenje o nestrpnosti	Odzivi okolja
I1	Selitve sem se veselil	Veselje zaradi selitve		Občutki ob selitvi	Spomini na selitev

I2	Tudi ko sem prvič prišel v Slovenijo, mi je bilo takoj všeč tukaj	Navdušenje nad Slovenijo		Prva misel na selitev	Spomini na selitev
I3	Zato, da bomo spet skupaj z očijem in bratoma, ki živita tukaj	Želja po skupnem življenju		Združitev družine	Razlog selitve
I4	Ampak hkrati sem bil pa žalosten, ker sem vedel, da bosta sestri in brat ostali v Dominikani	Del družine ostal doma	V času selitve	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
I5	Moja družina je bila zelo velika, vsi smo živeli v eni hiši	Življenje s starši in sorojenci	Čas pred selitvijo	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
I6	Je bilo pa težko, ker je oče Slovenec in tukaj ima tudi službo, tako da je na začetku veliko potoval	Oče zaposlen	Čas pred selitvijo	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
I7	Kasneje pa se je kar preselil v Slovenijo	Oče odsoten	Čas pred selitvijo	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
I8	Z mamom sem vedno bil zelo povezan in sem se z njo o vsem pogovarjal	Podporen odnos z mamom	Čas pred selitvijo	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
I9	Z očetom nisem bil toliko povezan, ker se sploh nisva veliko videla, ker je nenehno potoval	Manj podporen odnos z očetom	Čas pred selitvijo	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
I10	Z najmlajšim bratom sva najbolj povezana, ker sva približno enako stara in že celo življenje živiva skupaj. S sestrama in bratom v Dominikani sem tudi bil zelo povezan, ampak se, od kar smo se preselili, zelo malo vidvamo. Sem se pa sedaj bolj povezal s tem bratom, ki živita tukaj,	Podporen odnos s sorojenci	Čas pred selitvijo	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje

	velikokrat mene in mlajšega brata kam peljeta in se družimo samo mi štirje				
I11	Ja oči je živel tukaj in smo se zelo malo videvali	Ločenost družinskih članov		Združitev družine	Razlog selitve
I12	Zato smo jaz, mama in mlajši brat prišli k njemu	Prihod družinskih članov		Združitev družine	Razlog selitve
I13	Veseli smo bili, da smo skupaj	Veseli smo zaradi skupnega življenja	Čas po selitvi	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
I14	Nam je pa bilo težko privaditi se na novo življenje. Jaz sem rabil kar nekaj časa, da sem se navadil	Potrebno veliko časa za prilagajanje	V času selitve	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
I15	Super se razumemo	Podporni odnosi med družinskimi člani	Čas po selitvi	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
I16	Z mami celo boljše kot prej	Bolj podporni odnosi kot v državi prihoda	Čas po selitvi	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
I17	Ker ima sedaj več časa	Več skupnega časa	Čas po selitvi	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
I18	To je pa velika razlika, odkar smo se preselili v Slovenijo, se zelo dobro razumeva	Bolj podporni odnosi kot v državi prihoda	Čas po selitvi	Odnosi in počutje v družini	Družinsko okolje
I19	Vsak vikend kaj skupaj počnemo in že to je sprememba, da ga vsak dan vidim	Več skupnega časa	Čas po selitvi	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
I20	Ja s sestrama in bratom se slišim skoraj vsak dan preko različnih aplikacij na telefonu	Ohranjanje stikov z delom družine, ki je ostal v državi prihoda	Čas po selitvi	Razmere in družinske aktivnosti	Družinsko okolje
I21	Ja z babico in dedkom se tudi slišimo večkrat na teden	Tedenski stiki s starimi starši	Ohranjanje stikov s starimi starši	Ohranjanje stikov z razširjeno družino	Družinsko okolje
I22	Imam pa še enega strica, z njim se pa manj slišimo	Redki stiki s stricem	Ohranjanje stikov s tetami, strici	Ohranjanje stikov z razširjeno družino	Družinsko okolje
I23	To mi je zelo pomembno	Stiki s starimi starši pomembni	Pomen ohranjanja stikov s starimi starši za otroka	Ohranjanje stikov z razširjeno družino	Družinsko okolje

I24	Ker so oni moji sorodniki in me zanima, kako so	Zanimanje za njihovo dobrobit	Pomen ohranjanja stikov s starimi starši za otroka	Ohranjanje stikov z razširjeno družino	Družinsko okolje
I25	To bi pa rekel, da bolj slabo	Nizka vključenost družine v okolje		Vključevanje družine v širšo skupnost	Družinsko okolje
I26	S sosedi se samo pozdravimo	Nerazviti stiki s sosedi		Vključevanje družine v širšo skupnost	Družinsko okolje
I27	Nimamo pa nobenih tako novih prijateljev, da bi se družili z njimi, kot smo jih imeli v Dominikani	Nimajo družinskih prijateljev		Vključevanje družine v širšo skupnost	Družinsko okolje
I28	Tukaj se družimo samo s stricem, očijevim bratom, z nikomer drugim	Občasno druženje s sorodniki, ki živijo v Sloveniji		Vključevanje družine v širšo skupnost	Družinsko okolje
I29	Vse je bilo čisto drugače kot sem bil navajen	Vse drugače	Počutje v šoli in razredu v času selitve	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
I30	To, da nas je bilo tako veliko v razredih, v Dominikani so razredi bili zelo majhni	Drugačen šolski sistem	Počutje v šoli in razredu v času selitve	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
I31	Zelo lepo so me sprejeli	Lep sprejem		Sošolci	Šolsko okolje
I32	Zelo so se trudili, da bi se čim prej vklopil	Želja po vzpostavitvi odnosov		Sošolci	Šolsko okolje
I33	Pa vedno so me povsod povabili zraven, tako da sploh nikoli nisem bil sam	Povabilo k igri		Sošolci	Šolsko okolje
I34	Super	Dobro počutje v šoli	Počutje v šoli in razredu danes	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
I35	Zato ker mi gre v šoli dobro	Uspešnost v šoli	Počutje v šoli in razredu danes	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
I36	Z vsemi se dobro razumem, imam veliko prijateljev	Spodbudni odnosi	Počutje v šoli in razredu danes	Počutje v šoli in razredu	Šolsko okolje
I37	Zelo so bili prijazni do mene	Prijazni učitelji	Prvi stik z učitelji	Učitelji	Šolsko okolje
I38	Veliko so mi pomagali	Pomoč s strani učiteljev	Prvi stik z učitelji	Učitelji	Šolsko okolje
I39	Nikoli niso bili jezni, če sem kaj napačno prebral ali napisal	Se ne jezijo zaradi napak	Prvi stik z učitelji	Učitelji	Šolsko okolje
I40	Isto zelo dobro	Spodbuden odnos z učitelji	Odnos z učitelji danes	Učitelji	Šolsko okolje
I41	Sedaj znam tudi jezik in se še lažje	Razvita komunikacija	Odnos z učitelji danes	Učitelji	Šolsko okolje

	sporazumevamo kot prej				
I42	Da imam dobre ocene	Dobivanje dobrih ocen	Dobre ocene in znanje	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
I43	Zato ker to pomeni, da nekaj res dobro znam	Pomen ocen za boljše znanje	Pomen ocen	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
I4	Znanje je zelo pomembno	Znanje pomembno	Dobre ocene in znanje	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
I45	Zato da bom nekoč lahko imel dobro službo	Pomen ocen za dobro zaposlitev	Pomen ocen	Ocene, znanje in učne težave	Šolsko okolje
I46	Takrat rad s svojim bratom igram igrice	Druženje s sorojenci		Prosti čas	Vrstniški in prijateljski krog
I47	Grem pa ven s prijatelji	Druženje s sošolci/prijatelji		Prosti čas	Vrstniški in prijateljski krog
I48	Pravemu prijatelju lahko vse poveš	Deljenje skrivnosti		Definicija prijateljstva	Vrstniški in prijateljski krog
I49	Mu zaupaš	Zaupanje		Definicija prijateljstva	Vrstniški in prijateljski krog
I50	Zbližali smo se v šoli	V sklopu šole	Način zbliževanja z novimi prijatelji	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
I51	Njih je vedno zanimalo, kako sem živel v Dominikani, enkrat sem jih celo učil igrati bejzbol	Zanimanje glede življenja v državi prihoda	Način zbliževanja z novimi prijatelji	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
I52	Zelo so mi pomembni	Velik pomen	Pomen novih prijateljstev za otroka	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
I53	Ker se neprestano družimo in mi potem nikoli ni dolgčas	Ni občutka osamljenosti	Pomen novih prijateljstev za otroka	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
I54	Gremo ven, pa na sladoled	Druženje zunaj	Skupne značilnosti in druženje	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
I55	Igramo igrice	Igranje igrice	Skupne značilnosti in druženje	Vzpostavljanje novih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
I56	Preko telefona se najpogosteje slišimo	Ohranjanje stikov preko telefona	Način ohranjanja stikov s starimi prijatelji	Ohranjanje starih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
I57	Ne pogosto, mogoče parkrat na mesec	Mesečni stiki	Način ohranjanja stikov s starimi prijatelji	Ohranjanje starih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
I58	Ni mi zelo pomembno, ker imam tukaj boljše prijatelje	Ni potrebe po pogovorih	Pomen starih prijateljev za otroka	Ohranjanje starih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog
I59	Tukaj so me res takoj sprejeli, tako da jih sploh	Ni pogrešanja, zaradi novih prijateljev	Občutki ob ločenosti od starih prijateljev	Ohranjanje starih prijateljstev	Vrstniški in prijateljski krog

	nisem preveč pogrešal				
I60	Španščina	Španski jezik		Materni jezik	Jezik
I61	Doma se večinoma pogovarjamo špansko	Uporaba v družini	Uporaba maternega jezika	Materni jezik	Jezik
I62	Pa tudi s sorodniki v Dominikani	Pomemben za sporazumevanje s sorodniki in prijatelji	Razlogi za uporabo maternega jezika	Materni jezik	Jezik
I63	Mi je pomembno	Velik pomen	Pomen uporabe maternega jezika za otroka	Materni jezik	Jezik
I64	Zato da se lahko pogovarjam s svojima sestrama, bratom, babico, dedkom, pač z vsemi	Pomemben za sporazumevanje s sorodniki in prijatelji	Razlogi za uporabo maternega jezika	Materni jezik	Jezik
I65	Učitelji so se zelo trudili glede tega, prevajali so s pomočjo interneta, da sem razumel, kaj moram narediti	Prevod učiteljev s pomočjo interneta	Materni jezik v šoli	Materni jezik	Jezik
I66	Ena učiteljica je malo znala špansko in mi je potem tudi po špansko kaj povedala, koliko je pač znala	Uporaba s strani učiteljice	Materni jezik v šoli	Materni jezik	Jezik
I67	V redu sem se počutil	Dobro počutje	Občutki ob učenju slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
I68	Malo me je bilo strah	Strah	Občutki ob učenju slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
I69	Ker se mi je zdel težek jezik	Jezik, katerega se je težko naučiti	Občutki ob učenju slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
I70	Ampak sem imel veliko pomoči	Veliko pomoči	Pomoč pri učenju slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
I71	Vsi so mi pomagali	Veliko pomoči	Pomoč pri učenju slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
I72	Doma mi je pomagal oče, ker on celo življenje že govori slovensko	Pomoč staršev	Pomoč pri učenju slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
I73	V šoli so mi pa pomagali učitelji	Pomoč učiteljice	Pomoč pri učenju slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
I74	Sošolci	Dodatna pomoč sošolke	Pomoč pri učenju slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
I75	To sem pa tudi imel	Udeleževanje dodatnih ur	Dodatne ure slovenščine za otroke z izkušnjo selitve	Slovenski jezik	Jezik
I76	Zelo mi je bilo všeč, ker sem se tam veliko naučil	Dodatne ure slovenščine koristne	Dodatne ure slovenščine za	Slovenski jezik	Jezik

			otroke z izkušnjo selitve		
I77	Pa malo nas je hodilo na te ure, tako kot sem bil navajen v Dominikani	Majhna skupina učencev	Dodatne ure slovenščine za otroke z izkušnjo selitve	Slovenski jezik	Jezik
I78	Težave sem imel samo pri pouku, ker nisem najbolje razumel, ampak sem se hitro znašel	Nezmožnost sodelovanja pri pouku	Ovire zaradi slabšega poznavanja slovenskega jezika	Slovenski jezik	Jezik
I79	Ja še vedno v španskem	Lažje v maternem jeziku		Izražanje mnenja	Jezik
I80	Zato ker je to bil prvi jezik, katerega sem se naučil	Govorjenje od majhnega	Razlogi za uporabo maternega jezika	Materni jezik	Jezik
I81	Podobno kot pri jeziku, vsi so mi pomagali	Veliko pomoči	Osebe, ki so pomagale	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
I82	Brata	Pomoč sorodnikov	Osebe, ki so pomagale	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
I83	Sta mi razkazala mesto	Razkazovanje mesta	Neformalna pomoč	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
I84	Oči	Pomoč staršev	Osebe, ki so pomagale	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
I85	Je z mano delal domače naloge	Skupno delanje domačih nalog	Neformalna pomoč	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
I86	V šoli so mi sošolci	Pomoč sošolcev	Osebe, ki so pomagale	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
I87	Posojali zvezke, če nisem vsega uspel prepisati med poukom	Posojanje zvezkov	Neformalna pomoč	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
I88	Učitelji	Pomoč učiteljice	Osebe, ki so pomagale	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
I89	So mi posebej včasih dali kakšna navodila, da sem lažje razumel	Razlage učne snovi	Formalna pomoč	Pomoč v času selitve	Pomoč in podpora
I90	Izkušnje so dobre	Pozitivna izkušnja sodelovanje	Sodelovanje in aktivnosti	Šolska svetovalna služba	Pomoč in podpora
I91	Učiteljice tukaj so mi vedno pomagale	Najdejo pomoč	Seznanjanje s šolsko svetovalno službo	Šolska svetovalna služba	Pomoč in podpora
I92	Ali smo se kaj pogovarjali	Pogovori s svetovalno delavko	Sodelovanje in aktivnosti	Šolska svetovalna služba	Pomoč in podpora
I93	Ali so pa našle kakšno drugo pomoč, če sem kaj rabil	Najdejo pomoč	Seznanjanje s šolsko svetovalno službo	Šolska svetovalna služba	Pomoč in podpora
I94	Težko rečem, se mi zdi, da sem imel veliko pomoči	Pomanjkljivosti ni bilo		Pomanjkljivosti v času selitve	Pomoč in podpora

I95	Tako kot so meni pomagali, da se vključi čim več ljudi	Pomoč čim več ljudi		Predlogi	Pomoč in podpora
I96	Vsi so bili prijazni	Prijaznost drugih		Strpen odziv	Odzivi okolja
I97	Veseli, da se pogovarjajo z mano	Drugi veseli pogovorov		Strpen odziv	Odzivi okolja
I98	Isto kot takrat	Prijaznost drugih		Strpen odziv	Odzivi okolja
I99	Me vedno hvalijo, kako dobro govorim slovensko	Pohvale za govorjenje slovenščine		Strpen odziv	Odzivi okolja
I100	Meni se zdi, da ni nobene nestrpnosti	Osebe z izkušnjo selitve niso deležne nestrpnosti		Mnenje o nestrpnosti	Odzivi okolja
I101	Nikoli nisem nič takega zaznal ali doživel	Ni izkušnje nestrpnosti		Strpen odziv	Odzivi okolja
I102	Jaz bi samo povedal, da sem vesel, da sem prišel v Slovenijo	Veselje zaradi selitve		Občutki ob selitvi	Spomini na selitev
I103	Mi je tukaj veliko bolj všeč kot Dominikani	V šoli bolj všeč kot v državi prihoda		Prva misel na selitev	Spomini na selitev
I104	Zato, ker je šola veliko boljša, vse je bolje organizirano	Boljši sistem izobraževanja		Prva misel na selitev	Spomini na selitev

Priloga C: Osno kodiranje

➤ SPOMINI NA SELITEV

- Prva misel na selitev
 - Velike spremembe (A1, B9, E5)
 - V Sloveniji lepo (D113, G100)
 - V šoli bolj všeč kot v državi prihoda (C100, I103)
 - Pomanjkanje želje po druženju (A3)
 - Razburljiv odhod (B2)
 - Vse čudno (B8)
 - Težka izkušnja (C1)
 - Nov začetek (C2)
 - Nezmožnost komunikacije zaradi nepoznavanja jezika (C4)
 - Točen datum prihoda (Č1)
 - Težko dokler ne spoznaš prijateljev (D2)
 - Nepoznavanje jezika (E4)
 - Na začetku mnenje, da vključevanje ne bo tako zahtevno (E121)
 - Oteženo vključevanje (E122)
 - Več prijateljev kot v državi prihoda (F2)
 - Selitev v neznano državo (H1)
 - Navdušenje nad Slovenijo (I2)
 - Boljši sistem izobraževanja (I104)
- Občutki ob selitvi
 - Veselje, zaradi selitve (F1, I1, I102)
 - Žalost na začetku (D1, E2)
 - Zaprtost vase (A2)
 - Začetki depresije (A4)
 - Strah (B1)
 - Jok (C3)
 - Veseli, da so tukaj (D114)
 - Nevednost (E1)
 - Želja po vrnitvi (E3)
 - Osamljenost (H2)

➤ RAZLOG SELITVE

- Združitev družine
 - Zaposlitev v drugi državi (A10, Č3, F6, G3, H6)
 - Prihod družinskih članov (Č2, G5, H7, I12)
 - Želja po skupnem življenju (F8, H10, I3)
 - Žalost zaradi ločenosti družinskih članov (F7, G4)
 - Ločenost družinskih članov (I11)
- Nasilje v družini
 - Nadzorovanje s strani očeta (B5, B6)
- Boljša prihodnost
 - Nov partner v državi sprejemnici (B7)
 - Boljše življenje (C6)
 - Odločitev staršev (D6)
 - Boljši zaslužek (E10)
 - Boljši sistem vzgoje in izobraževanja (E11)
 - Nizke plače v državi prihoda (E12)

➤ DRUŽINSKO OKOLJE

- Odnosi in počutje v družini
 - Čas pred selitvijo
 - Podporni odnosi med družinskimi člani (C7, Č10, D3, E7, F3, G1, H4)
 - Manj podporen odnos z očetom (A7, B4, I9)
 - Podporen odnos s sorojenci (A8, Č12, I10)
 - Podporen odnos z mamo (A9, I8)
 - Nerazpoloženost mame (B13)
 - Manj podporen odnos z mamo (B14)
 - Veselje ob prihodu starša domov (Č9)
 - Razpoloženost mame (Č11)
 - Člani družine se ne strinjajo (D13)
 - Člani družine se razumejo (F6)
 - Medsebojna pomoč med družinskimi člani (H5)
 - V času selitve
 - Težki občutki (A12, D9, H12)
 - Podporni odnosi v družini (A11)

- Ni več strahu pred nasiljem (B11)
- Manj komunikacije med člani družine (C9)
- Napetost (Č13)
- Manj podporni odnosi med člani družine kot v državi prihoda (Č15)
- Žalost med družinskimi člani (Č17)
- Mešani občutki (Č18)
- Starši pod pritiskom (E13)
- Nerazpoloženost staršev (E15)
- Veselje staršev (H11)
- Čas po selitvi
 - Podporni odnosi med družinskimi člani (C11, Č21, G11, H14, I15)
 - Bolj podporni odnosi kot v državi prihoda (D12, F12, H15, I16, I18)
 - Drugačni odnosi v družini (A15, E20)
 - Podporen odnos z mamo (B15, B16)
 - Podporni odnosi v reorganizirani družini (B17, B21)
 - Prepiranje s sorojenci (A16)
 - Stres zaradi pritiska staršev (A17)
 - Podporni odnosi s sinom maminega partnerja (B19)
 - Enaki odnosi kot v času pred selitvijo (Č22)
 - Veselje staršev (D8)
 - Strinjanje med člani družine (D14)
 - Ni preprirov (D15)
 - Podporni odnosi s starši (E17)
 - Ne podporni odnosi s sorojenci (E18, E19)
 - Podporni odnosi s sorojenci (H9)
 - Veselje zaradi skupnega življenja (I13)
- Razmere in družinske aktivnosti
 - Čas pred selitvijo
 - Skupno preživljanje prostega časa (E8, E9, G2)
 - Druženje s sorodniki (C8, Č6, H3)
 - Mama brez službe (A5, D5)
 - Oče odsoten (A6, I7)
 - Življenje s starši in sorojenci (C5, I6)
 - Oče zaposlen (D4, I6)

- Nezainteresiranost staršev za šolo (A18)
- Življenje s starši (B3)
- Starša zaposlena (Č4)
- Otroci obiskujejo šolo (Č5)
- Družinski izleti (Č7)
- Nakupovanje (Č9)
- Pomoč otrok pri gospodinjskih opravilih (F5)
- V času selitve
 - Del družine ostal doma (A13, H8, I4)
 - Potrebno veliko časa za prilagajanje (A14, I14)
 - Selitev celotne družine (D7, E6)
 - Življenje v reorganizirani družini (B10)
 - Manj druženja (C10)
 - Težko se navaditi na novo življenje (Č14)
 - Hitro spoznavanje novih prijateljev (Č19)
 - Hitro prilagajanje (Č20)
 - Osamljenost (D10)
 - Nepoznavanje okolja (D11)
 - Skrb glede zaposlitve (E14)
 - Več skupnega časa (F9)
 - Prilagajanje na drugačno življenje (F10)
 - Usklajevanje med družinskimi člani (F11)
 - Opuščanje skupnih dejavnosti (G6)
 - Pomanjkanje časa (G7)
 - Urejanje papirjev (G8)
 - Zaposlenost staršev (G9)
 - Učenje jezika (G10)
 - Želja po vrnitvi v državo prihoda (H13)
- Čas po selitvi
 - Več skupnega časa (H16, I17, I19)
 - Boljša zaposlitev staršev (C12, E16)
 - Ohranjanje stikov z delom družine, ki je ostal v državi prihoda (H19, I20)
 - Več osebnega prostora (B12)
 - Pomoč s strani maminega partnerja (B18)

- Pomoč s strani sina maminega partnerja (B20)
- Druženje s sinom maminega partnerja (B22)
- Čas preživljajo doma (C13)
- Določeni člani si selitve niso želeli (Č16)
- Večina članov družine se je uspešno adaptirala (F13)
- Določeni družinski člani se niso navadili na novo življenje (F14)
- Slaba vest, ker je določenim članom družine težko (F15)
- Navajeni na novo okolje (G12)
- Druženje s prijatelji (G13)
- Spremenjene skupne dejavnosti (H17)
- Ohranjanje stikov z razširjeno družino
 - Ohranjanje stikov s starimi starši
 - Tedenski stiki s starimi starši (A19, E22, G15, H20, I21)
 - Ohranjanje stikov preko telefona (Č23, D17, G14)
 - Stiki v živo (D16, E25, G16)
 - Vsakodnevni stiki s starimi starši (B23)
 - Občasni stiki s starimi starši (C14)
 - Enkrat na mesec stiki s starimi starši (Č24)
 - Pomembnost stikov v živo (Č26)
 - Dnevni stiki s starimi starši (F17)
 - Ohranjanje stikov preko aplikacije Viber (F16)
 - Ohranjanje stikov preko aplikacij za video pogovore (H18)
 - Ohranjanje stikov s tetami, strici
 - Redki stiki s teto (A20, B24)
 - Redki stiki s stricem (H21, I22)
 - Občasni stiki s stricem (B25)
 - Stiki v živo (E21)
 - Pomen ohranjanja stikov s starimi starši za otroka
 - Stiki s starimi starši pomembni (A21, B26, C15, D18, E23, F18, G18, H22, I23)
 - Zanimanje za njihovo dobrobit (D19, F19, F20, G19, I24)
 - Ljubezen do starih staršev (C16, E24, G17)
 - Pomemben del življenja (B28, H23)
 - Povezanost s starimi starši (B27)
 - Srednje pomembni stiki s starimi starši (Č25)

- Občutek povezanosti (H24)
- Pomen ohranjanja stikov s tetami, strici za otroka
 - Stiki s teto manj pomembni (A22)
- Vključevanje družine v širšo skupnost
 - Imajo družinske prijatelje (D20, E26, E27, F21, G20, G22)
 - Druženje s sosedi (B30, C19, D21, E28, G21)
 - Nimajo družinskih prijateljev (A23, Č27, H25, I27)
 - Občasno druženje s sorodniki, ki živijo v Sloveniji (A25, F22, H26, I28)
 - Nerazviti stiki s sosedi (A24, Č28, I26)
 - Druženje s prijatelji (B29)
 - Velika vključenost družine v okolje (C17)
 - Nizka vključenost družine v okolje (I25)

➤ ŠOLSKO OKOLJE

- Počutje v šoli in razredu
 - Počutje v šoli in razredu v času selitve
 - Osamljenost (C22, D23, G25, H29)
 - Neprijetni občutki (B33, E29, E35)
 - Čudni občutki (C20, G24, H27)
 - Vse drugače (E31, G23, I29)
 - Veselje zaradi druženja (B31, F24)
 - Nepoznavanje šolskih pravil (B32, E30)
 - Strah (C21, Č29)
 - Žalost (D22, E36)
 - Oslabljeni spomini (A26)
 - Pozitiven prvi vtis o šoli (A27)
 - Slaba orientacija v šoli (A31)
 - Zmedenost (B34)
 - Sram (B36)
 - Negativen prvi vtis o šoli (B37)
 - Brezupni občutki (B38)
 - Obup (D31)
 - Pozitivni občutki (F23)
 - Nepoznavanje oseb (H28)

- Drugačen šolski sistem (I30)
- Počutje v šoli in razredu danes
 - Dobro počutje v šoli (A30, C25, Č31, E40, F29, G27, I34)
 - Z veseljem v šolo (C27, E42, F30)
 - Poznavanje oseb v šoli (C26, D27)
 - Spodbudni odnosi (E41, I36)
 - Večinoma spodbudni odnosi (B41)
 - Veliko prijateljev (C28)
 - Enako kot v državi prihoda (D26)
 - Navada na šolsko okolje (G28)
 - Pogrešanje države prihoda (H40)
 - Uspešnost v šoli (I35)
- Sošolci
 - Prijazni sošolci (A28, C23, D24, F25, G26)
 - Želja po vzpostavitvi odnosov (B40, I32)
 - Podporni odnosi s sošolci (F27, H32)
 - Druženje (F28, H33)
 - Povabilo k igri (H30, I33)
 - Druženje s sošolko, katere starši so osebe z izkušnjo selitve (A29)
 - Posmehljiv odziv na ime (B35)
 - Počasno oblikovanje odnosov (B39)
 - Manj spodbudni odnosi s fanti v razredu (B42)
 - Takojšnja pomoč določenih sošolcev (C24)
 - Na začetku pomanjkanje komunikacije (Č30)
 - Pomoč sošolcev (D25)
 - Na začetku ne sprejemanje (E32)
 - Ni želje po druženju (E33)
 - Druženje v podaljšanem bivanju (E34)
 - Druženje s sošolko, ki je iste vere (F26)
 - Zanimanje sošolcev za materni jezik (H31)
 - Lep sprejem (I31)
- Učitelji
 - Prvi stik z učitelji
 - Prijazni učitelji (A32, Č32, F31, G31, I37)

- Pomoč s strani učiteljev (B44, E45, F33, H35, I38)
- Pomoč razredničarke (B45, C29)
- Lep sprejem (G30, H34)
- Prijazna in odzivna razredničarka (A33)
- Nepoznavanje z učitelji (B43)
- Pohvale pri pouku (C30)
- Več priložnosti pri ocenjevanju (Č33)
- Popustljivi (Č34)
- Veselje zaradi podpornega odnosa učitelja (Č35)
- Negativen prvi stik (D28)
- Opozorilo o učenju (D29)
- Vsa pozornost usmerjena v učenje (D30)
- Učiteljica, ki ne mara otroka z izkušnjo selitve (E43)
- Kvalitetne razlage (F32)
- Pomoč pri učenju jezika (F34)
- Razumevajoči učitelji (G32)
- Posvečanje pozornosti (G33)
- Se ne jezijo zaradi napak (I39)
- Odnos z učitelji danes
 - Spodbuden odnos z učitelji (A34, B46, C32, E46, F35, H36, I40)
 - Razvita komunikacija (C33, H37, I41)
 - Priljubljenost pri učiteljih (A36, B47)
 - Učiteljem so pomembne samo ocene (D34, E47)
 - Enak odnos kot do ostalih učencev (Č36)
 - Danes ni razloga, da bi učitelji bili popustljivi (Č37)
 - Ni odnosa (D32)
 - Ni želje po odnosu (D33)
 - Ne potrebuje pohvale učiteljev (D39)
 - Visoka pričakovanja (E49)
 - Zadovoljiv (F44)
 - Radi pomagajo (F45)
 - Enak odnos kot na začetku (G34)
- Ocene, znanje in učne težave
 - Dobre ocene in znanje

- Veselje ob dobri oceni (A40, B50, C36, E52, F41, H41)
- Dobivanje dobrih ocen (A35, C35, E48, G29, I42)
- Znanje pomembno (Č38, D35, E53, I44)
- Dobre ocene pomembne (B48, E50, G37)
- Dobre ocene srednje pomembne (Č41, F40)
- Odobravanje drugih zaradi dobrih ocen (A41)
- Odobravanje družine zaradi dobrih ocen (A42)
- Dobre ocene niso pomembne (D38)
- Stroga opredelitev dobrih ocen (D42)
- Ne moreš imeti samo dobre ocene (E51)
- Slabe ocene in učne težave
 - Popravljanje ocen (B53, C38, Č45, Č47, D45)
 - Pomoč učiteljice (C39, F43, G39)
 - Dobivanje slabih ocen (B51, D36)
 - Ponovna razlaga učiteljice (B52, Č44)
 - Žalost ob slabi oceni (C37, H43)
 - Dopolnilni pouk (Č43, D44)
 - Pomoč sošolcev (F42, H45)
 - Slaba ocena kljub znanju (Č42)
 - Ni konec sveta zaradi slabe ocene (Č46)
 - Ni obremenjenosti (D37)
 - Potrebno dodatno učenje (H44)
- Pomen ocen
 - Pomen ocen za boljše znanje (C34, Č39, Č40, G38, H42, I43)
 - Pomen ocen za nadaljnje izobraževanje (A37, B49, E54)
 - Pomen ocen za boljšo prihodnost (A38, H39)
 - Pomen ocen za dobro zaposlitev (A39, I45)
 - Ne pomenijo, da si pameten (D43)
 - Pomen ocen za vrnitev v državo prihoda (H38)

➤ VRSTNIŠKI IN PRIJATELJSKI KROG

○ Prosti čas

- Druženje s sošolci/prijatelji (A45, B57, C41, Č50, D47, E57, F48, G41, H47, I47)

- Risanje (A43, B55, E56, G40)
- Druženje s sorojenci (C40, H46, I46)
- Igranje igrice (Č48, D46, E56)
- Sprehodi (B56, Č49)
- Prostočasne dejavnosti (F46, F47)
- Gledanje televizije (A44)
- Elektronske naprave (B54)
- Definicija prijateljstva
 - Zaupanje (A47, B62, Č52, G43, I49)
 - Razumevanje dveh ali več oseb (A46, B58, Č51)
 - Medsebojna pomoč (B60, H50)
 - Brez nasilja (C44, H49)
 - Kvalitetno preživljanje skupnega časa (B59)
 - Medsebojna podpora (B61)
 - Brez prepiranja (C42)
 - Brez govorjenja grdi besed (C43)
 - Podporni odnosi (C45)
 - Ne moreš imeti deset dobrih prijateljev (D48)
 - Pravi prijatelj je kot brat (D49)
 - Pravi prijatelj kot del družine (E58)
 - Podporni odnosi (F49)
 - Prijaznost (F50)
 - Brez laži (F51)
 - Spoštovanje (G42)
 - Brez posmehovanja (H48)
 - Deljenje skrivnosti (I48)
- Vzpostavljajte novih prijateljev
 - Način zbliževanja z novimi prijatelji
 - V sklopu šole (A48, C49, F52, I50)
 - Druženje preko družinskega člana (B63, C48, D51)
 - Šport (D50, F53, F57)
 - Druženje zaradi poznavanja maternega jezika (B64, E59)
 - Druženje zaradi poznavanja slovenskega jezika (B65, E60)
 - Medsebojna pomoč (A49)

- Šola v naravi (Č53)
- Podoben način razmišljanja (G44)
- Podobna zanimanja (G45)
- Zanimanje glede življenja v državi prihoda (I51)
- Skupne značilnosti in druženje
 - Igranje na igrišču (B70, C53, D52, E65, F54, H54)
 - Risanje (A51, E61, G49)
 - Igranje doma (B69, C52, E64)
 - Šport (G50, H55)
 - Pomembnost dobrih ocen (A50)
 - Igranje (C47)
 - Vožnja s kolesom (Č54)
 - Poslušanje glasbe (D53)
 - Druženje zunaj (I54)
 - Igranje igric (I55)
- Pomen novih prijateljev za otroka
 - Velik pomen (B66, C50, Č55, D54, E62, F55, G36, G46, H51, I52)
 - Ni občutka osamljenosti (B68, C51, D55, H52, I53)
 - Podporni odnosi s prijatelji (C46, E63, G47)
 - Pomoč prijateljev (B67, G48)
 - Vklapljanje v družbo (Č56, H53)
 - Majhen pomen (A52)
 - Uživanje v druženju s prijatelji (F56)
- Ohranjanje starih prijateljev
 - Pomen starih prijateljev za otroka
 - Velik pomen (A53, B73, Č59, E68, G54)
 - Ni potrebe po pogovorih (C56, F62, H58, I58)
 - Še vedno prijatelji (Č60, G55)
 - Zaupanje prijateljem (A55)
 - Majhen pomen (C55)
 - Srednje velik pomen (D57)
 - Niso bili pravi prijatelji (D58)
 - Ljubezen do starih prijateljev (E69)
 - Več prijateljev kot v državi sprejemnici (F58)

- Drugačni odnosi kot pred selitvijo (F60)
- Ni občutka osamljenosti (F64)
- Občutki ob ločenosti od starih prijateljev
 - Občutki žalosti (A57, C59, D59, E70, F63)
 - Pogrešanje (C58, G58, H60)
 - Težki občutki (B77, H59)
 - Občutki krivde ob prikrivanju selitve (B78)
 - Moraš sprejeti (Č61)
 - Bedni občutki (Č62)
 - Obžalovanje (D60)
 - Nesigurnost vase (G56)
 - Na začetku dnevi stiki (G57)
 - Občutki krivde zaradi spoznavanja novih prijateljev (G59)
 - Pogrešanje skupnih dejavnosti (H61)
 - Ni pogrešanja, zaradi novih prijateljev (I59)
- Način ohranjanja stikov s starimi prijatelji
 - Stiki v živo (C57, E67, F61, G52, H57)
 - Redki stiki (C54, E66, F59)
 - Ohranjanje stikov preko telefona (D56, G51, I56)
 - Dnevni stiki (A54)
 - Omejeni stiki (B71)
 - Skupno igranje igrice preko telefona (B72)
 - Pogosti stiki (Č57)
 - Ohranjanje stikov preko Facebooka (Č58)
 - Tedenski stiki (G53)
 - Ni ohranjanja stikov preko telefona (H56)
 - Mesečni stiki (I57)

➤ JEZIK

- Materni jezik
 - Srbski jezik (A58, B79, Č64, D61, E71)
 - Bosanski jezik (C60, F65, G60)
 - Španski jezik (H62, I60)
- Uporaba maternega jezika

- Uporaba v družini (A61, B82, C61, Č65, D63, E72, F67, G61, H63, H64, I61)
- Stalna uporaba (A59, B80, D62, F66)
- Uporaba s prijatelji (D64, E73, G62)
- Uporaba v čim večji meri (C62, D65)
- Uporaba pri pisanju osebnega dnevnika (A60)
- Uporaba v šoli (D67)
- Tekoče govorjenje (D80)
- Z vsemi, ki jezik razumejo (F68)
- Razlogi za uporabo maternega jezika
 - Pomemben za sporazumevanje s sorodniki in prijatelji (A65, B74, B81, B85, G66, H67, I62, I64)
 - Govorjenje od majhnega (A77, B101, C64, Č67, Č79, G64, I80)
 - Poznavanje besed (A78, B75, E94, F82, H81)
 - Lažja komunikacija (A56, A62, B76, C76)
 - Poznavanje pojmov (A79, F83)
 - Občutek povezanosti z jezikom (B100, E79)
 - Jezik misli (B102)
 - Navada na jezik (D79)
 - Popularno govoriti druge jezike (E77)
- Pomen uporabe maternega jezika za otroka
 - Velik pomen (A63, B83, C63, Č66, D66, E78, F69, G63, H66, I63)
 - Želja po ohranjanju jezika (A64, B84, F70, G65)
- Materni jezik v šoli
 - Uporaba s strani sošolke, ki je jezik poznala (A67, B86, C65, F71, G67)
 - Neuporaba s strani učiteljev (A66, Č68, E81, F72)
 - Prevod učiteljev s pomočjo interneta (E82, G68, H68, I65)
 - Uporaba s strani sošolcev, ki so jezik poznali (Č79, Č70, E80)
 - Uporaba s strani učiteljice (C66, I66)
 - Risanje učiteljev na tablo (G69)
- Slovenski jezik
 - Občutki ob učenju slovenskega jezika
 - Veselje (C69, Č71, D74, E84, F73)
 - Jezik, katerega se je težko naučiti (C31, H70, I69)

- Dobro počutje (D73, G70, I67)
- Strah (H69, I68)
- Težki občutki (A68)
- Olajšanje zaradi podobnosti med jezikoma (A69)
- Čudni občutki (B89)
- Olajšano izražanje mnenja (C70)
- Veselje zaradi podobnosti med jezikoma (E38)
- Zabavno (E83)
- Motiviranost (G71)
- Hitro učenje (H71)
- Pomen učenja slovenskega jezika
 - Želja po učenju (B87, Č76, D75)
 - Želja po učenju staršev (B88, E85)
 - Velika potreba (Č73, F37)
 - Komunikacija z učitelji (D68, F36)
 - Zelo pomembno (A70)
 - Komunikacija v šoli (A71)
 - Razumevanje v šoli (C67)
 - Lažje sodelovanje pri pouku (C68)
 - Čim prej tem bolje (Č92)
 - Usvajanje več znanja v šoli (F38)
 - Pridobivanje boljših ocen (F39)
 - Komunikacija s staršem, ki ne zna maternega jezika (H65)
- Učenje slovenskega jezika
 - Poslušanje učiteljev in sošolcev (A72)
 - Učenje jezika pred prihodom v Slovenijo (Č72)
 - Učenje preko interneta (D76)
 - Prevajanje besed (F75)
- Pomoč pri učenju slovenskega jezika
 - Dodatna pomoč sošolke (A73, B95, G72, I74)
 - Pomoč učiteljice (C71, Č74, E86, I73)
 - Veliko pomoči (B91, I70, I71)
 - Dodatna pomoč prijateljice (E87, F74)
 - Pomoč starih staršev (E88, E89)

- Pomoč staršev (H72, I72)
- Pomoč doma (B92)
- Pomoč sosedov (B93)
- Dodatna pomoč v šoli (B94)
- Dodatna pomoč sošolca (D72)
- Pomoč sorojencev (H73)
- Dodatne ure slovenščine za otroke z izkušnjo selitve
 - Dodatne ure slovenščine koristne (A75, C73, E92, F77, F78, I76)
 - Skupno učenje otrok z izkušnjo selitve (E91, F76, G74, H74)
 - Dodatne ure takoj po selitvi (A74, C72, G73)
 - Udeleževanje dodatnih ur (Č75, H75)
 - Dodatne ure pred začetkom šolskega leta (E90, I75)
 - Učenje skozi igro (F80, G75)
 - Majhna skupina učencev (H76, I77)
 - Učenje najbolj potrebnih besed (B90)
 - Nekajkrat tedensko (B96)
 - Ne najbolj koristne (B97)
 - Mešane starostne skupine (B98)
 - Preveč učencev na dodatnih urah slovenščine (C74)
 - Samo osnove jezika na dodatnih urah slovenščine (Č77)
 - Ni dodatnih ur slovenščine za otroke z izkušnjo selitve (D77)
 - Širjenje socialne mreže (F79)
- Ovire zaradi slabšega poznavanja slovenskega jezika
 - Nezmožnost sodelovanja pri pouku (A80, E96, H77, I78)
 - Nezmožnost izražanja mnenja (A83, B104, C78)
 - Oteženo vključevanje v okolje zaradi jezika (C18, Č82)
 - Oteženo pogovarjanje (E95, F86)
 - Nerazumevanje (G78, H79)
 - Negativen odziv drugih v šoli (A81)
 - Težki občutki (A82)
 - Nezmožnost pogovora s sošolci (B103)
 - Oteženo branje in pisanje (C77)
 - Čudni občutki (C79)
 - Oteženo branje, pisanje in govorjenje (Č80)

- Nezmožnost vzpostavljanja stika s sošolci (Č81)
- Ovire v šoli (D81)
- Negativne ocene (D82)
- Neprijetni občutki (E97)
- Sram (E98)
- Nezmožnost pogovora z učitelji in sošolci (F84)
- Izražanje mnenja preko drugega (F85)
- Odvisnost od drugih (G79)
- Oteženo branje (H78)
- Izražanje mnenja
 - Lažje v maternem jeziku (A76, B99, C75, Č78, D78, E93, F81, G76, H80, I79)
 - Tudi v slovenščini (G77)

➤ POMOČ IN PODPORA

- Pomoč v času selitve
 - Osebe, ki so pomagale
 - Pomoč učiteljice (B111, C80, E101, F89, G81, H86, I88)
 - Pomoč staršev (A86, D87, E99, F91, G82, I84)
 - Pomoč sorodnikov (A84, B107, I82)
 - Pomoč sošolcev (D91, H85, I86)
 - Pomoč sošolke, ki ima izkušnjo selitve (B105, F87)
 - Dodatna učiteljica (A90)
 - Pomoč sosedov (B109)
 - Nihče (Č86)
 - Ni pomoči staršev (Č87)
 - Vse sam (Č88)
 - Pomoč sošolcev, ki poznajo jezik (E103)
 - Pomoč prijateljev (G80)
 - Pomoč družine (H83)
 - Vedno deležen pomoči (H87)
 - Veliko pomoči (I81)
 - Formalna pomoč
 - Razlaga učne snovi (F90, G84, H84, I89)
 - Status tujca (A88, B113, D83)

- Oprostitev pridobivanja ocen (A89, D84)
- Dodatno učenje (A91)
- Pomoč pri domačih nalogah (A92)
- Dodatna razlaga (A93)
- Učenje pisave (B112)
- Oprostitev pisanja kontrolnih nalog (B114)
- Razlaga obveznosti (C81)
- Učenje jezika (E102)
- Neformalna pomoč
 - Skupno delanje domačih nalog (D89, F92, G83, H82, I85)
 - Razkazovanje mesta (A85, I83)
 - Tolažba ob domotožju (A87)
 - Povabilo k igri (B106)
 - Predstavljanje družbenih pravil (B108)
 - Pomoč na poti v šolo in domov (B110)
 - Skupno učenje (D88)
 - Spodbujanje (D90)
 - Učenje pisave (E100)
 - Prevajanje besed (E104)
 - Pomoč pri pouku (F88)
 - Posojanje zvezkov (I87)
- Šolska svetovalna služba
 - Povod za prvo srečanje
 - Slabo počutje (A94)
 - Nestrpnost v šoli (D112)
 - Sodelovanje v sklopu otroškega parlamenta (E105)
 - Sodelovanje in aktivnosti
 - Sprememba izbirnih predmetov (A98, Č95, G85)
 - Ni osebne izkušnje sodelovanja (C83, Č94, F95)
 - Pozitivna izkušnja sodelovanja (D94, H89, I90)
 - Pogovori s svetovalno delavko (A95, I92)
 - Starši kot posredniki med otrokom in ŠSS (B116, D111)
 - Pogovori o različnih temah (A96)
 - Pogovori zelo pomembni (A97)

- Pogovori sorojencev s svetovalnimi delavkami (Č97)
- Srednje dobre izkušnje sodelovanja (D92)
- Različni načini delovanja svetovalnih delavk (D93)
- Seznanjanje s šolsko svetovalno službo
 - Pomagajo pri težavah (G86, H90, H92)
 - Najdejo pomoč (H91, I91, I93)
 - Slabo poznavanje (B115, B117)
 - Zavedanje, da obstaja (C82, F93)
 - Poznavanje strokovnih delavk na izgled (C84, F94)
 - Učenje o ŠSS pri predmetu v šoli (F96, G87)
 - Informacije drugih, da so svetovalne delavke v redu (Č96)
 - Prijazna svetovalna delavka (D95)
 - Skrb svetovalne delavke (D96)
 - Informacije drugih, da hodijo k svetovalnim delavkam na pogovore (E106)
 - Poznavanje osnovnih značilnosti delovanja ŠSS (E107)
- Pomanjkljivosti v času selitve
 - Pomanjkljivosti ni bilo (F97, H88, I94)
 - Pomanjkanje razumevanja (A99)
 - Pomanjkanje prostočasnih dejavnosti (B118)
 - Nezmožnost vključevanja v prostočasne dejavnosti zaradi jezika (B119)
 - Razlage v maternem jeziku (C85)
 - Vedno na razpolago zaupna oseba, na katero se lahko obrne (C86)
 - Pomanjkanje pozornosti drugih (Č89)
 - Pomanjkanje zanimanja drugih (Č90)
 - Pomanjkanje pogovorov (D97)
 - Pomanjkanje prijateljev in druženja (E108)
 - Omejen dostop do interneta (G88)
 - Pogosto menjavanje bivališč (G89)
- Predlogi
 - Predstavitev mesta (C87, D99, G90)
 - Slišati glas otroka (A101, Č93)
 - Daljše obdobje statusa tujca (D85, D86)
 - Razlage o pomembnih stvareh (F98, H93)
 - Pogovori s strokovnjaki in nasveti (A100)

- Dodatna pomoč učiteljev (A102)
- Organizirana pomoč s strani vseh sošolcev (A103)
- Predstavitev Slovenije in mesta (B120)
- Spremljevalstvo nekoga, ki dobro pozna mesto (B121)
- Pogovori s šolskimi svetovalnimi delavkami prvič obvezni za vse otroke z izkušnjo selitve (Č98)
- Skupno učenje slovenščine (Č91)
- Čim prej učenje jezika (D98)
- Povezovanje s prijatelji (D100)
- Predstavitev mesta in šole (E109)
- Informiranje o šolskih pravilih (E110)
- Organiziranje pomoči sošolcev in učiteljev (F99)
- Seznanjanje z najbolj uporabnimi besedami (G91)
- Povabilo k druženju (H94)
- Pomoč čim več ljudi (I95)

➤ **ODZIVI OKOLJA**

- Strpen odziv
 - Prijaznost drugih (A104, C88, C89, E118, F100, H95, H97, I96, I98)
 - Podporni odnosi (A108, G93)
 - Odsotnost nestrpnosti (A110, A113)
 - Občutki sprejetosti (A111, F102)
 - Pohvale za govorjenje slovenščine (H98, I99)
 - Prijaznost sošolcev (D101)
 - Želja po pogovarjanju v maternem jeziku otroka (E74)
 - Večinoma vsi prijazni (G92)
 - Zanimanje za kulturo (H96)
 - Drugi veseli, da so prišli ravno v Slovenijo (H99)
 - Drugi veseli, da znajo slovensko (H100)
 - Drugi veseli pogovorov (I97)
 - Ni izkušnje nestrpnosti (I101)
- Nestrpen odziv
 - Nestrpnost povezana z jezikom
 - Jezik kot pogoj za druženje (A114, B129, Č101)

- Pomanjkanje komunikacije (C90, Č99, E76)
- Druženje samo z osebami, ki govorijo materni jezik (A106)
- Namerna komunikacija v jeziku, katerega otrok ne razume (B125)
- Posmehovanje zaradi nepoznavanja jezika (B126)
- Pomanjkanje druženja tudi ko znajo jezik (Č104)
- Druženje, ko se naučijo jezik (Č103)
- Nikogar ni zanimalo, ali razumejo (D70)
- Občutki in reakcije otroka
 - Ne pričakuješ (Č108, D109)
 - Občutek nemoči (E116, F105)
 - Nerazumevanje izkušnje nestrpnosti (E37, E39)
 - Občutki žalosti (C92)
 - Zmedenost ob izkušnji (C93)
 - Brez reakcije (C95)
 - Podelitev izkušnje z učiteljico (C96)
 - Težki občutki (Č84)
 - Ni mnenja, da so ostali čudni (Č85)
 - Čudni občutki (Č107)
 - Sprijaznjenje z nestrpnostjo (Č109)
 - Ni potrebe po dokazovanju (D41)
 - Ni obremenitve, kdo razume (D69)
 - Opozorilo, da mu ni všeč (D104)
 - V državi prihoda ni bilo izkušenj nestrpnosti (D110)
 - Občutenje nestrpnosti (E112)
 - Občutki neumnosti (E114)
 - Zavedanja, da si zasluži boljšo oceno (E115)
 - Občutek ne pripadanja (F103)
 - Občutek, da bo vključevanje težko (F106)
 - Boljše počutje po pridobitvi prijateljev (F107)
 - Obremenjenost zaradi nestrpnosti (G97)
 - Ni obremenjenosti, zaradi prijateljev (G98)
- Nestrpnost povezana z narodnostjo
 - Nestrpnost zaradi pripadanja drugi naciji (B133)
 - Označevanje z »bosancom« (C94)

- Pomanjkanje komunikacije zaradi pripadanja drugi naciji, veri (Č102)
- Določeni ljudje ne marajo oseb, ki se priselijo (Č105)
- Provokacije zaradi pripadanja drugi naciji, veri (D107)
- Fizično nasilje zaradi pripadanja drugi naciji, veri (D108)
- Oblike nestrpnosti
 - Nezainteresiranost drugih (A107, Č100, D71, E75)
 - Pomanjkanje komunikacije (A105, Č63)
 - Nestrpen odziv učiteljice (B124, B130)
 - Direktno povejo, da jih ne marajo (Č106, G96)
 - Dodeljevanje nižje ocene od zaslužene (E44, E111)
 - Čudni odzivi (B122)
 - Nestrpen odziv sošolcev (B123)
 - Posmehovanje zaradi ne poznavanja (B127)
 - Posmehovanje zaradi drugačnosti (B128)
 - Komunikacija v povišanem tonu (B131)
 - Dodeljevanje dodatnih nalog v šoli (B132)
 - Žaljenje (C91)
 - Odrivanje pri omaricah v šoli (Č111)
 - Nestrpnost pri prostočasnih dejavnostih (D102)
 - Omejevanje vključevanja v prostočasne dejavnosti (D103)
 - Zaprti krogi sošolcev, ki se poznajo od prej (F101)
 - Izključevanje (F104)
 - Izogibanje druženja (G94)
 - Izogibanje kontakta (G95)
- Reakcije drugih
 - Sankcija zaradi zasmehovanja (C97)
 - Mnenje, da so otroci z izkušnjo selitve čudni (Č83)
 - Mnenje, da so otroci z izkušnjo selitve neumni (D40)
 - Žalijo, ker hočejo (D105)
 - Ni razlage o dodeljevanju nižjih ocen (E113)
- Mnenje o nestrpnosti
 - Ljudi, ki se preselijo v Slovenijo, določeni sprejemajo, drugi pa ne (C98, C99, E117)
 - Osebe z izkušnjo selitve se soočajo z izzivi (A112, E120)

- Osebe z izkušnjo selitve so v družbi deležne čudnih pogledov (B135, F108)
- Nestrpnosti je veliko (B134, D106)
- Osebe z izkušnjo selitve so dobro sprejete, a ne na začetku (Č110, F109)
- Osebam z izkušnjo selitve je težko, ko se priselijo v drugo državo (A109)
- Pomanjkanje interesa drugih po druženju (A115)
- Dokler te ne spoznajo, te zafrkavajo (Č112)
- Večinoma dobro sprejeti (E119)
- Vsak se sam odloča, kako se bo obnašal do oseb, ki imajo izkušnjo selitve (F110)
- Do oseb z izkušnjo selitve so ostali ljudje prijazni (G99)
- Osebe z izkušnjo selitve so v Sloveniji dobro sprejete (H101)
- Ljudje so veseli oseb z izkušnjo selitve (H102)
- Osebe z izkušnjo selitve niso deležne nestrpnosti (I100)